HOFMANN

DE USU
LIEN. ET CER.
DE ICHOR.
1664

7 7 ... 36

MEDICAL SOCIETY
OF LONDON

WELLCOME HISTORICAL MEDICAL LIBRARY

ACCESSION NUMBER

PRESS MARK

HOFMANN, C.

65459/A

IX 2.

VI 2

Casp.
HOFMANNI
Tractatus Tres
de Uſu
LIENIS
ſecundum Ariſt:
CEREBRI
ſecundum eundẽ
et de
ICHORIBUS
Aucti et Cor-
recti.

Galenus

Aristoteles

FRANCOFURTI
Apud. Thomam Matthiam Götzium.

166.

1640.

LONDON·MEDICAL SOCIETY OF

.66.

ILLVSTRI ET EXCELLENTISSIMO VIRO

DOMINO

GVIDONI PATINO

BELLOVACO

Doctori, Medico Pariſienſi & Profeſſori Regio,

Domino, Fautori, Amico

Obſervantiſſimo, optumo, ſuaviſſimo

SEBASTIANVS SCHEFFERVS D.

S. P. D.

ECce Tibi, Vir Excellentiſſime, opuſculorum *Hofmanni* τȣ̃ πάνυ trigas cum ejuſdem Notis à Te jam dudum deſideratis, quas tantus τῶν σφαλμάτων typographicorum numerus non dehoneſtat, quantus deprehenditur in priore editione; De multis enim jam explicatiùs agit libellus trigeminus quem auctor octo ante obitum annis correctio-

rem & plurimis in locis auctum Parenti meo transmiſit. Hos Libros Tibi inſcribo, non quod teruncium captem (alieniſſimus enim ſum ab ejusmodi mendicabulis) ſed ut conſtet omnibus de favore amico, quo me perſequeris. Quin ſi rectè omnia expendo, ego potius obſtrictum me Tibi jampridem ſentio, quod Tuo uſu ac complexu quamdiu Pariſiis vixi mihi frui fuerit conceſſum. De familiaritate qua cum ipſomet auctore uſus es non eſt, quod ego aliquid addam. Ea enim patet cum ex variis *Hofmanni* opuſculis Pariſiis editis, tum ex libro *de medicamentis officinalibus*, cumprimis vero ex aureis Auctoris χρηστομαθειῶν, φυσιολογικῶν & παθολογικῶν MS. ut & tractatibus *de Partibus ſimilaribus*, *Humoribus*, *Calido innato ac ſpiritibus*, duobus denique commentariis, altero *in Galeni de tuenda ſanitate*,

altero in ejusdem *de methodo medendi* libros. Quorum quædam miſſione auctoris poſſides, quædam magno pretio ab aliis vindicaſti, ne hic theſaurus in peregrinas manus, unde nulla ſpes edendi in publicum deveniret. Equidem ſcis nihil horum Te inviſurum publicæ luci, ſi quid utilitatis credas poſſe in vulgus hinc proficiſci. Certam enim atq; uberrimam rei Medicæ encyclopædiam illos continere ipſemet ſcribis. Quantum boni verò continebunt ejusdem Auctoris cæteri latentes adhuc libri? videlicet *Galenus Græco-Latinus*, *Variæ lectiones in Plinium. In Theophraſti Hiſtoriam, & de Cauſis Plantarum libros animadverſiones*, una cum *nova* utriusque operis *verſione*, item *Poſt Curarum libri quatuor*, quibus explicavit & correxit loca quædam Hippocratis, Ariſtotelis, & Galeni, quæ rem Medicam & Philoſophi-

ſophicam valde obſcurarunt & curandi rationem haud parum difficilem reddiderunt; quæ omnia poſt abſolutum & perfectum τὸ τέϳρα πῆχυ Galeni opus in mentem ipſi venerunt; Unde opellæ nomen, quibus demum addidit τῶν σποράδην λεγομένων librum unum, in quo Varia ex variis auctoribus excutiuntur, ut inter alia agitatur quæſtio *de Circulatione ſanguinis* inter Harveum & ipſum Hofmannum ultro citroque per epiſtolas tres inſtituta. Dolendum ſane quod tanta mora nectatur in omnibus iis edendis quæ adornavit & perfecit auctor ad ſolidam Medicinam facientia, ut viam monſtraret aliis ad perſequenda ulterius VERITATIS veſtigia. Hoc enim optavit, non quod ullo AMBITIONIS ſtimulo ageretur. In quibus evulgandis (merentur enim ſcripta hæc lucem publicam ſi quæ alia) ſi operam:

ram Tuam porro conferes, jam tum eo nomine præclare adeò de arte noſtra in majus promovenda meritus, poſteritatem maximo afficies beneficio. Quòd ut diutiſſimè adhuc præſtare poſſis, largiatur Tibi Deus & valetudinem & vires. Salve Vir Illuſtris, cum Dnn. Filiis Excellentiſſimis ambobus Doctoribus & Profeſſoribus Pariſienſibus & vale longum publico & Tuorum bono, meque eximio illo amore Tuo complecti perge. Francofurti ad Mœnum Kal. Febr. Anno 1664.

Ampliſſimis & Prudentiſſimis Viris, DD. Conſulibus, Conſularibus & Senatoribus Reipub. Gothanæ DD. & Patronis meis obſervandiſſimis.

CASP. HOFMAN.
S. P. D.

CUm libellum de uſu lienis publicare vellem, Ampliſſ. & Prudentiſſ. Viri, Domini & Patroni obſervandiſſimi, non debui per longas ambages ire, & ſolicite quærere, Cui aut quibus illum dicarem? Vos enim ij eſtis, ſub quorum umbra non tantum ſolem hunc aſpexi, ſed & in vera & ſincera pietate inſtitutus, ſub Rectura primum Reverendi olim & Clariſſimi Viri, D. M. JOANNIS DINCKELII Superintendentis poſtea Generalis Coburgi, deinde, Reverendi item & Cla-

& Clariſſimi Viri, D. M. JOANNIS HELDERI, Superintendentis nunc veſtratis, Præceptorum meorum, affectu filij colendorum, didici homo eſſe Chriſtianus. De quorum alterutro aut utroque ſi apud vos nunc dicere vellem, incurrerem merito reprehenſionem abutentis otio, non tam ſuo, quam illorum, qui, ad clavum Reip. ſedentes, habent, quod agant, plus ſatis. Hoc autem de me profiteor, prædicoqne candide, nullam mihi illuceſcere diem qua non cogitem de utroque, & toto animi impetu ferar in vos, veſtramque Remp. De cujus ornamentis aliis ut non dicam, Quantum eſt celeberrimum iſtud Gymnaſium, cui præſident modo ſumma cum ſua laude, veſtroque inprimis honore, Clariſſimi & Præſtantiſſimi Viri D. M. ANDREAS WILKIUS, & D. M. JOANNES

WEITZIUS, Domini ac amici mei honorandi! Hujus alumni quanta cum dignitate verſentur in Academiis, tot habetis ab Illuſtri SALANA, aliisque teſtimonia luculentiſſima, quot cumulare heic nec poſſum, nec debeo. In quo cum ego etiam hauſerim principia illa, quæ poſtea in Academiis Germaniæ & Italiæ adeo mihi fuerunt uſui, ut liquido jurare poſſim, Abſque his ſi fuiſſet, nunquam quidquam ſolidioris doctrinæ percepturum me fuiſſe: omnium hominum impiiſſimus forem, ſi non teſtarer, per quos profecerim. Vos igitur cum illi ipſiſſimi ſitis: vobis etiam primum hunc meum laborem inſcribere & conſecrare debui. Facio id autem nunc, & cum omni obſervantiæ cultu, duo à vobis peto contendoque. Alterum, recipiatis hunc partum meum fortean immaturum

in

in tutelam veſtram, &, non ſecus ac civem veſtrum, Caſp. Hofmannum tueamini. Alterum, perſuadeatis vobis, me porro etiam eniſurum & elaboraturum, perfecturumque denique, ut nemo me degenerem veſtræ urbis, veſtræque ſcholæ alumnum culpare posſit. Bene valete, & cum bono publico, Ampliſſimi & Prudentiſſimi Viri, Domini & Patroni obſervandiſſimi. Altorfii, Nonis Aprilis, M.DC.XV.

LECTO-

LECTORIS.

CVm ante hos decem annos LECTOR, *& quod excurrit, Romæ forte fortuna incidiſſem in Artem Medicam* ANDREÆ CÆSALPINI, *jam tum ab operis Typographicis calentem adhuc: excitus celebritate nominis, ſcriptorumque; quæ is autor antea publici juris fecerat, amœnitate juxta & utilitate, cœpi librum in ipſis etiam itineris moleſtijs avidisſime percurrere. Ibi vero cum intelligerem docere illum inter alia, Medicinam noſtram Hippocraticam cum principijs Ariſtotelicis melius conſentire, quàm cum Platonicis; Galenum etiam, qui hæc prætuliſſet illis, excoluiſſetque, multas in artem ſeminaſſe difficultates, quæ plurimum faceſſant negotij: parum abfuit, quin omnem de novo opere conceptam opinionem abjicerem. Quos enim tum*

Pata-

Patavij habebam præceptores, inter quos honoris cauſa nomino, D. D. Hieronymum Fabricium *ab Aquapendente*, D. D. Herculem Saxoniam *de Marimpettis*, D. D. Joa. Thomam Minadoum, D. D. Julium Caſſerium, *Placentinum &* D. D. Franciſcum Mantellum, *dictum* Campanam: *Sciebam contra ſentire. Et quia non tantum plurimum amabam illos, ſed & admirabar: erat mihi pro ratione autoritas. Quo factum eſt, ut contentus Catone meo* Galeno, *inquam, de* Ariſtotele *parum cogitarem. Accedebat, quod vir incomparabilis, præceptor item meus obſervandiſſimus,* ὁ ἐν ἁγίοις *nunc* D. D. Philippus Scherbius, *diſcedenti mihi, viatici loco dederat, Non immergerem me nimis profunde controverſiis, quas vocamus, Theoreticis: ſed exercerem me potius in Practicis, ibique laudem aliquam quærerem. Verum enim vero cum redeunti in Germaniam*

AD LECTOREM.

DEVS opt. Max. locum mihi paraſſet (quod totidem pene verbis in ultimis ſuis ad me prædixerat ille idem Scherbius) in Academia hac Altorfiana: factum eſt, ut præter votum à Practicis ad Theoretica vocatus, altius inſinuare me debuerim in illam Medicinæ partem quam non niſi levi brachio tractaveram antea. Quod ut contentius agerem, tria valde me urgebant. Primum, Collegarum & amicorum in eodem negotio ſtudium. Cum enim ſæpicule oſtenderent mihi apud Ariſt. quæ ineſſe ne per ſomnium quidem videram antea: non potui non ſæpe mutare ſententiam ad palinodiam uſque. Deinde, Adoleſcentum quorundam, qui tum auditorium meum frequentabant, excitatiſſima ingenia. Cum enim illi Ariſtotelem haberent præ manibus; & religio mihi eſſet proponere aliquid, quod non ſatis bene cogitatum eſſet & examinatum: debui profecto Ariſtotelem jungere Galeno. Tandem,

dem veritatis aureum jubar. Illud e-nim cum ſubinde mihi præſtingeret o-culos; & dignum exiſtimarem, ut qui Philoſophi nomen juxta cum Medici ambit, ex Naturæ potius libro, quam ex hoc illove diſcat, doceatve: incepi ſe-ponere inania hominum terriculamen-ta, & diſpicere, Non quid hic velit, aut ille, ſed quid ipſa Natura. Inte-rim, ſi hujus vocem ſecutus eſſet hic vel ille, ſequebar & ego, non quod teſtis ille mihi ſufficeret, ſed quod viderem, habere illum firmas rationes, ut de Hippocrate loquitur quodam loco Ga-lenus. Eo in ſtadio cum per aliquot annos cucurriſſem, de Cæſalpino *ali-ter judicare didici & fateri, Ariſto-telem in obſcuro illo, tantumque non maligno Anatomiæ lumine plus ali-quando vidiſſe, quam Galenus, & qui hodie illum ſeqvuntur longiſſimo agmi-ne Anatomici in manifeſta ejus luce. Vt libuerit mihi aliquando compara-re oculos Ariſtotelis cum Tiberij, Imp.*

& duo-

& duorum Scaligerorum, quorum alia fuit natura, quam cæterorum mortalium, ut Plinij verbis utar; Galeni autem (abſit injuria dicto) cum promiſcua hominum multitudine. Et utinam non eveniſſet illi, quod ſectæ alicujus ſervitio addictis evenire ait ipſemet, Quod ſtudio ſuorum gregalium, non ſurdi tantum, ſed & cœci fiant! Vtinam ipſi etiam non incurriſſet Adraſtiæ vindictam, quam ijsdem tam non eſſe evitabilem docet, ut non poſſint non aliquando veritati teſtimonium dare, quantumvis inviti! Hæc tamen, & ſi quæ alia dici poſſunt, non debent illi fraudi eſſe, quo minus ſit & maneat, qui per tot ſecula apud omnes cordatos fuit meritiſſimo ſuo. Difficile enim cum ſit (ſunt hæc ipſius de Archigene verba, & uſurpat Trallianus in ſimili negotio) ut qui homo eſt, non in multis peccet, quædam penitus ignorando, quædam male judicando, quædam negligentius ſcribendo:

*do: quis neget, Galeno perinde ac a-
lijs contingere tale quid potuiſſe? Poſt-
quam autem contigit, ipſa veritatis
excuſsio non debet Galeno eſſe moleſta.*
ἀδήλων γὰρ ὄντων τῶν δογμάτων, *inquit i-
pſe: utar ejus lingua, quæ magis penetrat,*
καὶ τῇ διὰ τοῦ λόγου πίστει τοῖς μὲν πιθανῶν
τοῖς δὲ ἀπιθάνων φαινομένων, ὥσπερ τὸ τοῖς
δόξασιν ἀληθὲς εἶναι συναγορεύειν, ἀνεμέ-
σητόν ἐστιν, οὕτω καὶ τὸ συγχωρεῖν ἑτέροις ἀντι-
λέγειν αὐτοῖς. Τὸ δὲ σκώπτειν καὶ κατα-
γελᾶν, ὡς ἠλίθιον, ὃ δογματικῶς ἀμφισβη-
τεῖται, προπετές. *Quod ita intelligo.*
Cum de re aliqua ambigitur, & ar-
gumenta ſunt in utramque partem,
quorum hæc illam faciunt proba-
bilem, hæc illam: ſicuti tum ſuc-
cenſere non oportet illis, qui ve-
ritatem ſe defendere dicunt, ita ii-
dem ægre ferre non debent, ſi quis
illis contradicat. At vero ſubſan-
nare, & tanquam fatuum eſſet ir-
ridere tantum, quod in quæſtio-
nem venit, hominis eſt temerarii.
Hæc ille: quibus fretus, auſus ſum an-

te hoc

te hoc biennium hanc audaciam, ut contradicerem Galeno, ſcriptis de uſu lienis theſibus ſecundum Ariſtotelem. Quæ cum hinc inde ad V. V. Clarisſimos & Excellentisſimos, qua Philoſophos qua Medicos it aſſent, periclitaturæ, Poſſentne ſolis jubar ferre? non pauca etiam interea occurriſſent mihi notatu in eam rem digna: confirmatior factus, cœpi ſtamini illi ſubtegmen dare. Quo in opere ſi quæris, Quibus ſubſidÿs uſus fuerim? mentior, ſi cum Epicuro jactavero, Meipſum mihiipſi fuiſſe mihi magiſtrum. Doctores enim habui numero plurimos, doctrina præſtantisſimos, autoritate gravisſimos. Horum indicem ſi à me poſtulas, fruſtra es. Nunquam enim potui probare inſtitutum illorum, qui in veſtibulis librorum ſuorum conſignationem ponunt bibliothecæ ſuæ. Cui enim rei illud? Pictor olim quidam, Zeuxis, credo, interrogatus, Quis ei magiſter artis contigiſſet? populum oſtendit, ſi-

gnifi-

gnificans, inde ſe rationem ſymmetrias, elegantiarum, venuſtatumque omnium didiciſſe. Et ipſi ſunt anni 18. cum plaſten quemdam, ad cujus opus, Canone Polycleti dignisſimum, confluebant omnis ſexus & conditionis homines, audivi dicere, Nunc quidem fruſtra ſibi adeſſe tot Cupidines, Veneresque, poſtquam ſcilicet Memoriam (ita appellarat) genuiſſet; optaſſe factum fuiſſet ante conceptum, ut ex intuitu bellarum illarum formarum licuiſſet ſibi accipere, ex alia ideam marmoreæ frontis, ex alia flammantium oculorum, ex alia eburnei colli, ex alia roſeorum labellorum, ex alia ſororiantium mammillarum, ex alia alius partis. Et ego igitur ſi à me quæratur, qui mihi heic præceptores fuerint? oſtendam hanc non usq; adeò magnam librorum ſuppellectilem, oſtendam Mſ. quædam, oſtendam literas amicorum, oſtendam quin etiam amicos quoſdam, quorum omnia opera factum eſt denique,

que, ut naſceretur mihi hoc, quod vides, σύνταγμα. In quo quid præſtitum ſit malo te judicare, quam me. Vt enim, quod Epictetum dixiſſe ferunt, oves, in pinguia paſcua eductæ, non gloriantur adverſum paſtorem, plurimo ſe & gratiſſimo ſaturatas eſſe gramine, ſed lac potius, velluſque ei præbent: ita meum non eſt, quidquam aliud heic dicere, facereve, quam fructus ſtudiorum meorum in medium proferre. Ita autem mihi perſuadeo, Bonos & ſapientes non improbaturos conſilium meum, quod non eo ſpectat, ut præ aliis ſapere videri velim, ſed ut juvem publicum commodum. Qua in re ſi minus feliciter verſatus ſum: non ego afferam excuſationem aliam, quam ingenij mei judicijque exilitatem. Nullus enim dubito, contigiſſe mihi quod aliis uſu venire ſolet, ut in ſcriptis ſuis, dum nova ſunt, relegendis facile obaudiant aliquid, conniveantque ad nævos quoſdam, certi apud

ſe,

ſe, opiniones, quas fovent, veras eſſe, & exploratas, quin demonſtrative doctas, cum fortasſis vix probabiles ſint. Hoc ni ita fieret, non haberemus illud à Flacco præceptum,

— nonumque prematur in annum.

Tale quid ſi monuerit quiſpiam, tantum abeſt ut ægre ſim laturus, ut etiam gratias gratas acturus. Tam enim ſum diſcendi avidus nunc, quam eram cum Lienem in manus ſumerem: tam etiam facilis ſum ad reducendum calculum, quam eram ad dandum. συγγνώμη γὰρ ἀνθρώπῳ γε ὄντι καὶ ἁμαρτάνοντι ὠραῖόν τι, *inquit alicubi Galenus. Sed auferat ille mihi convicia.* λοιδορεῖν, *inquit feſtivisſimus Comicorum,* καὶ λοιδορεῖσθαι οὐ χρὴ ποιητὰς *(mutabo ego in* φιλοσόφους*)* ἄνδρας, ὥσπερ ἀρτοπώλιδας. *Feci, ni fallor, ipſe, niſi ſicubi Adverſarij importunitas ſequius aliquid extudit. Nam, licet mihi contra Galenum diſputare: Galenum conviciari mihi non*

licet

licet. Licet, credo, etiam Galeni conviciatores perſtringere: ſine tamen morbo animi. Hujus me licentiæ voluntatisque cauſam affero bonum publicum & alterum quidem Philoſophicum, alterum Medicum. Philoſophicum eſt, quatenus Medicinam remur eſſe filiam Philoſophiæ. Quare æqvum eſt, ut matris veſtigia calcet filia. Illa autem ſi ingreſſus eſt hic, deſeruit ille: quid cauſæ eſt, cur non protinus ſequamur illum, deſeramus hunc? At ſæpe, inquis, tantum proficis, quantum ſi equo des aureos frenos proferreis? Quorſum enim quæſtiones illæ Logicæ? Sæpe quidem ita eſt: at non ſemper. ed & ubi ita eſt, an non præſtat verum defendere, falſum repudiare? ſumus enim Philoſopho Medici Tum vero ſi ex veris fundamentis Philoſophicis exſultent veræ, quas dicimus, inarcationes: an non fateberis, tam hoc eſſe Medicum commodum? Exemplo ſit hoc ipſum, quod agimus. Si neſcis,

in liene fieri coctionem aliquam: neſcis etiam lieni mederi. Quomodo enim reſtituere potes lieni actionem ſuam, ſi neſcis, Quæ ſit illa? Porro, ſi neſcis fieri in liene excrementum tam ἑτερογενὲς: *queî potes recte curare morbos, qui hinc exiſtunt? Quod dum doceo & quidem ſine contumelia veterum, immo cum veterum autoritate, quam ſtabilit praxis quotidiana: jurene audio deſertor veterum, quique occaſionem præbeat Paracelſiſtis invadendi patrimonium Galeni? Fortean Galenus ſolus eſt in poſſeſſione priſcæ ſapientiæ? & ſomnium eſt Ariſtoteles? Fortean juravimus in verba magiſtri, ut ſine perjurio non liceat nobis illum deſerere? Fortean: Sed quid opus eſt verbis? Rectiſſime enim Scaliger pater,*

Quo te ambulando cunque vertis gentium,
Vitare non eſt diſputatorum genus
Pugnax, protervum, faſtuoſum, garrulum.

Finem igitur faciam, ubi hoc tantum dixero, uſum me eſſe heic dicendi genere plano, ut mihi patior perſuaderi, perſpicuoque. Quod ipſum ſi terſum minus eſt & limatum, cogitabis illud, Quemadmodum qui in ſole verſantur, colorantur quamvis nolint: ita accidere voluntati autores alios omnes potius, quam dicendi magiſtros. Habes, LECTOR, *rationem facti mei quam ſi cum facto ipſo probaveris, forte anſam mihi dabis proferendi* CVM DEO *gratiora quædam, quæ jam affecta habeo. Vale.*

CASP.

CASP. HOFMAN. M.D.

DE

USU LIENIS.

Hiſtoria Lienis.

CAP. I.

QUod Græcis σπλὴν eſt, ἀπὸ τοῦ σπᾷν λίαν, ut video placere iſtis: id Latinis (quamvis ii etiam Græco utantur) *Lien* eſt, & antique *Lienis*.

Et quemadmodum apud Plinium & alios non rarò invenire eſt *Iecinora*, vel *Iocinora*, de uno tamen & ſolo jecore: ita etiam σπλῆνες inveniuntur. Neque quidquam impedit, quod 2. *Epid.* 2. *de Lyciâ*, 4. *Epid.* 10. *de quibuſdam in conſtitutione Boreali*, 4. *Epid.* 87. *de fœminâ in Bulagora villa*, 6. *Epid.* 6. *de homine defatigato laboribus & itinere*, & *alibi forte*, dextrum & ſiniſtrum lienibus tri-

buitur. Pertinet enim id ad dextras & ſiniſtras lienis partes, quarum modo has, modo illas fuiſſe inflammatas tumidaſve, Hipp. ſcribit. Cæterum, τὸ σπληνῶδες fere ſignat lienem, in tumorem præter naturam elatum, velut etiam linea illa, vulgo σπλήνια dicta.

Situs eſt in abdomine ſeu imo ventre, è regione hepatis. Quamobrem 3. *part*. 4. dicitur ἀντίζυγος τοῦ ἥπατος. Eſt autem regio illa non plane è directo, ſed paululum inferius. Neque tamen, ut de non diſſimili negotio Gal. ait 6. *uſ. part*. 6. pugnat hæc oratio, Lien eſt è regione, Lien non eſt plane è regione: ſed paululo momento declinat verſus inferiora. Ut igitur *hepar* in dextro eſt latere, concavum ſuum obvertens concavo lienis: ita *lien* in ſiniſtro eſt, concavum ſuum obvertens concavo hepatis. 4. *uſ. part*. 16. Non autem, ut hepar procedit verſus ſiniſtra adeo, ut ultra mediam abdominis partem perveniat, tegatque ventriculi maximam partem: ita etiam lien: Si enim ſum hepate compares, exilis eſt, qui tantillum ventriculi tangit. Non etiam, ut hepar firmiſſime adalligatur diaphragmati, ut diaphragmate moto, non poſſit non ſimul moveri: ita quoque

q̃ue lien. In pleriſque enim omnibus non alligatur diaphragmati, & in paucis quibuſdam, in quibus fit, ſuperficialiter fit duntaxat. Et quamvis præ hepate oblongus ſit: non valde tamen prominet extra coſtas nothas, ut tactu ſentiri non poſſit, niſi inſigniter ſit auctus. Fuerint ideo fortaſſis obſervanda, quæ in hepatis obſtructionibus obſervare jubet Gal. 5. *Loc. aff.* 7. & ῥᾳδίως illud, quod primis verbis 6. *Loc. aff.* habet explicandum, ſi inſignis ſit durities, tum facilem eſſe cognitionem, quæ ex tactu ſumitur. Licet enim in ſpecie videatur ibi loqui de inflammationibus: cauſa tamen, quam allegat, durities, facit ſermonem generalem.

Numero *unus* eſt, niſi hepar dicere malis ejus conjugem, ut *ex* 3. *part.* 7. diſputabitur infra.

Conformatio ejus, ut aliorum etiam, conſiſtit in tribus, in figura, cavitatibus & ſuperficie.

Figuram perinde ut hepar, non habet propriam, ſed quam vicinæ partes permittunt, & vaſa integenda poſtulant. Ariſtoteles ob id 3. *part.* 13. docet, in cornigeris *rotundum* eſſe, in multifidis *longum*, in ſolipedibus, *medio inter hos modo* ſe habere. Hippocrates *l. de*

Anat. Lienem, ait, eſſe *ſimilem* ἴχνει ποδὸς *veſtigio pedis humani*, ut explicant: at hoc in cane verum eſſe docent Anatomici, non in homine. Idem aſſerunt, de eodem cane, non de homine veram eſſe ſimilitudinem, qua *lingua* comparatur lien, & ob id *viſcus linguoſum* à nonnullis appellatur. Habet autem in homine, ut dictitāt iidem, figuram fere quadratam. Dico, *fere*: ſuperior enim pars paulo latior eſt: tum vero etiam longitudo ſuperat latitudinem. Talis igitur eſt propter adjacentes partes. Propter diaphragma quidem capite eſt exterius gibbo, ut concavum ejus excipere poſſet: propter ventriculum autem, non tantum concavus eſt interius, ſed & oblongus, ut nuditatem ejus tegeret. Et quia idem ventriculus relinquit illi exiguum ſpacium in ſiniſtris, ut proſit, non obſit: plurimum cedit verſus coſtas, ut duas, ſæpe tres, aliquando quatuor impreſſionum notas ab illis accipiat. Quin talis etiam eſt propter vaſa. Hæc enim, pro copia aut paucitate ſua, magnum vel parvum faciunt viſcus. Eſt autem hac in re multo major varietas, quam in hepate. Quia enim hepar eſt ſolidum: non tam facile augetur, mutatque figuram. At

lien

lien quia rarus & ſpongioſus eſt, mirifice variat. Loquor autem heic de ſtatu ſecundum naturam: de ſtatu enim præter naturam alius eſt ſermo.

Cavitates, iterum veluti in hepate, conſtituunt venæ & arteriæ, quarum hæ ab Aortæ trunco deſcendente, illæ à vena portæ ſunt. *Aorta* enim *truncus* ille, quem dixi, poſtquam ad Meſenterii regionem venit, duos de ſe mittit ramos ut plurimum, dextrum & ſiniſtrum, quorum alter in ventriculum [unde totum hoc appellatur *Cœliaca*] & vicinas partes abit, alter in lienem abſumitur. *Vena* autem *portæ*, poſtquam cavis hepatis excidit, in duos prægrandes ramos dividitur, dextrum ſeu majorem, qui Meſenterio tribuitur, & vocatur inde *Meſentericus*, & ſiniſtrum ſeu minorem, qui cum in ſplenem abeat, *Splenicus* dicitur. Et hic ramus eſt ille, de quo Ariſtot. 1 *Hiſt.* 17. ἀπὸ τῆς μεγάλης φλεβὸς τείνει φλὲψ εἰς τὸν σπλῆνα. Hic idem apud Gal. *de Anat. ven.* 1. τῶν ἀξιολόγων ἀποφύσεων τῆς ἐπὶ πύλας φλεβὸς δευτέρα ἐστὶ & 4. *uſ. part.* 4. & 15. ἀγγεῖον φλεβῶδες, οἷον στόμαχός τις dicitur. Utrumque hoc vas, Vena, inquam, & arteria, antequam Lienem tangant, propagines aliquot de ſe mittit, de quibus

alibi; ſed poſtquam tetigerunt, in linea alba [de hac dicetur mox] in minimas tantumque non innumerabiles venulas & arteriolas dirimuntur, ut jam non vaſa, ſed fibræ videri poſſint. itaque per ſubſtantiam lienis, ordine nondum ſatis cognito, diſperguntur, multa intus relicta cavitate, quemadmodum neque in hepate relinquitur à venæ cavæ & portæ ramulis. Ut benigne interpretandus ſit Hipp. cum *l.* 4. *de Morb.* Lienem juxta cum capite docet eſſe κοιλότερον ϗ ἔγκοιλον, εὐρυχωρίην πλείστην ἔχειν, φλέβας εὐρείας ϗ παχείας, καὶ ἑλικοειδεῖς ἔχειν, &c. Cavitas enim heic ſola eſt illa, quam faciunt vaſa, ea tamen adeo exilia, ut ſtylum non admittant. Non degenerare autem in fibras, ſed manere vaſa, docet hoc. Aliquando ex ſubſtãtia lienis ſurſum quidem exit vas *breve* dictum ad ventriculum, deorſum autem Hæmorrhoidales aliquot ad colum & rectum inteſtinum. Hoc ipſum aliter fieri non poſſe, quam collectis vaſis illis minoribus in majora, ratio perſuadet, analogia jubet, 9. us. p. 4. qua de Reti mirabili. Dixi autem *aliquando*: quia Gal. de vaſe brevi *de Anat. ven.* 1. expreſſe docet, Non ſemper ex ſubſtantia lienis, produci, ſed aliquando

do ex ramo ſuperiore ſplenico illo, qui, ut alibi dicitur, lienem non ingreditur. De hæmorrhoidalibus [internis: Externæ enim aliunde ſunt] video dicere quoſdam, ſemper decidere ex ſubſtantia lienis: quoſdam, ſemper à ſplenico, antequam is lienem ingreditur. Hoc ita intelligo, aliquando fieri hoc, aliquando illud. Omnes enim pro bonis viris habeo, qui ſcripſerint, quod viderint.

Venis & arteriis cohærent *Nervi*; quippe qui ipſi etiam ſub vaſorum nomine ſunt. Habet autem lien nervum valde exilem, à ſextæ conjugationis cerebri coſtali ſiniſtro, qui in tunicam tantum inſeritur, non in ipſam ſubſtantiam, propter cauſam à Gal. dictam. 5. *uſ. part.* 10. 6. *uſ. part.* 18. *de pleth.* 4. ut dolor gravativus, qui aliquando ſentiatur in hoc viſcere, non ſit viſceris ipſius, ſed tunicæ tantum.

Superficies exterior æqualis eſt tota, niſi ubi coſtarum impreſſiones ſunt. *Interior* tota etiam æqualis eſt, niſi qua parte Linea alba viſitur. Eſt autem *Linea alba* veſtigium illud, quod per totam lienis longitudinem faciunt venæ & arteriæ, ſubſtantiam lienis ingredientes. Non eſt tamen vel exterior vel interior ejus ſuperficies tam æqualis,

 quam

quam hepatis eſt. Ibi enim exactus eſt lævor, ob ſucci ſui æqualitatem & lævorem: heic cum tuberculis quibuſdam eſt, ob ſucci ſui inæqualitatem, de qua inferius plura. Hæc tubercula faciunt, ut lien tam ſimilis appareat cuti Elephanticorum, ſeu leproſorum noſtrorum, ut Veſalius dicat, videri poſſe, Elephanticos eſſe factos ex meris lienibus. Idem ſuccus, qui inæqualitatem hanc cauſatur, cauſatur etiam coloris ab hepate differentiam quandam, qua de ex eodem Veſal. infra.

Subſtantiam Lienis conſtituit caro ipſius, quæ non minus *παρέγχυμα*, quaſi tu dicas *ἀδείκχυμα*, eſt, quam in hepate. Differt tamen, 1. Quod longe laxior & mollior ſit carne hepatis, 13 *Met.* 16. *& alibi.* 11. Quod non ſemper, ut hepar, colorem habeat rubrum: ſed in recens natis tantum, In provectioribus enim ad livorem tendit, ut promiſi me dicturum ex Veſalio. Ea ipſa tamen in re differentia eſt ſecundum ſpecies animalium, ut ex Gal. 6, *Exerc. Anat.* 10, *de Atrab.* 7, conſtat.

Carnem hanc fulcit *tunica* ſatis tenuis, à Peritonæo orta, quæ, monente Gal. 4. *uſ. part.* 16. etiam ligamenti uſum illi præbet.

Con-

Connectitur ipſe multis partibus, ſed aliis mediatè, aliis immediatè. *Immediate* connectitur peritonæo propter tunicam, de qua jam, nec non omento, ſimæ illius parti innato. *Mediate* cohæret lumbis per peritonæum, ventriculo per omentum. Præter hæc διαφύσεις quaſdam fibroſas habet, ut Gal. 4. *uſ. part.* 16. nominat, quæ neque magnitudinem, neque multitudinem in omnibus eandem habent. Sed & ſecundum ſpeciem differentia quædam in iis eſt, ejus rei gratia facta omnes ut colligent. Quare pro cujuſque animalis exigentia, plures ſunt, vel pauciores, fortiores, vel imbecilliores, locis vel oppoſitis ſibi invicem, vel incertis, &c. Hæc ut clarior ſit doctrina, 6. *uſ. part.* 1. 7. *uſ. part.* 3. attuliſſe ſufficiat ex Anatomicis Exercitiis.

Quot & quæ ſint ſententiæ de uſu Lienis.

CAP. II.

IAm ut *uſus*, de quo propoſitū eſt agere, fiat quam manifeſtiſſimus, oportet ante omnia videre, Quid anteceſſores noſtri ſenſerint?

Ut initium faciam ab eo, qui omnis boni autor nobis fuit, 1. *ad Glau.* 1. cum is lib. *de ſem.* quatuor ſtatuiſſet humorum ſpecies, αἷμα, χολὴν, ὕδωρ καὶ φλέγμα; repetiiſſet etiam bis 4. *de Morb.* mox cuilibet tribuens peculiarem locum, τοῦ ὕδατος aut quomodo ibi appellat, τοῦ ὕδρωπος πηγὴν ait eſſe τὸν σπλῆνα. Et poſt aliquam multa, ducto argumento à ſtatu præter naturam, ad ſtatum ſecundum naturam, Νῦν δὲ ἐρέω, inquit, περὶ ὕδρωπος, ὥστε καὶ διὰ τί πλείων γίνεται ἐν τῷ σώματι, καὶ ὅκως ἕλκει ὁ σπλὴν εἰς ἑωυτὸν ἐκ τῆς κοιλίας τοῦ ὕδατος, καὶ τὸ σῶμα καὶ τὸ σπλῆνα. Καὶ ἢν πλεῖον εἰρύσῃ τοῦ καιροῦ, πονέειν ποιέει τὸν ἄνθρωπον. Καὶ

τούτ

τοῦτο εἰσαγίουσι γινόμενον ὁκόσοι σπληνώδεες τῶν ἀνθρώπων. Non diſſimilis locus eſt *lib.1. de Morb. mul.* ubi inter cætera ait: τὸν σπλῆνα διασπᾶν ἀπὸ τῆς κοιλίας πρὸς ἑωυτὸν [aquam in ſiti bibitam] ἅτε ἀραιὸς ἐὼν, καὶ σπογγοειδὴς, κείμενος κατὰ τὴν κοιλίην.

Verum enim vero quia idem 1. *Nat. hum.* 4. 18. *& ſeq.* recenſens quatuor humores, loco ὕδατος habet μέλαν καὶ μέλαιναν χολὴν, dicine poteſt, tam diverſa nomina ſignare rem eandem? Dici prorſus poteſt. Cum enim id, quod lien trahit, ſit valde heterogenes [craſſum enim quod loquitur τὸ μέλαν, opus habet multo tenui, quod pro vehiculo illi ſit] ut infra latius patebit: ſortiri poteſt nomen, modo ab hac parte, aquea ſcilicet, modo ab illa, terrea ſcilicet.

Cæterum, quid ſit apud Hipp. illa vel Aqua vel Terra, ubi à ſplene attracta eſt? Docet id Valles. 2. *in 6. Epid.* 32. *&* 33. fit, inquam, inde ſanguis ἰχωροειδὴς καὶ λεπτὸς, ſimilis, ut ipſe explicat lacti vitioſo, quod, deſtitutum parte pingui & butyroſa, abit fere in caſeum & ſerum tantum. Unde colligitur, ipſum etiam ſanguinem eſſe heterogeneum, Aqueum ſcilicet, ſed cum multa

multa fœculentia. Ideo alibi docet idem Valles. Lienem non nutriri craſſo illo, quod trahit, ſed tenuiſſima craſſi iſlius parte.

Hinc explicare oportet Ariſtot. aut quiſquis autor fuit Problematum. Cum enim ibi *ſect. 9. probl. 5.* dicit τῶν σπληνιώντων αἷμα eſſe ὑδαρὲς, intelligere decet: *Cum aqua non parum adeſſe terra.*

Forte hinc etiam explicare oportet Gal. qui, ex alia licet hypotheſi, eo tamen pervenit 4. *uſ. part.* 15. ut *ſanguinem, in liene factum*, dicat *eſſe* λεπτὸν καὶ μέλανα. Si enim tenuis eſt cum nigredine; nigredo autem ſemper à terra eſt, fuerit apud Gal. etiam ſanguis Melancholicorum talis, qualis ex Hipp. dictus eſt.

Hanc ſententiam ſuperiori ſeculo revocare voluit eandemque Ariſtoteli quoque tranſcribere *Hieronymus Reuſnerus*, in laborioſiſſimo illo de ſcorbuto libro. Sed falſus eſt in utroque. Vult enim, Lienem chylum trahere tantum aquoſum & tenuem, terreum autem craſſumque, citra enorme obturationis diſcrimen, à liene non poſſe attrahi, neque ullas eſſe cavitates illi craſſitiei convenientes.

Plato in Timæo ſic ait: ἡ δ' αὐτοῦ [ſubaudi

audi τοῦ ἥπατος] γείτονος αὐτῷ ξύστασις καὶ ἕδρα σπλάγχνου γέγονεν ἐξ ἀριστερῶν, χάριν ἐκείνου, τοῦ παρέχειν αὐτὸ λαμπρὸν ἀεὶ καὶ καθαρὸν οἷον κατόπτρῳ παρεσκευασμένον καὶ ἕτοιμον ἀεὶ παρακείμενον ἐκμαγεῖον. Διὸ δὴ καὶ ὅταν τινες ἀκαθαρσίας γίγνωνται, διὰ νόσον σώματος, περὶ τὸ ἧπαρ, πάντα ἡ σπληνὸς καθαίρουσα αὐτὰ μανότης, ἅτε κοίλου καὶ ἀναίμου ὑφανθέντος. Ὅθεν πληρούμενος τῶν ἀποκαθαιρομένων, μέγας καὶ ὕπουλος αὐξάνεται. Καὶ πάλιν ὅταν καθαρθῇ τὸ σῶμα, ταπεινόμενος ξυνίζει εἰς ταυτόν. Quæ ita interpretor, ſi ſufficit ſequi ſenſum. *Conſtitutio & ſedes, ſeu locus viſceris, hepati vicini, factus eſt à ſiniſtris, propter hanc cauſam, ut hepar reddat purum & nitidum ab excrementis cum ſit quaſi ad ſpeculum facta & parata ſemperque præſens, expreſſiſſima ejus imago. Quare cum ob morbos totius corporis impuritates quadam circa hepar colliguntur, omnes illas expurgat lien, qui textura eſt rarus, concavus & exſanguis. Tum autem lien impuritatibus illis, quas exhauſit, plenus, fit magnus & purulentus: quemadmodum contra, cum corpus eſt purum, parvus fit, & conſidet in ſeipſum.*

Cur neſciam, cauſa eſt, quia apud Hipp. nuſpiam legitur κυτολιξεῖ. Quare locum de Loc, in hom, ita concipit

Mer-

Mercurialis, in Notis ſuis, ἐπὴν ὁ σπλὴν ὑπὸ πυρετοῦ μέγας γένηται, γίνεται δὲ, ὅταν τὸ σῶμα λεπτυνθῇ. Τοῖσιν γὰρ αὐτοῖσιν ὅτε τὸ σῶμα θάλλει, καὶ ὁ σπλὴν φθίνει ὅταν δὲ τὸ σῶμα λεπτὸν ᾖ, καὶ ὁ σπλὴν θάλλει, καὶ τὸ ἐπίπλοον ἅμα τῷ σώματι λεπτύνεται. Jta enim lego hanc poſteriorem vocem, propter ſequens ἐκτήκεται. Correctionem hanc comprobat Foëſius: ego vero nondum credo, vel orationem eſſe univerſalem, vel ullam in ea ἀντίθεσιν, ſive hoc, ſive illo loco colloces. Jta autem verto: *Si contingat in febricitantibus lienem fieri magnum, ſimul corpus fit ſe ipſo tenuius. His ipſis febricitātibus duo hæc ſymptomata adſunt, tumor lienis & phthiſis habitus corporis. Quibus ſic affectis accidit ut omentum quoque una cum corpore attenuetur, & pinguedo ejus colliqueſcat. His factis, cum lien & omentum ſint vicina, & communia vaſa habeant, ex liene tumefacto in omentum defluunt humores in vaſa inanita, &c.* Uno verbo fit hydrops, quod ex ſeq. curatione colligitur.

Hoc an ab Hipp. ſumtum ſit, neſcio. Certe poſterius, quod eſt de morbis lienis, eſt Hipp. Ait enim is *lib. de Loc. in hom.* ὅτε ὁ σπλὴν θάλλῃ, τὸ σῶμα φθίνει. Θάλλειν enim Hipp. heic eſt, quod Platoni

toni poſtea fuit, μέγαν καὶ ὕπελον γίγνεσθαι. Tum vero cum regere non poſſit lien, quæ attraxit, Imo cum non amplius trahere poſſit, quod debet: non poteſt non in hepate gigni ſanguis deterior, qui corpus male nutrit, ut 6. *Loc. aff.* 1. ſcribit Gal. Quare invertit idem 2. *Tac. nat.* 9. ὅσοις, inquit, τὸ σῶμα θάλλει, τούτοις ὁ σπλὴν φθίνει. Dum enim corpus bene habet, parvus eſt lien, quod vocat heic φθίνειν. Hinc, ut eſt apud varios autores, præcipue Sextum Aurelium in Juliano, Riolanus & Sennertus Oſionem habent. Vide Coraſium 6. *Miſcell.* 19. Caſſiodorum, 4. *Epiſt.* 32. Alciatum, *Embl.* 146.

Trajanus Imperator fiſcum comparabat lieni. Hoc enim diteſcente, depauperatur populus: hoc decreſcente, ditatur populus.

Ariſtoteles 3. *part.* 7. docet, univerſalem quidem omnium viſcerum uſum eſſe, ut, veluti anchoræ ſuſpendunt naves, ita viſcera venas & arterias in ſublimi teneant: particularem autem hepatis & lienis, βοηθεῖν πρὸς τὴν πέψιν τῆς τροφῆς. Quod cum opus haberet explicatione, *Hepar*, inquit, *habent omnia ſanguinea: Lienem non habent omnia. Quæ autem habent, propter adjumentum*

coctio-

coctionis habent. Dixerat autem *c. 4.* Lienem habere τὰ μάλιστ' ἀπηκριβωμένα ζῷα illa animalia, quæ operoſiſſime ſunt elaborata à Natura, uno verbo, perfectiſſima. Hæc enim cum multiplicem habeant inſtrumentorum apparatum; inſtrumenta autem ſingula habeant peculiare quid, itaque fiat, ut pro tot, tamque differentibus partibus alimentum deſideretur valde elaboratum: conſequens eſt, ut & varia ſint inſtrumenta, quæ alimentum præparent, & materia ipſa valde heterogenes, quæque non niſi à multis confici poſſit. In his igitur quia hepar non ſufficiebat ſanguificationi primæ: datus fuit illis lien etiam, qui ſit οἷον νόθον ἧπαρ, ut loquitur. Lien igitur trahit chylum, conficitque perinde ut hepar: ſed non trahit tantum, neque tam bonum, partem, inquam, chyli impuriorem, quæ hepati pro excremento eſt,

Hoc per exemplum apertiſſimum explicuit Th. à Veiga *Com. in 5. Loc. aff. 5. Videtur,* inquit, *Natura eo artificio juxta hepar formaſſe lienem, quo agricolæ fœcundas ſegetes lupinis circumdant. Sicut enim ibi allecto in lupinorum incrementum terræ amarore, evadit triticum dulcius, latiusque: ita hepatis ſanguis, tracta in lienis alimoniam fœce.* Hoc,

Hoc, [licet obſcurius] expreſſit Aretæus *l 1. de cauſ. Chron. c.13.* cum ait: *Iecur lieni in generationem æquilibre eſt. Dextram enim lævamque partem hæc viſcera occupant, naturaliter paria numero, ſed facultate, tam in ſanitate, quam in morbis imparia.*

Eraſiſtratus qui σύγχρονος fuit Theophraſto, *l. An ſanguis nat. c.7.* & pro Peripatetico à ſuis habitus eſt, ſed falsò. Tu puta, in omnibus Ambitio enim propellebat illum aliò. 2. *Fac. nat.* 4. cum deſiderio gloriæ multa innovaret, multa etiam dirueret, *Cauſ. procat.* 2. licet concederet; Naturam nihil facere fruſtra, *Lienem tamen fruſtra eſſe factum* contendit, ceu Gal. ſcribit *Vſ. part. 15. de Atrab. 7. 2. Fac. nat. 9.* & Cæl. Aurel. *l. 4. c.18.*

Hoc deliramentum ſtabilit vetus fabula, cujus Plin. etiam meminit *l.11. c. 37.* quæ ait, Eximi poſſe lienem animalibus ſine vitæ periculo, & eximi hodieque curſoribus. Probant idem Medici illi, qui fabulam jam dictam probant, decepti forte phraſi illa, qua *lien* ſæpe dicitur liquari, abſumi, per alvum excerni &c: Nihil enim aliud vult, quam, obſtructiones ejus expediri. Probant quin etiam illi tacite, qui cre-

credunt, ſectione poſſe exſtirpari aut uſtione, An intelligebant de illa tantum, de qua Alpinus 3. *Med. Ægypt.* 12. Adi. Talent. 3. *Recond.* 19. ſi ex vulnere male habeat. His conſulo, adeant Fall. *de vuln. cap.* 12. Tagault. 2. *Chirurg.* 3. Aquapend. *l.* 2. *Chirurg. cap.* 28.

Eraſiſtratei quidam, ut autor eſt Gal. *de Atrab.* 7. emendare [credo] volentes ſtultitiam præceptoris, ſtatuerunt, *Lienem accipere omnem chylum*, eumque pro hepate ruditer informare.

Hoc commentum paullo aliter pinxit ſuperiori ſeculo *Fr. Vlmus*, *Gallus*, qui; edito ſuper ea re tractatu ſingulari, probare voluit, *Lienem in informando ſanguine laborare, non quidem pro hepate, ſed pro corde.* Cum enim in confeſſo ſit, in corde fieri ſanguinem arterioſum dictum; & fieri quidem ex venoſo: lubuit illi credere. Non ex hepate, ſed ex Liene ſurſum ferri ſanguinem venoſum ad cor.

Pingunt alii aliter, voluiſſe nempe illos, Lienem ſervire præparationi alimenti totius corporis, quatenus hepar, cui ſervit lien, præparat ſanguinem pro toto corpore, quamvis is ſolus non nutriat totum corpus. Sed verba ipſa non admittunt ſenſum hunc. Sunt au-

tem hæc: τοῦτο τὸ σπλάγχνον προπαρασκευάζειν τῷ ἥπατι τὸν ἐκ τῶν σιτίων χυμὸν εἰς αἵματος γένεσιν.

Pro hoc in aciem prodit Aſellius l. de Venis lacteis, cui opponit ſe Sennertus noſter, 3. Pract. 4 c. 1. qui alioquin in inſtitut. prorſus eſt meus.

Galenus, cum ſciret, in unaquaque coctione *duplex eſſe excrementum*, Tenue & Craſſum; in coctione autem hepatis præſto eſſet, omnibuſque confeſſum alterum, Tenue: conſtituit in liene eſſe alterum, Craſſum videlicet, quod Melancholiam etiam appellat. Hac de re videre eſt 4. *uſ. part.* 4. & 15. 5. *uſ part.* 6 2 *Fac. nat.* 9 1. *San tuen.* 12. 2. *ad Glauc.* 10. 13. *Meth.* 16. 1. *Aph.* 22. 4. *Aph* 21. 1. *Humor.* 1. *de Atrab.* 6 7. & 8. nec non alia loca.

Hæc ſententia apud pleroſque omnes, non Medicos tantum, ſed & Philoſophos tam eſt grata & accepta, ut nefas pene ſit contra hiſcere. Sed enim cum Natura ipſa inclamet omnes alta voce, jubeatque & velit, ut ſe, geniumque ſuum ſequantur: ignavi fuerit, demiſſis auriculis, ovium ad inſtar, ſequi arietem ſuum cum balatu.

Arabibus video hoc tribui, *Lienem eſſe factum ad refrigerium cordis.* Meminit

nit Veſal. Bonamicus, Maſſaria, alii.

In hac varietate quid faciendum eſt? De Philoſophi officio non dicam, ne videar πολυπραγμονεῖν. Certe, tanto, honeſtius eſt Medico diligenter in hæc acquirere: quanto inhoneſtius eſt negligere. Quid enim? Promittit Medicus ſe velle & poſſe reſtituere lieni actionem ſuam: &, quæ ſit actio illa, ignoret?

De instrumentis coctioni ſervientibus.

CAP. III.

IN hujus itaque poſſeſſionem ut venire poſſit, hinc videtur ſumendum eſſe orationis exordium.

Inſtrumenta coctionis ſeu nutritionis neceſſario requirebant duo, Alterum, ut *multa* eſſent, Alterum, ut ea ipſa *genere diverſa*, ceu pulcre ratiocinatur Gal. 1. *Fac. nat.* 10.

Multa. Cum enim actio facultatis nutri-

nutricis ſit adſimilatio; fieri autem non poſſit, ut adſimilentur, mutenturque in ſe invicem ulla, niſi ſocietatem, cognationemque in qualitatibus inter ſe habeant: non quodvis animal nutritur cibo quovis, nec illo protinus. Sed nec in uno eodemque animali fit nutritio, niſi poſt aliquam multas alterationes, plures, pauciores, pro diverſitate partium nutriendarum. Ut enim flavum fiat rubrum, & contra rubrum flavum: unica & ſimplex forte ſatis eſt alteratio. At, ut album fiat nigrum, & contra: opus eſt alterationibus intermediis plurimis. *v.g.* Ex pane, qui albus eſt, ut fiat ſanguis, qui ruber eſt: profecto non ſufficit una alteratio, ſed oportet paulatim & per vices deponat alborem, eodemque modo acquirat ruborem. *Rurſus*, Ex ſanguine, qui ruber eſt, ut fiat os, quod album eſt: profecto non eſt ſatis ſemel alterari ſanguinem, leviterque, ſed multoties & per intimam ſubſtantiam, donec & dealbetur ſatis & incraſſetur. Quamobrem opus habuit animal inſtrumentis plurimis, quorum ſingula præſtarent alterationes ſingulas, quæque ſemper mutuo ſe exciperent, donec ex cibo diſſimilimo fiat alimentum quam ſimi-

limum

ſimum. *Nullum enim perfectum & magnum opus repente fit, & una aggreſſione, totamque ſuam expolitionem ab uno inſtrumento accipere poteſt*, inquit idem Gal. 6. *Sent, Hipp. & Plat.* 6. Quivis autem intelligit, tanto majorem inſtrumentorum copiam requiri, quanto animal ipſum perfectius eſt, ut jam ante dixi.

Diverſa. Cum enim alimentum, per os aſſumtum ſæpe una cum partibus vere alimentariis, multas habeat partes à natura partium nutriendarum alienas; & vero illæ ſecerni omnino debeant, antequam quidquam fiat: debuerunt adeſſe, non illa tantum, quæ coquunt, ſed & quæ excrementa excipiant, & extra corpus abducant *v. g.* herbæ pleræque omnes, uno verbo, gramen, quo veterina aluntur, ſi ad hominem compares, merum eſt excrementum, ideo homo nutriri illo non poteſt. Raphanus poteſt nutrire, ſed, quod illius nutrit, valde paucum eſt, multum contra, quod excrementoſum. Caro bubula, agnina, &c. poteſt nutrire; ſed quod illius nutrit, plurimum, exiguum contra, quod excrementoſum eſt. Ergo ut ablegari poſſit è corpore, ſi forte contingat accipi aliquid

liquid prorſus inutile ; ut etiam illud heterogeneum , quod in iis , quæ vere nutriunt , inutile eſt : debueruut eſſe inſtrumenta , non tantum multa , ſed & genere diverſa. Hinc idem Gal. 6. *Ex. Anat.* 2. 5. *uſ. part.* 14. *alia* dicit *eſſe facta prima ratione , alia ſecunda , alia tertia. Prima , quæ coctioni ſerviunt : ſecunda , quæ recipiendis excrementis : tertia , quæ iiſdem expurgandis.* Hæc licet ex Ariſtorele ad numerum binarium redigere. Cum enim 3 *part.* 7. per *accidens* dicit illa eſſe , quæ excrementa colligunt & abducunt : per *ſe* eſſe illa præſupponit , quæ coctioni dicata ſunt Nec fit id invito Gal. Cum enim 9. *x. τόπ.* 2. docet, Lienem juvare corpus per accidens , quatenus excrementum abducit : dici poteſt , exemplariter loqui. Quare ſi omnia talia ſunt per accidens : per ſe fuerint illa, quæ coquunt.

In-

In utro ordine ſit lien.

CAP. IV.

QUo igitur pertinet lien noſter ? Si Gal. audiamus non tantum loco jam citato, ſed aliis omnibus, ſimpliciter eſt *per accidens*, quemadmodum etiam veſica fellea, cui ex adverſo reſpondet de ipſius mente.

Apud Ariſtotelem non ita. Is enim, quia intuetur, non hominem ſolum, ut Gal. ſed omne animal: dicere quidem poteſt, Lien animali ſimpliciter accidit quia datur animal quoddam, quod lienem non habet. Ideo non eſt ex rebus, quæ animalitatis eſſentiam ingrediuntur, ut de teſtibus loquitur Averroës, Ita veſica fellea ſimpliciter eſt per accidens, quia, ut Philoſophus 2. *Hiſt.* 15. & Gal. ipſe 4 *uſ. part.* 12, docet, non in omnibus animalibus eſt, Vide Rondel. 3. *piſc.* 19. & in quibus non eſt, pori bilarii recta ab hepate ad inteſtinum duodenum pergunt, effunduntque in illud, excrementum ſuum. Ita, Renes & veſica

ſica urinaria ſimpliciter ſunt per accidens: quia, ut 2. *Hiſt.* 16. docetur, Ovipara iis deſtituuntur. Quamobrem 3. *Part.* 7. ait: *ὁ σπλὴν κατὰ συμβεβηκὸς ἐξ ἀνάγκης ὑπάρχει τοῖς ἔχουσι, ὥσπερ τὰ περιττώματα, τὰ ἐν κοιλίᾳ, καὶ περὶ τὴν κύστιν.* Quo loci cum Gaza omiſerit illud *τοῖς ἔχουσι*: introduxit maximam obſcuritatem. Quomodo enim in iis, in quibus non eſt, dici poteſt, vel per ſe eſſe, vel per accidens? Neque morari debet quemquam, quod ibidem non dicit, *διόπερ ἐκλείπει ἐν τισὶν*: ſed, *διόπερ ἐκλείπει ἐν ἐνίοις τὸ μέγεθος*. Veriſimile enim eſt, loqui illum, non de alia magnitudine, quam de qua dixerat paulo ante, *τοῖς μὲν ἐξ ἀνάγκης ἔχουσι, πάμμικρός ἐστι, ὥσπερ σημείου χάριν.* Et mox: *οἷς ὀλίγη περίττωσις γίνεται, τὰ μὲν μέγαν ἔχει, τὰ δὲ σημείου χάριν.* Et 2. *Hiſt.* 15. *τὰ πολλὰ τῶν ᾠοτοκούντων, μικρὸν ἔχει τὸν σπλῆνα οὕτως, ὥστε λανθάνειν ὀλίγους τὴν αἴσθησιν.* Hæc autem magnitudo cum non ſit illa, quæ requiritur in liene, ut ſit lien, hoc eſt, ut poſſit præeſſe officio illi, quod à Philoſopho lieni tribuitur: quis non permittat, Lienem eam exilem, qui uſum lienis non implet, ne dici quidem lienem, niſi *ὁμωνύμως*, quo modo, inquam, oculus eburneus eſt

oculus? Et lien, *inquis*, & dicitur, ſed habet alium uſum, ſervis unitati naturæ, ideoque non eſt prorſus ſine uſu. *Reſp.* Uſus ille, *ſervire unitati*, eſt alienus ab uſu illo, de quo in doctrina de uſu partium. Revera autem adjicit oppoſitum. Servire enim unitati, quod ille ait, σημείου χάριν eſſe, eſt idem cum eo, non eſſe; quod dicitur. Uſus enim complet heic ſubſtantiam rei. Quid multa? τοῖς ἔχουσι quid opponitur? Certe τοῖς μὴ ἔχουσι Quidni ergo dicere liceat, Ideo in quibuſdam non eſt; & ita denique concludere, *Lienem eſſe ideo per accidens, quia in quibuſdam deſit?*

Quod ne novum videatur tibi, audi Ariſt. 2. *Hiſt.* 15. paulò ante modò allata. Cum enim dixiſſet, *Hepar eſſe in omnibus ſanguinis*: Subdit, *Lien eſt in plerisq; omnibus ſanguineis.* Heic, annon τοῖς ἔχουσι opponit τὰ μὴ ἔχοντα? Et tamen in ſeq. ait de iis, de quibus dixerat non habere, *Tam exiguum eſſe in lienem, ut non omnes illum obſervent.* Et quia revera eſt in natura, quædam non habent lienem: cur non dicam quod res eſt?

Verum, quo trahit me φιλονεικία tua? Dicere, inquam, poteſt Ariſtoteles, Lienem eſſe ſimpliciter per accidens, quando nimirum intuetur *genus*, ſeu totum ambitum animalium. Atquando

intuetur *ſpeciem*, animal quoddam, *v.g.* hominem, qui lienem habet, non poteſt id dicere, quamvis Gal. poſſit. *Huic* enim, quia trahit merum; quale etiam, veſica fellea, excrementum: jure omni eſt in earum partium cenſu, quæ ſimpliciter ſunt per accidens. *Ariſtoteli* autem, quia trahit excrementum non merum, ſed quod coctione ſubſecutura ad frugem aliquam pervenire poteſt: non eſt prorſus in illo numero. Nimirũ, vox *excrementi* eſt ὁμώνυμος, non tantum quia aliud eſt utile, aliud inutile, ſed quia ipſum etiam inutile, non habet eandem prorſus naturam. Modo enim ſignificat id, quod eandem perfectionem cum eo, cujus excrementum eſt, vel adipiſci non potuit, vel adeptum tueri non potuit: Modo id, quod quoquo modo adipiſci poteſt, nondum tamen eſt adeptum. Non in prima igitur ſignificatione, quomodo Gal. ſed in ſecunda, quomodo Ariſtot. accipit, audire oportet excrementum, cum dicitur, Lienem trahere excrementum. Expreſſe enim Ariſtot. ait, *Lienem coquere excrementum ſuum*, quod de alvo aut veſica non dicit.

An heic τὸ κατὰ συμβεβηκὸς abuſive dicitur pro δι᾽ ἄλλο? Philoſophus enim

renes adeſſe ait, οὐκ ἐξ ἀνάγκης, ἀλλὰ τοῦ εὖ καὶ καλῶς ἕνεκεν. Et revera partes illæ omnes, quæ abducunt excrementa, ſunt neceſſariæ animali, non ad coctionem, quæ per ſe quæritur, ſed ad excrementorum ſeparationem, quæ propter aliud, propter coctionem, ut illa ſit melior. Tale quid videtur etiam deduci poſſe ex 1. *Gen.* 4.5.6. qua de uſu teſtium.

Videant hæc & conſiderent illi, qui pro maximo habent abſurdo, *Partem aliquam dici eſſe per accidens.* Ut enim jam amoveam Ariſtotelem, Gal. ipſe 9. *κ. τόπ.* 2. id dicit, ceu patet ex allatis. Videant etiam illi, qui audent ob id ipſum ſociare Philoſophum noſtrum cum Eraſiſtrato, quaſi in hujus ſchola didicerit. Quod ipſum præterquam quod σφάλμα χρονικὸν eſt ingens: arguit hominem in lectione Ariſtotelis hoſpitem. Sed ut in viam redeam.

An, quemadmodum hepar & lien ἐπαμφοτερίζουσιν inter viſcera μονοφυῆ καὶ διφυῆ quod Ariſtoteles ſæpe jam laudato 3. *part.* 7. docet: ita lien, in iis, in quibus eſt, ἐπαμφοτερίζει inter ea inſtrumenta, quæ ſunt per ſe, & quæ per accidens, aut, ſi ita vis, per aliud? Nam *quatenus trahit excrementum quoddam:*

eatenus

eatenus per accidens eſt. Sed *quatenus trahit excrementum tale, quod coctionem admittit: eatenus per ſe eſt.* Hinc ibidem dicitur νόθον ἧπαρ. Facit enim, quod facit hepar: ſed in materia ignobiliori. Quo fit, ut & ipſum faciat ſanguinem, deponatque ſanguinis excrementum quoddam, perinde ut hepar: ſed ſanguinem, neque tam bonum, neque tam multum. Eandem ob cauſam cap. 4. præcedenti dicitur ἀντίζυγος τοῦ ἥπατος, non tantum propter *locum*, ſed & propter *officium*. Facit enim, quod hepar facit: ſed non eadem utitur felicitate, qua reliqua ἀντίζυγα. Ren. *v. g.* ſiniſter facit tantum, quantum dexter, & ſic de aliis. Hoc videtur ſibi voluiſſe Philoſophus illis verbis, *Naturam feciſſe* ἀνθ' ἑνὸς δύο, παραπλησίαν ἔχοντα φύσιν. Quod ipſum notare jubeo illos, qui oſtenſa multiplici, ut putant, lienis ab hepate, differentia, oſtendiſſe ſe putant, lienem non poſſe ſanguificare. Non enim habent μίαν φύσιν, ut renes, quos modo nominavi, ſed παραπλησίαν, talem certe, quæ ſanguificationi ſit idonea. Hanc ipſam viciniam expreſſit illis etiam verbis, διὰ τὸ τὴν θέσιν ἔχειν, τὸ ἧπαρ ἐν τοῖς δεξιοῖς μᾶλλον, ἡ τοῦ σπληνὸς γέγονε φύ-

ους, ὡς ἀναγκαῖον μὲν πῶς, μὴ λίαν δὲ πᾶσι τοῖς ζώοις. Quaſi diceret voluiſſet, Lien in ſiniſtris, oppoſitus quidem eſt hepati in dextris, ſed ita ut neceſſarius ſit non omnibus animalibus. Quamobrem ſtatim etiam ſubjungit, *In quibus lien neceſſarius non erat, in iis hepar eſt* διμερὲς, *cujus altera & major pars in dextris eſt, altera & minor in ſiniſtris.* Et hoc inculcat etiam 2. *Hiſt.* 17. Quo modo intelligere oportet, quod de jecinoribus quorundam animalium dicitur, apud Philoſophum utroque jam citato loco, Plin. *l.* 11. 37. Gell. 16. *Noct.* 15. Athenæ 9. *Dipnoſoph.*

Heic ſcire deſiderat animus humanus duo: 1. *qua animalia in univerſum lienem habeant? 2. Cur homo inter alia habeat?*

Reſpondi jam ſupra ex 3. *part.* 4. τὰ μάλιςʼ ἀπηκριβωμένα, id eſt, abſolutiſſima & perfectiſſima animalia habere. Hæc enim, ut ibi quoque dictum eſt, quia magnum habent inſtrumentorum omnium apparatum, & ideo alimento indigent valde elaborato; ut omnibus ſufficere poſſit: opus habuerunt magno etiam concoctoriorum inſtrumentorum apparatu. Talia fere, ut ex c. 7. ſeq. diſcitur, pulmonem habent magnum

num & ſanguineum, ob quem multum bibunt, ut fiat chylus valde dilutus. Quo fit, ut cum ſolum hepar non ſufficiat coquendo chylo tam liquido, additus ſit lien, qui ſuſcipit partem operis, abducendo crudiorem & limoſiorem chyli partem, eoque faciendo, quo hepar facit ſuo chylo. Eadem ventriculum habent membranaceum, qui chylum non ſatis feliciter concoquit. Contra, quæ lienem non habent, pulmonem habent exiguum & exſanguem: viciſſim autem κοιλίαν θερμὴν, ventriculum fervidum, ut recte Gaza, quia carneum, ut aves omnes. Quo fit, ut cum parum bibant, ventriculus etiam optime conficiat chylum: non opus ſit ullatenus liene. Ex his intelligitur *alterum*, Nempe, homo habet lienem, quia & pulmonem habet calidum, ſanguineumque, & ventriculum membranaceum.

Jam, quia inclinatum eſt in ſententiam Ariſtotelis, ſupereſt, ut proponatur & examinetur. Habet autem hanc 3.*part*.7. his verbis: *ὁ σπλὴν ἀντισπᾷ ἐκ τῆς κοιλίας τὰς ἰκμάδας τὰς περιττὰς, καὶ δύναται συμπέττειν, αἱματώδης ὤν.*

Nuda verborum Ariſtotelis explicatio.

CAP. V.

O σπλὴν αὐτισπᾷ *Lien divertit* ait Gaza, *& attrahit*, Hęc αὐτίσπασις ut intelligatur, oportet ex Anatomicis exercitiis id repetere. Vena, quæ ibi eſt, ubi ſunt *αἱ καλούμεναι πύλαι* 7. *Hiſt.* 8. ſtatim atque excidit hepate, ut loquuntur, dividitur in duos ramos inſignes, quorum *alter*, qui inferior eſt, & dexter, *Meſentericus* dicitur, quia ad Meſentericum & inteſtina abit, inque ea totus pene conſumitur: *alter*, qui ſuperior eſt, & ſiniſter, *Splenicus* dicitur, quia maximam partem τείνει εἰς τὸν σπλῆνα, καὶ ἀφανίζεται τὰ ἐπ᾽ αὐτοῦ φλέβια εἰς τοῦτον, 3. *Hiſt.* 4. Ille, ubi, quem debuit ex inteſtinis traxit chylum; & jam in eo eſt, ut per dictas portas introducat in hepar: ſupervenit. Hic, & partem ejus αὐτισπᾷ, quod intelligo ego, rapit ſiniſtrorſum.

Hoc loco emergit *dubium* tale Cum Natu-

Naturę perpetuum ſtudium ſit conjungendi venas cum arteriis; & vero heic etiam obſervatum ſit idem: annon quemadmodum venę trahunt chylum, etiam arteriæ trahant? Certe totidem ſunt rami arteriæ magnæ, ramis venæ portæ attenſi, quot ſunt ipſius venæ portæ rami. Ut enim agam per πρωθύϛερον, Cum ramus Meſentericus ſubdividatur poſtea in dextrum & ſiniſtrum: ſiniſtro quidem, ſecundum omnes diviſiones reſpondet Meſenterica arteria inferior, quæ poſt emulgentes & ſpermaticas exiſtit; dextro autem, pariter ſecundum omnes diviſiones, reſpondet Meſenterica arteria ſuperior, quæ, ſi non eadem radice, certe valde vicina pullulat cum Cœliaca arteria. Et hæc eſt, quæ reſpondet ramo Splenico in omnibus, præterquam in nomine. Ut enim ſplenicus, non tantum in ſplenem, ſed & in ventriculum abit; non appellatur tamen à minori, ſed majori parte: ita Cœliaca non tantum in ventriculum, ſed & in ſplenem abit; & dici debebat, non à minori parte, *Cœliaca*, ſed à majori *Splenica*. Verum, cum nominum cura debeat nobis eſſe exigua, non refert, Cœliaca, an ſplenica vocetur: modo hoc intelligatur.

Analogiam, quæ eſt inter venas & arterias has, perſuadere, per Cœliacam non minus fieri ἀντίσπασιν quam per Splenicum Quod ita accipere oportet. Arteria Meſenterica utraque tot diviſionibus hiat ad inteſtina, quot Meſentericus, ſubdiviſus in dextrum & ſiniſtrum: eædem diviſiones ſuis extremitatibus non minus contingunt chylum, quam venæ Meſenterici: eædem album quid, rubro permiſtum [conſtat autem inter Anatomicos, album id in venis eſſe chylum; rubrum ſanguinem] ad ſenſum continent. Quidni igitur Arteriæ etiam trahant chylum?

Fatetur hoc Gal. 3. *Fac. nat.* 13. Loquens enim de ventriculo, alimentum in inteſtina expellente, ait, *per tota inteſtina illud permeare, rapique à vaſis quæ ad ea pertinent, plurimum quidem à venis, parum quid autem ab arteriis: ut paulo poſt probabimus*, ait. Id vero fit cap. 14. ſeq quo de arteriarum in imo ventre tractione agens, à corde & vicinis venis trahere, ait. *Neque enim* [addit] *ex inteſtinis & ventre, quæ adeo craſſum, graveque nutrimentum in ſe habent, poſſunt aliquid, de quo ratio ulla ſit habenda, in ſe transferre, cum prius impleantur levioribus.* Et ſtatim: *Non eſt*

ergo

ergo mirandum, ſi ex ventre prorſus exiguum, quantum ſcilicet exquiſitiſſime eſt confectum, in arterias venit, ceu leviore prius impletas. Et ultimis verbis cap. 15. *Fuerint ſane*, inquit, *hac & iis qua de arteriis ſupra diximus, non parva teſtimonia. Vbique enim, qui conveniens ſimul & tenuis eſt ſanguis, eo, qui talis non eſt, facilius trahentem ſequitur. Itaque, eum, quando dilatantur, halitum, ſpiritum & tenuem ſanguinem trahant: ejus, qui in ventre & inteſtinis eſt, ſucci, aut nihil, aut omnino trahunt per exiguum.* Ad hæc loca ſe refert 4. *uſ. part.* 17. cum ait. Actionum facultates ſe complexũ eſſe *in lib. de fac. nat.* veluti & quod orificia arteriarum, ad inteſtina pertingentium, modicum quiddam cibi aſſumunt, plurimum autem venæ. Nec quidquam proficit dum dicit, ob gravitatem & craſſitiem alimenti inteſtinalis, ut ſic dicam, non eſſe ἄξιον λόγου id quod arteriæ trahunt. Si enim eſt βραχύ τι, licet idipſum ſit παντάπασι βραχύ, ἢ παντελῶς ὀλίγον: eſt tamen aliquid, ut dici poſſit, & dicatur ab ipſomet τροφή, quamvis ὀλίγη.

Revera autem præter cauſam extenuat, ignarus quippe, quo deducere deberet, ſi multum eſſet. Sed non ſublevat: Quæro enim, quo deducat parũ illud?

Ad cor, videtur velle deducere, cum ait, ἀκριβῶς κατειργασμένον, *exquiſite cõfectum & elaboratum eſſe id, quod arteria trahunt, ideoque à natura cordis non valde alienum*. Nec videtur aliter fieri poſſe, ſi conſideremus arteriarum ſemitam. Quo factum eſt, ut ſuperiori ſeculo conſtanter id affirmarit *Conſtantius Varolus, Anatomicus Bononienſis*. At vero cum ad initium Aortę tres ſint valvulæ σιγμοειδεῖς, quæ ingreſſum ad interiora prohibent, chyli præcipue, ut Piccolom. 2. Lect. 14. 4. Lect. 5. docet ex Hip. *l de corde*: non licet id nobis dicere. Accedit alia cauſa, quæ ex eodem Hip. libro affertur, chylum nõ eſſe cordi κατὰ φύσιν. Sed ſit ſane illi naturaliſſimus: manet tamen, *Naturæ conſilium fuit, nolle aliquid ingredi ibi* Hãc ob cauſam ita fabricata eſt valvulas, ut dictum eſt Si itaque aliquid ingreditur tamen, ſequetur, Naturam inepte fuiſſe operoſam in eo, quod fecit aliquid, quod uſui illi, cui fecit, non ſatisfacit. O, inquiũt, *naturæ ſuum conſilium: fuit enim, non ut nihil ingrederetur, ſed ne multum: ideo non exacte clauduntur valvulæ*: Inquam ego: unde hoc didiciſtis? Sed ſit ſane & hoc. Concedam enim valvulas non exacte claudi: per illas tamen anguſtias,

guſtias, non poteſt tantum ingredi, quantum arteriæ tam numeroſæ trahunt. Nam & hoc conſiderandum eſt, ſi maxime ita ſit, ut Gal. docuit, arterias ſingulas valde parum trahere: quod ipſum tamen evidenti ratione negari poteſt, & aſtrui, plus trahere quam venas, quia cum pulſu trahunt: non tamen parum erit, ſi conferatur in unum acervum, quod ſingulæ traxerunt. Sed ſit ſane vel parum vel multum: quo it illud? In Cor? Nullatenus poteſt, propter cauſas allatas.

An confugere nobis licet ad analogiam, & dicere, Quemadmodum, dum Meſentericus vult inferre in hepar chylum totum; non permittit id autem illi Splenicus, qui facit ἀνάσπασιν, ita, dum Meſenterica utraque ſurſum vehit chylum ſuum, ut offerat cordi: ſupervenit Cœliaca ſeu Splenica, & facit ἀντίσπασιν, priori non diſſimilem? Ita enim nos expediemus, ab illa difficultate, quæ diu torſit optimos quoſque, Quo eat chylus, ab arteriis attractus, cum ad Cor ire non poſſit? Huic rei habebimus faventem Ariſtotelem, qui 4. *part.* 4. & *de Spir.* 5 (modo is liber ipſius eſt) tam venas quam arterias Meſaraicas ait trahere alimentum

ex

ex inteſtinis, & deponere ad venas, ſubintellige, majores, præcipue, quibus partibus adhærent ipſi viſcera, & ſtabiliunt, ceu ſupra dictum eſt.

Subſiſtis forte heic, quiſquis es, & cogitabundus tecum penſitas, *Quomodo non miſceatur chylus in Aortam effuſus, cum ſanguine in eadem contento?* Et, *quomodo Cœliaca ſeu Splenica vehat ſolum chylum?*

Ego vero tibi dico, Non vehit ſolum chylum, ſed ſanguini arterioſo miſtum. Quemadmodum enim Meſaraicæ una cum chylo vehunt ſanguinem, pro ſui inteſtinorumque nutritione: ita Cœliaca ſanguinem ſimul vehit, quo, cum venoſo permiſto alitur lien, vecinæque partes quædam. Quomodo autem Cœliaca poſſit allicere omnem chylum, ne ille inquinet ſanguinem, in Aorta contentum: intelliges, ubi hoc conſideraveris.

Gravitas & levitas naturalis tantum poſſunt, ut duobus ſibi ſuperimpoſitis invicem vitris, in quorum ſuperiore aqua continetur, in inferiore vinum: aqua deſcendat, vinum aſcendat ita, ut neque in aqua vinum, neque in vino aquam animadvertas. Et non poſſint tantū corpora noſtra, in quibus, propter

nobi-

nobilioris animæ præſentiam, omnia- natuq; opera perfectiora ſunt, ut loquitur Paræus? Hunc tu vide *l.10. Chirurgia ſua cap.12.* ſed præcipue *l.17. cap 49.* Adde vero etiam Gal.3. *fac.nat.13* Hac enim de re diſputare, hujus loci nõ eſt.

ἐκ τῆς κοιλίας, Ex ventriculo, Gaza] Apud Philoſophum 2. *part.* 3. *part.* 14. 1. *Gen.* 18. 4. *Meteorol.* 3. *& alibi*, ἡ ἄνω κοιλία dicitur id, quod nobis *ventriculus*: ἡ κάτω κοιλία, *Colum* cum reliquis inteſtinis craſſis: quod in medio eſt utriuſque, ἡ νῆστις. Heic quam κοιλίαν intelligat, merito dubites. Nam 1. *Hiſt* 17. expreſſe ait, *Lienem eſſe appenſum* τῇ κάτω κοιλίᾳ. Et heic dum loquitur περὶ τῶν περιττωμάτων τῆς κοιλίας; nec non περὶ τῆς σκληρότητος τῆς κοιλίας in ſpleneticis: videtur idem velle. Contra cum in inferiore ventre ſit τὸ ἄχρηστον ἤδη περίττωμα, vacuato jam utili omni ἐν τῇ καλουμένῃ νήστει: quomodo veriſimile eſt, lienem inde accipere aliquid? Quare Gaza, & plerique alii, intelligunt de ventre ſuperiore, quem abſolute *ventriculum* dicimus. Qui ſecus cum manifeſte pugnet cum antedictis, non poſſumus ſtare cum iſtis. Quare ita dicimus, *In priſca & rudiori Anatomia ſæpe plus tribuebatur rationi, quam ſenſui.*

ſenſui. Et quia rationabile erat, τὰς ἰκμάδας τὰς περιοστὰς, de quibus jam dicetur, detrudi cum aliis excrementis in locum illum inferiorem: ſcripſit etiam Ariſtoteles lienem inde petere. Nos autem ex nova & diligenti Anatomia ſcimus, Lienē accipere ἐκ τῆ καλουμένης ἐπιπλόου (?) per ramos Splenicos Venæ Portæ & Arteriæ magnæ, ut dictum eſt.

Hanc Ariſtotelis interpretationem, non eſſe novam, patet ex autore *l. de uſ. reſp.* qui eſt inter ſpurios Gal. Quæ verba notare jubeo *Bonamicum*, 1. Alim. 32. & deſiſtere ab actione, quam *Veſalio* intendit. Recenſens enim ille Ariſtotelis de uſu lienis ſententiam, *Trahere illum*, ait, *ſuccum cibi ab inteſtinis per medium Meſentericum.* Nec refert, quis fuerit hic Autor: hoc enim tantum deſideratur, ut doceatur, Non eſſe rem novam, ita interpretari Ariſtotelem, ut jam interpretati ſumus.

Qui autem? Si τῆς κοιλίας vocabulum accipiatur, non de omni illo, quod infra ſeptum eſt, ut Bonamicus 1. *Alim.* 32 vult, ſeu de abdomine toto, ſed de ventriculo una cum omnibus inteſtinis, ut ſæpe accipit Gal. v. g. 1. *Alim.* 1. 2. *Sent.* Hipp. 8. 3. *Cauſ. ſympt.* 2. Quamvis enim in inteſtinis craſſis excremen-

tum

tum ſit fere tantum: annumeratur tamen à veteribus [Ariſtotelem intelligo 2 *part.3.*] inſtrumentis nutritoriis, ut Gal. ait 5. *uſ. part.* 13.

Τὰς ἰκμάδας] *Vapores*, Gaza: ſed male, Bonamico etiam judice l. c. pejus illi, qui, Interpretibus addicti, συνώνυμον afferre volentes, *Flatus* dicunt. Neutris enim debetur πέψις, de qua in hoc ipſo veſtigio, & alibi ſæpe. *Humiditates* igitur ſeu *humores* vertere oportet, & adſtringere ad id, quod χυλὸν ſpeciatim dixerunt Medici. Hunc enim quia indubitato trahit hepar, lien autem eſt nothum hepar: trahet utique & lien.

Τὰς ἰκμάδας τὰς περιττάς] Jam enim conjungere oportet, ut plane videatur Quis ſit chylus ille, quem lien divertit & attrahit? Cæterum, ut ibi: ita hic quoque Gaza ceſpitat. τὸ περιττὸν enim *vacans* vertit, quod alii in *vagans* tranſmutarunt, niſi librariorum culpa id factum eſt. Licet enim, quod περιττὸν eſt, vacet, quod eſt, inutile ſit, & de excrementi natura; novum tamen eſt, & lectoris animum aliorſum ducit. Quando igitur Gaza ipſe τὸ περιττὸν καὶ τὸ περίττωμα libenter interpretatur excrementum, & excrementoſum: cur heic ſine cauſa muginatur, ut veteri utar voca-

vocabulo? Quamobrem *ἰκμάδες περιτ-τωματικαὶ* jam erunt *humores excrementitii*, aut, ut proprius dicam, *chylus excrementitius*.

Τὸ *excrementum* autem quia eſt τῶν πρός τι, cujus excrementum eſt id, quod lien trahit? Hepatis. Sed quomodo? Hoc nempe. Cum animalia, quæ lienem habent, dicta ſint duo habere, pulmonem calidum, ſitis multæ cauſam, & ventriculum membranaceum, concoctionis deterioris [præſertim, cum ſit chylus tam liquidus] ſignum: non poteſt non chylus eſſe valde ἑτερογενὴς, putate, ut multæ ibi ſint partes alienæ à natura ſanguinis, quem natura intendit. *Hepar* igitur, quia ſanguineum eſt eximie, trahit ex chylo id duntaxat, quod ſibi analogum eſt, videlicet, quod maxime ſanguineum eſt, quodque [ut explicatius dicam] maxime temperatum eſt, miſtis ad unguem quatuor elementis inter ſe. Quod autem relinquit, quod in copia etiam minus eſt, jam excrementum ipſius eſt. Id vero non poteſt non valde liquidum fluidumque eſſe, ammiſtis ſedibus terrenis non paucis, quas hepar negligat. Hoc totum ne ibi ſtagnet, periculumq; aliquod creet animali; & vero, ne

natu

natura videatur eſſe parum perita 2. Gen. 6. rei familiaris, deſerendo aliquid, & negligendo, ex quo corpus ſentire poſſit commodum: *Lien* ante ipſas portas accipit, & trahit ad ſe, quippe ſibi analogum. ὑγρὸς enim eſt lien, 3. *part.* 7. ideo delectatur aqua. σπογγοειδὴς καὶ μανὸς, κοῖλος ἐστι eſt idem, 1. *de Morb.* 4. *uſ. part.* 15. *& in Timæo*: ideo fecem terrenam & craſſam facilius imbibit.

Hæc cauſa fuit Hipp. 7. Cur modo ὕδωρ appellarit, modo μέλαν, ἢ μέλαιναν χολὴν? Illud quidem, à prædominio aquæ, quæ in Melancholicis omnibus exuberat, ut patebit ex dicendis: Hoc autem à terreo limo, qui niger eſt, ob ὑπερύπομα, de quo infra. Ex tali autem chylo fit neceſſario talis ſanguis, qualis dictus eſt ex Hipp. Ichoroſus & tenuis. Is vero præcipue evidens eſt in Melancholicis, ut infra quoque dicetur.

Dicis, *ſed unde ſcis, Hippocratem & Ariſtotelem locutum eſſe de eadem re?* Inde, quia uterque, non eodem tantum modo loquitur, ſed etiam eodem utitur argumentandi genere. Ariſtoteles enim ſanguinem ἰχωροειδῆ καὶ λεπτόν, Hipp. dictum, vocat ὑδαρῆ, ut ſupra dictum eſt. Ariſtoteles etiam utitur

eodem

eodem argumento, à ſtatu præter naturam petito, ad ſtatum ſecundum naturam. Si, vult dicere 3. *part.* 7. ſplen male affectus poteſt facere, ut alvus vel dura ſit, vel ſicca: utique ſplen bene affectus idem poteſt. Facit autem remittendo aut alio mittendo humiditates, quas ex inteſtinis traxit. Cæterum de ſenſu hujus loci infra.

Quid? ſi dicam, Melancholiam Galeni eſſe eandem cum utroque (Hipp. & Ariſtotelis) excremento. Videri enim vult Gal. quamvis loci ſupra illati aliud perſuadeant, Melancholiam ſuam eſſe eandem cum Melancholia Hippocratica. At hæc cum Ariſtotelica eſt eadem. Ergo. Præterea Gal. ex ſua Melancholia facit ſanguinem λεπτὸν, & μέλανα, ut indicatum jam fuit. Is autem an & quomodo differat ab ichoroſo tenuique Hipp. itemque aquoſo Ariſtotelis, dic age?

Καὶ δύναται συμπέττειν] Explicat Philoſophus, De quali excremento ſibi ſit ſermo? Non tali, quod prorſus eſt inutile, omnemque reſpuit nitorem adeo ut præſtet quam ocyſſime è corpore pelli: ſed tali, quod admittit etiam aliquam Naturæ diligentiam. Oportet autem explicare hæc ex iis,

quæ

quæ paullò ante dixit Philoſophus. τὸ ἧπαρ καὶ ὁ σπλὴν βοηθεῖ πρὸς τὴν πέψιν τῆς τροφῆς. Ἔναιμα γὰρ ὄντα, θερμὴν ἔχει φύσιν. Ideo ultimo ſuperaddit.

Αἱματώδης ὤν) Quo ipſo refutatur *Accorambonius*, qui *Notis in hunc locum* exponit τὸ συμπέπτειν ex Gal. de excrementi melancholici ſubductione. Si enim hoc ita eſſet, & alvus & veſica dici poſſent συμπέπτειν Apud Ariſtotelem. At non poſſunt, propter hanc cauſam. Ἔναιμα enim non ſunt, ἢ αἱματώδη.

Intelligitur hinc etiam, *Albertum Magnum* non poſſe τὸ συμπέπτειν explicare de adjumento concoctionis, quod lien præſtat ventriculo. Non tantum enim integer contextus oſtendit. Ariſtotelem loqui *de coctione lienis propria*: ſed & ratio addita evincit. Adjumentum etiam illud præſtant quædam non ſanguinea, ceu de omento doceri poteſt ex 4. *part.* 3 καταχρῆται, inquit ἡ φύσις αὐτῷ, πρὸς τὴν εὐπεψίαν τῆς τροφῆς, ὅπως ῥᾷον πέττῃ καὶ θᾶσσον τὴν τροφὴν τὰ ζῶα. Quibus ex verbis forte etiam hoc colligi poteſt, Ariſtotelem de adjumento illo aliter loqui, quam de ipſa actione. Subdit enim, etiam τὸ παρακείμενον ἧπαρ habere hunc abuſum. Cæterum, quod præter omentum reliqua viſce-

viſcera etiam ſint ventriculo *οἷον θερμάσματα, quaſi foculi quidam*, pulcre docet Gal. 3. *Fac. nat.* 7. *uſ. part.* 7. 8. & 9.

Conſentit huic Talentonius 3. Recondit. 20. fol. 45. ult. 4. uſ. p. 7.

Mens Ariſtotelis repetita addita explicatione ex Naturæ libro.

CAP. VI.

ERgo hoc vult denique Philoſophus. Lien trahit chyli partem illam, quæ hepati analoga non eſt, & ex eo ſanguinem facit, adeoque cum hepate eſt officina ſanguinis, quem *venoſum* dicunt Medici. Tamen *Lienis* non eſt ea felicitas, quæ *hepatis*. Hoc enim cum ſanguinem facit multum, eumque bonum & laudabilem, ex chylo quippe bono & laudabili: ille ſanguinem facit paucum, & non uſque adeo bonum, vitio, non tam ſubſtãtiæ frigidioris [quod Vall. vult] quam materiæ. Eſt autem ſanguis ille, uno verbo, tenuis & aqueus. Hæc

Hæc lienis actio quia eſt coctio quædam; in omni autem coctione fit ſeparatio utilis ab inutili: non poteſt non heic etiam fieri tale quid.

Utile igitur quod eſt, vertit lien in alimentum tam proprium, quam partium quarundam vicinarum, cum quibus per vaſa ſocietatem habet, *v.g.* omenti, meſenterii, inteſtini tenus, coli, ventriculi, &c.

Inutile, quia valde heterogenes eſt, aqueum quippe & terreum, pro ratione videlicet, utriuſque hujus elementi prædominantis, neceſſario vacuat per vias convenientes.

Quod enim *aqueum* eſt, vel ad alvum deponit, vel ad renes, & veſicam vel in habitum corporis, vel denique in ventriculum.

Quod *terreum* eſt, ob gravitatem ſuam deorſum it per vaſa ad anum ducentia, & vel cum, vel ſine alvi excrementis vacuatur.

Utriuſque hujus [ut ſic dicam] excrementi vacuatio ubi non ſuccedit, morbi fiunt, in quibus neque omnia ſymptomata ſunt à craſſis humoribus, neque omnia à tenuibus; prævalent autem modo hæc, modo illa, Omnes autē ſunt contumaces parumque in illis curandis proficiunt Medici.

Hæc

Hæc eſt ὑποτύπωσις totius negotii. Quod ùt ne quem ob exilitatem fugiat: oportet [& id imitatione Ariſtotelis] idem διαῤῥήδην διαγορεύειν, beneficio accepto à Recentioribus, non Anatomicis tantum, ſed & practicis.

Lienem trahere chylum.

CAP. VII.

HEic demùm eſt arx cauſæ, in quâ oppugnandâ quàm ſæpius agant quidam, videamus obiter. Methodus hæc eſt, Afferantur probationes: refutentur, quæ obſtant. Illud ubi ritè factum eſt: hoc nullo negotio perfici poteſt. Hoc non obſervato, quidam magni nominis Medicus & Philoſophus probabilem quidem ait ſententiā meam [quem tamen non nominat] eſſe: non deſerendum tamen eſſe. Atqui, ò talis, ſi Ariſtotelis cauſa tam bona eſt, ut relictis Gal. caſtris ad Ariſt. jueris: cur vis reſpondere ad argumenta mea? Omnis contradictionis non niſi altera pars vera eſt:

ra eſt : quare? Quia veritas non niſi una eſt. Poſtquam igitur Ariſt. ſententiam amplexus eſt, quâ fronte audes illi opponere alia argumenta, quæ Analytica jubet refutare? quo ore novam vocare Ariſt. opinionem, quæ 500. annis ante Galen. fuit? Et qualia ſunt argumenta? Straminea, & planè indigna, in quibus tempus teras. Quare dico, Ab Adraſtea victus, & plane proſtratus, tamen tenes victorem, ne videare victus. An idem dici debet de illo, qui 12. quidem argumenta affert pro Ariſtotele, novem autem pro Galeno? Quis Logicorum progreſſum hunc te docuit? Revera hoc hominum genus operoſe nihil agit. Quem enim fructum capit inde adoleſcens initiatus? Ut ſit μελέωρος, ubi Græci loquuntur. An eodem pertrahi poteſt ille, qui concedit, Ul. Platerum, quæſt. Phyſiolog. 33. veritatem Ariſtotelicam propoſuiſſe: me nihil tale præſtitiſſe. An eodem it, qui publice ſcripſerat, me deficere in demonſtrationibus? Eſt unica demonſtratio, quam convelle, ſi animus tibi in pectore præſens? Summa, ſunt diſputatores, quales ex Scaligero deſcripſi in præf. med.

Hujus rei argumenta partim à ramo

venæ portæ ſplenico ducuntur, partim ab ipſo liene.

Et licet concluſum ſit, non tantum venam trahere, ſed & arteriam: tamen quia res in vena eſt clarior, de illa loquar tantum.

1. Igitur argumentum eſt *à ſubſtantia venæ portæ.* Quæ venæ eandem ſubſtantiæ ſpeciem habent, illæ quoque eandem actionem obtinent; At venæ portæ ramus dexter & ſiniſter eandem ſubſtantiæ ſpeciem habent, ad ſenſum etiam; Ergo. Illa autem actio eſt, vehere chylum. *Major* probatur *ex 6. Sent. Hipp. & Plat.* 8. ubi dicitur, propriam cujuslibet partis actionem ſequi propriam ſubſtantiæ partis illius ſpeciem.

Heic, ſi quis velit alia omnia ingerere de diverſitate rami Meſenterici à ramo ſplenico, & hujus quidem partem, qua lienem ingreditur, caudam appellare, illius autem, qua hepar, caput; velit etiam de ramis, de caudice ſeu trunco, de radice non pauca ſpargere: huic ego dicam, Si vena portæ cum plantis comparari debet, oportet partes cum partibus componere, *v. g.* Meſaraicas cum radicibus. Cum enim hauriant alimentum ex inteſtinis, non

ſecus

ſecus ac radices è terra, 4. *part.* 4. cum his etiam non cum ramis conferri debent. Hinc ſequetur, ut truncus ſeu caudex dicatur, ramus tantum Meſentericus. Ut enim, poſtquam ex radicibus, in unum collectis, factus eſt truncus, dividitur is in ramos aliquot majores, quin rurſus in minores, & hi iterum in minimos: ita de vena hac fit.

2. Ducitur *à Rami ſplenici ortu*, qui eſt à vena portæ, non autem ab hepate.

Hoc melius intelligitur ex antitheſi Galenica. Ramus hic non poteſt vehere excrementum id, quod Gal. nobis pingit. Ipſomet enim dicente, Coctio fit, non in portis hepatis, ſed in hepate ipſo. At ramus hic ſubſtantiam hepatis ne forinſecus quidem attingit. Non ſolum autem attingere debebat, ſed & ſubſtantiam ipſius ingredi, ſiquidem eandem rationem cum poris choledochis habet. Et ingredi, non uno ſtomacho tam lato, ut ipſus deſcribit ſplenicum 5. *uſ part.* 6. ſed non ſecus ac in veſica, quæ de ſenſu Gal. eſt ἀντίστροφος lienis, poris multis & anguſtis, per ſubſtantiam hepatis quaque verſum diſperſis, ut terra hæc ex omnibus hepatis angulis conquiri poſſit, & cogi denique in unum, quemadmodum fit de bile.

 Quod

Quod quia non eſt, jam illi debent dicere, vel ſponte ſua, vel hepate expellente ire excrementum hoc ad lienem, liene interim otioſo. Ego vero non puto, illos quidquam horum dicturos. *Non primum*, ne demant Naturæ imperium ſuum. *Non ſecundum*, ne cum malo expellatur bonum. *Non tertium*, ne lienem orbent facultate illa quam omnes aliæ partes habent, attrahendi ſua.

Iiſdem difficultatibus urgentur, qui *ex* 4. *uſ. p.* 15. 5. *uſ. part.* 6. 6. *Loc. aff.* 1. ita pingunt Gal. ſententiam, quaſi voluerit, Lienem trahere non merum excrementum, ſed bono ſanguini permiſtum, quia non ſecus ac renes trahat per amplum orificium. Hoc enim dum dicunt, dicere etiam debent, Lienem, ut Renes, ſeparare tantum ab excremento ſanguinem ſuum. At vero cum dicunt, ſanguinem, in hepate factum, in liene denuo fieri: dicunt, quod per renum naturam fieri non poteſt puta ut ſanguis maneat. Quid autem? Gal. ipſe 4. *uſ. part* docet, *Lienem per ſe facere ſanguinem, non factum accipere.*

Sub hac nube latent, ni fallor, illi, qui dicunt, Lienem non facere, ſed perficere ſanguinem, Intelligo enim per-

perfectionem, ut ſanguis fiat aptus alendo lieni: Ipſimet enim dicunt, Lienem nutriri, non craſſo illo, quod trahit, ſed tenuiori. At vero cum comparant perfectionem hanc cum perfectione illa, quam cor tribuit ſanguini, longius abeunt, quam unde reditus illis concedi poſſit.

Hinc ita infero, *Splenicus trahit id, quod exortu ſuo contingit, Ad contingit chylum. Ergo.*

5. Argumentum petitur, *ab ejuſdem rami progreſſu.* Dividitur enim ſtatim in ramos multos, quorum plurimi in ventriculum feruntur: quos ſi ramis Meſentericis compares, non inepti dixeris, eſſe utrorumque idem officium. Una enim origo & una ſubſtantia deſignat unam actionem.

Hi rami quomodo poſſunt vehere excrementum Galenicum, cum in ventriculo generari ne per ſomnium quidem dixerit quiſpiam? Quin chylum vehere, concedit ipſe Gal. 4. *uſ part.* 1. 7. 8. & 17.

An propter hos lien eſt ventriculo proximior quam hepati, ut video dicere illos, qui negant, medicamenta ſplenetica proficiſci tam longum iter, quam vulgo creditur? Si enim de poſitu

intelligere vellent, eſſent ineptiores quam ut opus ſit verbis. Certe propter hoc major eſt conſenſus ventriculi cum liene, quam cum hepate, & per hos fiunt crebriores ſanguinis vomitus, ut Rond. docet *apud Cratonem Conſ.* 123. Per hos etiam Card. Cibo apud Valverdam, aliiſque omnibus fiunt vomitus illi, quorum mentio fit infrà. Eadem eſt ratio crebriorum ex liene hæmorrhagiarum, de quibus Holl. *in Conc. Com.*1. *l.*2. *Aph.*21. quamvis per alia vaſa fiant illæ. Et eſt jam ſtatus hic præter naturam, ut bene diſtinguit Bonamicus.

Sed ut redeam, licet utrumque habeant rami hi, non ſecus ac Meſaraicæ: tamen, quemadmodum hæ potiori ratione ſerviunt chylo, ita illæ ventriculo, cum alimentum fuerunt, ſive id ex hepate accipiant, ſive ex liene, quod nunc non definio. Hoc ut credam, auctoritas facit ſummi Anatomici, ejuſdemque præceptoris mei obſervandiſſimi, *D. Hieronymi Fabricii ab Aquapendente*. Hunc enim docere nos meminis, valde exiguum eſſe, quod venæ dictæ ex ventriculo trahunt, quam diu Meſaraicæ bene ſe habent. His autem obſtructis, aliam inire viam Naturam, alie-

alienum non eſt ab ipſius prudentia.

Et hoc jubeo conſiderare illos, qui neglecto magno illo ſtomacho, ut Gal. appellare dixi, urgent venas has tantum exiles, idque auctoritate Hipp. Has ſi præficere forte volent tractioni excrementi Galenici: non eſt cur illos moremur. Cum enim longius abſint ab hepate, quam ipſe ſtomachus: quei poſſunt id facere?

4. Argumentum accipitur *ab ejuſdem rami in lienem inſertione.* Prorſus enim ut in hepate venæ, in plurimos parvos canales diſpeſcitur qui, ut ibi quoque, per ſubſtantiam lienis diſſeminantur Chylum igitur trahunt, ut hepatis quoque venæ.

At vero ſi excrementum traherent, debebat id, ut in veſica biliaria, recipi in cavitatem aliquam inſignem, qualis in liene nulla eſt. Tanto magis debebat id autem eſſe, quanto craſſius eſt hoc excrementum bile. Rurſus tanto minus concedi id poteſt, quanto tenuiora ſunt vaſa lienis, & cum innumeris arteriis complicata, quæ faciunt denique, ut calor lienis jam ſit alius à calore hepatis, poſſitque dici à Bonamico appropriatus.

Nec me movet, quod Gal. *l. de Atrab.*

9. argumentum à ſimilitudine cum veſica biliaria dictum vocat ridiculum, Quia in quibuſdam animalibus veſica illa non ſit, licet eadem animalia [Coſtæus 4. *Phyſ. Diſq.* nominat equum, mulum, aſinũ: vide Ariſtotelem 2. *Hiſt.* 15. 3. *part.* 12.] non deſtituantur bile. Non tam enim intueor cavitatem, quæ non eſt heic, quam texturam vaſorum, quæ ſunt heic, & quidem cum mole carnea. Cum enim natura facile potuiſſet cavitatem parare, ſi pro meraco excremento paraſſet lienem: neglecto illo, quod facilius eſt, fecit, quod difficilius eſt, & quidem id, quod facere ſolet, ubi coctionem novam & elaborationem ſpectat.

Si objeceris, *pro chylo tam terreſtri, opus eſſe vaſis non tam exilibus, ut fibræ videantur eſſe, non vaſa*: dicam nunc, (dicam autem infra plura) Ita potius eſſe debere, ut eſt, non autem ut tute ſomnias. Chylus enim adeo frigidus debuit concidi in partes minimas, ut omnes illius particulæ contingerentur à colore viſceris, coquerenturq; quam diligentiſſime. Eo ipſo fine, ut colligo ex 4. *uſ. part.* 15. tam multæ ſunt heic arteriæ, ut affatim ſuppeditaretur calor à corde. Quanto enim calidior eſt ſini-

ſiniſter ventriculus dextro: tanto major copia caloris per arterias venit ad lienem, quam per venam cavam ad hepar. Ideo *Viſcus arterioſum* dicitur lien, 4. *uſ. part.* 15.

4. Argumentum ſumitur *à ſubſtantia lienis*. Cum enim non minus ſit παρέγχυμα, quam hepar: cur non & ipſum trahat chylum?

5. Et fieri tractionem lienis, non ab alia ejus parte, quam à carne, docet Galenus conceptis verbis loco jam citato. Quod autem lien trahat, non χυμοὺς μελαγχολικοὺς, id eſt, ut alibi ſe explicat, excrementum ſecundę concoctionis craſſum, quod Melancholiam alias appellat: perſuadet.

6. Argumentum, quod eſt *à poſitu lienis*. Nam elatiſſimam quoque, ut jecur, inquit Feliciſſimus nunc Platerus, præceptor meus, ventris inferioris ſedem, ſub ſepto proximam, obtinuit. Ut igitur ren oppoſitus eſt reni: Ita hepar hepati. Hoc amplius confirmat.

7. Argumentum, quod pendet *à vaſis lienis*, eorumque textura, non valde diſſimili texturæ illi, quæ in hepate eſt de ſententia Gal. Quemadmodum enim ibi rami venæ portæ implicantur,

& per mutuas ἀναςομώσεις conjunguntur cum ramis venæ cavæ : ita heic vena ſplenica implicita eſt Arteriæ ſplenicæ. Ibi autem ſi factum eſt propter chyli confectionem : dic mihi, ô tu, cauſam diverſitatis, cur heic non ſit factum propter eandem cauſam?

Hoc planiſſimum facit antitheſis. Ubicunque Natura fabricavit organa pro receptione excrementorum, ibidem etiam cavitatem formavit, in quã excrementa illa recipiuntur; At in liene non fabricavit Natura cavitatem, in quam excrementum craſſum tertiæ coctionis recipi poſſet; Ergo. *Major* probatur exemplo inteſtinorum, exemplo veſicæ felleæ; exemplo renum, exemplo veſicæ urinariæ. Confirmatur etiam amplius αὐτοψίᾳ. Organa jam dicta omnia ſemper habent in ſe aliquid excrementi ſui, At lien nunquam habet, Ergo. Oportet autem hoc intelligere de puro excremento, qualia ſunt in jam dictis organis. Quæ enim comparantur, comparantur ſecundum idem.

8. Argumentum *à magnitudine viſceris* eſt. Cuilibet parti dedit Natura magnitudinem eam, quæ proprio uſui ſit accomodata. At hæc lienis magnitudo loquitur potius peculiarem aliquam

quam actionem, quam excrementi receptionem. Quot enim partibus major eſt veſica fellea? Tricenis forte. At vero, quia excrementum melancholicum eſt minus copioſum bile, teſte Gal. 5. *uſ. part.* 6. debebat utique receptaculum etiam eſſe minus. Rurſus lien eſt minor hepate: quia, ut ſæpiuſcule jam dictum eſt, non tantum chyli trahere debuit, quantum hepar trahit.

Neque ſublevat heic quidquam diſtantia loci, & δυσκινησία excrementi, quæ duo cauſatur Gal. *loc. jam cit*: obſtant enim alia omnia, ſecumque remedium afferunt his incommodis præſentaneum.

9 Argumentum à ſolertia Naturæ pendet. Cum enim, ceu Gal. docet 8. *uſ p.* 10. ubicunque fieri poteſt, melius ſit duo eſſe, quàm unum nihil autem heic obſtet, quo minus duplex ſit hepar: cur Naturæ impingere volumus hanc negligentiæ culpam? Hæc mirifice confirmantur per ea, quæ mox *c.* 10. dicentur de luſib. ejuſdem Naturæ.

Lienem trahere talem chylum.

CAP. VIII.

SI bene oſtenſum eſt in ſuperioribus, Lienem habere illa tantum, quæ propter pulmonem ſanguineũ bibunt multum, & propter ventriculum membranaceum conco-quunt parum, ut poſtea non ſufficiat domando illi chylo unum hepar: fuerit utique oſtenſum etiam, *lienem chylo illi dicatum eſſe.*

Verum, cum illa frugalitas poſſit aliquem tenere ſuſpenſum: age videamus *rationes*, quæ cogant nos id fateri, quod res eſt.

Harum I. eſt, quam præbet *ſubſtantia lienis*. Licet enim carnea ſit, perinde ut hepatis: differt tamen caro à carne tantum, quantum chylus à chylo. Chylus enim hepatis quia ſanguini eſt viciniſſimus: deſiderabat carnem talem, qualem videmus hepar habere. Chylus lienis quia longe abeſt à natura ſanguinis: deſiderabat pariter carnem talem, ualem lien habet. Qua-

Quare non immerito ad lienem tranſtulerit aliquis jocum ; quem de hepate dixiſſe Medicum quendam, autor eſt Gal. 13. *Meth.* 16. Si enim hepar propterea eſt *lutoſum*, quia facile tentatur ſcirrhis: fuerit profecto lien multo magis *lutoſus*, quia facilius tentatur ſcirrhis, propter nutrimenti, quo utitur, ſpeciem, ut loquitur Gal. *l. c.* quo ſe refert. 9. *κ. τόπ.* 2. Nos autem de chylo idem poſſumus dicere, quod ille de ſuo nutrimento.

Poteſt vero ob aliam etiam cauſam *lutoſus* dici, quia μανὸς, rarus eſt, ut ex Platone dictum eſt. Autores enim ſunt optimi, qui ſcribunt, Tam rarum eſſe lienem, ſeu , quod idem eſſe judico, mollem & lutoſum, ut ſucco craſſo facilior eſſet exitus, & minor obſtructionum metus.

Confirmat ſimilitudinem , quod Hipp. ſcribit *l. de aere, aquis, & locis*, N. 8. apud Marinellum, & laudat Gal. 3. *Hum* 4. *Eos, qui habitant loca paludoſa, fieri lienoſos.* Quia aqua illa lutoſa habet ῥοπὴν ad lienem lutoſum. Talis locus erat forte Caria, in qua *mortuos ambulare*, dicebat quidam. Strabo 14. Geogr. ſcribit, Stratonicum citharædum Cauni, urbis Cariæ, incolas con-

ſpica-

ſpicatum, colore admodùm viridi, pronùnciaſſe Homeri verſum, Iliad ζ' οἵη περ φύλλων γενεὴ, τοιήδε καὶ ἀνδρῶν.

Cum accuſarent illum, quod carperet urbem ut morbidam, Ego, inquit, eam morbidam dicere non auſim, in qua mortui ambulant? De Strabone quodam ſcribit Ælianus, 4. *Var.* lienoſum evaſiſſe propter omiſſum exercitium, quo reſumto, redierit cum valetudine in gratiam, ut Olympia vicerit. Vide loca à Taubmanno citata, in Curcul. 1. Sc. Migrare certum eſt.

Quin omnem aquam, adeoque omne liquidum, habere momentum ad lienem, confirmat *vetus preceptum, quod jubet lienoſos parum bibere.* Meminit hujus Vall. 7. *Epid.* in Eudemo his verbis, *potu vero pauco*, inquit, *uti debere lienoſos, & multo plurimum lædi, periclitarique fieri Hydropicos*: res eſt expertiſſima, neque ratio obſcura. Cum enim lien ſit ſpongiæ ſimilis, plurimum aquei liquoris imbibit, atque diſtenditur, obruiturque in eo facile calor, &c. Hinc apud practicos diligentiores [hos inter Mercurialis 3. *conſ.* 31] potus

tus in lienoſis omni ingenio circumcidi-tur, quemadmodum etiam juſcula. *Et novi ego ſpleneticos, qui ſæpe toto prandio; aut tota cœna nihil plane bibunt. Statim enim atque biberunt, ſentiunt in ſiniſtro hypochondrio borborygmos validos, qui non tantum pudorem apud commenſales incutiunt, ſed & appetitum dejiciunt, &c. Vidi etiam* hydropicos ex liene, *qui de coctis aperientibus, quibus alios videram mirifice juvari, non tantum non adjuvabantur, ſed & lædebantur. At vero cum darem ſicca aperientia, cum tantillo liquore, qui poſſet deducere, ſentiebant ſe levari.*

II. Eſt, quam dat *poſitus lienis*. Non tantum enim Gal. docet 5. *uſ. part.* 6. ſed & *αὐτοψία* oſtendit Lienem non prorſus è directo oppoſitum eſſe hepati, ſed decliviori loco. Debuit autem ita eſſe, ut materia tam gravis eo iret faciliori ſemita, ceu colligere eſt *ex* 4. *uſ. part.* 4. & 7.

Hanc rem pulcre explicat, quod Anatomici quidam ajunt, *In quibuſdam lienem eſſe altiorem, in quibuſdam depreſſiorem, ſemper tamen infra hepar.* Hoc didicerunt ex Hipp 4. *Epid. in conſtitutione Boreali*, 6. *Epid.* 2. *t.* 39.

unde

unde ita argumentantur: Si in ſtatu præter naturam lien aliquando ita vergit deorſum, ut tactu deprehendi poſſit: in iis, qui in latitudine ſanitatis declinant ad temperamentum Melancholicum, amplius verget deorſum, quam in iis, qui non inclinant.

Dicis, *hæc ſunt à vi plaſtica, non ab humore*. Reſp Ita quidem eſt: at cum vis illa formet ſingulas partes ex materia apta: lien autem non poſſit non formari ex ſanguinis parte terreſtriori: veriſimile eſt, gravitatem humoris facere etiam aliquid ad poſitum.

III. Eſt, quam affert *figura lienis*. Eodem enim modo, ni erro, licet argumentari, cum lien natura ſua ſit μακρὸς I. *Hiſt*.17. 4 *uſ. part*.8 3. *prorrh*. 52. in quibus abundat Melancholia, erit μακρότερος, & fere ad medium abdomen perveniet, detruſus eo iniquitate humoris ſui.

An in hoc hominum genere tantum facile propendet lien extra coſtas nothas, ut tactu deprehendi poſſit, Mollis, an durus ſit? Quare falli neceſſe eſt illos, qui *ex 6.Loc.aff*.1 ſubito in omni malo, & in omnibus periculum hoc faciunt Ita autem videtur, Quemadmodum, ut 3.*diff. reſp*.10. docet Gal. in iis

tan-

tantum lien comprimit diaphragma, in quibus in maximum tumorem attollitur, facitque difficilem ambulationem, quod *Plautinus leno in Curculione* queritur : ita in iis tantum propendet, in quibus plurimum augetur. Fit autem facilius in his, de quibus eſt ſermo.

Dicis, *Et hoc eſt à vi plaſtica*. Reſp. Non valde nego. Sed tamen video, pleroſque omnes ſtatuere, & hepar & lienem eſſe talia, qualia permittunt illis eſſe vicinę partes. Satis enim erat, quoquo modo tegi vaſa. Jam ergo heic quoque aliquid poteſt conditio humoris.

IV. Eſt, quam ſuppeditat *ſuperficies lienis*. Non enim [*verba ſunt Veſalii*] ut jecoris & renum lævis eſt, ſed obſcuris quibuſdam & leviter extantibus tuberibus (ad eam fere formam, qua Elephantiaſi morbo inſigniter laborantium cutis] inæqualiter extumeſcere conſuevit.

Loquitur autem, non de Melancholico tantum liene, qui procul dubio evidentiſſima habet tubera : ſed de omni. Signum autem eſt hoc inæqualis ibi contentæ materiæ, ſive illam ante confectionem, ſive poſt conſideres.

Hinc reſponſum ſibi petant illi, qui negant,

negant, Melancholicum ſeu craſſum ſecundæ concoctionis excrementum eſſe in liene, quod in mortuo animali non apparet. Si enim volunt apparere, ut bilis apparet in veſica fellea: habent, quod volunt. At ſi, ut Natura voluit in vaſis ſcilicet, non in cavo: jam hinc ſatis certi eſſe poſſunt. At craſſa eſt Melancholia, & cavum requirit? Non requirit. Eſt enim craſſities cum conditionibus illis, de quibus cap. ſeq. Non requirit etiam propterea, quia Natura non moliebatur ejuſmodi abuſum aliquem, qualem bilis. Hunc enim ut præſtaret, debuit colligi in cavum, è quo deinde *ἀθρόως* effunderetur. In quibuſdam autem ſi cavum non eſt, meatus ipſe ſatis amplus eſt, ut ſufficiat illi copiæ, quæ abuſui ſuo ſatis eſt.

V. Eſt, quam ſubminiſtrat *color lienis*. Atro enim & perquam obſcuro colore nigricat, inquit idem Veſal. iterum de homine ſano loquens. Nam aliorum alius eſt color.

Sunt autem in ipſis etiam ſanis gradus quidam coloris, ut in veſtibulo quoque dictum eſt. Interim lien, ſi cum hepate conferas, ſemper minus luculentus eſt, ut *ex 4. uſ. part. 15.* [tam in vivis, quam in mortuis] doceri poteſt.

Obſcu-

Obſcurum autem ſeu opacum eſt à terræ craſſitie, quam aër penetrare non poteſt, 5. *Gen.* 6.

VI. Eſt, quam indicat *ſapor lienis*. Eſt enim in eo [ſi coquatur, aut aſſetur, intellige, muteturque ita natura contenti in illo humoris] perſpicua acerbitas, inquit Gal. 3. *Alim.* 12. adeo quidem, ut in calidioribus & ſiccioribus [in his enim res manifeſtior eſt] comedi non poſſit, quod addere licet ex *de Atrab.* 7. Sapor autem acerbus terræ eſt. 4. *Simpl.* 8.

Acidum eſſe [dicis] *concedo: Acerbum autem nego*. Dico ego, 1. Si inter acidum & acerbum is eſt ordo heic, qui alias in natura eſt, docente Gal. 4. *Simpl.* 8. acidum ne fuerit quidem; niſi antea acerbum. Ita autem fiet, ut aliquando ſit acidum, aliquando acerbum. Hunc ordinem eſſe, videtur Gal. ipſe judicare, cum στρυφνότητα præmittit τῇ ὀξύτητι. Sed non ſit: dico 2. cum Gal. 4. *ſimpl.* 15. Acidum & acerbum fere eſſe ſimul. Si igitur tam ſibi cognati ſapores ſunt, quid miri ſi acidum dicis tu, quod ego acerbum?

Si neque acerbum, neque acidum eſſe contendis, & experientiam tuam affers: dicam 1. Experientiam forte te feciſſe

in

in vervecibus, vitulis, porcis, aliiſque humidioribus, in quibus obſcuratur ſapor ille. 2. Experientiam tuam eſſe falſam, quod non habeas guſtum tam exercitatum, quam Gal. habuit. Exercitium autem heic etiam valere, diſcimus ex illis, qui vina prægustant. Quin alium alio plus valere in hoc genere, docemur ab aquę potoribus, qui ſciunt diſcernere aquas, quod alii neſciunt. Quid autem ſi in coctione & præparatione ſit peccatum? Cum enim & viſcus, & contentus in illo humor parum habeat caloris innati: non indiget etiam magno calore externo, qui acorem inducat. Ut enim vinum Neccaricum facilius aceſcit, quam Rhenenſe: ita heic. Quare fieri poteſt, ut, ſi diutius aut violentius uratur, exeat omnis acor, quomodo etiam videmus acetum amittere acorem ſuum.

His, mantiſſæ loco, accedat, &, ſi ita videtur VII. rationem conficiat, *Adverſarii teſtimonium*, cujus quanta ſit vis, non dicam heic.

Cum enim 2.*fac. nat.*9. quo ſe refert 4.*uſ. part.*15. docet, *Lienem aſſumere craſſa, eademque elaborare*: quid aliud illum dicere putas, quam Lienem aſſumere chylum craſſum, eumque elaborare?

rare? Craſſum enim illud cum ſanguis nondum ſit [alias non haberet opus elaboratione] quid aliud ſit, quam chylus? Is enim in ſanguinem: ſed tenuem, ut in *de uſ. part.* docet, elaborari poteſt. At ſanguis craſſus, accedente nova elaboratione ſeu novo calore, tantum abeſt, ut abeat in ſanguinem tenuem, ut ſcribente Gal 2. *differ febr* 9. *& alibi*, craſſior pars, abſumta ſcilicet omni humiditate, in melancholiam, tenuis in bilem faceſſat.

Idem cum 9. *κ. τόπ.* 2. ait, lienem trahere ἰλὺν τοῦ αἵματος, ἐξ ἧς ἡ μέλαινα γεννᾶται χολὴ: quid aliud dicit ab eo, quod dicit Ariſtoteles? Niſi mavis convinci, illum ταυτολογεῖν, Lienem trahere Melancholiam, ut faciat inde Melancholiam.

Idem cum 13 *Meth.*16. inquit, Lienem ali ὑπὸ τοῦ παχέος αἵματος, ὃ καθάπερ τὶς ἰλύς ἐστι τοῦ καθαρωτέρου, καὶ ῥᾶστα γίγνεται μέλαινα χολή: hunc affert mihi ſenſum, *Alimentum Lienis eſt ex craſſo illo chylo qui eſt velut limus purioris, ex quo limo facile fit Melancholia.* Hoc niſi das mihi, dicam iterum, illum ταυτολογεῖν, Lienem ali Melancholia, ex qua facile fit Melancholia.

Cæterum, cur his locis non chylum dicat,

dicat, ſed ſanguinem, cum revera illi ſermo ſit de chylo: ratio videtur eſſe, Quod chylus, ſuperato jam ventriculo & inteſtinis, incipiat inducere aliam naturam, illam videlicet, ad quam naturaliter propendet, ſanguinis, inquam, ut *Gal. 4. uſ. part. 12*. explicant omnes.

Breviter, intelligit Galenus per craſſa illa & ſordida, vel aliquid, quod ſupra ſanguinem eſt, vel aliquid, quod infra ſanguinem eſt. Non illud: Ait enim, fieri ex illis, non tantum ſanguinem, quo lien nutritur, ſed & excrementum quoddam ſanguinis, quod expurgatur. Ergo hoc. Jam, quod infra ſanguinem eſt, oportet ſit alterutrum horum, vel chylus, vel pituita. Pituitam autem vel ventriculi vel hepatis, ad lienem ire, & ibi in ſanguinem mutari, nemo unquam vel per ſomnium dixit. Ergo *chylus eſt craſſum illud & ſordidum, quod ad lienem amandatur, ut ibi conficiatur*, etiam de Galeni ſententia.

Cujus ecce tibi verba paulo minus quam Ariſtotelica. *Κατὰ τὴν τοῦ αἵματος γένεσιν ὅσον ἂν ἱκανῶς παχὺ καὶ γεῶδες ἐκ τῆς τῶν σιτίων φύσεως ἐν φερόμενον τῇ τροφῇ, μὴ δέξηται τὴν ἐκ τῆς ἐμφύτου θερμασίας ἀλλοίωσιν, ὁ σπλὴν εἰς ἑαυτὸν*

ἕλκει

ἕλκει τοῦτο Erunt autem propria nobis, ſi ita interpreteris, quod ſine violentia feceris. *Quod attinet negotium ſanguificationis: Quidquid in cibo aſſumto craſſum nimis eſt & terreum* [ubi hoc ſubaudiendum eſt: Idipſum non poſſe non habere multum vehiculi, alias de viſcere in viſcus ire non poſſet] *ut à calore nativo* [hepatis] *percoqui non poſſit: id trahit ad ſe lien.* Locus eſt 2. Fac. nat. 9. Hæc interpretatio ſi admittatur, jam conciliari poteſt Gal. ſibi ipſi, cum lienem nutriri ait, modò ſanguine craſſo, ut in Meth. modo tenui, ut in *de uſ. p.* Et eſt admittenda tanto magis, quo infelicior heic eſt Peletarius 1. Contrad. 5. nec non Peramatus l. de Humor. 29.

Refutatio quorundam objectorum.

CAP. IX.

QUandoquidem eorum quidã, qui *de lienis uſu* accuratius cogitarunt, viderunt quidem, lienem ducere aquam, aquoſumve

ſumve chylum; videre autem noluerũt, lienem cum aqua multum cœni, ſordiumque allicere, quod eſt, *Talem chylum trahere*, qualem jam monſtravi: operæ precium fuit viſum, antequam ulterius eatur, removere obſtacula illa.

Quantum autem intelligo, *duo* ſunt, quæ morantur illos. 1. *Metus obturationis*, 2. *Tenuitas vaſorum*. Sed inane eſt utrumque.

Videntur enim ſibi imaginari chyli partes, quas ego cum antiquioribus dico *terreſtres*, eſſe ſaxum quoddam ingens, cui volvendo opus ſit Siſypho: quin bovem Tarentinum, aut bonaſum, qui non felicius ingrediatur per fores cuniculi, quam funis nauticus, quem κάμιλον [non κάμηλον] Græci appellant, per foramen acus. At cogitare debebant, Id quod in chylo terreſtre eſt, eſſe id, quod in alimento terreſtre erat. Terra vero in miſtura alimenti cum ſit redacta in minimas particulas, & cum minimis aliorum elementorum particulis ita unita, & fermentata, ſi ſic loqui poſſum, ut ſenſu nullo appareat; quidni fuerit in chyl etiam talis?

Hoc declaro *exemplo*, accepto à cineribus lignorum. Quemadmodum terra

terra in miſtione lignorum tam exquiſite eſt permiſta cum reliquis elementis, ut non magis occurrat ſenſibus, quam reliqua: tamen, cum ligna comburuntur, tam non latet illa ſenſum, ut cineres etiam copioſos conſtituat; ita heic etiam.

Amplius, *exemplo pinguedinū*. Quemadmodum terra in illis tam latet, ut nemo oſtendere illam poſſit; tamen cum pinguedo uritur, oſtendit ſe ſatis copioſe in fuliginibus: ita heic etiam.

Dum enim alimentum à calore animalis reſolvitur in minimas particulas. & tantum non ἀνασοιχειῶσθαι: non poteſt non ſupereſſe, quod terreum eſt, ſed in minimorum minoribus particulis.

Jam igitur craſſum hoc, neque tam formidoloſum eſt, neque tam ſuperbum, ut; ni pateat ampliſſima janua, periculum audeat intentare. Quod ut credas, ſi induci his non potes, accipe etiam hæc alia ἐκ περιουσίας.

I. Craſſum hoc & terreum pars alimenti eſt. τροφὴ δὲ πάντων, ὑγρὸ μᾶλλον, 1. *Gen.* 18. *extremo.*

II. Idipſum jam in ſecunda coctione eſt, poſtquam ſcilicet plurimū ejus, quodque maxime fæculentum eſt, deciſum eſt,

III. Idipſum quod ſupereſt, multa aqua perfuſum eſt adeo, ut anguſtiſſimis meatibus ſit contentum.

IV. Si compares inter ſe terreum & aqueum, aqueum prædominabitur, adimetque tibi vanum timorem.

V. Terreum iterum tanto eſt in minori copia, quanto cibi ipſi minus Melancholici ſunt, ut ſic dicam, individuumque minus ad generationem illius humoris propendet.

VI. Idem non eſt lentum ſeu viſcidum, ſed, quod dicitur, terreum, id eſt, friabile & pulverulentum.

VII. Idem non eſt quietum in liene, ut, ſuperveniente materia nova, compingatur ibi quaſi cuneo quodam, ſed coquitur, quod eſt, calor pervadit illud totũ, & ſeparando utile ab inutili, ſuſque deque agit, uſque dum habeat perfectionem illam, quam ſuſcipere poteſt pro conditione ſua.

Dicis, *quid ſit igitur tandem chylo illo?* Dixi ſupra, non ex Hipp. tantum, ſed & Gal. 4. *de uſ. part.* 15. fieri inde ſanguinem tenuem, lacti macro, quale eſt caprillum, ſimilem. Quare cum idem Gal. docet, [6. *oc. aff* 1. *& alibi*] ſanguinem, à liene attractum, eſſe craſſiorem ſanguine hepatis; intelligendus eſt,

eſt, quomodo cap. præced. explicavi.

Et hæc unica eſt ratio liberandi, Galenum quidem τοῦ βαρυλαίλαπος, nos autem τῶν βαρκαρδίων nomine.

Quid iſtuc autem eſt? videor mihi omni jure dicere poſſe, Eos, qui tantopere ſatagunt, ut craſſa omnia à liene avertant, eſſe ipſiſſimos βαρυλαίλαπας καὶ βαρυκαρδίους. excitant enim novas, inauditaſque procellas, & præ amore ſui, non intelligunt, quæ intellectu facilima ſunt. Nimirum, non tantum hactenus oſtendi, vetuſtiſſimos quoſque admittere craſſa: ſed & expoſui rationes, quibus planum fit, admitti poſſe.

Age autem, quandoquidem ſuis rebus tam bene confidunt, ut ne à conviciis quidem abſtineant, dicent mihi.

I. Quando aliter fieri non poteſt, ut non ſint in alimento partes quædam terreæ, & ob id craſſæ, quas ipſimet appellant Melancholiam; illæ vero non magis nutrire poſſunt, quam cineres aut fuligo [de quibus nuper] comburi: quid fit illis denique? Heic profecto illis aqua hæret: & tamen, ne manifeſte deprehenſos ſe eſſe fateantur, non dicunt quidem, nihil ſupereſſe poſt exactam ſucci in liene coctionem,

attenuationemque, quod Magnum quendam virum dicere, valde miror; ſed dicunt, Melancholiam eſſe venarum excrementum, & vacuari per Emulgentes, adeoq; præbere materiam ſedimentis urinarum. Hoc cum novum ſit, neque ulla ratione probatum, confirmatumque: quin imò contrà ſenſum, qui ait, Contenta in S. N. ſe habentibus eſſe alba, cum Melancholia ſit nigra, ipſorummet indicio: eadem facilitate rejicitur, qua datur. Interim, ne nihil prorſus dixiſſe videantur, Bertruccium allegant, Collectorii ſui tract. 6. ſect. 3. c. 3. At vero Bertruccius tam non favet huic rei, quam pituita non eſt melancholia. Id autem ex toto contextu cognoſcere eſt, quem non allego, ne fruſtra ſim copioſus. Jam igitur illi non poſſunt oſtendere alterum ſeu craſſum ſecundæ coctionis excrementum: ego autem poſſum.

II. Quando certum eſt, & quotidiana experientia Medicorum confirmatum, Lienem, quamvis ideo factum rarum, ne facile obſtrueretur, tamen maxime obnoxium eſſe obſtructionibus, idque ob cauſam, ſupra ex Gal. allegatam: queî poſſit ejus rei ratio reddi, ſi mera aqua ad lienem it? Sed calcitrant,

citrant, *Tubi non ſunt idonei* : Immo vero ſunt. Ramus enim ipſe ſplenicus an non ſatis patet? Venæ etiam & arteriæ, per ſubſtantiam lienis diſperſæ, an non numero complent, quod in magnitudine ipſis deeſt? Neque vero etiam magnitudo tam eſt nullius momenti, ut ipſi putant, quod ſtylum non admittant: non enim ſemper neceſſaria eſt tanta capacitas, quæ ſtylo ſatis ſit. Si enim ſit ea quæ humorem admittere poſſit, quid amplius ſoliciti ſumus? Securi autem erimus amplius, ſi conſideraverimus, quæ in veſtibulo dicta ſunt ex Hipp. de lienis cavitate, vaſorumque ipſius latitudine, & mirifica invicem complicatione, &c. Et quod non ita pridem dixi, Tam parva debuerunt eſſe vaſa hæc, ut chylus in minimas partes divideretur: & jam hoc addo *ex* 4. *uſ part.* 13. debuerunt etiam ita ſibi invicem complicari, ut materia diutiuſcule [ad perfectam ſcilicet coctionem] ibi morari poſſit. Jam ergo illi non poſſunt reddere cauſam obſtructionum lienis: ego autem poſſum.

III. Quomodo avertere à ſe velint id, quod *de Atrab.*1. Eraſiſtrato objicit Galenus, Neglexiſſe illum affectus ab hoc humore, de quo agimus, ortos,

quanquam priores eo, inquit, non ſolum Philoſophi & Medici, ſed omnes vulgo affectum quendam Melancholicum nominant, purgationeque albi veratri curationem aggrediuntur. Nemo enim inter Græcos altus, adeo rudis, indoctuſque eſt, quin legerit vel audierit, Prœti filias, furore percitas, ſic à Melampode purgatas curataſque. Quo fit, ut non ſolum ſupra ducentos, aut trecentos annos, ſed multo plures celebris fuerit hæc purgatio omnibus quoque interea temporis medicamento illo utentibus. Et ita quidem ille queritur: quod ad vos, ô iſti, omni jure tranſtulerit quis. Immo, inquient, nullo jure: an non enim meminimus omnium pæne morborum Melancholicorum? Meminiſtis, inquam ego, vere. Sed hoc tantum. *Exemplo* ſit ſola Quartana, de qua inter rationes lectiſſimas dogmatis ſui agentes, reprobant cauſam illam, Cur longius duret? Craſſitiem, inquam, humoris Melancholici, aliamque comperendinationis afferunt, Inſcitiam Methodi, à Galeno 1. *ad Glauc.* 2. traditæ. Heic ego quid dicam? Eone audaciæ provehi homines doctos, ut præ ſe contemnant & deſpiciant omnes alios doctos: quid vero?

non

non contemnant tantum, ſed accuſent etiam calumnioſe, nec viſione, nec eruditione ſibi cognitos; Putatis ne, ó generoſiſſimi omnium, *Aquapendentes*, *Saxonias*, *Minadoos*, alios tam nominatos, quam innominatos, eſſe fungos, & peponem pro cerebro habere? Jurare poſſum liquido, tam eſſe peritos Patavinós [de his enim tantum loquar] Medicos Methodi Galenicæ, quam forte θαυματȣ̃ργοι illi ſunt: & tamen non poſſe ſubito curare Quartanam. Cujus rei tot vidi ipſe, videruntque alii συμφοίτηταὶ Germani, exempla, ut ineptus ſim, ſi numerem. Ergo jam ablata eſt cauſa comperendinationis, & manet tamen effectus: quid denique ſupereſt? Hoc nimirum, ut doceam, ipſoſmet non intelligere methodũ Galeni. Quid enim illud eſt, quod dicunt, *Mollientia & laxantia non præſcribi, ob craſſitiem humorum*? Ergone ob tenuitatem? Vident, credo, boni viri, βαρυπρέπεα utri parti debeatur. Illine, cui objicitur, an illi, quæ objicit? Vident etiam, Negligi ab iſtis veram curam morborum Melancholicorum: fortean tolerari hoc poſſet, ſi non ſtudioſe etiam obſcurarent, conquiſitis in eam rem mirificis verborum cincinnis.

Dicent forte, *Quomodo lien, qui tenuis eſt & mollis, non valde diſſimilis pulmonum ſubſtantiæ, poteſt trahere & nutriri ſanguine craſſo?* Reſpondi jam antea, Quatenus trahat ſanguinem craſſum, & quatenus dicatur ſanguis, quod lien trahit. Jam jubeo illos diſtinguere inter actionem lienis *privatam*, ſeu illam, qua lien privatim ſibi conſulit, & illam, qua ſervit toti corpori, quam *officialem* vocat Averroës. Hac enim craſſum trahit chylum, ex quo facit ſanguinem tenuem, quo alit ſeipſum, quæ actio ejus privata eſt.

Lienem coquere attractum chylum.

CAP. X.

COgit nos credere I. vulgare & ab omnibus conceſſum axioma, *Natura nihil facit fruſtra.* Si enim lien trahit chylum; chylo autem non nutriuntur partes ullæ: ſequetur Lienem coquere chylum, ut inde partes quædam alantur.

Nec par ratio eſt, Lienem trahere propter

propter expurgationem excrementi, quemadmodum etiam veſica utraque & renes trahunt. Pendet enim hoc ex ſuperioribus, in quibus probabatur, Lienem trahere, non excrementum, ut illi volunt, ſed chylum. Chylo autem cum debeatur perfectio, quæ coctio eſt: non poteſt concludi aliter, quam lienem perficere & coquere chylum ſuum.

II. *Subſtantia Lienis*. Cum enim non minus carnea ſit, quam hepatis, caro autem hepatis habeat principatum in ſanguificatione, ut docet Gal. 4. *uſ part.* 12. 6. *Sent. Hipp.* 8: cur idem non ſit de liene? Videat igitur ipſe, cur 4. *uſ part.* 15. adimat vim concoquendi carni, & tribuat ſolis arteriis?

Hæc eſt ratio Ariſtotelica, qua docet, Cur lien cum hepate ſanguificet? Quia, inquit, ſanguinea ſunt. Ab hoc argumento non re, ſed verbis tantum differt, quod alii de temperamento lienis habent, Temperamentum lienis eſt calidum & humidum, ut hepatis quoque, Ergo, eundum habebit uſum.

III *Conformatio lienis*, tam ſimilis hepati, ut Gal. ipſe 4. *uſ. part.* 7. appellet ejus ἐκμαγεῖον. Agens enim de ventriculo, cui Natura circumpoſuerit duo

viſcera, hepar & lienem, neque magnitudine æqualia, neque dignitate paria, *Majori*, inquit, *& principaliori majorem ſimul & honoratiorem locum tribuit, dextraque locavit parte: alterum, quod eſt ejus veluti ἐκμαγεῖον, ſiniſtris ventriculi partibus protendit.*

Ubi τὸ ἐκμαγεῖον eſſe vertendum, non *Expurgatorium*, ut vertit Calaber, convincit particula οἷον. Præterea conſentiunt docti viri, eſſe ex Timæo Platonis, ubi Ficinus Serranus, *Ad imagines ſuſcipiendas idoneum*, ita vertit. Et quia heic etiam ſenſus non permittit aliud, cur hæremus?

Huc faciunt verba Gal. 6. *Loc. aff.* 1. *Lienem plurima habere cum hepate communia, quo fiat, quod differant ſecundum magis & minus.* Si igitur lien eſt hepar minus: cur non ſit ejus ἐκμαγεῖον, ejus imago. *Propius faciunt, quæ* 15. *uſ. p.* 2. *Gal. docet de partibus, quæ vel conjugem habent, vel non habent.* Fatetur enim *lienem eſſe hepatis conjugem: rationem diſparitatis ſe demonſtrâſſe, cum de hepate ageret.* Quibus verbis indicat eum ipſum locum 4 uſ. p. Non longè abſunt ab hoc negotio, quæ dicit 6. uſ. p. 4. *Ubi duorum inſtrumentorum æquabilis momenti actionis utilitas, v. g. oculorum,* *aurium,*

aurium, *&c. ibi paria plane dextris fecit ſiniſtra. Ubi autem alterum alteri excellit quidpiam, propter eximium aliquem uſum*, *&c.* quæ vide, ſis.

Et ἐκμαγεῖον quid aliud eſt, quam νόθον ἧπαρ, ut Ariſtoteli vocari dixi ſupra? quippe cujus ἐκτύπωμα καὶ ἐκσφράγισμα eſt, ut Badæus vertit.

Pertinet autem ſimilitudo confirmationis præcipue ad vaſa. Quorum cum non minor ſit complicatio, quam in hepate; fiat autem ibi coctio: quæ ratio reddi poteſt, Cur heic non fiat? Nimirum, regula eſt 4. *uſ. part.* 13 *& alibi*, ubiubi ſunt complicationes, ibi nova aliqua fit elaboratio. Et heic cum ſint, non fiat?

Hoc planius fit ex antitheſi, de qua ſupra. Si enim propter excrementum ita factus eſt, quid opus erat tanta cura, cum ſufficeret ſola cavitas?

IV. *Luſus Naturæ, quos* τέρατα vocat Ariſtoteles. 1. *Hiſt.* 17. 2. *Hiſt.* 17. 6. *Hiſt.* 21. aut σημεῖα, 3. *Hiſt.* 20. Scribit enim is 1. *Hiſt.* ἤδη ὦπται μετηλλαχότα τὴν τάξιν ἔν τισι τῶν τετραπόδων. Intellige, Scaliger contrà Cardan. *Ex.* 226. *n.* 15. In piſcibus quibuſdam ita eſſe affirmat, in dextris fuiſſe lienem, in ſiniſtris hepar. Et 4. *Gen.* 4. ἤδη δὲ ἐγένετο καὶ

μεθιστη-

μεθεστηκότα καὶ τόπον, τὸ μὲν ἧπαρ ἐν τοῖς ἀριστεροῖς ὅδε σπλὴν ἐν τοῖς δεξιοῖς. Et Plin. *l*.11.*c*.37. Cum hepate aliquando locum permutat, Lien, puta. Et ne tergiverſeris, Dici hæc de quadrupedibus tantum, audi Herophilum, *l.* 2. *Anat. ſua*, ut quidem Gal. citat. 6. *Ex Anat.* 8. ſcribentem, *In paucis quibuſdam hominibus hepar eſſe in ſiniſtris.* Et ne deſint teſtimonia noſtrorum hominum, adde Corn. Gemmam *in Coſmocr. & Cyclogn.* (& qui inde recenſet, Schenck *in Obſ.*) *Accidere id aliquando etiam in homine*, dicentem. Cujus autoritas ſi non ſufficit, ſuperadde *τὸν θαυμαστιώτατον* Fabricium ab Aquapendente, quem idipſum etiam obſervaſſe, audivimus plurimi Germani, Itali, Galli, alii.

Hoc autem luſu an non apertiſſime oſtendit Natura, *Et lienem eſſe hepar, proindeque poſſe etiam coquere?*

V. Ejuſdem pene dignitatis eſt, cum Natura *lienem* facit *duplicem*, quod vidit Ariſtoteles. 4. *Gen.* 4. Rodeletius apud Poſthium *in Obſ.* Iul. Caſſerius, Placentinus, præceptor meus apud Schenck. Non diſſimile quid vidimus Baſileæ in ancilla decollata, quam publice ſecabat CL. D. Caſp. Bauhinus, præ-

præceptor item meus. Imo vero *triplex* etiam fuit animadverſus, ut diligentiſſimi Fall. Obſ. ſcimus.

Nempe, cum unus lien non ſufficit operi, neceſſario fiunt plures. Opus autem id eſſe ſanguificationem, veriſimilius eſt, quam ſolam excrementi ſubductionem. Nam, ne dicam de aliis, cui bono geminata illa vaſorum textura?

Idem pene valet, ſi lien ſit major, quam ſolet eſſe, quod Hippocrati 3. *in* 6. *Epid.* 7 [apud Vall.] eſt σπλὴν μέγας φύσει: ideo Piccol. 2. *Lect.* 21. in his duobus caſibus concedit, veram eſſe Ariſtotelis ſententiam. A quo ego audire cupio rationem diverſitatis, Cur idem uſus non obtineat in liene naturaliter etiam ſe habente, quamvis non tam magno, non etiam numeroſo?

VI. Non inferiori loco eſt, cum Natura vere *duplex* facit *hepar*. Quod ſe vidiſſe teſtantur ſupra laudati Gemma & Fabritius.

VII. *Solertia Naturæ*, ſicubi enim contingat, ita vitiari hepar, ut ſanguificationi præeſſe amplius non poſſit: ſubſtituit ei lienem, pro totius corporis nutritione. Hoc docet imprimis *hiſtoria* Veſalii *l.5.cap.59.* Eadem hiſtoria

ſtoria eſt in Epiſt. ad Rolandum. f. 173. & mox alra f. 175)de Bellarmato Jureconſulto, cujus hepar contractum, & magna ex parte conſumtum erat, lien autem magnus, mollis, ſaniſſimi jecoris inſtar coloratus. Confirmat etiam *altera* Reuſneri, de viro quodam, qui hepar habuit corruptum, lienem autem magnitudine, flore & colore cum hepate ſano certantem. Idem vult, virginem illam hydropicam, de qua Coiter *in Obſ.* habuiſſe hæmorrhagiam, non ab hepate, ſed à liene Hoc crederem, ſi ſanguis ex ſiniſtra nare fluxiſſet. Adde, quod autor non dicat, Lienem fuiſſe ſanum, quod ille tamen præſuppponit illum dixiſſe. Idipſum licet dicant, non dicunt autem, quale fuerit hepar, hiſtoriæ illæ, quas ibidem habet idem Coiter de magnitudine lienum. Quare nec ibi res certa eſt lienem obiiſſe munus hepatis.

Hoc caſu quamvis non valde negem, ſanguinem gigni crudiorem, corpuſque ut plurimum non optime ali: tamen ſemper ita eſſe neceſſitas nulla eſt. Interim qualiſqualis ſit ſanguis, ſatis nobis eſt hic, talem in liene fieri poſſe ſanguinem, qui ſuſtentando toti corpori non ad dies, aut etiam menſes, ſed ad annos ſatis ſit.

An

An in hoc ſtatu ſanguis in liene factus, non ita ad hepar, (quod obſtructum eſt, quin, non raro oſtracoſum) ut inde feratur ad cor, quod viſum fuit Viſcero, in θ. de hoc negotio: ſed recta ad cor, ex quo deinde fit diſtributio in totum corpus? Valvulæ enim Aortæ non exacte clauduntur, 3. *Fac. nat.* 13. Heic enim concedo, quod ſupra negavi, ob diverſitatem individuorum, de quibus utrobique ſermo eſt.

VIII. *αὐτοψία.* Hæc enim ad oculum oſtendit, verum eſſe, quod ſupra ex Hipp. & Ariſt. dictum eſt, ſanguinem in liene quidem tantum hominis ſani, in toto autem corpore Melancholicorum eſſe tenuem, diverſum omnino ab hepatico.

Hujus rei teſtes dicam tres, Monavium apud Cratonem *in Epiſtolis*, Coſtæum, *l.* 4. *Phyſ. diſq.* Mercurial. 3. *conſ.* 44. quos uni Gal. *1. ad Glauc.* 11. oppono, niſi ipſe ſeipſum convincere poteſt illis verbis, quæ *ex* 4. *uſ. part.* 15. ſæpe hic laudantur. Me etiam ſi audire vis, audi. Novi ſpleneticos, qui per intervalla laborabant hæmorrhagiâ *καθ' ἶξιν* tam pertinaci, ut nullis pene remediis cederet. Conſiſtebat autem infelicitas in eo fere, quod qui aderant ægris, ute-

ban-

bantur ſolis frigidis, qualia prodeſſe ſolent, cum malum eſt à calido, tenuique ſanguine. Ego vero validiſſimis uſus exſiccantibus, præcipue ſudoribus, effeci, ut malum fieret mitius. Novi fœminas ſpleneticas, quæ menſes habent tàm copioſos, ut totum octiduum duret moleſtia illa. Utrobique ſanguis erat mera aqua, quod ſectâ venâ in altera verum eſſe comperi.

IX. Vide Cardum, 2. contra dict. tr. 3. c. 21. *Praxis* quotidiana omnium temporum. Hæc enim oſtendit, tot & tales morbos in liene fieri, quot & quales fiunt in hepate. Sed quod huc facit, praxis oſtendit, Morbos, qui pendent à læſa ſanguificatione, decolorationes, inquam, cachexias, hydropas tam frequenter eſſe à liene, quam frequenter ſunt ab hepate. Quod quia negligunt quidam, perſuaſi, pendere hæc omnia ab uno hepate, vel per *πρωτοπάθειαν*, vel per *συμπάθειαν* affecto; age videam, An poſſim probare, in quantis illi verſentur tenebris? Faciam autem periculum in uno *hydrope*, à quo facilis erit tranſitus ad affines morbos.

Volo autem hoc mihi dari ab initio, *τοὺς ὕδρωπας καὶ ὑδερώδεις καταστάσεις* heic non eſſe diſtincta *πάθη*, quamvis forte ſint

ſiat, ut *ex* 3. *Cauſ. ſympt.* 2. deducunt. Non enim hoc officit nunc negotio meo & vero utrumque malum à ſolo liene eſſe poteſt, non affecto hepate.

Eam in rem clariſſimus eſt locus apud Hipp. 2. *Epid* 1. *t.* 20. ut quidem Valleſ. diſtinguit. Agens enim ibi de hydrope, *quendam* ait *eſſe ab hepate, in quo color ſit pallidior, omnino magis ad albedinem tendens, quendam à liene in quo color ſit nigrior.* Hæc ſi quis torquere velit & dicere, utrumque hydropem eſſe ab hepate, ſed hunc per πρωτοπάθειαν, illum per συμπάθειαν: vim faciat oportet toti contextui. Præterea, expreſſe ait, ἀπὸ τοῦ ἥπατος *eſſe illum*, ἀπὸ δὲ σπληνὸς *hunc.*

Nec abeſt ab hoc ſenſu Gal. qui 5. *Loc. aff.* 7. de hydrope agens, ἀλίσκεσθαι, ait, τινὰς παρέλχύστεσιν ὑδρωπικοῖς, σπληνὸς κακοπραγοῦντος, ἢ τῶν μετὰ τὴν νῆστιν τε καὶ λεπτὸν ἔντερον, &c. Et cum ait, πολλάκις ὄγκος οὐδεὶς ἐν ἥπατι φαίνεται. Nimirum, hoc vult, fieri quoſdam hydropicos ex male affecto liene (de aliis enim partibus non eſt cur heic dicam) etiamſi in hepate tumor ſit nullus.

Neque movet me, quod illi dicere poſſunt, *Non neceſſe eſſe, ſemper adeſſe tumorem, cum ſufficere poſſit ſola vena-*

rum hepatu intemperies, quam etiam ob cauſam ſubito inferat Gal. Hydropem fieri non poſſe , niſi afficiatur hepar; quin imo 6.*Loc aff.*1. ad hunc ſe locum referens, præcidat totam litem duobus illis verbis, *συμπαθοῦντος σπληνὸς* : diſtinguo enim initium hydropis à progreſſu ipſius , & dico , *Κακοπραγία* lienis poteſt facere hydropem , qui, ſi diutius duret , rapit tandem hepar in conſenſum , & jam non unum viſcus laborat, ſed utrumq;. Tum vero etiam cum medicina afferri debeat primo omnium illi parti, quæ principaliter laborat; lien autem ſit illa : quis non dabit mihi recte dici abs liene eſſe hydropem ? Eſt enim hydrops , antequam hepar afficiat: & , poſtquam hepar affectum eſt , curo lienem hydropicum.

Et hoc eſt , me judice , quod idem Gal. 3. *Aph.* 22. docet, *ὑδέρους γίνεσθαι διὰ τὸν σπλῆνα.* Nimirum, Hippocrat. ibi numeraverat morbos *autumnales*, qui & Melancholici ſunt, & lienem habent ſedem, interque illos Hydropem: quidni igitur hydrops quidam ſit ex liene , qui tamen in conſortium poſſit trahere hepar, ſi non mature curet ?

Et quid aliud eſt , quod idem ſcribit 4. *præſ. pulſ.* 9. *ſcirrhum lienis aliquando*

deſinere

eſinere in hydropem ? Tum enim an hy-
rops à liene non eſt? nec curat curato
iene? Quin ex Trell. *l.*8.*c.*12. docue-
it aliquis, Non aliquando tantum, ſed
emper id fieri.

Sed ſit ſane: non poſſit ex omnibus
is locis evinci, Liene per πρωτοπάθειαν
ffecto, fieri hydropem: evincam ex
Cauſ. ſympt. 2. quem locum idē Trel-
ianus *l.* 9. *c.* 3. citat, probare volens
ydropem quendam eſſe à cauſa cali-
a, & Salius eodem fine *l. de aff. parti-
ul. c.* 9. Ibi enim cum doceat: Hydro-
em quendam fieri à colliquatione;
olliquatio autem illa poſſit eſſe ſolius
ienis: quidni Hydrops quidam ſit à
olo liene?

Sed nihil nos juvet Gal. ſatis clara
ūnt duo loca Hipp. quæ ex Epidemiis
& Aphoriſmis attuli. Majorem vero
laritatem acquirunt, ſi apponantur il-
is, non tantum duo alia, quæ ab ini-
io ex 4. *de Morb.* & 1. *de Morb. mut.*
llata fuere: ſed & illo, qui eſt *l. de mor-
bis.* γίνεται δὲ καὶ ὕδρωψ, inquit, ἀπὸ τοῦ
σπληνὸς, ὅταν νοσήσῃ. Unde ſic infero: Si
*ien naturaliter eſt factus trahendæ aquæ;
ubi contingit pluſculum ejus ingeri, præ-
cipue, ſi lien ſit calidior ſeipſo: an non o-
mnis ratio colligit, Lienem tum eſſe ſedem
hydropis?* Acce-

Accedit, quod hydrops fiat, non tantum cum loco ſanguinis generatur aqua: ſed etiam cum aqua in corpore genita, non exit per ſua loca: Tum enim quid obſtat, aquam in liene genitam, præſertim in iis, qui μελαγχολικώτεροι ſunt, effundi in abdomen?

Quid etiam ſi effundatur in thoracem & faciat hydropem pectoris, quod ex Hipp. *l. de inter aff.* docet Cæſalp. 7. *Artis* 27. & ſæpe ſe experientia comperiſſe eſſe verum, affimabat mihi olim CL. & Exc. D.D. Nicolaus Aggerius, Medicus Argentinenſis, dominus & hoſpes meus honorandus? Tum autem lien non ſit cauſa hujus hydropis?

Accedit, quod fiat hydrops non tantum cum aqua adeſt, ſed etiam cum flatus; flatus autem lieni [præcipue cum frigidior eſt] tam ſint familiares, quam nulli alii viſceri: quis non intelligit, Hydropem quendam hinc eſſe?

De hujus autem *curatione* hoc in univerſum ſciendum eſt, valde quam neceſſarium eſſe præceptum illud vetus, cujus ſupra facta eſt mentio, *ut parcus ſit liquidorum uſus*. Revera enim lien attrahit tantum, & non item dimittit, quod ipſa experientia me docuit. Hujus fundamentum petierit aliquis ex

Hipp.

Hipp. *l. de Int. aff.* N. 17. unde accepit Mercurialis 2. *Conſ.* 49. ſerum lienoſis obeſſe dicens.

IX. *Adverſarii teſtimonium* Ait enim 3. *Fac.* 1. *nat.* 13. Lienem κατεργάζεσθαι καὶ μεταβάλλειν ἐπὶ τὸ χρηστότερον id, quod ex hepate attraxit. Ejuſdem verba ſunt 4. *uſ. part.* 15. 5. *uſ. part.* 4. 6. & 7. 6. *Loc. aff* 1. *Lienem* κατεργάζεσθαι, καταθραύειν, μεταβάλλειν κατὰ πολλὴν χολὴν, ἀλλοιοῦν, πέττειν humorem attractum.

Atque, ut ne putes, accipienda hæc eſſe de tertia vulgo dicta coctione, addit in *de fac. nat.* Facere elaboratum in liene ſuccum ad nutritionem, non lienis tantum, ſed aliarum etiam partium, qua de re mox. Quod ſi omnino velis ad tertiam illam coctionem per vim adigere: objiciet forte ipſuſmet tibi, quod 1. *uſ. part.* 17. Lyco objecerat, Quomodo veriſimile ſit, unius partis eam copioſum eſſe excrementum?

Lie-

Lienem ali eo ſanguine, quem fecit.

CAP. XI.

QUemadmodum *hepar* nutritur eo ſanguine, quem fecit ipſe: ita etiam *lien*. Sed quemadmodum *ibi*, ob viſceris caliditatem & viciniam cum corde per venam cavam, miſcetur tantillum ſanguinis arterioſi: ita *heic*, ob viſceris & humoris contenti frigiditatem, miſcetur plurimum ſanguinis arterioſi.

Licet enim præcipue eo ferantur arteriæ tam multæ, ut cum ramo ſplenico faciant complicationes, non diſſimiles illis, quas in hepate faciunt cava & portæ; quamvis media pars vaſorum complicationis hujus in liene ſit ex arteriis, ut viſceris frigiditas emendetur, & coctio ejuſdem facilior, taliſq; qualis heic eſſe debet, evadat, etiam ſi eædem arteriæ ex Meſenterio deferant ad lienem aliquid chyli: tamen deferre ex corde etiam ſanguinem, non dubito.

Cum enim hoc ſit perpetuum naturæ

ræ ſtudium, transferendi hinc quidem ex venis in arterias, illinc autem ex arteriis in venas ſanguinem, ut ex utriuſque permiſtione alimentum fiat jam alimentum: quis credat, fuiſſe illam heic ſui immemorem? Tanto minus autem potuit, quanto diligentior fuit in inſtituenda illa arteriali complicatione, de qua dixi.

Cur autem lien, non ſecus ac renes; non habuerint opus aliis vaſis nutritoriis, veluti opus habuit veſica utraque: in promptu cauſa eſt, à Gal. reddita 5. *uſ. part.* 7. Non enim lien & renes trahunt merum excrementum, quemadmodum veſica utraque trahit. Nempe, ut renes per Emulgentes dictas, ſtomachos ſatis magnos, trahunt ſerum, ſanguini permiſtum, quo ſanguine ſtatim ad nutritionem ſui utuntur renes: ita lien, per ramum ſplenicum, ſtomachũ etiam ſatis magnum, trahit chylum fæculentum, quo depurato, ſtatim inde capit emolumentum ſuum.

Eſt autem hæc depuratio non valde diſſimilis illi, qua metallarii aurum ex arenis ſeparant. Quemadmodum enim his, poſt longum & curioſum laborem reſtant non niſi exiguæ miculæ, quæ poſtea in maſſam coguntur; ita lieni,

poſt

poſt multam navatam operam, non niſi parum reſtat utilis, ex inutilis [ratione hepatis] magna ſtrue.

Hoc ſimile ſi non placet, ecce alterum. Eſt depuratio hæc ſimilis illi, quam moliuntur, qui ex fæcibus vini aut cerevisiæ colligunt aquam ardentem dictam. Ut enim his, poſt operoſam deſtillationem, non niſi parum reſtat, ſi compares cum fæcibus: ita in liene.

Hoc parum non poteſt non eſſe tenue, quo ipſo nutritur lien. Quod cum diſertis verbis doceat ipſe Gal. 4. *uſ par.* 15. jam ab ipſomet adverſario teſtimonium habemus. Quod ſi non ſufficit, accedat etiam aliud *ex* 5. *uſ. part.* 7. ubi coctũ à liene ſuccum faceſſere in ipſius lienis nutritionem aſſerit. Vide quid tentet Valleſius com. in 6. Loc. aff. 1. Quomodo igitur conciliabimus cum illis locis, quibus lienem ait nutriri craſſo ſanguine? An [quomodo ſupra diximus] per craſſum ſanguinem intelligere illum chylum? Quem ſi *in de Atrab.* 7. mutat in Melancholiam, addita ratione Lienem nutrire hoc excremento, ejuſque rei argumentum eſſe, quod lien ſit acidus, ut ipſa Melancholia: non habeo equidem colorem quo tegam.

tegam. Videtur enim diſputationis fervore abactus, non diſtinxiſſe inter ſaporem ſanguinis alimentalis, & ſaporem excrementi, quod ſanguini alimentali permiſtum eſt, maxime, ubi à coctione ad ignem acuit. Et heic quidem agnoſco errorem: non autem ibi, ubi ille, qui in Gal. vitiis tam cernit acutum.

Et qui poteſt aliter fieri per rerum naturam? Si enim unumquodque nutritur eo, ex quo conſtat; lien autem conſtat ſanguine: quidni nutritur ſanguine? Conſtare autem lienem ſanguine duo perſuadent. 1. quod παρέγχυμα eſt apud Gal. 2. quod rubet in recens natis, 4. *part.* 7.

Lienem alere partes quaſdam vicinas.

CAP. XII.

HÆc Gal. eſt doctrina 3. *Fac. nat.* 13. *Quoniam*, inquit, *& lienem prius monſtravimus attrahere, quod in iecore craſſius eſt, præterea conficere, atque ad utilius mutare; nihil ne hoc quidem miri eſt, ex*

liene aliquid trahi in ſingula inſtrumenta, quæ cum illo per venas ſocietatem habent, veluti in omentum, meſentericum, inteſtinum tenue, colon, & ventriculum ipſum.

Hanc ſi infirmare voles, forte *ex 5. uſ.part.6.* ubi exemplariter de omento loquens, Ali illud ſanguine, ex ramo ſplenico, ſed antequam is ad ſplenem perveniat: dicam, vaſa minora ſemper trahere ex majoribus, quibus appenſa ſunt, & hæc rurſus ex majoribus, uſque dum ad viſcus vicinum ſit perventum. Vaſa igitur hæc cum trahant ex ramo ſplenico; ramus autem ſplenicus hepar non attingat, ſed ſplenem: trahent potius ex ſplene, quam ex hepate.

Hinc ita infero, ſi lien ad alias partes amandat bonum ſanguinem: utique & ipſe fruitur bono ſanguine, non excrementoſo, aut, quod pejus eſt, excremento. Nec eſt, quod familiaritatem aliquis mihi occinat. Nego enim & pernego, ullam partem alendam habere familiaritatẽ cum malo ſanguine.

Ex his licet judicare Averrois 2 *Coll.* 9. verba. *Et videtur*, inquit, *longinquum, ut ſint duo hepata: quia non apparent venæ miſſæ ex eo* [liene] *ad aliud membrum:* Jam enim ex Gal. non u-

num,

num membrum, ſed quinque numeravi, ſufficiunt autem hæc ni fallor, ut dici poſſit hepar, ſi omnino urges hoc.

De Lienis excremento in genere.

CAP. XIII.

SI recte conſtitutum eſt ab Ariſt. Duplicem illam quæ in hepate & liene fit, elaborationem, pro una eſſe habendam: videndum eſt, ne elaborationis ſeu coctionis illius plura, quam par eſt, faciamus excrementa.

In ſingulis coctionibus *duo* eſſe *excrementa, tenue & craſſum*, alibi probatur. Hujus autem coctionis excrementum tenue cum ſit de omnium conſenſu, bilis flava, in veſica fellea collecta: quærendum eſt amplius. Quod ſit craſſum? Hoc jam iterum de omnium conſenſu nuncupatur *Melancholia*, quæ in liene ſtabulatur.

Verum enim vero, quam notum eſt nomen ipſius: tam ignota eſt eſſentia ipſius, & generationis modus.

Ab *hoc* ut ordiar, volunt Galenici, exſiſtere in hepate, prorſus ut bilis, ex eodemque hepate trahi à liene, prorſus ut bilis trahitur à veſica. Verum id jam refutatum eſt ſatis evidenter. Generatur itaque Melancholia *in liene*, poſtquam is chylum ſuum elaboravit, ut par erat.

De *eſſentia* interrogati iidem, ὁμοθυμαδὸν affirmant, Eſſe *terram*. Hoc negant, qui Hipp. ſequi videri volunt, & multis hinc inde conquiſitis argumentis, etiam ex praxi contendunt, Eſſe *aquam*.

Ne prolixus ſim: utrique bene: utrique male. Male, quatenus ſinguli hoc unum & ſolum urgent: Bene, quatenus utrumque conjunctum expedit nos à difficultatibus, & viam monſtrat ad veritatem.

Quod enim in ſimilibus faciendum eſſe conſulunt ſummi viri, puta, ut ex gemina, & quaſi contraria ſententia fiat una: id heic etiam locum habet.

Evincit id problematum diverſitas, quibus aliter ſatisfacere non eſt, quam hoc modo. Conſonat ei rei chylus, quem trahi à liene, dictum eſt. Quia enim terreſtris eſt, ſed multa aqua perfuſus, idque propterea, ut mobilis ſit; poſt-

poſtquam quod inutile eſt, abiit, non poſſunt non ſupereſſe reliquiæ tam terræ, quam aquæ.

Et quia ut jam bis innui, utrumque eſt manifeſtius in iis, qui in latitudine ſanitatis dicuntur Melancholici; manifeſtiſſimum in iis, qui laborant morbis Melancholicis: proponemus nobis heic Melancholicos, inque iis, quaſi in exemplo, oſtendemus id, quod in omnibus hominibus fit.

Quia etiam hoc excrementum tam eſt heterogenes, ut Natura, & qui Naturæ ſemitam it Medicus, alias vias habeat purgando terreo, alias aqueo: liceat nobis de lienis excremento loqui, ac ſi forent plura,

Nam, quoniam Medicis præcipue iſta parantur; in Medicina autem, ut in aliis etiam artibus, propter uſum ſæpe diſtinguuntur, quæ reapſe diſtincta non ſunt: ſumam mihi audaciam hanc & dicam, excrementum hoc eſſe *duum generum*, alterum *aqueum*, alterum *terreum*.

Agam autem primo loco de *aqueo*, propter Hipp. reverentiam, uſus eo ordine, quem hactenus mihi ipſi præſcripſi. Cæterum, enarro heic tantum vias conſuetas: uti enim Naturam ali-

quando inçonſuetis, patet ex hac Piccolhomini hiſtoria, *com. in l. Hipp. de Humoribus*. Ait, *Noviſſe ſe puellam melancholicam, quæ coactæ lacrymabatur itaq; liberabatur à ſymptomate. Cujus frater ejuſdem conſtitutionis, cum facere nollet, mortuus ſit*. An huc pertinent Paralytici quidam ex Apoplecticis facti, qui ſubitò rident, ſubitò lacrymantur? Vide *χρηστομαθειῶν παθολογ*. c.108.

Lienem vacuare aquoſum quid per alvum.

CAP. XIV.

Videri poteſt ineptum hoc, Quod Melancholici plerique omnes ſint ſicciſſimæ alvi, adeo, ut vix poſt tertium aut quartum diem onus hoc deponant: ſed enim cum nō omnes in univerſum ſint tales, oportet, ut in iis, in quibus alvus ſatis eſt obediens, aliquid ſit, quod illam ſubluit. Confirmat id, quod ſicci illi aut plurimum mingant, aut plurimum ſudent. At qui conſenſus ſit inter alvum & veſicam, ſi non aliunde, ex 4. *Aph*.83. diſci poteſt. Quod ſi inter hæc duo, etiam

iam inter alvum & ſudores: Eadem enim urinæ & ſudoris materia eſt.

In horum numero fuit olim ſummus vir Antonius Muſa Braſſavolus, ut de ſeipſo ſcribit *c.6.l. de purg.* Cum enim non excerneret ſpacio novem aut duodecim dierum; neque tamen vel minimam ſentiret ulla in re difficultatem: mingebat [ita loquitur] ſupra modum & ſubdabat, ob hoc paucæ erant excretiones, &c. In hoc igitur quia ob diverſionem humoris alio ſicca erat alvus: clarum eſt, ſi ad alvum fluxiſſet, futuram fuiſſe ſatis humidam, ut in quibuſdam etiam eſt.

Quod igitur Gal. docet 1. *fac. nat. ult. Celebrata prima coctione*, τȣ̃ τῆς τροφῆς ὀχήματος *aliquid vacuari per alvum:* videtur accipiendum eſſe, non de illo tantum, quod Meſaraicæ relinquunt in inteſtinis, ſed de illo etiam, & forte præcipue, quod lien eo deponit. Cum enim is plurimum trahat aquæ: quid abſurdi, ſi dicatur ejus aliquid per alvum abire?

Nec novum id fuerit. Hipp. enim 2. *progn.* 14. loquens de dejectionibus madidis, explicatur à Gal. *ib.* Fieri tales, vel cum ventriculus non concoxit, vel cum ex hepate aut liene aliquid eo confluxit.

 Idem

Idem Hipp. 1. *de morb.* Leucophlegmatia ex liene laborantem bene habere, ſi fortiter illi moveatur alvus, docet.

Idem 6. *Aph.*43. & 48. 4. *Epid.* 46. apud Vall. docet, Lienoſos optime ſanari, ſi ſuperveniat illis dyſenteria, niſi illa diutius duret, hydropemque faciat. Et vidi ego in praxi, Fieri non ſemper (neque etiam Hipp. id voluit) per dyſenterias, ſed aliquando per diarrhoeas, aut per dolores colicos, qui certis temporibus recurrentes, liberant homines à ſymptomatis Melancholicis.

Nec ignotum fuit Ariſt. modo locum 3. *part.*7. ita licet corrigere. *Καὶ διὰ τὴν ἐν ταῦτα παλίῤῥοιαν τῆς ὑγρότητος, πολλοῖς καὶ κοιλίαι ὑγραὶ, γίνονται τοῖς σπληνιῶσιν, ὥσπερ σκληραὶ τοῖς λίαν οὐρητικοῖς διὰ τὸ ἀντιπερισπᾶσθαι τὰς ὑγρότητας.* Ut ſit ſenſus. *Lienoſis quibuſdam alvus eſt humida, cum qui ex inteſtinis ad lienẽ ivit humor, ad inteſtina refluit: quibuſdam eſt ſicca, cum humor non tendit eo, ubi fuit, ſed ad vias urinarias abſtrahitur.* Niſi enim ita ſit, 1 Quæ erit *παλίῤῥοια*, niſi *πάλιν ῥέῃ* humor? 2. Quæ erit oppoſitio, qualem totus contextus deſiderat? Ita vero etiam deſumtum videbi-

videbitur ex illo 4. *Aph.*83. Mictio per noctem plurima dejectionem parvam ſignificat. Licet enim id in omnibus fiat: Ariſtot. tamen accommodaſſe ſolis lienoſis, abſurdum non eſt.

In has cogitationes primum me abduxit Bonamicus, qui docet, *à liene alvum irrigari, quod ſi non fiat, fieri illam duram & immorigeram.* Et hoc ſatis illi eſſe poterat ad explicandum παλίῤῥοιαν. Quam dum extendit etiam ad alias coctiones, nimis ſolicitus eſt, & præter rationem, ne alia dicam incommoda, in quæ παλινῳδίαν illa incurrit.

Lienem vacuare aquas per urinas.

CAP. XV.

Cum Hipp. id obſervaſſet in aliquam multis, juſſit deinde dare *diuretica.* Inter eos quorum hiſtorias ſcripſit, fuit Bio 2. *Epid. t.*27. apud valles. Hic enim cum laboraret inflāmatione lienis, habebat hæmorrhagiam ex ſiniſtris & copioſum

urinæ profluvium. Fuerunt alii multi, quos 4. *Epid.* 10. apud eundem Vall. ait fuiſſe αἱμοῤῥοὰς (intelligo de hæmorrhagia , ſimili antedictæ) & habuiſſe purgationes criticas per urinas. Fuerunt & alii 2. *Epid.* 3. *t.* 14. item apud Valles. In quibus vidit, Lienis tumores conſediſſe , atque ita metum recidivæ abſtuliſſe, ſi urinæ fluxiſſent.

Ex his aliiſque natum eſt illi præceptum , de quo dixi, quod conceptis verbis habet *l. de Int. aff. Lienoſis danda eſſe diuretica.* Et *l. de Ext. aff* laudat eadem bilioſis qui magnum habent lienem, & male colorati ſunt. Hinc 4. *de Morb. &* 1. *de Morb. mul.* hydropis cauſam eſſe ait; ſi lien non dimittat aquam ad veſicam.

Ab Hipp. didicit Gal. qui 1. *ad Glauc.* 11. in omni quartana [concedit enim ibi, quandam eſſe à liene] jubet uti *diureticis.* Et 2. *ad Glauc* 11. lienem purgat per urinas. Idem 7. *ſimpl. Capparin ait lienes vacuare per urinas.* Imo vero pleraque omnia ſplenica ſunt diuretica , ut videre eſt in longiſſimo catalogo , quem texit Reuſnerus *lib. cit.*

Ubi hoc aſpergo, Gal. agnoviſſe , in excremento lienis eſſe aliquid aqueũ. An autem hinc accipi poſſit explicatio ſen-

ſententiæ Gal. quam quidā ſomniant : equidem valde dubito. Si enim Gal. viderat aquam Hipp. [cedo autem, ubi meminit, & accommodat Melancholiæ ſuæ ? Quod enim 4. *in 6. Epid.* 20. dicitur, alio pertinet] noveratque, Naturam ideo hujus miſturam cum fæce craſſa molitam eſſe, ut diluta ſegregari melius poſſet : cur non apertius dixit ? Imo etiam, cur contrarium dixit alibi δυσκίνητον eſſe ob craſſitiem ? Veruntamen, ut redeam ad propoſitum.

Tamen idem Gal. 13. *Meth.* 18. non agnoſcit viam ab hoc viſcere ad renes. Inde ſunt difficultates illæ inter Medicos, partim de conciliandis his locis, partim de viis, quæ ſint à liene ad veſicam. Vall. *in Epid.* contentus eſt occultis & cæcis viis ex illo Hipp. ξύῤῥοια μία, &c. Holl. & alii dicunt, A liene ire ad hepar, ibique ex vena portæ aſſumi in venam cavam, è qua ad renes veniatur. Ego, non valde ſolicitus, quomodo conciliandus Galenus Galeno ſit, viam apertam & compendioſam novi, quam primus mihi oſtendit Viſcerus in 6. laudatis, per arterias. Cui prorſus hactenus aſſentior, *Lienem tam numeroſas arterias habere etiam*

ideo,

ideo, ut ſentina illa humorum brevi & compendiaria via ad exitus urinarios pervenire poſſit. Quamobrem hoc etiam addo, Renes fuiſſe duos, non propter ſolum hepar, ut vult Gal. 5. *uſ. part.* 6. ſed propter hepar & lienem. Ut dici jam debeat, Alterum quidem renem huic, alterum illi viſceri ſervire, adeoque hepar quidem per venas emulgentes, lienem autem per arterias purgari.

Quicquid ea de re ſit, Hæc cauſa eſt practicis ſolertioribus, [inter quos familiam ducit Mercurialis 2. *Conſ.* 49. 3. *Conſ.* 44. *& alibi*] ut, neglecta prohibitione illa, quæ ex Methodo accipitur, dent *diuretica* in quartanis, ſcorbutis, ſimilibuſque affectibus, feliciſſimo [cæteris paribus] cum ſucceſſu. Hanc in rem duo afferam exempla, alterum ἐκ τῆς ὑγιεινῆς, alterum ἐκ θεραπευτικῆς.

Cl. Vir. D. D. Wendelinus *Iung.* ſimplicium profeſſor in illuſtri Herbipolenſi D. & amicus meus honorandus, quo tempore Medicinam faciebat in Xenodochio *D. Mariæ novæ Florentiæ*, noverat religioſum toto habitu Melancholicum, qui perpetuo mejebat triplo plus quam bibebat. An cauſa eſt [quid enim prohibet heic illam adderc?]

dere?] terreſtris viſcerum ſubſtantia, quæ calorem habet valde fortem, qualis in ferro ignito etiam eſt? Hic enim chylum colliquat potius, quam coquit, unde eſt aquæ illa copia. An ſiccitas potius eſt in cauſa? Hæc enim impedita ventriculi coctione, genitaque loco laudabilis chyli, pituita, præbet hepati materiam aqueam, ex qua vix aliud quam aquam fabricare poteſt.

Vallatius ad Holl. *l.* 1. *c.* 40. Meminit etiam religioſi, cui ter aut quater in anno, maxime vere & autumno ineuntibus, intumeſcebat lien cum dolore ejus lateris, totiuſque abdominis tumore incipiente, &c. Hic tandem nigris [ideo cum aqua vacuabatur terra, ut in aliis Melancholicis, qui aquam nigram vomebant, eſt viſum] erumpentibus urinis, atramento ſimilibus per quinque aut ſeptem dies continuantibus, priſtinam recipere ſolitus eſt incolumitatem. Hic (addit) antequam hoc fieri inciperet, *hæmorrhoidas* habebat, ſed minus feliciter euntes.

Ex his judicare licet Vall. 2. *Epid.* 2. *in Bione* fugam, non vacuari ex loco affecto, ſed ex toto corpore. Judicare vero licet etiam ex illo, quod 5. *Epid. in Parmeniſco* ait, morbis Melancholicis accom-

accommodatiſſimæ vacuationes ſunt; dejectio & mictio. Intelligo autem paulo aliter quam ille, ſcilicet conjunctim propter excrementi partes diverſas.

Lienem vacuare aquas per ſudores.

CAP. XVI.

SI, quod alibi probatur, urinæ & ſudoris eadem eſt materia, adeoque ſæpe fit, ut alterutra vacuatio impediat alteram: non eſt difficile intellectu, Lienem aliquando ſeſe exonerare per *ſudores*, ſed, cum Melancholici habitu ſint frigidiori & denſiori, fit illud rariuſcule. Fieri tamen, ut dixi, aliquando; & inde nanciſci Medicum occaſionem dandi Theriacam & alia ſudorifera: ex his apertũ fiet.

In autumno docet Hipp. 2. *Epid.* 1. *t.* 3. febres fiunt magis ſudatoriæ. Hoc Vall. ad pluvias refert: Ego vero ad naturam humoris Melancholici, qui in autumno dominatur. Ejus rei fundamentum peto ex Coacis, ubi dicitur,

Qui

Qui mente moventur, cum timore & perfrictione, iis ſolvi morbum ſuperveniente febre cum ſudore, &c. Motio autem illa queî fit alia, quam Melancholica? His addo rationem. Cum autumnales febres ſint tales perpetuo; autumnus autem non ſit ſemper pluvi fus; ſi admittatur ratio Vall. Quædam febris erit ſudatoria, quæ tamen non habeat cauſam ſudoris.

Idem *ib. ſect* 2. *tit.* 23. Lyciam Lienoſam melius habuiſſe ait ex ſudore. Hæc enim cum eſſet talis, habebat, ſi recte percipio hiſtoriam, paroxyſmos, forte ſtatis temporibus, qui ſanabantur aliquando purgatione, aliquando venæ ſectione, aliquando ſudoribus, aliquando ſponte. Tandem tamen, cum gravida eſſet, accedente lienis inflammatione, forte ab importuniore purgatione, ut conjectatur Vall. mortua eſt.

Idem *ib. ſect.* 3. *t.* 20. ſcribit, Hippoſtrati uxorem, poſt annuam quartanam, fuiſſe curatam partim ſudoribus partim muliebri fluxu. Nimirum per ſudores vacuabatur aqua, per menſes terra. An hæmorrhoides potius fuerunt? harum enim rami quibuſdam ad uterum pertingunt, ut mox dicetur.

Unde non difficile eſt judicatu, cur

quæ

quæ in Bulagora villa decumbebat 4. *Epid.* febricitans liene, non fuerit judicata plene per ſudores: ſupererant enim excrementa craſſa.

Ex 6. *Epid.* 3. *t.* 7. obſcura illa hiſtoria, de muliere in Cranone, hoc ego lucis accipio, Quod 14. die critice fuerit liberata per ſudorem, quia lien illi erat natura magnus.

Hanc ob cauſam, puto, Gal *de Ther. ad Piſ.* 15. in quartanariis (eadem autem eſt ratio reliquorum morborum Melancholicorum ut practici docent) utitur *Theriaca.* Quod ſi mihi negaveris & propter inſenſilem vacuationem id factum eſſe dixeris: ne ſic quidem pugnabo. Serum enim aliquando felicius abſumitur hoc, quam illo modo.

Quid multa? Autorem habeo graviſſimum, Vall. inquam, qui 3. *in* 2. *Epid.* 20. 3. *in* 3. *Epid. ægrot.* 3. 2. *in* 6. *Epid.* 32. docet, ab experientia ſumpto argumento, In Melancholicis crebros eſſe ſudores. Quod ipſum Mercurialis quoque vidit, ut teſtatur, 3. *Conſ.* 14. & 1. *pract.* 10. Duobus his Medicis ſi ſuperaddere libet Philoſophum, Bonamicum, 1. *Alim.* 32. licet.

Lienem

Lienem vacuare aquas per ventriculum.

CAP. XVII.

DE *Melancholia hypochondriaca*, quæ authore Cæſalpino, ſedem ſuam in vẽtriculo habet, agens Gal. ex Diocle 6. *Loc.aff.*7. inter alia ſigna morbifica, ſalivam multam & humidam affert.

Idem *de Plath.*11. atrabiliarios vocat ſalivatores. Quod Vall. etiam habet 2 *in* 6. *Epid.*32.

Idem Gal. *de Typis* 4. ſalivationem habet in numero ſignorum febris quartanæ.

Hodie qui de Scorbuto ſcribunt, Maximum in eo affectu ſalivæ proventum eſſe tradunt. *Scorbutum* autem eſſe morbum Melancholicum, concedunt pariter omnes.

Jam, ſaliva cum ſit vel ex capite, vel ex ventriculo, 1. *Pror.*12.2. *de Temp.*4. dubium mihi non eſt, ſalivam Melancholicorum eſſe ex ventriculo, & quidem à liene eo ablegatum.

Si enim, quod alibi probabo, ſaliva

in

innaturaliter conſtitutis, habet principium ſuum ex tenui primæ concoctionis, quæ in ventriculo fit, excremento, quod pituita dicitur, Veriſimile autem eſt, gigni in tanto majore copia, quanto frigidior eſt ventriculus: gignetur procul dubio in Melancholicis copioſior. Frigidi enim ſunt tales, ob copiam humoris frigidi, ut ex Ariſt. liquet *de ſomno cap.* 3.

Hoc tamen nondum ſatis eſt. Si enim ventriculi frigiditas eſt cauſa adæquata ſalivationis: erit illa i onmnibus, in quibus ventriculus frigidus eſt. Sed hoc non eſt ita: In ſolis enim Melancholicis, qui ipſi habent ventriculum frigidum, ſalivatio illa eſt.

Huic difficultati ſatisfacere non poſſunt qui defendunt, pulcellam illam hypotheſin, de qua ſupra *Melancholiam ſtabulari in venis*: Ego autem poſſum, qui *Lienem* illa aſſigno. Eidem non ſunt pares iidem, cum *Melancholiam* dicunt *nihil habere aqua, ſed totum id eſſe terreum*: Ego autem par ſum, qui *aqua multum* habere affirmo. In eadem muſſant iidem cum aquam à liene trahi contendunt, aquam tamen illam ſalivæ cauſam eſſe, non audent dicere.

Ita ergo ego, Melancholici quidam
ſunt

ſunt ſalivatores, quia ſerum ex Liene effunditur illis in ventriculum. Serum autem ex aqua illa eſt, quæ præbebat luto vehiculum ad Lienem.

Sed qua via ad ventriculum pervenit? Procul omni dubio, non tantum per vas breve dictum, ſed & per alia vicina vaſa. Præcipue tamen per vas breve, quod forte in his, ex corpore lienis eſt.

Interim & in his, ſed alio tempore, & in aliis omnibus ſervire vas breve etiam aliis actionibus, jam dixi in ſuperioribus.

Confirmat hoc magnum Hipp. argumentum, curatio. Spuitione multa & conferta vidi Melancholia morbo laborantes magnopere ſublevatos, inquit Vall. 5. *in 6. Epid.* 4.

Hoc autem exemplariter dictum eſſe, & competere aliis morbis Melancholicis æque, apud me certum eſt. Ratio enim à Vall. allata, quæque ſententiæ meæ mirifice quadrat, valet in omnibus Melancholicis, *Quia*, inquit *ſanguis Melancholicus eſt ſeorſus.* Quo ipſo fundamento quia nititur etiam Mercurialis, non mirum etiam eſt, quod 3. *Conſ.* 44. Melancholicis tribuat copioſa ſputa. Si dubitas de proprietate

tate vocis, audi Vall. iterum 5. *in* 2. *Epid.* 5. ubi ſputa hæc de ſaliva exponit, quæ tamen non eſt ſemper acida, ut ipſe putat, ſed aliquando, quemadmodum ipſa etiam Melancholia.

Confirmant id illi, qui Gal. ajunt 1. *ad Glauc.* 11. & Aetium *Tetrab.* 1. *l.* 1. *c.* 9. in quartana præcepiſſe vomitum, quod crudior & liquidior humoris melancholici pars ad ventriculum eat. Et hi ſunt niſi fallor, vomitus humidi, de quibus Vall. *l.*

Confirmant etiam, qui balbos *Epid.* *l.* iterum *c.* 1. *& ſect. ſeq. t* 3. fieri dicunt Melan.holicos, ob aquam translatam ad ventriculum, & inde propter communem tunicam ad os & linguam, 6. *Aph.* 32. Et hinc explicare oportet Trallianum, *l.* 1. *c.* 16. ubi paralyſin fieri ait etiam à Melancholia. Cum enim videret, quod vidit etiam Vall. *Melancholicos multarum partium paralyſi laborare*: non potuit aliter dicere. Sed erravit in eo, quod fieri putavit à craſſa Melancholiæ parte, cum fiat à tenui.

Et hæc eſt pituita illa, quam alii in Melancholicis ſibi imaginantur. Licet enim à veritate alienum non ſit, Melancholicos, ob habitus & ventriculi frigiditatem cumulare pituitam: fit id tamen

tamen

tamen in illis tantum, qui longe pro-
ceſſerunt. Interim *balbuties* etiam fieri
poteſt in iis, qui nondum pituitam ge-
nerant, à tenui videlicet Melancholiæ
parte. Eadem ratio eſt *paralyſeos*. Sed
& in iis, qui pituitam generant, poteſt
eſſe à Melancholia.

Confirmo idipſum *exemplo*. Ami-
cum habui ex intimis, ejuſdem mecum
profeſſionis & artis, qui toto habitu
omnibuſq; ſignis vere Melancholicus
erat. Is, præſertim cum loqueretur,
iam abundabat ſaliva, ut creberrime
cogeretur interrumpere ſermonem, &
exſpuere. Quod niſi faceret [fatebatur
ille] adeo illi lædebatur concoctio
ventriculi, ut, niſi vellet ægrotare, pu-
doris rationem habere non poſſet.

Lienem vacuare, quod terreum eſt, per anum.

CAP. XVIII.

DE hoc in iſthoc veſtibulo mo-
neo, vocaturum me ſemper
Melancholiam.

Hanc vacuari per viam,
quam inſcriptio præfert, probant *duo*
optimis argumenta. Ho-

Horum *alterum* petitur *à nigredine fæcum* tantum non quotidiana in mediocritet Melancholicis. De his enim intelligo, quod *Ariſt.* 3. *Hiſt.* 3. τὰ τῆς κοιλίας ὑποστάθμια φαίνεται χρωματίζειν ἡ ἰλὺς τοῦ μέλανος οἴνου. Nam in reliquis omnibus tam pauca eſt Melancholia, ut non tingat, quod probaverit aliquis ex 2. *ad Glauc.* 10.

Eſſe autem excrementorum nigredinem à Melancholia, docet Gal. 1. *Hum.* 1. quemadmodum flavedinem à bile, 4. *uſ. part.* 4.

Alterum ſumitur *à gravitate humoris*, quæ cogit illum deorſum Hinc, ut ſupra quoque dictum eſt, 4. *uſ. part.* 4. & 7. 5. *uſ. part.* 6 Lien dicitur *declivis*, propter excrementum Melancholicum pondere ſuo eo nutans. Et excrementum ipſum non locis tantum citatis, ſed & 2. *Elem.* 4 vocatur graviſſimum, craſſum & moveri contumax.

Propter hanc potiſſimum cauſam Medici, quoties de purgando hoc humore agitur, ſemper jubent illum purgare per inferiora. Qua de re 4. *Aph.* 9. 8. *in* 6. *Epid.* 27. & alibi ſæpe Recte ſané, inquit Vall. 7. *Epid. in Anaxenore* quandoquidem Lien nulli vacuationi magis cedit, quam alvi ſubductioni

Nimi-

Nimirum, hoc eſt magnum Hipp. ar-
gumentum, ut Maſſaria vocare ſolet,
uratio. Et tum, niſi fallor, Lien eſt
vere κατάῤῥοπος. Dubitat enim de ra-
tione nominis Gal. 2. in 6. *Epid.* 39. &
1. 2. *Humo.* 27. Vide Foëſium in Oe-
conomia.

His duobus argumentis accedit *ter-
tium*, Quædam nigri humoris per hæ-
morrhoidas dicta vacuatio, à præſenti-
bus quidem morbis Melancholicis li-
berat, â futuris autem præſervat, ut
docetur 3. *Aph.* 30. 6. *Aph.* 11. 12. 3. *in*
. *Epid.* 37. 5. *in* 6. *Epid.* 25. 6. *in* 6.
Epid. 8. 3. *Hum.* 26. 3. *prorrh.* 39. *Atra.
bil.* 4. & 72. *Loc. aff.* 5. 5. *Loc. aff. ultimo*
. *San. tu.* 4. 9. *Simplic. c. de differentia
terrarum, cur. per. v.* 5. 10. *v.* 5. *adver-
sus Eraſ.* 6.

Ita autem loquor, *quadam*, propter
duas cauſas, quarum.

Prima eſt: Cum docuerit recentior
Anatomia; *Hæmorrhoidas eſſe duplices.*
Externas & Internas, quarum hæ ori-
ginem habent à vena cava, illæ à vena
portæ; non eſſe mihi ſermonem de o-
mni per hæmorrhoidas vacuatione, ſed
de illa tantum, quæ eſt à vena portæ,
cui ſcilicet adhæret Lien noſter.

Quare nemo objicere mihi poteſt,
per

per hæmorrhoidas vacuari non tantum Melancholiam, ſed omnis generis ſanguinem, adeoque per fluxionem illam curari [eadem eſt ratio præſervationis] morbos, non tantum Melancholicos, ſed alios multos, valde diverſos. Dico enim, ſi contingat fluere has, quas vocant *Internas*, tum depleri lienem, curarique morbos, à liene dependentes.

Secunda, Cum Gal. multis locis diligenter diſtinguat Melancholiam ab Atra bile, & dicat inter alia, Atræ bilis ſpeciem quandam eſſe ex Melancholia: non eſſe mihi ſermonem de omni humore nigro, ſed de atra bile illa tantum, quæ fit ex Melancholia: Qui enim morbi inde ſunt, ſanantur per hanc viam. Nimirum, Melancholia non facit morbos, niſi deſinat in Atram bilem. Videatur Salius *de aff. part. cap.* 15.

Hæc igitur Melancholia cum per anum vacuatur, quibus utitur viis? Ego mihi perſuadeo, Naturam non ſemper deponere per hæmorrhoidas dictas, quod non ſemper ſint ex cauda lienis. & vero, quod non ſit æqualis ejus rei neceſſitas in omnibus hominibus.

Chabrolius, obs. 15. exemplum habet cujuſdam, qui per totam vitam hilaris fuit, Jovis non Saturni filius. Is habe-

habebat duos lienes, duas venas, duas arterias. Hinc *Splen ridere facit.* Memini hiſtoriam, quam ad menſam adoleſcentibus nobis recitare ſolebat D. Georgius Liechtentaler. Viderat Witebergæ, circa annum 1578. Anatomiam furis cujuſdam, optimè alias ſani, qui lienem habebat maximum, & illum quoque bene habitum. Solebat is, in encæniis ruſticorum, noctu obire domos, perticam habens, cujus capiti infixus eſſet clavus ſatis validus. Hac ille machinâ ſolebat piſcari veſtimenta ruſticorum ſcamnis inſtrata per ebrietatem, immiſſâ illâ per feneſtras humiles. Contigit autem aliquando ut clavus ipſius offenderet nares dormientis, quo ille dolore excitatus immenſum clamavit, **O meiner Naſen?** ſuſpicatus ille, quod res erat, in riſum ſolutus eſt adeò, ut fugere non poſſet.

In quibus igitur ſumma fuit neceſſitas vacuandi hujus humoris: in iis *ἐκ τῆς τελευτῆς τῶν σπληνὸς*, ut Gal. loquitur *de Anat. Ven.* I. eduxit Natura vas ad ſiniſtri omenti partem. Hoc enim in anum deſinere, ibidemque Hæmorrhoidas internas conſtituere, obſervarunt Recentiores. Veriſimile autem eſt, Naturam in valde Melancholicis hoc

F tan-

tantum feciſſe, quod nunquam illa vel deficiat in neceſſariis, vel abundet in ſuperfluis. Hinc Veſalius & alii non viderunt hoc, quod jam dico: viderunt autem, & pinxerunt id tantum, quod ipſis occurrit.

In quibus tanta neceſſitas non fuit, idipſum vas non ex fine corporis lienis eduxit: ſed ex rami ſplenici parte inferiore (Epiploida ſiniſtram vocavit Sylvius) quo regredi excrementum hoc, ſiquidem deorſum vacuari debet, veriſimile eſt. Hanc inſeri in colon indicio eſt, quod, ut ſcribit Veſal. adeſt tum tantum, cum, quæ ſequitur, inque colon indubitato it, Epiplois poſtica dicta Sylvio, minor eſt, quam ut poſſit omnibus demandatis ſibi partibus ramos mittere. Cum enim illa major eſt, & ſufficit, abeſt hæc.

In quibus iterum minor neceſſitas fuit, Natura fecit, quod jam dixi: Omiſit, inquam, Epiploida ſiniſtrã, & illius officium demandavit Epiploidi poſticæ, eodem loco, ſed paullo magis dextrorſum ortæ, indeque ad colon, ad quod hiat, latæ. Idem dicere licet de Epiploide dextra.

Tandem, in quibus minima neceſſitas, forte ubi & deeſt Epiplois ſiniſtra, & ad

& ad colon non pertinent Epiploides dextra & poſtica: regreditur excrementum ad ramum Meſentericum, ex quo ad anum tendere, hæmorrhoidaſque internas facere, ſcribit Veſal. & qui illum ſequuntur.

An per has ultimas Hæmorrhoidas vacuatur aliquando etiam hepar? Tum vero idem ſtatuetur diſcrimen, quod ſtatui ſolet inter duplices Hæmorrhoidas. Quemadmodum enim *Internæ* dicuntur vacuare cacochymiam, quæ in vena portæ plurima eſt; *Externæ* plethoram, quæ in vena cava: ita forte per Hæmorrhoidas has Meſentericas, ut ſic dicam, deplebitur lien tum, cum ille oneratus eſt illuvie *M*elancholica, multa; hepar, cum illud opprimitur à quantitate ſanguinis boni. Interim, non obſtat quidquam, etiam hepatis cacochymiam hac expurgari.

Ab iiſdem his Meſentericis Hæmorrhoidibus feruntur in mulieribus ramuli quidam ad uteri cervicem. Ut veriſimile ſit, quæ menſes habere dicuntur, cum ſunt gravidæ, hæmorrhoidas potius habere dicendæ ſunt. Quod enim viderunt illi ſanguis eſt tenuis, qualis fere lienoſus eſt. Schol. Holl. in *l.* 1. *c.* 155. Bauh. 1. *Anat.* 15. *extremo.*

Et hæc ita mihi videntur, cum Naturæ librum intueor, conferoque cum ejus Interpretibus. Quorum nullum cum mendacii arguere audeam; & vero nullus dicat etiam abſona vero: placuit mihi ita componere. Indicent autem illi, quorum nihil intereſt aliud judicare, ut cum Gal. loquar ex Thucid. *lib. 3. belli Pelop.*

Jam vero etiam hoc repeto, Non abſurdum eſſe, per hæc vaſa nutriri etiam colon, omni ſcilicet illo tempore, quo non fluit Melancholia. Fluit enim non niſi tum, cum in ea copia eſt, quæ ſit Naturæ moleſta.

Quæ cauſa eſt, Cur in inteſtina aperiantur, non oſculo aliquo inſigni, quali in duodenum meatus choledochus: ſed eodem prorſus modo, quo vaſa Meſaraica omnia in tunicas inteſtinorum abſumuntur.

Quæ igitur differentiæ ratio eſt, in utriuſque hujus excrementi vacuatione? dicis.

Hæc eſt. Melancholia non poterat uſum talem aliquem habere, qualem bilis: quia & pauca eſt [quippe non collecta in unum conceptaculum] & ἄποιος. Non igitur opus habebat aut peculiari aliquo vaſe, aut peculiari ejuſdem

juſdem conformatione, ut de bile factum eſſe.

Interim, negare non poſſum, in iis, in quibus in magna copia eſt, & in quibus etiam facile è natura ſua abit, aſſumitque acredinem, præſtare aliquando inferioribus inteſtinis tale quid, quale ſuperioribus bilis. Talium enim alvi quia pigriores ſunt, quia ob frigiditatem humoris inſenſibiliores: opus habent monitore etiam alio, quo reliquorum non indigent. Huc tendit Gal. illud 5. uſ. p. 12. *Melancholiam* [forte *Atram. bilem* intelligit] *non minus infenſam eſſe inteſtinis, quam bilis eſt.*

Lienem non vacuare Melancholiam per ventriculum.

CAP. XIX.

VAcuari Melancholiam per anum, citra controverſiam eſt: hoc autem valde controverſum eſt, *An*, quod ego dico, *recta deorſum feratur ad anum*? & non potius, quod Gal. dicit, ſurſum primum ad ventriculum, deinde ex ventriculo ad inteſtina tenuia, deinde

ex inteſtinis tenuibus ad craſſa, & deque per anum exeat? Et hoc modo explicant quidam παλίῤῥοιαν Ariſtotelicam, de qua ſupra.

Ponit autem Gal. ſententiam ſuam tantum, ſine ulla confirmatione, 3. *Fac. nat* 13. 1 *ſan. tu.* 12. & 13. 9. κ. τόπ. 2. 4. *uſ. part.* 15. 5. *uſ. part* 4. quo loci etiam uſum ſuum appendit, de quo mox. Ubi hoc moneo propter Bonamicum. *Lib. de Atra bile* non facit Gal. ejus rei mentionem: quia accipit vocabulum proprie ut opponitur Melancholiæ. Quare cum *cap.* 3. diſtinguit dejectiones nigras à dejectionibus atræ bilis: diſtinguit atram bilem à Melancholia. Ibidem *ult. verbis*, expreſſe ait, de Melancholia qualis ſit, & per quas partes vacuetur, alibi ſe perſcrutaturum.

Ego vero confirmo pariter ſententiam meam, & dico, Quid obſtet ſententiæ Galenicæ.

Utrumque egregie præſtat Gravitas humoris, de qua dixi. Quo loco ſi pro Gal. inſtantiam attuleris, ſanguinem, qui & ipſe ſurſum it, licet gravis ſit: dicam, Diſparem eſſe rationem. Sanguis enim cum ſit familiaris partibus alendis, trahitur ſurſum. At excrementa

cum

cum ſint contraria partibus alendis, pelluntur. Jam igitur hoc fit à facultate *expultrice*: illud à *tractrice*. At vero, quemadmodum tractricem, nec juvat, nec impedit loci differentia; ita expultricem excrementorum eorum, quæ vel natura vel copia ſunt gravia, ideoque ἀθρόως abeunt, ſemper comitatur loci commoditas. Atque hoc inductione probari poſſet. Quæ cauſa forte fuit Avicennæ, Cur iter gravis humoris ſurſum providentiæ divinæ adſcripſerit? Hanc ut in omnibus demiror & exoſculor: ita in illis, in quibus eſſe dicitur, cum non ſit, nolo eſſe veli cujuſdam turpis, qualia ſæpe comminiſcuntur, qui convicti cum ſint, convictos tamen ſe eſſe, nuſpiam fatentur. *Quod non ita eſt, ut dicitur,* inquit Caſſianus, *etiamſi honos videatur, injuria eſt.*

Privatim, Galeno obſtant incommoda quædam. Si enim ita ſit, ut dicit ipſe. Non injuria incuſarit aliquis Naturam, & imprudentiam objecerit, quæ excrementum mitteret ad partem tam nobilem, Ultimum dico, excrementum ad primum alimenti conceptaculum, ut inde ad anum eat, cum & brevior ſit via & expeditior per vaſa, ad inteſtina craſſa hiantia, de quibus modo.

Dicis, *At idem fit de bile, quæ in duodenum effunditur eo loci, quo chylus pene integer adhuc eſt?*

Reſp. 1. Non eſt par dignitas ventriculi & inteſtinorum. Ventriculus enim τῆς πέψεως organum eſt: inteſtina τῆς ἀναδόσεως. Præterea, in ventriculo omnia ſunt etiamnum confuſa, bona cum malis: in inteſtinis jam incipiunt bona diſtingui à malis. Ut propterea minus periculi ſit, etiamſi malis, jam ſeorſim poſitis, miſceatur aliquid bilis.

[*Hæc ego olim: nunc repudio, inductus à Sal. Alberto. Vide* χρηςομαθ. φυσιολ. cap. 318.]

2. Non eſt par ratio uſus. Uſum enim præbet bilis evidentiſſimum duplicem, quorum alter eſt, ſtimulare inteſtina ad celeriorem ἀνάδοσιν, alter, admonere officii ſui ad deponenda alvi excrementa: at uſus effuſæ in ventriculum Melancholiæ tam eſt nullus, ut metuendum ſit etiam damnum ingens, M ſtio, inquam, excrementi cum alimento.

Dicis iterum, *Quod damnum metuitur in Melancholia: id metuendum eſt etiam in bile.* Utrobique enim eſt chylus, & utrobique poteſt miſceri excrementum cum alimento, deinde ſeparandum non ſine Naturæ infamia.

Reſp. Non eſt par ratio. Si enim Melancholia, quod dicitis vos, eſt amica ventriculo, retinebitur, & prorſus miſcebitur: at bilis, quia eſt inimica inteſtinis, non retinetur, quin omnia ſecum expellit. Adde, Melancholia etiam ideo miſcetur, quia in ventriculo fit ebullitio, quæ mutat ima ſummis: [Hoc etiam admiſi olim, ſecutus Mercurialem: nunc reſilio. Calor enim naturalis tam violentus non eſt, ut mutet ima ſummis.] In inteſtinis non fit; Videmus id in farciminibus, recens natis. Nam quamvis lanii imponant primum & ſeorſim pinguedinem ſolam, deinde ſeorſim ſuperdent ſanguinem efibratũ, aut etiam minutalia carnium: tamen poſt ebullitionẽ apparet utrumq; bene ſibi permiſtum.

Nec excuſat, quod Melancholia quẽadmodum 5.*uſ.part*.4.ait Gal.ob craſſitiem difficulter miſcetur: bilis contra ob tenuitatem, facile. Nam, an craſſities Melancholiæ obſtare poſſit miſtioni illius cum chylo, judicabit ille, qui novit, Humorem tamen eſſe, & omnino fluxile quid, ut ferri poſſit per ductum tam anguſtũ, qualis eſt vas breve.

Non excuſat etiam, quod ib. ait idem, Melancholiam non potuiſſe re-

cta ire ad anum, quod in illa paucitate, viæque longinquitate, opus fuiſſet vaſe longo & anguſto, ideoque injuriis obnoxio: ſed debuiſſe uti his ambagibus. Si enim humor atrabiliarius ille, qui in hepate gignitur, recta poteſt ire per hæmorrhoidas externas ad anum, & abſq; illarum periculo vacuari, quod conſtat ex locis ſupra citatis, cur in liene non poſſit fieri idem? maxime, quia lien longe declivior eſt hepate? Adde, non eſt opus, ut ſemper ad anum eat, cum ad vicinum colon deponi poſſit, ceu oſtendi.

Et hæc quidem ſunt incommoda, quæ Gal. manent: Illa ſi cui videbuntur non prorſus eſſe amota, ille cogitet, Conſiſtere hactenus rem in comparatione Melancholiæ cum bile. At vero, cum comparatio ſit iniqua, quæ inſtituitur inter id, de quo conſtat, & inter id, de quo non conſtat: ſi probavero, *Melancholiam non ire ad ventriculum*, deſinent etiam ſtimuli illi, quos bilis in animo Lectoris reliquit.

Hoc ut fieri poſſit, agite, ô viri amici, veniamus ad tribunal veritatis, & audiamus judicem incorruptum, naturam ipſam.

Hæc enim dicit, vas breve, per quod

omnes

omnes dicunt fieri effuſionem hanc, non ſemper, ut Gal. vult 5. *uſ. part.* 4. *de Anat. ven* 1. ἐκ τῆς κεφαλῆς lienis ire ad ventriculum, poſtquam ſcilicet omnibus lienis partibus ἀποφύσεις ſunt tributæ, ut loquitur 6. *Ex. Anat.* 10. ſed aliquando quidem, aliquando autem ex parte ſuperiore rami ſplenici, antequam is lienem ingreditur. Quando igitur è liene non eſt, quomodo ferre poteſt excrementum lienis?

Dicis, *ſed tu antea docuiſti, excrementum hoc deorſum purgari per alia etiam vaſa, quam quæ ex cauda lienis ſunt?* Ita: ſed ſimul docui diſparitatem, cum dixi, tam de gravitate humoris, quam de expultricis commoditate.

Verum, habeat ſane hoc argumentum parum ponderis: plus, ſpero, habebunt hæc.

I. Vas breve non pertunditur in ventriculum, ut in duodenum pertunditur ductus ille, qui à veſica bilis eo it. Videtur autem neceſſarium fuiſſe, ſiquidem analogiam habent inter ſe, 1. *Santu.* 13. & vas breve debebat alium à reliquis, è ramo ſplenico ad ventriculum tendentibus vaſis, uſum habere. Eo magis autem videtur id fieri debuiſſe, quod craſſior eſt hic ſuccus bile, Quinimo,

imo, videtur dici debere. Vas hoc tanto majori oſculo aperiri debuiſſe in ventriculum, quanto craſſior eſt ſuccus hic bile. Quia igitur vaſis brevis eadem eſt inſertio: eadem etiam fuerit ratio, idemque uſus.

Dicis, *ſed tu antea docuiſti, vaſa hæmorrhoidalia, juxta cum aliis, quæ Melancholiam deponunt ad craſſa inteſtina, non aperiri in inteſtina evidenti oſculo*? Ita: ſed ſimul docui diſparitatem, cui hoc addo, ſi Melancholia in ventriculum deſtillat tam exiguis guttulis, non poſſe præſtare uſum illum, qui jactatur, eo magis, quia pauca ſemper eſt.

II. In vaſe brevi non viſus eſt contineri alius ſanguis, quam in vaſis vicinis. Idem autem ſanguis cur non faciat idem?

Dico autem hoc de ſanis. Nam in quartanariis, aliiſque ſpleneticis, qui habent vomitus nigros, itemque in aliis: proculdubio alius à ſanguine ſuccus eſt. Sed & is in aliis vicinis eſt, nō in hoc ſolo. Et hic ipſe ſtatus eſt alius, quā de quo nobis eſt ſermo, ut ſupra monui.

III. Non minus huic, quam aliis venis addita eſt ſocia arteria. Igitur, ſi vena fert Melancholiam, feret etiam arteria. Id vero nemo iſtorum dixit.

Sed neque dicere poſſunt, quod de ipſorum ſententia, arteriæ ſplenicæ non vehant ſimile quid venis ſplenicis.

Dic ergo mihi, ô tu, quid facit heic vas breve arteriale? Procul dubio fateberis, otioſum eſſe. Apud me vero negotium habet. Nimirum, utrumque vas breve [in inculpatá ſanitate] vehit alimentum ventriculo.

Quandoquidem igitur Melancholia ad ventriculum non aſcendit, ſecuri eſſe poſſumus omnium incommodorum illorum, forte etiam aliorum plurium, de quibus dictum eſt, jam deſerere ambages illas, quas Melancholia, è corpore eliminanda, emetiri dicitur, & recta via educere illam.

Hanc viam quia Natura oſtendit; illas ambages quia non monſtravit ullo φαινομένῳ: miror, queî potuerint venire hominibus in mentem? Poſtquam autem venere, quæ fuit ipſarum tanta amœnitas, ut irentur ab iis etiam, qui in demonſtrationibus verſatos ſe eſſe, libenter gloriantur? Fortean concinnatulus ille uſus?

Me-

Melancholiam non præſtare ventriculo id, quod Gal. putavit.

CAP. XX.

MEminit is ejus rei uno tantũ loco 15. *uſ. part* 4. his verbis: [στρυφνή] int. vertunt acerba at Vall. vult Adſtringens.] στρυφνή ἐστιν ἡ μέλαινα, καὶ ὀξεῖα καὶ συνάγειν καὶ σφίγγειν πεφυκῆα. Et *ib.* Επιτείνει τὴν γαστέρα, καὶ συνάγει πρὸς ἑαυτὴν, καὶ περιλαμβάνειν ἀκριβῶς ἀναγκάζει τὰ σιτία, καὶ κατέχειν, μέχρι ἂν ἱκανῶς ἐκπεφθῇ.

Heic quis credat, juſtiſſimam, ut ſæpe prædicatur à Gal. ex Hipp. Naturam, tam fuiſſe injuſtam, ut ſoli ventriculo deeſſet in prima generatione? Cum enim omnes aliæ partes ex ſe habeant facultatem retentricem: ſolus ventriculus non habeat? cogaturque petere aliunde? & ab excremento? in officio, non privato, ſed publico? eoque ad conſervationem totius tantopere neceſſario?

Eſt

Eſt quidem ita, Inteſtinorum vis expultrix (de ἀναδόσει jam non ago) juvatur ab excremento, bile, inquam, quatenus abſtergit pituitam, quæ ibi ſtagnat, vimque expultricem obtundit: at vero heic omnes, quos ego vidi excepto ſolo Th. à Veiga (qui ipſe videtur irridere hoc dogma) non adjumentum actionis, ſed totam actionem excremento tribuunt.

Præterea, cum pituita generetur ex neceſſitate materiæ; & vero deinde quia copioſior eſt, negotium faceſſat inteſtinis adhærendo, ſecumque alvi excrementa detinendo: debuit Natura ei malo remedium quærere. Heic non opus eſt ullo remedio, quod nihil ita impediat vim ventriculi retentricem, ut inteſtinorum expultricem impedit pituita.

Præterea, cum æqualis in omnibus hominibus ſit neceſſitas hujus retentionis & conſtrictionis; non gignatur autem in omnibus æque magna quantitas, immo vero in quibuſdam plus quam par erat, in quibuſdam minus, quam opus erat: queî poteſt reddi ratio, Cur in omnibus hominibus, naturaliter ſe habentibus, eodem modo fiat retentio & conſtrictio? Omnes enim

hi, cæteris paribus, bene coquunt: neque tamen in omnibus eadem ejuſdem cauſæ vis & efficacia.

Præterea, cum hoc, quod dicitur fieri, fieri debeat in toto ventriculo, omnibuſque ejus partibus: queî veriſimile eſt, humorem, & eum quidẽ paucum, per tenuia vaſis brevis oſcula, roris modo, leviter aſperſum minimæ ventriculi parti, poſſe in unum cogere totum ventriculum? & quidem tamdiu in vinculis tenere, quamdiu durat coctionis labor? Niſi enim id ſit, coctio non poteſt eſſe felix.

Nec juvat, quod in quibuſdam ſatis magnum eſt vas breve: nõ juvat etiam quod in quibuſdã bifurcatum eſt. Manet enim hoc, Minima ventriculi portio contingitur ab humore illo, quem continere dicitur.

Si dixeris, *Non neceſſe eſſe, ut contingantur omnes partes: ſed ſatis eſſe, ſi una tantum particula.* Nimirum ita fieri, ut illa, quæ primum mota fuit moveat, & cieat deinde aliam, hæc rurſus aliam, & ſic deinceps. Dicam ego, Neceſſario humorem talem eſſe acerbiſſimum & acidiſſimum. At hæc à Melancholia naturali tantum abeſſe probabo, ut ne quidem acerba

aut

aut acida ſit, niſi jam ſit Atra bilis.

Hoc docet rerum natura: illud Gal. autoritas.

Ut enim de homine temperato, qui norma eſt harum rerum, dicam, undenam in illo habeat Melancholia duas illas qualitates, cum fiat, calore naturali agente in alimentum, & ſeparante tantum partes cinerulentas? Qui calor ſi aliquem ei qualitatem imprimit, cur non potius dulcedinem? Hoc enim augurari videtur Th. à Veiga. Et neſcio an non fluctuare fecerit Avic. qui ſaporem ei tribuit inter dulcedinem & ponticitatem.

Sed unde etiam in calidis & ſiccis [in his autem copioſiſſimam eſſe, non tantum Atram bilem, ſed & Melancholiam, alibi probatur] ſit utraque qualitas hæc, cum pariter fiat, agente calore illo terreſtri in alimentū ſuum? Qui calor, ſi communicat excremento huic qualitates has, cur non in omnibus communicat? Certe Gal ipſe locis mox citandis ſcribit, & animadverterunt Recentiores, inter quos numero Trincav. vomi aliquando in habitibus & conſtitutionibus Melancholiam prorſus ἄποιον. Hinc argumentor, ſi in his non ſemper eſt acida: multò

minus in illis, aliiſque omnibus ſemper erit? Quæ cum conſideratur, ut puto, maximus Galeniſta, Montanus Veronenſis, in tractatu ſingulari de hoc humore, conceſſit quidem Melancholiam naturalem eſſe acerbam, negavit autem acidam eſſe. *Aciditas enim*, inquit, *fit ab ebullitione, quæ in hoc humore naturali locum non habet; habet autem in Atra bile, quæ eſt præter naturam. Acerbitatem autem habet*, inquit, *ob ſubſtantiam terream, quæ prædominatur in miſto, ſine aduſtione.*

Ego vero ex eadem hac hypotheſi evincam. Melancholiam naturalem ne acerbam quidem eſſe. Si enim acerbitas fit ſine aduſtione; Melancholia autem habet aduſtionem ſeu ἐμπύρευμα, ut Gal. vocat, cineris inſtar, quod ex nobili illo loco 3. *cauſ ſympt.* 2. probare licet: utique Melancholia non erit acerba.

Erit autem *amara* potius & *acris*, quemadmodũ etiam cinis eſt, & quod inde fit lixivium. Hoc ita eſſe concedes, ſi locum apud te invenient, quæ de generatione amari & acris ſaporis docet Gal. 4. *ſimpl.* 9. 18. 19 & 20.

Dicis, *ſed unde fit illud ἐμπύρευμα, cum qualitatibus tam intenſis?* A mora, quam

quam facit, ob δυσκινησίαν forte. Et hæc mihi videntur idonea quæ perſuadeant, Melancholiam naturalem nec acerbitatis nec aciditatis eſſe participem, vel ideo quia illi nihil prorſus afferunt, pro confirmanda ſua ſententia. Quæ autem ſequuntur, neceſſario evertunt adverſariorum opinionem, dum docent, utramque qualitatem Atræ bili eſſe propriam, quam illi ſtudioſe, credo, cum Melancholia confundunt.

Hæc enim cum ſit, autore Hipp. 3. *Acut* 38. ἀνάλογος (ita enim lego cum Viſcero) τοῦ ὄξυς: acetum autem fiat, calore extraneo agente in partes vini aëreas, eaſdemque evaporante, & relinquente frigidas, terreaſque: cui non ſit veriſimile, idem fieri in Melancholia? Eſt enim illa, non minus ac ſanguis Melancholicus ſimilis lacti vitioſo, quod, ut jam ſemel atque iterum dictum eſt, conſtat fere tantum parte ſeroſa & caſeoſa, nulla vel certe exigua butyroſa, quam etiam ob cauſam facilime aceſcit, victis & expulſis partibus aëris paucis à multo calido externo. Hæc doctrina eſt Gal. 3. *Loc. aff.* 7. Diſtinguens enim ibi Melancholiam ab Atra bile, ait, *Hanc acidam videri & vomentibus & olfacientibus: Illam nullo*

pacto

pacto participem eſſe acidæ qualitatis. Ita enim cum Copo explico τὸ ἥκιςα, quod contextus id videatur velle quamvis aliis ſequius videatur. Et poſſe aliquando per τὸ ὀυδαμῶς explicari, diſcimus ex 3. *Acut.* 61.

Eſſe vero explicationem hanc genuinam, patet præterea ex 4. *Aph.* 21. Agens enim ibi Gal. cum Hipp. de dejectionibus nigris, negat illas habere acre corrodens & acidum: ſed eſſe veluti ſanguinis limum, proportione reſpondentem fæci craſſorum vinorum. Quo quid clarius dici poteſt, Melancholiam, quæ reſpondet fæci dictæ, non eſſe acidam? fieri vero acidam, cum degenerat in atram bilem, ceu clariſſime docent ſequentia? Quæ videat, qui volet.

Fortaſſis autem nolit præfractior aliquis. Quare in hoc veſtigio videbit ejuſdẽ Gal. verba ex 6. *Loc. aff* 1. Tranſiens enim ibi ab hepatis affectibus ad lienis, docet, ſi facultas ipſius tractrix lædatur, tum alia fieri, tum dejectiones atri humoris, non per inferiora tantum, ſed & per ſuperiora cum nauſeis. Quæ dejectiones ſi non fiant, ἀθυμίας, inquit, τε καὶ δυσθυμίας μελαγχολικὰς ἐργάζεται, καὶ σιτίων ἐνίοτε μὲν ἀνορε-

ἀνορεξίας σφοδροτάτας, καὶ μάλισθ' ὅταν ἀκριβῶς ὀξῶδες ᾖ τὸ φερόμενον εἰς τὴν γαστέρα περίττωμα. πολλάκις δὲ ἀνατροπήν τε καὶ ὑπτιασμὸν ὅταν ἑτέραν τινὰ ἔχει διαφθοράν. Heic cupio audire, quo pertineat τὸ ἑτέραν? Meo judicio hoc docet, Mutationem εἰς ὀξότητα eſſe etiam διαφθορὰν quandam. Quod ſi eſt, habeo, quod volo.

Jam hinc intelligitur, Cur de *Atrab.* 2, dicat, *Humorem Melancholicum aliquando quidem inferre ſenſum aciditatis & auſteritatis, aliquando omnis ſenſibilis qualitatis expertem eſſe?* Cur item *cap.* 4. de peſtilentia quadam dicat, *Nigra in quibuſdam prorſus acceſſiſſe ad atram bilem, in quibuſdam ne mordicationem quidem intuliſſe.* Nimirum, cum Melancholia ſecundum naturam ſe habet, adeoque vere eſt, quod dicitur, expers eſt qualitatum dictarum: cum autem incipit præter naturam ſe habere, & Atra bilis fieri, induit aciditatem & auſteritatem.

Quare 6. *Aph.* 56. ait idem, *Bilis flava ſemper irritat & mordet: humor Melancholicus non ſemper, ſed tum, cum ſupra modum exæſtus aut putrefactus malignam qualitatem induerit.*

Dicis, ſed ille idem de Atrab. 3. ait, *Humo-*

Humorem Melancholicum οὐσαφῶς, *non evidenter eſſe acidum*. Et 6. in 6. Epid. 27. *Humor Melancholicus nunquam ſit tam acris, ut ad Atrabilis acrimoniam accedat*. Et 2. Progn. 46. *Vtraque bilis radit*. Et denique 3. Acut. 38. ὑγιαίνοντος τοῦ σώματος, πλεῖον ἔχει τῆς τοιαύτης ποιότητος, ἀλλ' οὐ μὴν ἀκριβῶς.

Vnde ſic inferre licet. Si Melancholia non evidenter eſt acida, & acerba: fuerit tamen aliquo modo. Si aliquam habet acredinem: non prorſus nullam habet. Si [ut ita explicem] aliquo modo radit: non eſt prorſus expers acredinis. Si non exactam habet aciditatem & auſteritatem: habet tamen ſic ſatis multam. Ita enim intelligo τὸ πλεῖον.

Reſpondeo. In artibus ſemper licuit, ſemperque licebit certos ponere cancellos, quos intra ſubſiſtant rerum diſtinctiones. Ergo, *humor Melancholicus* dicitur, non is tantum, qui mere naturalis eſt, & nullius qualitatis expers: ſed etiam, qui qualitatis hujus vel utriuſque vel alterutrius quoquo modo eſt particeps. *Atra bilis* appellatur, quæ evidentiſſime habet utramque, adeoque propter eaſdem ζέσιν quandam καὶ ζύμωσιν, ut ex Plat. 14. *Meth.* 9. & alibi loquitur Gal. Tum vero, tu

ro, ut acetum, terram fermentat, partes, quas attigerit utplurimum lethaliter exulcerat, ipſa non attingitur ab ullo animali; neque gignitur in illa ullum animal, ut neque in mari mortuo, &c. Quamvis itaque Melancholia aut humor Melancholicus dicatur etiam is, qui habet tantillum aciditatis: eatenus tamen naturalis non eſt. Jam enim aliquid habet præternaturale, cujus vi agit, quod agit: quo fit, ut actio ipſa ſit præternaturalis. [Nec deſunt exempla ſimilia. 2. Aphor. 17. de Plethora dicit, *Cum incipit ſanguis corrumpi, nondum autem corruptus eſt, dici adhuc plethoram,* [non autem κακοχυμίαν] *Ita vinum cum leviter corruptum eſt, & poteſt redire ad naturam ſuam, dicitur vinum.* Hæc ibi. Ita [addo ego] Carnes mactatas, & jam incipientes putreſcere non vocamus σαπρὰς, ſed ἑώλας: quin volumus tales in menſâ, & ſunt omninò: ſapidiores illis, quæ ſtatim à mactatione culinæ inferuntur. Et quid opus eſt pluribus? Docet hoc Galenus ipſiſſimis verbis 2. Dif. febr. 9. & de Pleth 11. H. de humore propoſito, ut eſt in mox ſeq.

Et [ut redeam tandem ad uſum noſtrum] velit aliquis actionem ventri-

culi

culi naturaliſſimam, acceptam ferre humori præternaturali? totam, inquam, actionem, non adjumentum tantum, ut illi videntur velle?

Ut jam liceat concludere, ſi illa ventriculi circum alimentū uſque ad perfectam coctionem περιστολὴ, conſtrictio & quaſi circumplexio, fit ab humore: non fit à Melancholia, ſed ab Atra bile. Melancholia enim neque acida neque acerba eſt: Atra bilis autem habet utramque qualitatem. Quæ vero Melancholia tantillum habet alterutrius, illa licet dicatur, non eſt tamen Melancholia. Quare etiam actio non debet tranſcribi Melancholiæ, ſed Atræ bili, cujus fines jam ingreſſa eſt. Hæc de nominum diſtinctione dico autoritate Gal. Is enim 2. *diff. febr.* 9. *Melancholiam dici*, ait, *quamdiu non exquiſite in Atram bilem degeneravit, ſed in confinio adhuc eſt*. Et *de Pleth.* 11 *honeſtius*, ait, *vocari Melancholiam, quam Atram bilem, quamdiu nondum plane acida eſt.* Ergone, *inquis*, tam operoſa diſputatio tandem eſt devoluta ad queſtionem quid nominis? Minime vero. Nos enim quia agimus de *Melancholia*; à Melancholia autem plurimum differt *Atra bilis*, quod alibi oſtenditur; non oportet

portet confundere, quæ natura diſtincta ſunt. Si *inſtas*, Non referre, Melancholia an Atra bilis ſit? Inſto ego, Referre plurimum. Naturalia enim opera peraguntur naturalibus ſubſidiis. Conſtrictio autem ventriculi quia maxime naturalis eſt: ab humore præternaturaliter fieri non poteſt.

Sed ſit ſane & hoc ex ſuperabundanti, Sive Melancholia ſive Atra bilis ſit ille humor, de quo agitur, oportet vis & efficacia ipſius, in ventriculum effuſi, tam diu duret, quamdiu durat coctio. At vero, cum procul dubio à calore concoquente diſſipetur, neceſſario ſemper alius atque alius ſubſtituetur, qui præſtet conſtrictionem illam, qua opus habet coctio. Quod iſti nec dixerunt, nec dicere poterunt.

Concludo igitur. Quod humor dare non poteſt, id dat facultas retentrix.

Quod vero negligendum heic non eſt, loquor de illâ atrâ bile tantum, quæ fit è ſucco melancholico. Præterquam enim quod reliquæ ſpecies huc non faciunt, ne poſſunt quidem aceſcere, ſi Peramato fides l. de Humoribus 12.

Melancholiam non præſtare ventriculo id, quod Arabes putarunt.

CAP. XXI.

FOrtaſſis cum difficultates has videret Avicenna; [Diſputat contra Avicennam Peramatus quoq; l. cit. 29. Argumenta ſunt l. de Humoribus noſtro, c. 63. Veſalio, Epiſt. de Chinâ, f. 193. mera fabula eſt. f. 45. ext. Hoc Fuchſ. quoq; urget, Com. in de Cauſ. ſympt. 7. f. 102. a.] ſciret vero Gal. ſcribere, *de Anat. ven.* 1. Vas breve aſcendere aliquando ad os ventriculi ſuperius: docuit 1. 1. *doctr.* 4. *cap.* 1. Vas breve ſemper eo uſq; adſcendere, humoremque per id eo delatum, non tantum corroborare, ſeu conſtringere ventriculum, ſed & appetitum facere.

Inquit enim, *Vtilitas ideo accidit, quia in os ſtomachi quaſi mulgendo profluit. Et hæc quidem utilitas eſt, duobus modis, uno, quia os ſtomachi ſtringit, & confortat & inſpiſſat, Alio, ut in ore ſtomachi commotionem faciat propter acredinem, & excitet ad famem, & faciat deſideriū.*

Hunc, ſequitur Averr. 2. *Coll.* 8. *Splen* inquit, *habet unum meatum, qui tangit os ſtomachi, & mittit ei partem parvam Melancholiæ, ad pungendum illud, & ad movendum appetitum: quia iſta operatio provenit à rebus acetoſis.*

Hoc ergo volunt, Melancholiam non conſtringere & cogere totum ventriculum, quod Gal. docet: ſed partem ejus tantum, quæ *Os ventriculi* ſeu *ſtomachus* dicitur. Illa vero conſtrictione non juvari coctionem ventriculi, quod iterum Gal. ſed cieri appetitum.

Ego vero heic etiam Naturam accuſo, quæ os ventriculi juſſerit petere rem tam neceſſariam ab excremento: Et quidem rem, quæ certo fit ordine, ab excremento, quod temere influit.

Quid enim non dicam *Temere*? Quia, ut antea dixi, nulla probabilitas oſtendit influxum humoris hujus: quia etiamſi influat, nullum φαινόμενον oſtendit, quo tempore influat,

Nam quod illi dicunt, non influere, niſi peractis ordine ſingulis coctionibus, jamque per ſucceſſionem quandam ab ultima ad primam ſolicitato ventriculo: apud me valde ἄπιθές eſt.

Ut enim concedam ſolicitationem ſeu ſuctionem illam: quid habet illa

commune cum vacuatione excrementorum? Eſtne neceſſe, ſi ſuctio illa pertingit ad ventriculum uſque, per eandem ſtimulari ſimul partes ad excretionem? Ego vero ab ipſiſmet didici, vacuari excrementa, non ab illa ſuctione, ſed à facultate expultrice, cum illa urgetur vel à copia excrementorum, vel à qualitate.

Neque dicere poſſunt, Expulſionem ſemper & in omnibus partibus fieri, ſubito atque concoxerunt: hoc enim non reſpondet illi, quod jam ex ipſorummet ore dixi, ob copiam vel qualitatem fieri. Poſt ſingulas autem coctiones, in ſingulis partibus, ſemper & in omnibus hominibus aut tantum ſupereſſe excrementi, aut tam acre, ut opus ſit expulſione: non credet ille, qui ſcit, quam diverſa ſint temperamenta, & quam in ſingulis variet iſta res.

Jam autem neceſſe eſt, ut, iſi rationem reddere velint ſempiterni, quique in omnibus hominibus eſt, appetitus, afferant, ſemper & in omnibus expelli ad ventriculum excrementum hoc, quoties appetitus adeſt.

Hoc vero tantum abeſt, ut poſſint, ut ne in uno quidem poſſint, ſiquidem ſervatur ordo, quem illi præſcribunt.

Dicunt

Dicunt enim, Melancholiam ſeparari primum in hepate, deinde ire ad lienem, in liene elaborari, & quidem κτ̀ πολλὴν χολὴν, denique in ventriculum mitti. Hæc omnia intercedere omnem famem, tam veriſimile eſt, quam veriſimile eſt totum hoc commentum.

Sed & non cohæret cum illo dogmate, quod dicitur, Cum mane ſurgimus, laudabilis, per noctem obitæ, coctionis ſignum eſt, ſi excrementa ſingula deponantur. Tum vero ſi deponitur etiam Melancholia in ventriculum, cur plerique omnes non eſurimus?

Sed habeant ſe optime omnia hæc, Certone dicere poſſunt, hoc excrementum tam eſſe prudens, ut non veniat ocyus aut ſerius? Dicent forte addita ratione, quia pellitur à Natura. Natura autem eſt ordo quidam, nihilque in ea fit ſine ordine. Ego autem hoc non volo, ſed illud; An natura in expulſione hac ſervet ordinem illum, qui prorſus ſit conformis ordini illi, quem ſervet in appetitu? Profecto, ut bene Th. à Veiga, *Naturale membrum, quale eſt lien, rationis opera exequi non poteſt.* Quare non immerito ab eodem appellatur totum hoc commentitium, quodque pie tantum creditur.

Certone ſciunt, eſſe hoc excrementum in ea quantitate & qualitate, quæ appetitum facere poſſint naturalem, & nō potius *Caninum* dictum? Certe ſenſibilitas & inſenſibilitas oris ventriculi in tanta eſt latitudine, in quanta ſunt ipſa individua.

Certone ſciunt, eſſe hoc excrementum tale, quod appetitum faciat, & non potius *Cardiogmon*? Certe ſi ipſum ſit valde acre, oſque ventriculi valde ſenſibile facile fieri poteſt.

Certone ſciunt eſſe hoc excrementum tale, quod faciat appetitum, & non *inappetentiam*? Certe tale quid facere poſſe, jam oſtendere conati ſunt duo magni viri Manardus ex 6. *Loc. aff.* 1. Th. à Veiga *ex* 3, *in* 6. *Epid.* 37. de quo loco jam. Et addit modum Trincav 3. *Conſ.* 15. ſi nō ſit acida. Quod fieri poſſe, ſatis oſtendunt loci Gal. ſupra allegati.

Certone ſciunt affluxum humoris eſſe cauſam famis ſeu appetitus, & non potius famem ſeu appetitum eſſe cauſam affluxus humoris? Certe idem Th. à Veiga videtur mihi prorſus demonſtrare poſterius hoc *ex* 5. *Loc. aff.* 5. & 3. *Fac. nat.* 13.

Hæc ubi ſciverint & docuerint, habebunt me ὁμόψηφον.

Inte-

Interim cum Gal. 1. *cauſ. ſympt.* 7. cõtentus ero indigentia ventriculi naturali: ſed paullo aliter explicabo. Ventriculus, ceu agens naturale, non poteſt quieſcere, quando vult. Quando igitur non habet cibum, in quem agat, agit in ſeipſũ. [Atqui *unum, quà unum, non agit in ſe*? Reduplicatio heic locum non habet. Fit enim coctio hæc, non tam à ventriculo, quàm ab adjacentibus viſceribus, præcipue hepate.] Et hinc eſt moleſtia illa, quam ſentimus in fame. Ceſſat autem moleſtia ſumto cibo, non quod ventriculus alatur chylo: ſed quod ventriculus jam deſinat agere in ſe, agens in chylum. Atque hoc reſponſum eſto iis, qui ſe ab hac difficultate expedire non poſſunt aliter, quam conceſſo illo, ventriculum nutriri chylo.

Hoc ipſo loco quia Gal. cauſas laborantis appetitus enumerans, non enumerat defectum humoris hujus; quia 4. *uſ. part.* 7. non meminit humoris hujus: ſuſpectus ſit uſus hic.

Si dicere voles, Gal. vel conſulto prætermiſiſſe, vel non potuiſſe ejus meminiſſe, quod ignota ei fuerit; Avicennam autem, ex ipſa re doctum, addidiſſe: dicam, addidiſſe quidem 13. 3. *tr.*

2.c.7. ſed hoc obtinere non poſſe, A Melancholia fieri effectum hunc. Si enim, qua de re ſupra; Melancholia deſtituitur duabus decantatis facultatibus; [Hoc ipſum urget Fuchſius quoque l. c.] habet autem illam Atra bilis: hæc etiam, non illa faciet appetitum.

Hoc docet Gal. *de Pleth.*11. *Valde famelicos fieri, quibus ſuccus Melancholicus ſit malignior.* De cujus vocabuli ſignificatu ſi certior fieri voles, dicetur tibi ex 2. *Fac. nat,* 9. tum fieri malignum, cum per exuſtionem & corruptionem degenerat in Atram bilem.

Honeſte igitur Fuchſius, atque adeo autoritate Gal. *l. c. de Pleth.* 2. *aph.* 21. munitus, dicere poteſt, ſi admittatur hæc cauſa appetitus, admittendam eſſe aliam etiam, quæ, inquam, à pituita acida fit. Nam, quomodo facit Atra bilis: eodem facit pituita acida. At utraque quia præter naturam eſt: non habet etiam heic locum ulla illarum.

Sed ſit ſane, Non Atra bilis, ſed Melancholia faciat: erit tamen frigida cacochymia, quam Gal. in *de ſympt. cauſ.* facere ait, non famem naturalem, ſed mordicationem quandam, fami analogam, à qua etiam cieatur, appetitus, naturali non diſſimilis. [Vide Peredam

L.1.c.33.

I. c.33.] Et hæc mordicatio in Melancholicis eſt, qui ob eandem ſunt voraces. Sed & propter habitus frigiditatem ſunt, non autem infuſionem humoris in ventriculum. De quo humore qui explicare volunt illud *6. Epid. 4. t.* 20. apud Gal. *Aqua vorax*: ſine autore id faciunt. Sed ſit ſane res ipſa: Viſi ſunt ſplenetici, qui nigram vomentes aquam, ſiniſtrumque hypochondrium habentes intenſum, non ederunt, ſed vorarunt, quaſi canina fame perciti. At hos laboraſſe cacochymia frigida, qua fronte negabunt?

Hinc infero, ſi ab humore valde frigido fit appetitus præter naturã, quem *Caninum* [de hoc enim ibi agitur] vocamus: ab humore non valde frigido excitatus appetitus non erit præter naturam? At nobis de naturali ſermo eſt.

Et ne putes, Cacochymiam Melancholicam non eſſe in hoc ſenſu, audi Gal. 3. *in* 6. *Epid.* 37. Refutans enim ibi ſententiam illorum, qui τὸ φαγεδαίνα exponebant de omni præter naturam magno appetitu, ait, *Verum quidem eſſe & in confeſſo, nimios ciborum appetitus fieri à cacochymia: non tamen omnis hujus cacochymiæ medelam eſſe hæmorrhoidas de quibus ibi Hipp. ſed Melancholicæ potiſſi-*

tiſſimum, ὀξύτης δὲ χυμῶν ψυχρῶν, addit, τὴν τοσαύτην ἐργαζομένη τῶν σιτίων ὄρεξιν, ἤδη τισὶ, καὶ τοῖς αἱμοῤῥοΐδας ἐχόντων ἐγένετο. Quo quid clarius eſt, appetitum, à Melancholia factum, eſſe præter naturam?

Ubi iterum dico, ſi maxime concedatur, naturalem eſſe, non poſſe tamen ſatis probari, Melancholiam ſemper habere duas illas qualitates. Quando igitur acida non eſt: unde eſt appetitus? Iam igitur quieſcere poſſunt illi etiam, qui ex 2 *cauſ. ſympt.* 6. docent, Naturam heic feciſſe illitione Melancholiæ, quod facit alias ars aſperſione ſalis & ſalſamentorum. Ut enim ſal μωρανθεὶς (liceat mihi abſque impietatis nota uti hac voce Servatoris) non ſalit: ita Melancholia ἄποιος non facit appetitum. Sed & totus ille locus de humoribus agit præternaturalibus. Heic calcitrat quidam. *Si Melancholia immodica, & hoc ipſo præter naturam, facit famem præter naturam: Cur Melancholia modica, & ſic ſecundum naturam, non facit famem ſecundum naturam? Nam quæ magnitudine eſt*, inquit, *ſpecie non eſt præter naturam.*

Reſponſio eſt triplex. 1. μέγα χίασμα eſt illud famem magnam non eſſe *præter naturam*. Quid enim eſt fa-

mes Canina, quam magna? 2. Gal. ipſa *l. c.* diſtinxit famem hanc *præter naturam* à fame *ſecundum naturam*, quando negavit, famem dici poſſe. 3. Sed ſit fames: Eſt illa tamen ab Atra bile, ab illa, inquam Melancholia, quæ aceſcendo facta eſt maligna?

Idem urget hoc modo. *Tamen Melancholia hæc eſt naturalis, quia fit à Natura, non minus, quam ſenectus.*

Heic neſcio, Improbitatem an imperitiam dicere debeam: Cum enim veriſimile non ſit, tantum virum latuiſſe diſtinctionem Galenicam, in opera naturæ, & ſymptomata, qua de ille *de diff. ſympt* 6. & meminit de Maraſmo: venio fere illuc, de induſtria voluiſſe illum præſtruere oculis noſtris. Ad rem igitur dico, ſi Avicenna hoc voluit, ſymptoma ſpectavit, non opus naturæ, & à nobis audiri non debet.

Sed & propterea audiri non debet, Quia eſt cauſa appetitus ſuperflua. Si enim ſufficit ſuctio Galenica, quid opus eſt hoc humore?

O, inquit ille, *nihil prohibet, Naturam ad unam aliquam rem uti cauſa aliqua præcipua: ad eandem abuti alia, ſed minus præcipua.* Et videtur hoc mihi velle dicere. Quemadmodum ſufficit

inteſtinorum vis περιςαλτικὴ, tam di-ſtributioni alimenti, quam expulſioni excrementorum; addidit tamen Natura ἐκ περιουσίας bilẽ ſtimulatricẽ; ita heic.

Reſp. ſi tam certum eſſet, Melancholiam ire in ventriculum, quam certum eſt in duodenum ire bilem: bene ſe haberet forte res. At vero quia nullo φαινομένῳ oſtendi poteſt itio illa, merito etiam relinquimus, & dicimus, Naturam ſoli facultati permiſiſſe hoc, neque addidiſſe ullum ſuccenturiatum.

Inquis, *quemadmodum in inteſtinis eſt pituita, ob quam fere bilis it: ita in ventriculo etiam eſt.*

Reſp. At pituita in ventriculo nondum eſt ita diſtincta, ut in inteſtinis eſt. Præterea, Melancholia longe abeſt à facultatibus bilis Efficaciam autem hic inſpicio, non identitatem. Præterea pituita non impedit appetitum, quin auget, ſi in majori copia eſt.

Alia etiam cauſa eſt, Cur Avicenna audiri non debeat? Vas enim breve tam raro aſcendit ad os ventriculi, ut *Veſalius* (at qui vir; Is ut vitula ejus arent plerique, licet nuſpiam fateantur aut quod pejus eſt, etiam inſectentur, ne ſuſpicetur quis furtum) nunquam id viderit. Effectus autem univerſalis debet

debet eſſe cauſa univerſalis. Quæ quia heic non eſt: imo vero, quia non niſi rariſſima eſt: jure merito abjicitur totum hoc commentum.

Sed & in iis, in quibus vas breve pertingit eo, deſunt alia omnia quæ dicta ſunt.

Eadem plane militant contra eos, qui à Melancholia famem cieri dicere nolunt, ſed acui dicunt, & adjuvari, melioremve fieri ut loquuntur. Non enim advertunt tales, quibus gladiis etiam ita ſe induant.

Melancholiam non præſtare ventriculo utrumque.

CAP. XXII.

Si neutrum eorum, quæ dicta ſunt, facit Melancholia: multo minus faciet utrumque.

Ergo, inquis, *ineptum eſt, velle actum agere*. Ego vero id non ago, ſed ut probem, eos qui talia ſomniant συγκλώθειν ἀσύγκλωστα ut de alio negotio loquitur Syneſius *ep.* 57.

Ea de re cogitandi anſam mihi dedit diligentiſſimus *Renſnerus*, quem ali-

quoties

quoties laudavi. Non dubito etiam eadem de re cogitaſſe ſummum *Valleſium*, & tamen, ut vulneri δυσεπουλώτῳ remedium afferret, applicuiſſe Emplaſtrum illud, quod non ſine dolore ter imponit, iterumque revellit, ut habeat credo, quod imponat.

Quid enim illud eſt, quod toties repetit, *vas breve in medium ventrem implantari*? Nimirum, Circino illum uſum fuiſſe oportet minime fallaci, qui etiam, in quibus non eſt ita, dixerit ita eſſe, aut certe in Hiſpania tā eſt Arithmetica Natura, ut inſertionem dicti vaſis ſemper metiatur ad hanc regulam.

(Jacob Segarra, Com. in 2. Fac. nat. ult. refutat hoc idem dogma, ait Joa. Effren, Prof. Wirtzb. θ. de Humor. 44.)

Parcant, quæſo, mihi manes, Viri, quem alias veneror & colo, ſi excipias ſolum hoc Juvenile Controverſiarum ſcriptum. In hoc enim quia quater ſeptem annorum, judicium ſibi ſumſit de rebus, quæ pertinent ad ſepties ſeptem annos: licet fortaſſis illi, qui ſeſe illi opponit, Socratis Muſam æmulari, quæ erat, autore Gal. 1. *uſ. part. 9.* μιγνύειν ἀεὶ τὴν σπουδὴν ἐν μέρει παιδιᾶς.

Revera enim (ut ad rem veniam) non niſi in pauciſſimis ita eſt, ut dicit ipſe.

In

In quibus autem non eſt ita (& ſunt illorum quamplurimi) quæ ratio eſt, cur illi in actionibus ventriculi nihil deſiderent?

Sed & in iis, in quibus eſt, non poſſunt conſiſtere illa ſimul.

I. Cum appetitus præcedat, ſequatur concoctio, ſeu potius conſtrictio ad concoctionem, adeoque, quo tempore venit appetitus, non debeat ſimul venire conſtrictio: queî poteſt ab eodē fieri utrumque ſine inſigni operum Naturæ confuſione?

II. Cum, deſinente appetitu, incipit conſtrictio ad concoctionem; cum ab eodem fiat utrumque; queî dici poteſt, non fieri novum ſimul appetitum, quo nullatenus eſt opus, turgente ſcilicet jam ante ventriculo?

III. Cum appetitus habeat opus certa Melancholiæ copia; [non enim quodvis agit ſub quavis quantitate] opus etiam habeat conſtrictio ad concoctionem: quis promus condus, ut recte inquit ille, librat iſta omnia juſtitiæ lance?

IV. Cum pro diverſitate ventriculorum diverſa ſit opus Melancholiæ quantitate; neque certo dici poſſit, in omnibus gigni tantum, quantum re-

quirit ventriculus individui: quis me certiorem faciet, tantum gigni heic, quantum neceſſe eſt?

V. In iis, in quibus generatur exquiſite tantum, quantum ventriculus vult: quis ſcit an non feratur totum, modo ad os ventriculi modo ad fundum, itaque vacillet alterutra actio?

VI. Si contingat, Confertim irruere vel ad os, vel ad fundum, præcipue ſi inſigniter ſit acerba: quis ſpondebit mihi fore, ut cieatur tantum actio illi naturalis, quam ciere dicitur, & non potius ſymptoma aliquod ſe exſerat, quod totam ventriculi Œconomiam everti indicet?

VII. Forte in μελαγχολικωτέροις hæc omnia rectiſſime obibuntur? Hei mihi, tantum abeſt, ut quidquam horum recte fiat in his, ut etiam perpetuo conquerantur. Forte igitur obeſt potius his, quam prodeſt. Nam ſi eo modo agit, quo dictum eſt, puta, ut, conſtricta ventriculi parte poſt partem, conſtringat totum: conſtrictio hęc proveniet etiam ad inteſtina, facietque alvum immorigeram. Ab hac autem appetitum dejici, concoctionem vitiari, adeoque omnia turbari, quia novum non eſt: non mirum etiam eſt Melancholicos tam eſſe querulos. For-

Forte hoc indigitavit Gal. 5. *Loc. aff.* Cum de *Hypochondriacis* loquens, *ut* *rimum* dicit *ſplenicos illos eſſe.* Quo- rca conjiciendum eſt, inquit, ex hoc iam viſcere vitioſam ſaniem in ven- iculum irruere. Quis autem fuerit χθηρὸς ille ἰχὼρ, ſi non Melancholia aligna & corrupta, ut alibi loqui illũ tellexiſtis? An igitur dicendum eſt: Quod facit in Melancholicis eviden- r, in aliis facere ſenſim & παρὰ μικρὸν. bſurdum ergo non eſt, dictum humo- em hunc ſemper aliquo uſque lædere acultates ventriculi, uſque dum de- imentum fiat ſenſibile.

Sed nugarum ſatis. Quare totum ita oncludo. *Quia Melancholia non influit n ventriculum, neque ſi influeret, eſſet llius ejus uſus: ſtat illud etiam, Melan- holiam purgari recta per anum.*

De morbis Lieneis.

CAP. XXIII.

Xplicata Lienis œconomia naturali: conſequens eſt, ut aliquid addatur de *morbis*, qui accidunt, poſtquam œ- cono-

oeconomia illa vitiata eſt, idque autoritate Ariſtotelis.

Cum enim quæ coctio heic fit, & ſecretio, ſit, ut Bonamicus loquitur, præcipua : illa non rite adminiſtrata, non poteſt non cum corporis detrimento fieri. Quare Ariſtoteles, propoſito Lienis officio, ſubjungit: ἂν δὲ τὸ περίττωμα πλεῖον ᾖ, ἢ ὀλιγόθερμος ὁ σπλὼ, νοσερὰ γίνεται (ſub. σώματα) πλήρη τροφῆς.

Quod ita intelligo cum Bonamico : *Duæ* ſunt cauſæ, ob quas lien, & propter lienem totum corpus, male habet. *Altera.* Si victus omnis ad excrementi Melancholici generationem ſpectet, ut lien, quantumvis bene ſe habeat non poſſit ſatis eſſe illi conficiendo. *Altera.* Si lien ſeipſo ſit debilior, nec poſſit chylum ſuum domare. Alterutrum accidat, pejus autem utrumque, corpus fit morboſum, vitioſo & morboſo alimento per totum diſtributo, læſiſque adeo omnibus operibus naturalibus.

Generatur autem & diſtribuitur tam vitioſum alimentum in & ex hepate. Hoc enim, cum vel ob copiam chyli ſibi non analogi, vel ob vitium lienis non liberatur illo, quo alias ſolet : & retinet & coquit, quod poteſt, quando, quod vult, non licet. Tum vero eſt

ſtatus

atus ille, cujus ſupra in ipſo pene ve-
ibulo ex Platone, Hipp. & Gal. me-
nini. In quo cum lien neceſſario ob-
ruatur, non raro ad ſcirrhum uſque,
uippe, ad quem valde proclivis eſt, ut
ntelligitur ex ſuperioribus: non poteſt
on lien accipere inde mirabiles illas
guras, de quibus hiſtoriæ loquuntur,
ucto illo, modo ſecundum omnem di-
nenſionem, modo ſecundũ unam, alte-
amve, modo æqualiter, modo inæqua-
iter, ut 3. *in* 2. *Epid.* 18. preter alios Vall.
ndicat, qui 2. *in* 6. *Epid.* 34. docet, Quā-
i interſit Medico, iſta bene diſtinguere.

Has obſtructiones ſequuntur, nō tan-
tũ varia ſymptomata, ſed & morbi ma-
gnam partē alio potius, quam ad lienē
relati præſertim ſi ἀπορκήψεις confide-
res, 6. *Aph.* 56. de quibus alia occaſione.

Sunt autem difficillimi, non curatu
tantum, ſed & cognitu. Quod enim
ad *cognitionem*, *duplex* eſt difficultas,
altera in mirifice mira ſymptomatum
varietate, ob quam Practici Protheo
ſolent comparare: *altera*, in diſſimili-
tudine humoris mirifici, prædominan-
tibus modo tenuibus & aqueis parti-
bus modo craſſis & terreis. Quod ad
curationem, *duplex* iterum eſt difficul-
tas, *altera*, in artificioſa indicationum
à di-

à diverſitate humoris ſumtarum complicatione, *altera* in partium craſſarum extrema contumacia. Cum enim partibus affectis ita ſint imbibitæ, ut lanis color, nec levibus cedunt medicamentis, nec vehementibus. Illa contemnunt, ab his irritatæ, non ſecus ac fermentum attolluntur in tumorem, faciuntq; ſymptomata quædam graviora.

His accedit, quod plerique horum morborum, etiam mentem tentent, communicata malitia cordi primum per arterias, deinde cerebro: Unde fit, ut *Dæmoniacos* eſſe tales, credat vulgus. Ipſi etiam ægri præter modum ſunt mirabiles, & cum ſemper remedia quærant, à nullis tamen ſe juvari [aliquando non fruſtra] dicunt.

Hoc eſt quod Ariſtoteles 7. *Eth. ult.* ait: *οἱ μελαγχολικοὶ τὴν φύσιν ἀεὶ δέονται ἰατρείας. Καὶ γὰρ τὸ σῶμα δακνόμενον διατελεῖ διὰ τὴν κρᾶσιν, καὶ ἀεὶ ἐν ὀρέξει σφοδρᾷ εἰσιν.* *Qui natura ſunt Melancholici, ſemper quærunt medelam. Ejus rei cauſa eſt, quia ex temperamenti ratione Corpus ipſorum ſemper irritatur ad alia atque alia, quæque irritati appetunt, vehementer appetunt.* Cæterum, de varietate effectuum, quos Melancholia edit, cauſiſque illorum videri poteſt Ariſtoteles

30. *Probl.*

o. *Probl.*1. Bonamicus 2. *Alim.*17. Holler. & Jacot. *in Coacis l.6.com.*1.*l.*2. *ph.* 42. Mercurial. 1. *Conſ.* 53. *&* alibi

Verum de his ſatis: forte etiam de oto negotio, quod finiam, ubi Coroidis loco de Ulmi ſententia judicium ixero.

De libello de liene Franc. Vlmi, Pictavienſis Galli.

CAP. XXIV.

AN dogma hoc exſtitit ex dirutis duabus ſententiis veterum, alterâ Eraſiſtrateorum, ſuprà c. 2. alterâ Diogenis Apolloniatæ, 3. Hiſt. 2.? Cæterùm, hanc Ulmi ſententiam reſumit Carolus Piſo, in elegantiſſimo opere de Morbis ſeroſis: ſed refutat, Ulmum quidem Sebizius noſter, Exerc. 29. probl. 4; Piſonem autem Sennertus itidem, noſter, 3 Pract. 4. c.1. ſuperiori anno ſurtexit nonnemo, & defendere voluit tam Ulmum, quàm Piſonem: ſed profectò infeliciter? Hunc, ſi diſcere cupiat, velim ad me affectet viam, et intelligat, Argumenta quidem ipſius omnia

omnia eſſe Oratoria, communiaq; , nec poſſe ab ullo Logices perito admitti: requiri autem amplius ab eo, ut reſpondeat ad rationes contrarias. Si enim veritatem docuit, evaneſcent illæ ſubitò, non minus quam à vento plumæ disjiciuntur: ſin, nemo bonus fidem illi dabit. Scio, quid excuſationis habere poſſit: ſcio verò etiam hoc, Tacuiſſe illum, quia non habebat, quod diceret. Interim, quia maximè illi obſtabat Columbi opinio de translatione ſanguinis è dextro ventriculo in ſiniſtrum per circulum, quam *hodie maximè obtinere*, ait: ibi volvit experiri immenſas ſuas vires. Verùm quàm turpiter impingat, dum negat fieri per ἀναστόμωσιν venæ arterioſæ cum arteriâ venoſæ, vel dupondij noſtri nôrunt. Et dupondius ſim ipſe, ſi laborare eâ in re velim. Non poſſum tamen non meminiſſe duorum, ut agnoſcat inde, συνήθειαν ſuam. *Horum alterum* eſt, *Si* quod ait §. 42. *Columbi ſententia hodie obtinet*: quo modo ſimul locum habere poteſt *conſenſus Anatomicorum omnium de uſu venæ arterioſæ Galenico*? Eſt quidem uſus ſecundarius: ſed nobis eſt ſermo de primario. *Alterum*, quis dixit, aut per rerum naturam dicere potuit, quod ille

§. 44.

). 44. Sanguinem, in dextro ventriculo elaboratum referri in venam cavam? Sed jam pudet me laboris.

Quod ſolent illi, qui nova attuliſſe videri volunt, id feciſſe etiam hunc, ſupra indigitavimus.

Hoc autem voluit: *Quemadmodum hepar ſanguinem conficit pro dextro cordis ventriculo: ita lien ſanguinem facit pro ſiniſtro adeoque in liene ſanguis arterialis præcoquitur & præparatur cordi & arteriis.* Ita enim loquitur.

Qua in re quid potiſſimum ſpectaſſe illum veriſimile eſt? Tria ni fallor.

I. Naturam, pro gemino cordis ventriculo, debuiſſe & voluiſſe inſtituere gemina viſcera ſanguifica, pro dextro hepar, pro ſiniſtro lienem, unde utrique recta via ſanguis veniat ſurſum.

II. Lienem ob id habuiſſe plurimas venas & arterias ſanguini parando perquam idoneas, ne dicam de ſimilitudine illius cum hepate.

III. Sanguinem in liene factum, tenuem eſſe, qualis arterioſus etiam eſt.

Sed profecto, intuitus eſt hæc omnia in ſuperficie tantum.

I. Non eſt καθόλȣ. Ubi enim lien non eſt, unde accipit ſiniſter ventriculus? ſed

& in

& in iis, in quibus eſt, qua via ſanguis it ad Cor?

II. Non concludit. Licet enim concedam, Lienem ſanguificare: non concedo tamen, facere talem ſanguinem. Analogia etiam, quæ eſt inter venas & arterias de qua ſupra aliud ſuadet ſcilicet, Arterias non offerre ex liene, ſed inferre. Nam [quod pertinet etiam ad prius] illationem prohibent valvulæ, quæ ad oſtium Aortæ ſunt.

III. Eſt alienum. Tenuitas enim ſanguinis hujus non eſt à calore, quemadmodum arterioſi: ſed à multa permiſta aqua Talis autem ſanguis non materia inepta ſanguinis arterioſi.

Et miretur aliquis jure, ſi *Vlmus* ex liene volebat deducere ſanguinem quendam, cur non utraque manu acceptarit Ariſtotelis ſententiam, lienem eſſe officinam ſanguinis cujuſdam? At quomodo acceptare poterat, quam non intelligebat? Cujus rei argumentum eſt, quod de vaporibus & flatibus tam multa affert quæ Ariſtoteles nunquam ſomniavit.

At probat, inquis, cum de vaſorum lienis textura tam multa dicit? Video

equi-

equidem hoc primum ejus argumentum eſſe quod pro Ariſtotele ſupra fuit etiam allatum: at ille Ariſtotelis tam novit eſſe, quam ego ipſum novi. Sed nihil refert, cujus ſit. probatne quod probare debet? Minime. Hoc enim tantum probat, ſanguinem ibi fieri: at ſanguinem ibi factum ad cor ire non probat.

Ejuſdem valoris eſt *alterum* ipſius argumentum. Symptomata enim allata omnia, ipſo fatente, pendent ex debilitate caloris, non recte conficientis pabulum ſuum. Pabulum autem hoc cum primum fieri debeat in venis, & inde ferri in arterias, ſi in venis non bene curetur, quomodo poteſt id emendari in arteriis? Hoc autem quid commune habet cum illo, quod probare debet?

Ejuſdem prorſus generis eſt *tertium* de ortu venarum ex corde, quod munit autoritate Jouberti. Quid enim ad rem propoſitam facit, ſi maxime verum ſit, ut eſt, venas eſſe ex corde?

Nihil igitur agit *Vlmus*. Non multo felicior eſt in illo παρέργῳ, quod tractat. Quomodo ſanguis in ſiniſtrum cordis ventriculum veniat?

Ut enim facilius obtineret, ſanguinem in liene factum transferri in Aortam, & inde in ſiniſtrum cordis ventriculum, non obſtantibus valvulis Aortæ, ab interioribus ad exteriora ſpectantibus, & ideo egreſſum quidem concedentibus, non autem ingreſſum: refutat primo Galeni ſententiam de translatione ſanguinis ex dextro in ſiniſtrum ventriculum, per medium cordis Diaphragma: deinde Columbi, ex dextro ventriculo in venam arterioſam, ex hac in arteriam venoſam, & denique ex hac in ſiniſtrum ventriculum: poſtea Botalli, per foramen quoddam, de quo dicam.

Sed revera non proficit hilum.

Quod enim attinet ſententiam propriam de non obſtantibus valvulis, licet concedat Gal. etiam, non claudi illas exactiſſime, ceu videre eſt 3. *Fac. nat.* 13. ad quem locum ſe refert 6. *uſ. part.* 16: tamen non ſufficit id. Ad tantam enim ſanguinis copiam cordi ſuppeditandam, quanta deinde per Aortam in totum corpus fertur, requiritur via ſatis lata, & non tantopere impedita.

Sed & diſpar eſt ratio fœtus nondum editi in lucem, & editi. In nondum

dum editis, quia alia eſt œconomia, de qua videre eſt Gal. *uſ. part.* 20, & 21. alia etiam eſt ratio translationis ſanguinis. Nimirum, ſanguis arterioſus per tubulum, ex Aorta in venam arterioſam pertinentem, influit; ſanguis venoſus per ἀναστόμωσιν, ex vena cava in arteriam venoſam ſpectantem.

Unde jam apparet falſitas aſſertionis, In fœtu obſtare valvulas, quo minus ſanguis arterioſus in ſiniſtrum cordis ventriculum illabatur. Non enim illabitur in ventriculum, ſed ex arteria in arteriam, ſi ſubſtantiam ſpectes, quemadmodum etiam ſanguis venoſus non illabitur in dextrum cordis ventriculum, ſed ex vena in venam, ſi iterum ſubſtantiam conſideres. Interim, communicari utrinque aliquid ventriculis, dubium non eſt.

Quod ad Gal. licet non probem ſententiam illam, quæ de medio cordis Diaphragmate eſt, vel ob id, quod ex ipſomet 6. *uſ part.* 16. oſtendi poteſt, Arteriam venoſam accipere ſanguinem à vena arterioſa; itaque Gal. ipſe Columbi ſententiam quoquo modo amplectitur: tamen Ulmus non recte refutat. Iterum enim affert prius illud, ſi in non editis via illa non eſt, non erit

etiam in editis. Diverſam enim œconomiam eſſe, Natura ipſa clamat gemino illo oſtio, de quo dixi, quodque in editis poſt aliquot dies aboletur, ſive, ut quidam loquuntur, ſigillatur.

Quod ad Columbum, *primam* ejus rationem ne conatur quidem refellere. Ait enim tantum, quod Columbus negarat. Quid igitur ſi dicam, tantum valere negationem hujus, quantum affirmationem illius? Veruntamen, ſi dicere oportet, quod res eſt, ſi quis, non occupatus alia opinione, intueatur venam dictam arterioſam, ille fatebitur, majorem eſſe, quam poſtulet nutritio pulmonum. Hos enim ſi compares cum muſculis quibuſdam, qui ejuſdem pene ſunt magnitudinis, quam altera ejus pars eſt: videbis non niſi paucas, eaſque exiles habere venas.

In *ſecunda* ejuſdem ratione, inſiſtit priori veſtigio, ſanguinem in arteria venoſa contentum, eſſe ex corde, neq; tam exacte claudi valvulas, quo minus è corde aliquid ſurſum eat. Ego vero oppono illi, non tantum rationem antea dictam, ſed & Gal. ipſum, qui l. c. concedit, habere ſanguinem per ἀναστομώσεις, quibus jungitur venæ arterioſæ. Quia conceſſione jam utor, & dico,

vena

vena arterioſa eſt major, quam pro uſu pulmonum: eademque plus ſanguinis vehit quam ipſi conveniebat, quia communicat arteriæ venoſæ, quæ pulmonibus non ſervit: ideo ſanguis è ventriculo in ventriculum per illas ambages it.

Hoc confirmo amplius[liceat autem mihi, aliud agenti]illo Naturæ inſtituto, quo inter venæ arterioſæ & arteriæ venoſæ ramos perpetuo collocavit bronchia, quæ ab aëre inſpirato refrigerata, refrigerent utrinque ſibi vicina vaſa, inque iis contentum ſanguinem.

Quod autem objicit piſces & alia animalià, quæ pulmonibus carent: non difficile eſt dilutu. Conſentit enim heic Peripateticis Gal. 6. *uſ. part.* 11. In iiſdem non eſſe dextrum cordis ventriculum. Recta igitur fertur ſanguis ex hepate in unicum illum cordis ventriculum, qui dignitate reſpondet ſiniſtro noſtro, Quod enim heic dicéndum eſt, Columbi ſententia non extendit ſe ad ea, quæ pulmonibus deſtituuntur.

Quod tandem iterum occinit ſimilitudinem ſuam inter editum fœtum, & non editum: crambe eſt, quam ſine

Quod ad Botallum, meatus ipſius,

 do-

doctiorum judicio nihil aliud eſt, quam ἀναστόμωσις venæ cavæ in arteriam venoſam. Qui cum ipſomet fatente, delcatur in perfectioribus, non eſt cur aut cogat Ulmum, iterum diſcedere ad nauſeabundam illam Crambem, aut jubeat me verbum addere. Itaque heic ſubſiſtam, cum voto:

Faxit Deus ter Opt. Max. ut & hic & omnes noſtræ vocationis labores cedant in ipſius gloriam & ægrorum ſalutem Amen.

FINIS.

CASP. HOFMANNI

De

USU CEREBRI

Secundum

ARISTOTELEM,

DIATRIBE.

CASP. HOFMANNI

IN DIATRIBAM

Suam de

USU CEREBRI

Secundum Ariſtotelem:

PRÆFATIO,

AD

D. D. GREGORIUM HORSTIUM, V. CL.

[De præfatione hoc ſciendum eſt, Cum ſcriberem illam, verum me putâſſe Gal. de conſenſu Hipp. & Platonis. At verò cum Com. de uſu Thoracis conderem, deprehendi in utroque falſum eſſe. Vide l.2. c.3. & 4.]

V*Erſanti mihi Galeni ſcripta, mirari ſæpenumero contigit, cur tam frequenter agat in Ariſtotelem, Archigenem, alios, in iis, quæ ad finem artis nihil faciunt? Vt enim ipſemet docet* ad Thraſib. 28. *τὰ οἰκεῖα τῶν τεχνῶν ἑκάστης θεωρήματα τὸ τέλος ὁρίζει καὶ κρίνει*, propria cujuſque artis præcepta finis terminat & judicat. Et

e. ſeq. προσήκοντος ἀεὶ τὸ τέλος ὁ λόγος ἐξευρίσκειν κανόνά τε καὶ κριτήριον ἁπάντων τῶν κατὰ τὰς τέχνας; ratio ſemper ſuadet, finem eſſe normam & regulam eorum, quæ in artibus exquiruntur. *Docent hoc quoque* Philoſophi. *Quemadmodum, dicunt, ſcientiæ pendent à ſubjecto ſuo totæ, ut quidquid non attingit ſubjectum, alienum ſit ab illa ſcientia: ita artes ab uſu. Hinc adeo Gal.* 1. Loc. aff. 1. 3. Loc. aff 1. & alibi, *quæſtiones Logicas, quin immo* 1. Prorrh. 33. *Sophiſticas vocat omnes illas, quæ ab uſu diſcedentes artificem facere poſſunt quidem doctiorem, non autem peritiorem. V. g. Fitne viſio emiſſione, quod Gal. vult, an receptione, quod Ariſtoteles? Nihil refert in Medicina, utrum ſtatuas. Non enim ex alterutro ſequitur melior curatio affectuum oculi. Eſtne dyſenteria morbus, an potius cauſa morbi? Nihil refert: cura me. Eſtne lienteria ſymptoma læſæ actionis, an potius mutatorum excretorum? Eſtne in iſchuria vel dyſuria, vel ſtranguria affectus meatus urinarius, an potius cauſa latet in meatu illo? Nihil plane refert. Ita, Sitne res vocanda hoc vel illo nomine? ſi non vis ita vocare, bletyri voca, aut ſcindapſon, aut darapti felapton, modo conſtet de re. In ejuſmodi tamen quæſtionibus cur non raro occupatur Galenus? An alia*

dicit

dicit ex habitu philoſophico, alia ex Medico? *Ita cenſeo. Nam* 17. Uſ. part. 1. *diſtinguit uſum librorum illorum Philoſophicum à Medico. Et in tractatione ipſa, ſæpe ab homine, qui librorum illorum, Medicis præcipue paratorum (quemadmodum etiam Adminiſtrationes Anatomicæ vulgo dicta) ſubjectum eſt, divertit ad animalia alia. Nec injuria. Inquit enim Ariſt.* 3. Polit. 8. τῷ περὶ ἑκάστην μέθοδον φιλοσοφοῦντι, καὶ μὴ μόνον ἀποβλέποντι πρὸς τὸ πράττειν, οἰκεῖόν ἐστι τὸ μὴ παρορᾶν μηδέ τι καταλείπειν, ἀλλὰ δηλοῦν τὴν περὶ ἕκαστον ἀλήθειαν? Ei, qui Philoſophi more circa methodum aliquam verſatur, neque illa intuetur tantum, quæ artifex aliquis intueretur: proprium eſt & peculiare, nihil eorum relinquere, quæ ad veritatis illuſtrationem pertinent. *In eundem ſenſum Cic. ait* 3. *de Orat. Omnes artes aliter tractantur ab iis, qui ipſarum artium tractatu delectati, nihil in vita aliud ſunt acturi, aliter ab iis, qui eas ad uſum transferunt. Si itaque Galeno licuit philoſophari, atque ita artem facere productiorem, nobis non liceat? Si Galeno licuit Ariſt. inceſſere, nobis Ariſt. defendere non liceat? Præſertim, quia utrobique multa dixit* διὰ φιλοτιμίαν ἐν τῷ τότε καιρῷ, per ambitionem juvenilis ætatis, *ut fatetur* de lib.

propr.

propr. c. 2. ? *Præſertim, quia pleraque omnia, etiam ſenex, ſcripſit,* οὐ πρὸς τὴν ἔκδοσιν, non ad editionem, *ſed in gratiam amicorum, proficiſcentium, aut alia occaſione, ut* ib. c. 1. *docet ? ne facta quidem nominis ſui inſcriptione ? ne relictis quidem ? in aliis occupationibus ? Et in his omnibus obrepſiſſe errores quoſdam, eſtne res adeo dictu impia ? Fingi enim, inquit ille, dari non poteſt,* ὃς αὐτὸς πάντα νοήσῃ, qui unus omnia norit, *Non me latet, illum* l. c. δούλους, ſervos aut mancipia *vocare, quicunque ſectæ alicui ſe dedunt; non me fugit etiam, illum* 8. η. τόπ. 1. *dicere, ſectarios tales,* οὐ μόνον κωφοὺς, ἀλλὰ καὶ τυφλοὺς, non modo ſurdos ſed & cæcos *fieri, præ amore ducis ſui ; ſcio quin etiam* 2. *ſimpl.* 1. ἐλεύθερον, liberum *ſe vocare,* καὶ περὶ ὅλον τὸν βίον ἀλήθειαν ἐσπουδηκέναι, in tota vita ſoli veritati, nõ ſectæ huic vel illi ſtuduiſſe: *non poſſum tamen hoc quoque ignorare* (*ne de conditione humana quidquam dicam, qua de re egregium ipſius dictum* 4. ſent. Hipp. 3. eſt, 8. η. τόπ. 1. de Archigene) *quod ipſe faſſus eſt modo, ſe per ætatem* φιλοτιμώτερον, ambitioſius & vehementius *egiſſe contra quoſdam,* ὅπως λυπήσαιμι ut vexaret illos & ureret. *Ita enim ſunt mortalium ingenia, inquit magnus* Camerarius, ἐν τοῖς συμμίκτοις, *ut quod ab*

nna

uno aliquo bene ſit excogitatum , labefactetur ab aliis ex mera æmulatione. Atque hæc diſſenſionum cauſa adeo late patet, ut vix ſit ullus ſcriptor, qui non ſtudeat ſuperare alios, dum exquirit ea, quæ alium fugerint, & geſtit exhibere aliquid ſingulare, & reperire, quod reprehendat. Quæ affectio omnibus in rebus inſita eſt ingenio humano, eoque iſta elatio & cupiditas vehementior eſt, quo animi ſunt excelſiores. Laudis enim & gloriæ aviditas inexhauſta eſt, neque facile ſatiari poteſt in iis, qui quacunque in profeſſione, arteque & ſcientia principatum obtinere volunt. Atque occupata mens hac cura & anxietate, nihil aliud ſpectat, neque cogitat, quam ut ſuperior ſit. Itaque nonnunquam falſa, abſurdaque defenduntur, & oppugnantur ſimplicia & recta, ne cedere unus alteri, aut hoc illi inferior eſſe videatur. Idque eſt, quod Socrates ait in Phædone, non eſſe Philoſophi, ſed litigioſi. Hi enim, *inquit*, orta diſputatione & controverſia de re quapiam, non curant, qualis ea res ſit, neq; quid diſputando explicetur: id vero cupide agunt, ut quæ propoſuerunt ipſi, illa præſentibus ita ſe habere videantur. *Hæc ille: quæ ne fruſtra declamitaſſe dicar, agedum diſpiciamus, An Gal. jure in horum numero ſit reponendus? De con-*

feſſione

feſſione oris propria jam dixi, *ut merito laudes hac in parte ingenuitatem ipſius. Pluris facio ſenem, dicebat Scherbius, qui fateatur errorem, quam juvenem, qui contentioſe defendat falſa aut abſurda. De re ipſa, atque ut ne nimis longe à propoſito aberremus; de principatu membrorum (quod ſit nobis heic exemplum) quam non pene verniliter inſultat Ariſtoteli* ἐν τοῖς περὶ τῶν δογμάτων Ἱπποκράτους καὶ Πλάτωνος, in libris de ſententiis [ita enim Scaliger] Hipp. & Platonis? *Revera autem eſt quæſtio in Medicina mere meriſſime Logica. Quod quia videbitur quibuſdam ridiculum, age conſideremus rem paucis. Ariſtotelis ſententia eſt. Cor, quia fons eſt caloris, quo animal ſubſiſtit, pars eſt omnium maxime neceſſaria, & abſolute princeps, quod non negat* Gal. 6. uſ part. 7. *A corde eſt hepar & cerebrum, illud, propter alimenti confectionem, hoc propter ſenſum. Neutrum autem facit quidquam (hepar non præbet alimentum, cerebrum non facit ſenſum, motumque) niſi communicato calore à corde. Idem autem eſt, ſive calorem dicas, ſive calidum, ſive ſpiritus. Si ergo hepar ſanguificat, ope caloris ſeu ſpiritus à corde ſubminiſtrati; ſi cerebrum ſenſum & motum præbet, ope caloris ſeu ſpiritus à*

corde

corde ſubminiſtrati : quidni affecto hepate medicinam afferamus illi ? quidni affecto cerebro medicinam afferamus ill ? ſed ita, ut non negligamus cor ? ab hoc enim pendet ratio unionis facultatum, Platoni & Gal inexplicabilis. Galeni ſententia hæc eſt, Cor, hepar, cerebrum, eſſe in pari dignitatis gradu, & à corde eſſe facultatem vitalem *dictam, ab hepate* naturalem, *à cerebro* animalem. *Ideo affecto cerebro remedia eſſe applicanda ipſi, non cordi: affecto hepate, heic eſſe laborandum, non ibi: Sed ita, ne negligatur penitus cor, quamobrem tam ſoliciti ſunt* Practici *in cognoſcendo robore facultatis vitalis ex pulſu, illique ſuccurrendi cordialibus medicamentis. Quia igitur affecto cerebro, affecto hepate, tam Ariſt quam Gal. ſuccurrunt cerebro, hepati ſed ita, ne poſthabeatur cor: quæ cauſa hujus belli eſt tantum non ἀσπονδȣ*, irreconciliabilis, *ut noſtri homines putant? Ambitio Gal. qui Ariſt. premere voluit. Quam enim hic faciebat cauſam ſine qua non, ille dicebat eſſe per ſe, ne ceſſiſſe videretur Ariſtoteli. Quid autem ea res proficit in Medicina? Cerebro enim affecto aut hepate, ſive cauſa ſint per ſe, ſive per accidens, ſuccurrendum eſt illis. Porro, quod Gal. imponit Ariſtoteli, Quia cor ſit primum ſenſorium affectus ſenſuum aut motus inſtrumentis,*

cordi,

cordi, non inſtrumentis afferenda eſſe remedia: Calumnia eſt. Cor enim eſt primum ſenſorium, quatenus ſine calore cordis cerebrum non ſentit, aut movet: Cerebrum autem eſt inſtrumentum, abs quo non ſentit, ob cauſam in hac Diatriba explicandam. Cerebro itaque ſeu inſtrumento affecto: cur medicina illi non detur? Dolabra ſi non dolet, ob retuſam aciem, ob ferrum nimis abſconditum, ob ferri ejuſdem mollitiem: corrigit artifex vitium. Eodem modo de hepate. Si enim ſanguificatio illius ſit læſa, cur illi non feramus ſuppetias? Patet ex his, ni fallor, quod probandum mihi fuerat, Quæſtionem eſſe Logicam. Viroque enim itinere venio ad eundem ſcopum. Vt hactenus fruſtra laborarit Galenus. At quia ſuaviloquentia Platonica illum tenuit adeo, ut ipſius Philoſophiam ſectari mallet, quã Ariſtotelis, quid attulit, quo Ariſtot. argumenta refutavit? Si, inquit ille 1. de Anima 5. t. 90. anima eſt partibilis τὶ δήποτε συνέχει τὴν ψυχὴν, quid facit ut una? Ad hoc quidem (ut de aliis non dicam) in æternum non reſpondebit. Quod ſi calorem cordis attulerit, in quem inclinat 6. uſ. part. 7. accipiam teſtimonium cum gratiarum actione, quippe quod vel ideo magnifaciendum eſt, quia profectum eſt ἀπὸ τοῦ καταγωνιζομένου ὑπὸ τῆς ἀληθείας,

ειας, ab eo, quem ipſa veritas coegit id dare, *ut loquitur* 5. Sent. Hipp. 4. *Nimirum, ubi anima eſt, ibi quoq; commune ipſius inſtrumentum eſt, quod inde in omnes partes ſeſe diffundit, Aſt in corde hoc eſt. Fateri hoc cogitur ob Adraſteas legem, cujus meminit eodem* 6. uſ. part. 12. & 13. *de cerebro, ſeu ſpiritibus animalibus, quorum οἰκείαν ὕλην*, propriam materiam *ait eſſe vitales, è corde ſublatas*, 9. uſ. part. 4. *& alibi. Vnde ſic infero, ſi cerebrum abſque corde non poteſt præ eſſe rebus ſuis: quomodo in pari cum corde dignitate eſt? Memini, & cum pudore dico, magnum quendam virum in publica ſuper hoc negotio diſputatione tantopere his & aliis ſtringi, ut diceret*, Non eſt nobis curæ, quid dicat Ariſtoteles, apud Gal. eſt ita. *O ſenex venerande, ſi Philoſophum vis agere, oportet Philoſophis reſpondeas? Quod ſi non potes, cur tam turpiter imponis ſtudioſis tuis? Quantò ſapientius illi, qui cum Averroë, Avicenna, Villanovano, aliiſque dicunt. Veritas philoſophica eſt, quam Ariſt. docet: at quia Gal. ſententia Medico non obeſt, ſectamur illam? Habet enim ſubiectum operationis, non demonſtrationis, ut poſtea dicam. Quod ſi omnino volent, potius, quam lites ſequar, dabo etiam hoc illis, Vtiliorem eſſe Medicis ſententiam*

Gal.

Gal. quam Ariſtotelis. At ſi pertenderé volent, veram quoque eſſe Gal. ſententiam, hoc eſt, adæquatam cum re, 6. Sent. Hipp. 5. (*hæc enim non commeant viciſſim*) *pugnabo, quam diu poſſum. Nempe enim vicinæ ſunt facultates, Philoſophia & Medicina, ut de altera in alteram facilis ſit tranſitus. Quod ſi, aliquando cum bono Deo prodierit nobis Hercules aliquis, qui Medicinam ab omnibus ſpinis Philoſophicis perpurgarit: hunc ego ſequar lubentiſſime, tanquam Deum aliquem terreſtrem. Interim, quam diu cum Galeno, qui iſta miſcuit, negotium nobis eſt, licebit, ſpero, in his talibus liberè verſari. Et quia Ariſtotelem ille laceſſere voluit in doctrina de uſu cerebri; non pauci autem alii ante me viderunt, quod fiat ſummo Philoſopho injuria, & tanto quidem major, quo viciniores ſunt ſententiæ, ſi non ipſiſſimæ: libuit mihi iſta producere denuo in lucem, & opponere illis qui putant, Galenum nimis etiam molliter tractaſſe Ariſtotelem. Cujus rei ὑποτύπωσιν,* ſubfigurationem, *cum ad te, Cl. Horſti, miſiſſem nuper, ut ſcirem, quid tibi ea in re mentis eſſet: tantum abeſt ut improbaris, ut etiam ſtimulum ſubdideris, pauca illa & obſcuriora diligentius excolendi. Quo ipſo cum Diatribam hanc quaſi tuam feceris, debui illam ad te ablegare.*

Ablego

Ablego igitur nunc, & rogo, non ut defendas illam contra vitilitigatores, alioſque malevolos (quorſum enim tantam tibi moleſtiam! & in re tantum non ad oblectationem ſolam facta! has enim Græcorum eſſe Διατριβὰς *docuit me ſummus vir,* Caſaubonus) *ſed ut patiaris illam arrhabonẽ eſſe amicitiæ noſtræ, jam paucis annis ſincere cultæ, colendæque deinceps, quamdiu Deus voluerit nos in hoc vitæ ſtadio currere. Ille faxit, ut & hoc, & omnia alia, quæ in vocatione noſtra præſtamus, cedat in ipſius laudem, & emolumentum proximi. Bene & feliciter vale, Vir clariſſime, & me, quod facis, ama. Altorfii Noricorum Cal. Novemb. anni Iubilæi,* 1617.

CL. V.

CL. V.

D. CASP. HOFMANNO, MEDICO & PROFESSORI ALTORFINO.

TE vero genitum parvi intima viſere Mundi,
Cumq; ſuis totum partibus edere opus?
Prægnantem varia luſtravimus arte Lienem,
Quem novus impleſti nuper Ariſtoteles.
Nunc genio ingreſſus prægnantem Palladis arcem,
In capite Hercæi deliciare Iovis,
Heic ſenſus quærens cum ſenſu providus omnes,
Divinas cerebri mente revolvis opes.
Cum magno ut paritas Stagyritæ heic magna Galeno eſt,
Sic meritis veniet gloria magna tuis.

CASPAR. CUNRADUS,
Ph. & Med. D. Breslæ.

PROOEMIUM.

SI autoritas veterũ tanti apud nos eſſet, quanti merito eſſe debebat: longe alia erat ineunda docendæ & diſcendæ Medicinæ ratio. Quo enim tempore, ut ex Gal. diſcimus 2. *Ex. Anat.* 1. erat ars noſtra in poſſeſſione familiæ Aſclepiadarum, cum de manu in manus traderetur τοῖς ἐκγόνοις, *liberis* duntaxat: pueri domi exercebantur, ut in aliis, ſic præcipue in Anatomiis. Poſtea vero quam viſum eſt illis, cum aliis etiam communicare ἔξω τοῦ γένους, *extra familiam*, ii vero eſſent jam viri, quos virtutis nomine colebant: ſimul & periit mos ille, & ars ipſa cœpit infœlicius doceri. Tum, ut ab Ariſt. qui ex eadem familia fuit, habemus 3 *Polit.* 7. *vel.* 11. triplex eſt factus Medicorũ ordo. Qui enim antiquo more fuerant eruditi, dicebantur πεπαιδευμένοι *à puero inſtituti.* Reliqui, ſive ob artis difficultatem, ſive quod non omnes pariter eſſent affecti

erga

erga vulnera & ulcera: ſeceſſionem fecerunt. Alii enim vocati ſunt ἀρχιτεκτονικοὶ, quod architectorum & imperatorum more nihil manu agerent ipſi, ſed conſilio tantum adeſſent ægris. Alii δημιουργοὶ, qui manum admoverent, vel medicamenta componendo, vel ſecando, vel emplaſtra, unguentaque applicando, vel alia denique agendo. Hunc morem ex parte obtinuiſſe Romæ ſuo ſeculo Gal. ſcribit 6. *Meth.* 6. quanquam in Aſia unus ageret omnia. Ego vero huc attuli, ut cauſam dicerem *ἀπαιδευσίας inſcitiæ* noſtræ, vel ideo latius patentis, quia Anatomica non tantum negligimus in juventute, ſed & poſtea non diſcimus recte atque ordine. Quæ enim puerili illi exercitio ſucceſſiſſe videri poteſt προγυμνασία, *præexercitatio* in aliis animalibus, à Gal. laudata 3. *Ex. Anat* 5. & iterum *l.* 6. *c.* 1. adeo hodie obſcura eſt, ut plerique indignam æſtiment, cui horam unam aut alteram tribuant. Quare cum ſubito irrumpant in hominem, accidit illis, quod Romanis Medicis in bello Germanico ſeu Marcomannico [interfuit autem Gal. primæ Impp. profectioni, quæ peſte fuit disjecta, ut teſtatur *de Libr. c.* 2.] contigiſſe ſcribit Gal. 3. *κ. γέν.* 2. ut

γέν. 2. ut nihilo plus diſcant, quam coqui. ἡ μὲν γὰρ τῶν ἐμπειρικῶν κατὰ περίπτωσιν, ἀνατομὴ, addit, λῆρός ἐστι μακρὸς, ὅμοιος ταῖς παρακεντουμέναις αἰξὶν ὀλοσχοίνοις ὀξείαις ἔτι δὲ ληρωδεστέρα ταύτης, ἡ διὰ τῶν ἀνατομικῶν συγγραμμάτων μάθησις, ἐοικυῖα τοῖς κατὰ τὴν παροιμίαν λεγομένοις ἐκ βιβλίου κυβερνώταις. Quæ ita intelligo. *Empiricorum enim Anatomia, quæ incidenter & caſu fit, nugatoria eſt, non diſſimilis vociferationi caprarum, cum acutis juncis punguntur. Nugatoria vero magis eſt illa Anatomiæ ſcientia, quæ ex libris paratur, ſimilis profectò nautis ex libro, ut in proverbio dici ſolet.* Hæc ille in hunc ſenſum: non, quod contemnat penitus obſervationes, quæ in vulneratis, aliiſque fiunt, non etiam quod rejiciat ſcripta Anatomica, qualia ipſemet non pauca texuit, ſed quod neutrũ ſit ſatis, ut alibi ſe explicuit. * Quid enim? Poſſit aliquis tot & tanta, quot & quanta Medico futuro ſunt neceſſaria, uno intuitu diſcere? Poſſit vero ſimul ſemelque, non tantum, quæ ad ſenſum pertinent, ſed & alia omnia percipere? Nimirum, non tradebantur illa antiquitus uno loco & tempore: ſed puer diſcebat domi *hiſtoriam* par-

* *Vide Com. in 7. uſ. part. 1.*

tium

tium omnium, in ſchola vero *uſum* earundem. Quare apud Ariſt.quidem diſtincti ſunt libri de hiſtoria à libris de partibus, ſeu partium uſu: apud Gal. autem, præter hæc duo diſtincta opera, erant explicatæ ſigillatim diſſenſiones Anatomicorum circa utraque, ut colligitur ex 6. *uſ.part.* 12. Quin &, ut ex eodem loco, & multis aliis prædicti operis liquet, demonſtratæ erant antea actiones ſingularum partium. Quæ cum præſupponant facultates, neceſſe eſt, præmiſſam fuiſſe & illarum doctrinam. Quamobrem Gal. in *de uſ. part.* ſæpe ſe refert ad lib. de Facultatibus & de ſententiis Hipp. & Platonis. Quid dico autem? Cum una quæque pars, quæ agit, ſit diſſimilaris, ſeu organica, agatq; non quovis modo temperata: plane neceſſarium eſt, prælatum fuiſſe his omnibus lumen, cum ex doctrina de *partibus ſimilaribus*, ſub quibus etiam *Humores* hodie dictos comprehendo, tũ ex doctrina de *Temperamentis.* Hodie quid fit? Unus Anatomicus, cujus unum eſt officium τέμνειν, *ſecare*, quod eſt, ſecando diſtinguere à ſe invicem partes, ſubſtantia, ſitu, connexione, figura, aliis differentes, agit iſta omnia. Quare etiam ad

cadaver

cadaver ſuum ſedens tanquam pro tribunali, in trabea paullo minus quam Quirinali, de omnibus dictat ſententias, pertinentibus, non pertinentibus. Et niſi quamplurima dixerit, videtur ſibi parum Anatomicus. O tempora; Voluit iſti malo mederi Excellentiſſimus *D. Hieronymus Fabricius ab Aquapendente*, Præceptor meus obſervantiſſimus, & adſtrinxit Anatomicum ad tria, ad hiſtoriam, actionem & uſum. Hiſtoria enim, ut dixi, ſola ipſi propria eſt. Reaſſumit tamen illam aliquando is etiam, qui in aliis eſt occupatus, v.g. qui uſum docet, ut exemplo Gal. oſtendi poteſt. Eadem eſt ratio actionis Hujus filum ſequi velle in negotio de *Cerebro*, animus erat pridem At vero cum multa ſe mihi objicerent incommoda, heic non dicenda, libuit inſiſtere illi ſoli veſtigio, quod modo titulo impreſſi. Jam enim incipio intelligere, magnam infelicitatis noſtræ partem conſiſtere in eo, quod Ariſt. negligimus. Hinc adeo fit, ut refutare velimus, antequam mentem ipſius penitus perſpexerimus. Et faciunt hoc, non modo ſenes, ſed & pueri prope dixerim alphabetarii. *Quod enim vident facere præceptores ſuos, facere ſe impune*

poſſerentur. Ego vero hoc tantum te moneo, quisquis es, LECTOR, ſi ſolidam vis doctrinam, pete illam ex veteribus. Utut enim plura forte ſcimus in particularibus: in Methodo tamen ſciendi longe longe ſuperamur. Quid ſi dicam, quædam etiam particularia pejus à nobis doceri ob cauſam dictã? Oſtendet id propediem in Homine ſuo Peripatetico Excellentiſſimus *D. Cæſar Cremoninus*, Præceptor & amicus meus obſervandiſſimus, cui vitam & incolumitatem vovemus perpetem, ut ſatis eſſe poſſit laboribus, quos publici boni cauſa ſuſcipit. Ego nunc oſtendam uno ſolo exemplo.

CAP. I.

Miretur quis meritò, cum Gal. tam vehementer accuſet Ariſtotelem in uſu cerebri, cum alibi ſatis commodè videatur loqui pro illo. Hanc in rem afferam tria loca. 1. Prorrh. 20. agens περὶ τῶν ἐχ δρομένων γνωμῶν in phrenitide, hæc habet verba. πάσχοντος τοῦ ἐγκεφάλου, καὶ τοῦ πάθους ὄντος θέρμου, ἠρεμεῖν οὐ δύναται. ὥσπερ γὰρ τοῦ ψυχροῦ τὸ παύειν στάσιμον, διστ-

δυσκίνητά τι καὶ ἀκίνητα, ἐν οἷς ἐμφελοχωρίσῃ οὕτως τοῦ θερμοῦ τὸ κινεῖν ἀεὶ, καὶ μὴ ἐᾷν ἠρεμεῖν. *Affecto cerebro, & quidem intemperie calidâ, non poſſunt quieſcere ægri. Vt enim frigidi proprium eſt facere corpora ſtabilia, difficulter mobilia, & tantum non immobilia, ubi diutius in eo verſati fuerint: ſic calidum facit eadem moveri aſſiduè, nec ſinere quieſcere.* 2. Loc. aff. extr. de ſomno & vigiliis agens, in aliis demonſtratum ſibi eſſe ait, τὸ θερμὸν αἴτιον εἰς τὰς κινήσεις ἐπεγεῖρον, ἀγρυπνίας τε διὰ τοῦτο παρέχον. τὸ δὲ ψυχρὸν, ἀργὸν μὲν εἰς τὰς κινήσεις. ὕπνου τε καὶ κώματος ἐργαστικὸν. Et mox. l. 3. c. 5. non procul principio de iiſdem agens, ἔγκαυσις, inquit, καὶ ψύξις τῆς κεφαλῆς ἐνδείκνυται ταὐτὸν, ἀγρυπνητικαὶ μὲν αἱ ἐγκαύσεις καταφορικαὶ δὲ αἱ ψύξεις γινόμεναι. Et ſubinde, Καὶ μὴν καὶ τὰ χολώδη τῶν νοσημάτων καὶ θερμὰ τὰς ἀγρυπνίας, καὶ παραφροσύνας, καὶ φρενίτιδας ἐργαζόμενα φαίνεται. Accedat his quartus locus, tanquam ſupernumerarius, 13. Meth. 21. C. ὅταν ὁ πλεονάζων ἐν ἐγκεφάλῳ ψυχρὸς εἴη χυμὸς, ἀναισθησία τε καὶ ἀκινησία καταλαμβάνει τὸν ἄνθρωπον. ὅταν δὲ θερμὸς, ἐγκινησία μᾶλλον, ὡς ἂν εἴπῃ τις, ἅμα τῇ τοῦ λογικοῦ βλάβῃ. Et quid? Annon in latitudine ſanitatis quò quis [ſaluo

cordis principatu] calidior, eò ferocior, agilior, vigilantior: & contrà, quo frigidior, eò ſtupidior, taciturnior, ſomnolentior? Vide heic cap. 5. & 8. Qua igitur intemperie correptus Gal. 7. ſent. Hipp. ult. verbis, exclamare, Ariſt. prorſus ignarus uſus cerebri, jure dubitat &c.

Eram in Commentariis in libros Gal. *de uſu partium*, perveneramque ad lib. 8. in quo agit de *uſu cerebri* contra Ariſtotelem. Ibi vero inprimis mirabar & demirabar, potuiſſe *Naturæ illi Genio* in mentem venire ſententiam, ut ille vocat παντελῶς ἄτοπον, *omnimode abſurdam*, quamque ſi excutias, revera ſit eadem cum illa, quæ περιττῶς γεγονέναι, *fruſtra factum eſſe* caput cum cerebro dicit. Hanc adeo eſſe cauſam τοῦ περιάγεσθαι ἐν κύκλῳ, *cur Ariſt. in circulo ſe rotet, nullibi firmus in veſtigio*, αἰδούμενος φανερῶς ὁμολογεῖν, *præ pudore non dicens, quod res eſt.* Interim ληρῶν, διότι οὐκ ἀληθείας φροντὶς μᾶλλόν περι, ἢ ὧν ἔθετο δογμάτων τῆς συνηγορίας, *nugaris, idque ideo, quod pro defenſione dogmatum labores potius, quam pro veritate.* Qui autem id facit, οὐ περιφθέγγεται τὴν ἀλήθειαν, ἀγνοεῖ τὰ φαινόμενα, μὴ πιστεύει ταῖς αἰσθήσεσιν, μὴ πιστεύει τοῖς διὰ τῆς αἰσθήσεως φαινομένοις, ὑπερ-

ὑπερφορᾷ τῶν αἰσθήσεων, οὐ πιστεύει ὀφθαλμοῖς ὁρῶσι, μήτε χερσὶν ἁπτομέναις, *obloquitur veritati, neſcit ea, quæ omnibus liquido apparent, non credit ſenſibus, non habet fidem iis, quæ in ſenſus incurrunt, negligit ea, quæ ſenſus dicunt, quæ oculi vident, quæ manus palpant.* Si hæc non ſufficiunt, μὴ πιστεύειν τῇ ἀκολουθίᾳ τῇ κατὰ τὸν λόγον, ἀλλὰ μηδὲ τὰ μαχόμενα αἰδεῖται, *non credit iis quæ ſyllogiſmo concluduntur, quin imo, non dubitat pugnantia loqui.* Quę legenti mihi ſæpe incidit illud joculare Martialis, *Ohe, jam ſatis eſt; ohe;* Quid enim eſt deſcribere Pyrrhonium quendam, quin imo extreme ineptum, non dico ad intelligendas demonſtrationes, ſed ea etiam, quæ ſenſus comunis dictat, ſi hoc non eſt? Qualis ſi Ariſt. fuit, quid ita admiramur illum? quin ſubito deponimus è manibus? Non dubito ego, judicium hoc Gal. peperiſſe in quibuſdam præjudicium tam firmum, ut Ariſtotelem indignum judicarint, quem intuerentur. Ego vero certus, Galenum in non paucis Aſiatico ſuo dicendi genere præſtruxiſſe oculis bonorum, cogitare cœpi, An forte heic quoque fecerit? Nec mora, inquiſivi in loca Philoſophi, viſuſque ſum mihi videre per nebulam, fieri illi

injuriam. Conſului ſuper eadem re Averroëm locis illis, quæ mox afferam, manſi in ſententia. Cum ecce commodum ad me mittit Triadem problematum Phyſiologicorum Cl. & Exc. Vir, D D. *Ioachimus Olhafius*, Dantiſcanus, Gymnaſii patrii Profeſſor, Dominus & amicus meus obſervandus, in quorum primo defendebat, *Cerebrum refrigerandi cordis gratia factum eſſe.* Lætabar vehementer, inveniſſe me ὁμόψηφον, adeoque occaſionem eſſe datam mihi videndi, Quid revera ſit ſentiendum de duello illo, quod inter duos ſummos viros inſtitutum eſſet?

CAP. II.

HOc ſerio agenti mihi occurrit locus 2. *part.* 7. ubi ait, τὸν ἐγκέφαλον, ὑπάρχειν ἐν τοῖς ζώοις πρὸς τὴν τῆς φύσεως ὅλης σωτηρίαν, h. e. *In iis animalibus, in quibus cerebrum eſt, eſſe ob conſervationem totius naturæ.* Hoc quia opus habebat explicatione, refutat primum [more ſuo] eos, qui Animam dicebant eſſe ignem: deinde aſſerit, Animam uti igne, tanquam inſtru-

inſtrumento proximo. Quod ipſum ut intelligi poſſet, ἐπεὶ δὲ, inquit, ἅπαντα δεῖται τῆς ἐναντίας ῥοπῆς, ἵνα τυγχάνῃ τοῦ μετρίου καὶ μέσου, διὰ ταύτην τὴν αἰτίαν πρὸς τὸν τῆς καρδίας τόπον, καὶ τὴν ἐν αὐτῇ θερμότητα μεμηχάνηται τὸν ἐγκέφαλον ἡ φύσις. Τούτου χάριν ὑπάρχει τοῦτο τὸ μόριον τοῖς ζώοις, τὴν φύσιν ἔχον κοινὴν ὕδατος καὶ γῆς· καὶ διὰ τοῦτο τὰ ἔναιμα ἔχει πάντα ἐγκέφαλον. τῶν δ' ἄλλων οὐδὲν, πλὴν ὅτι κατὰ τὸ ἀνάλογον, οἷον ὁ πολύπους. ὀλιγόθερμα γὰρ πάντα διὰ τὴν ἀναιμίαν. ὁ μὲν οὖν ἐγκέφαλος εὔκρατον ποιεῖ τὴν ἐν τῇ καρδίᾳ θερμότητα, καὶ ζέσιν. ἵνα δὲ καὶ τοῦτο τὸ μόριον τυγχάνῃ μετρίας θερμότητος, ἀφ' ἑκατέρας τῆς φλεβὸς, τῆς τε μεγάλης καὶ τῆς καλουμένης ἀορτῆς, τελευτῶσιν αἱ φλέβες εἰς τὴν μήνιγγα, τὴν περὶ τὸν ἐγκέφαλον. πρὸς δὲ τὸ τὴν θερμότητα μὴ βλάπτειν, ἀντὶ μὲν μεγάλων ὀλίγων, πυκναὶ καὶ λεπταὶ φλέβες περιέχουσιν αὐτόν. ἀντὶ δὲ πολλοῦ καὶ παχέος αἵματος λεπτὸν καὶ καθαρόν. Quę ita accipio; *Poſtquam in natura rerum ita inſtitutum eſt, ut unumquodque habeat opus contrario momento, quo perveniat ad mediocritatem, natura cuique particulari amicam: Natura heic quoque fuit ſui memor; fecitque cerebrum, ut cor, ejuſque calorem attemperet. Propter hanc cauſam, cerebrum ipſum ſubſtantia*

eſt aquea & terrea, frigida uno verbo: & cerebrum habent non niſi ſanguinea, calidiora quippe. Exſanguia autem vel prorſus non habent, vel proportionatum quid, ut polypus. Propter enim defectum ſanguinis talia habent parum caloris: Vſus igitur cerebri, in quibus eſt, propter cor eſt. ut calorem ipſius ad temperiem quandam redigat Ipſum vero cerebrum ut pariter moderate caleat; ab utraque vena, [Cava, inquam, nobis dicta & *Aorta*] *deſinunt in meningas cerebri venulæ quadam. Ne vero parti frigidæ noceat vehemens calor, venæ quidem ipſæ non ſunt magnæ & paucæ, ſed parvæ & multæ, ſanguis autem pariter non multus & craſſus, ſeu fibroſus, ſed tenuis & purus.* Hæc ille. Quæ cum geminum ſenſum * habere poſſint, quemadmodum etiam ἡ σωτηρία τῆς φύσεως, *conſervatio naturæ* eſt gemina: certamen certatur, De utra ſit intelligendum?

* *Albertus Magnus 12. Animal. tr. 2. c. 3. & 4. utrumq; acceptat.*

CAP.

CAP. III.

BOnamicus 1. *Alim.* 28. & *l.* 3 *c.* 34. *alibi, in eodem opere*, ex Ariſt. ni fallor, *l. de Somno* 3. docet, Omnem ſanguinem, qui nutrire debeat, neceſſe habere aſcendere ad caput, ibique contemperari ita, ut nutritioni aptus eſſe poſſit. Quam autẽ nutritio ſit neceſſaria πρὸς τὴν τῆς φύσεως σωτηρίαν, ſi non aliunde conſtat ex his Philoſophi verbis 3. *de Anima* 12. conſtare poteſt. τὴν θρεπτικὴν ψυχὴν, inquit, ἀνάγκη πᾶν ἔχειν, ὅ, τι περ ἂν ζῇ, καὶ ψυχὴν ἔχει ἀπὸ γενέσεως μέχρι φθορᾶς. ἀνάγκη γὰρ τὸ γενόμενον αὔξησιν ἔχειν καὶ ἀκμὴν, καὶ φθίσιν. ταῦτα δὲ ἄνευ τροφῆς ἀδυνάτον. h. e. *quidquid vivit, & animam habet, neceſſe eſt habeat animam nutritivam, à prima generatione uſque ad interitum. Quod enim genitum eſt, neceſſario augetur, creſcit & decreſcit. Nihil vero horum abſque alimento fieri poteſt.* Verum cum nutriantur etiam illa, quæ cerebrum tamen non habent, ut ἄναιμα, *exſanguia* pleraque; nutritionis autem ratio in omnibus animalibus [ne de plantis quidquam dicam]

 de-

debeat eſſe eadem: non videtur mihi loqui Ariſt. de hac animalis conſervatione. Nec eſt, quod dicas mihi, *In ſanguineis hanc peculiarem eſſe rationem, quod ſanguis ipſorum plane indigeat refrigeratione.* Indiget enim prorſus, quare etiam ſola ſanguinea reſpirant. Quod ſi Ariſt. huc iiſſet, jure ipſi objeciſſet Gal. Fuiſſe ſui immemorem. Qui enim reſpirationem dixerat refrigerandi cordis, & qui in corde continetur ſanguinis ergo inſtitutum fuiſſe: quomodo eidem aliam rurſus refrigerationem dare poterat? Et docui ego alibi, Reſpirationem & pulſum, aut, ut cum Galeno loquar, facultatem vitalem nihil eſſe aliud, quam vigorem facultatis nutritivæ. Talis enim & tantus cum ſit calor, ut motu ſe prodat: oportet etiam habeat exitum aliquem, per quem deponat excrementa ſua; ne ab iis ſuffocetur. Quod ad ſomnum, putat Ariſt. in lib. ei dicato, fieri non poſſe, niſi refrigerato primo ſenſorio, quod cor eſt. Quare vult, Alimentum evaporare ſurſum, & relabi deinde ad cor, itaque refrigerari. Ego vero* hactenus puto, Non opus eſſe refrigerari primum ſenſorium, ut ratio reddi poſſit quietis

* *Vide Poſt. ***. l.2.c 24.*

ſen-

ſenſuum. Satis enim eſt refrigerari ſecundum, ſeu cerebrum, quod eſt, ut ex Averroë dicetur, cauſa ſine qua non.

CAP. IV.

RESTAT igitur altera τῆς φύσεως σωτηρίας, quæ in ſenſu eſt. Hæc enim tam eſt neceſſaria animali, ut eſſentiam ipſius conſtituat. ζῶον ἐστι κατὰ τὸ μόριον τῆς ψυχῆς τὸ αἰσθητικὸν, h. e. *animal eſt per partem animæ ſenſitivam*, inquit 2. *Gen* 3. τῷ αἰσθάνεσθαι τὸ ζῶον πρὸς τὸ μὴ ζῶον διορίζομεν, h. e *ſenſu diſtinguimus animal à non animali*, inquit iterum *de Iuv.* 1. De hoc iſta ſunt Averrois, *paraphr. in d.l. Ariſt.* Cum cerebrum ſit gratia alicujus operationis, ut ſupponitur, cum eo, quod ex Anatomia habetur, & ex multis morbis, in quibus læditur ſenſus & motus ad læſionem cerebri, incolumeſq; redduntur, ejus ſanitate redintegrata: oportet aliquid faciat ad ſenſum & motum. Non quod ſit principium ſenſus & motus, ut Gal. dixit: ſed quod aliquid faciat ad ſenſum & motum; nõ tamen ſit ejus cauſſa prima. Licet enim verum ſit, *Cerebrum eſſe propter aliquam opera-*

operationem; licet etiam verum ſit, *Cerebrum eſſe propter ſenſum & motum*: non ſubito tamen ſequitur, Ergo eſt, ut cauſa prima, propinqua, per ſe. Poteſt enim eſſe ſecundaria quædam & remota, eaque per accidens. Si igitur cerebrum aliquid facit ad ſenſum & motum, ut facit: faciet trium horum modorum aliquo. *Aut* ut prima cauſa, ita ut non indigeat ulla alia parte, quidquam contribuente, quæ eadem erit cauſa per ſe: *Aut* ut ſecunda, ita ut indigeat alia parte, quæ erit cauſa per accidens. *Rurſus*, Cauſa hæc ſecundaria, aut habebit ſuper alias partes principatum aliquem, aut non habebit. *Quo ergo modo cerebrum eſt cauſa ſenſus & motus*? Non ut prima cauſa: non enim habet in ſe calorem, qui eſt primum animæ inſtrumentum. Ergo ut ſecunda; accipit enim à corde calorem, quem in ſubſtantia ſua frigida & aquea ita contemperat, ut fiat proportionatus huic actioni. Non enim à quocunque calore fit quævis actio, ſed à menſurato in qualitate & quantitate. *Facit igitur cerebrum ad ſenſum & motum: verum non prima intentione, & per ſe, ſed ſecunda & per accidens.* Quia enim frigidum eſt; frigiditas autem non niſi ex accidente

eſt

eſt activa, ut 4. *Meteor.* 5. docet Philoſophus: patet, cur dicatur ex accidenti conferre ad ſenſum & motum. Verum quid fit de altero membro? Habetne cerebrum principatum aliquem? Habet omnino, quia per nervos tranſmittit reliquis partibus ſentientibus & moventibus calorem hoc modo attemperatum. Et hoc Ariſtot. concedit de tribus tantum ſenſibus, non autem de guſtu & tactu. Tactus enim, ut tactus, non indiget membro officiali, niſi nobilioris notæ gratia. Quod ſi Gal. & qui illum ſecuti ſunt, aliquid amplius vidit in Anatomia, confirmat potius, quam refutat ſententiam Ariſtotelis, quæ vera eſt demonſtratio, &c. Idem Averroës *in 2. part.* 10. *Tres ſenſus*, inquit, *Viſus, Auditus & Olfactus locum obtinent in capite animalis ſanguinei: quia eorum operatio eſt ſubtilior & clarior ob membri hujus frigiditatem, paucitatemque caloris. Calor enim ſanguinis impedit operationem ſenſuum, ideo non habent ſanguinem, &c.*

Huc eunt Avicennæ verba, 1. 3. tr. 1. c. 2. *Cerebri ſubſtantia eſt creata frigida & humida, &c.* quæ vide. Alberti item M. l. c. c. 4. *Animales actiones indigent ſpiritu lucido, claro & multo, eo quod*

ſunt

ſunt magis multiplicium virtutum. Non autem membri calidi poterat eſſe ſpiritus niſi fumoſus & turbidus. Et idiò oportuit eſſe cerebrum magnum & frigidum, in quo clarificaretur ſpiritus, qui formas animales repræſentat.

CAP. V.

CÆterum, idem Averroës 2. *Collig.* 11. *Manifeſtum eſt,* inquit, ex Anatomia, nec diffitetur Gal. aliique Anatomici, *multas venas & arterias mitti à corde ad cerebrum.* Unde accipitur prima probatio, quod cerebrum indiget corde ad edendum ſenſum & motum. *Si dicis*, Venas & arterias mitti ad cerebrum propter nutritionem ejus: dicam ego, ſequi hoc abſurdum, quod cor ſit factum propter cerebrum. At contra ſe habet res: *Virtus*, enim *nutritiva* eſt data animalibus propter ſenſus, non ſenſus propter virtutem nutritivam. Quare ſequitur, quod *virtus ſenſitiva* primo & principaliter eſt in corde. *Si quæris*, Unde ſciri poſſit, quod cor ſit dator cerebro caloris menſurati in quantitate & qualitate, ſecundum quod convenit unicui-

que

que ſenſui: *reſpondemus*, Ratione debita fit, quod non cum omni calore fit qualibet actio. Quia calor, cum quo operatur virtus nutritiva, non eſt ille calor, cum quo operatur virtus ſenſitiva. Et hoc apparet in dormiente & vigilante: videmus enim, quod operatio virtutis nutritivæ eſt fortior cum dormimus, & tunc ſenſus non eſt in actu, &c. Et poſt aliquā multas lineas. Poſtquam declaratum eſt, quod *cerebrum eſt ſerviens cordis*, dando ei virtutes ſenſibiles per modum, quem dat Camerarius regi, ut impleat voluntates ſuas, quamvis rex det ei illam virtutem, per quam agit: neceſſe eſt deinceps ſcire *Quæ ſit via*; *per quam ſervit cerebrum cordi*? Attemperando calorem ejus. Quia enim non in qualibet menſura caloris completur actio quælibet; cerebrum autem ad actiones ſuas non indiget calore forti, qualis cordis eſt: debuit utiq; cerebrum hoc facere. Quod cerebrum non indigeat forti calore, oſtendunt φαινόμενα, quibus docemur, fortem calorem prohibere apprehenſionem ſenſibilium externorum. Homines enim qui calidioris ſunt cerebri; item in affectibus cerebri calidis, putant ſe audire & videre, quæ non ſunt.
Quia

Quia igitur cor eſt in fine caloris, fuit contra illud ordinatum ex oppoſito cerebrum ad contemperandum calorem ipſius, ut ſenſus poſſit apprehendere perfecte. Nec fuit poſſibile, ponere hanc eandem frigiditatem in corde à principio creationis, quia eſſent diminutæ operationes nutrimenti diminutione manifeſta, &c. Huc tendunt, quæ Conciliator docet *differ.* 38. Turriſanus, *Com. in Art. Gal.* Zabar, *l. de Partit. animæ, c.* 9. Alberti M. 3. Animal. 1. c. 6. verba ſunt, *Aliud eſt principium ſenſus: aliud eſt determinans, & diſtinguens & appropriIans. Illud eſt Cor: hoc cerebrum & reliqua ſenſoria.* Aliiq; In *corde* omnes virtutes eſſe radicaliter: ſed manifeſtative in *Cerebro* quidem animalem, in *Hepate* autem naturalem. Iidem quia utuntur exemplo regis, & miniſtrorum ſuorum, libet mihi hoc addere. Magna eſt ſimilitudo œconomiæ corporis humani cum œconomia polica, unde etiam Ariſt. comparat *l. de Anim. com. mot.* 9. Ibi igitur quemadmodum actioni dat formam, non miniſter, qui efficit imperium, ſed imperans: ita heic. Cancellarius v.g. agit mandato regis ſui. Ab utro accipit actio formam? Certe à rege. Ita cerebrum

brum agit, ſed vi & efficacia à corde tranſmiſſa: Cordi ergo non debeatur principatus? Verum, hæc alius ſunt loci, & pertinent huc tantum, quatenus Cerebrum eſt miniſtrum cordis in exſequendis actionibus ſenſibilibus & mobilibus.

CAP. VI.

ET proprius veniam ad homines noſtros, Zabarella loco jam citato ait, *Cerebri officium eſt, calorem ſpirituum moderari cognitionis gratia, & hanc ob cauſam factum eſt à natura frigidum, & tanta molis*, &c. quæ vide. Capivaccius, *Meth. Anat. c.* 23. Voluit Ariſtoteles, Cerebrum frigiditate ſua in cordis calorem igneum agere, dum verum quidē ſpiritum vitalem, non quidem in corde exſiſtentem, ſed jam deductum in cerebrum, ita moderatur & attemperat, ut eum in animalem convertat, actione per contactum, &c Claudinus *in Quæſt. de ſede facc. principum*, Generatio ſpiritus animalis eſt præcipua cerebri actio, intellige, gratia vitæ cōſiderati. Id quod puto cognoviſſe etiam Ariſtotelem, dum

dum aſſeruit, *Cerebrum eſſe genitum ad ſalutem naturæ*, h. e, gratia vitæ, quoniam ſua frigiditate contemperat calorem igneum cordis, eo, quod perfectio conſiſtit in mediocritate, & propter hoc operatio quælibet à mediocri calore fieri debet, &c. Tres Italos excipiant tres Germani, Langius 1. *Epiſt.* 54. Cum in Macrocoſmo terra ſolis calore ſiccata & calefacta, &c. Natura in Microcoſmo quoque in capite cerebrum frigidum, veluti Lunam, in ſublimi collocavit, ut alteratis ſuo frigore ſpiritibus per arterias cordis, fervorem illius temperant. Horſtius noſter *l.* 1. *de Nat. hum. Ex* 9. *quæſt.* 12. Cerebrum cordis calorem temperat, quatenus cordis calidiſſimos ſpiritus, per arterias carotides attractos, refrigerat, & ad ſenſum motumque aptos reddit; Olhafius noſter, *Probl. laudato*, θ. 4. & 5. Cum calor perficiendis animæ muneribus in corpore animalis quam maxime inſerviat, ideoque omnia animalia calorem aliquem participent: haud ſane quivis caloris gradus indeterminatus ad quaslibet actiones idoneus eſt, & inprimis ad ſenſationem, intellectui inſervientem ineptus videtur eſſe calor excedens in corde, ſeu potius ſpiritus, calore

calore excedente prædirus. Hac itaque de cauſâ cerebrum à Natura condendũm erat frigidius, ut ejus beneficio ſpiritus, qui circa locum cordis eſt fervidior, in eo nonnihil attemperaretur, ſicque ad actiones animalis perficiendas habilior redderetur. Quin ulterius procedit idem Olhafius, quo mihi etiam maxime inclinat animus, *Ariſtoteles, inquit, aſſerens, cerebrum conditum eſſe ad cordis fervorem temperandum, non diſſentit à Medicis, qui ſtatuunt, cerebrum eſſe in gratiam producendi ſpiritus animalis.*

CAP. VII.

SI dubitas forte, ſitne hæc genuina Philoſophi mens, cõſidera, quæ poſt alia omnia 2. *part.* 7. ait: τὸ ἐν καρδίᾳ θερμὸν, καὶ ἡ ἀρχὴ συμπαθέστατόν ἐστι, καὶ ταχεῖαν ποιεῖται τὴν αἴσθησιν· μεταβαλόντος τε καὶ πάχοντος τοῦ περὶ τὸν ἐγκέφαλον αἵματος, h. e. *Calidum, quod in corde ſtabulatur, & principium facilime ſibi conſentiunt, hinc fit, ut ſubito fiat ſenſatio mutato & alterato ſanguine cerebri.* Hæc dum diligenter intueor, & quæro, quæ ſint illa

duo, inter quæ ait eſſe συμπάθειαν, non habeo, ubi me firmem. *Calidum* enim *nativum* quid ſit, ſcio: at *principiũ* quod velit, neſcio. Quod ſi calidum nativum dicit principium, ut revera dici poteſt, jam non ſunt duo diverſa. Differunt enim λόγῳ tantum, non reipſa. An igitur legẽdum eſt, αὐτὶ τοῦ ἀρχὴ, κεφαλὴ, ut ſit ſenſus, Inter calidum cordis nativum & caput magnam eſſe συμπάθειαν, adeo ut calidum illud ſubito ſentiat, ſi alteratus tantum ſit ſanguis, è corde in cerebrum translatus? Ita deniq; planiſſimum ſenſum habebunt, quæ porro dicuntur c. 10. ἐκ ὅπερ ἡ τοῦ ἐν τῷ αἵματι θερμότητος κίνησις τὴν αἰσθητικὴν ἐνέργειαν. Διὰ ταύτας τὰς αἰτίας ἐν τῇ κεφαλῇ τούτων τὰ αἰσθητήρια ἐστιν, Hũc nimirum, *Quia fervor ſanguinis circa cor obtundit vim ſenſificam: ideo in capite ſunt ſenſoria.* Ad hæc loca ſe referens 4. *part.* 10. ἐξέθετο, inquit, ἡ φύσις ἐν κεφαλῇ καὶ τῶν αἰσθήσεων ἐνίας, διὰ τὸ σύμμετρον εἶναι, τὴν τοῦ αἵματος κρᾶσιν, καὶ ἐπιτηδείαν, πρός τε τὴν τοῦ ἐγκεφάλου ἀλέαν, καὶ πρὸς τὴν τῶν αἰσθήσεων ἡσυχίαν καὶ ἀκρίβειαν, h. e. *Natura in capite poſuit ſenſus quoſdam, quod temperies ſanguinis ibi ſit moderata, & apta, cum ad conſervandam cerebri naturalem teporem, tum*

ad ſenſuũ quietem & accurationem. Hæc niſi fallor, planiſſime loquuntur cordis & cerebri συμπάθειαν, tum vero inprimis refrigerium illud, de quo cum Averroë loquũtur illi, quos nominavi.

CAP. VII.

AGe vero videamus, *An id ipſũ quoque reſpondeat* τοῖς φαινομένοις? An non eſt ita, *Calidi & bilioſi* ſunt præcipites in omnibus actionibus ſuis? Hinc 2. *part.* 2. & 4. ait Ariſt. *Senſum mobiliorem habent, quorum ſanguis tenuior & purior eſt*. Hinc inconſtantia adoleſcentum propria eſt. Valde enim volunt, & valde nolunt, dicebat Scherbius. Hinc iidem in perſequendis injuriis tam ſunt acres. Eſt autem in his tanto major agitatio, quo humidius habent cerebrum. Ut enim Ariſt. ait *in fine l. de Memor. Maxime turbulenti ſunt, quibus forte multa humiditas circa locum ſenſitivum. Illa enim ſemel mota non facile deſidet, uſque dum habet, quod vult*, &c. Contra, αὐγὴ ξηρὴ ψυχὴ σοφωτάτη, *anima ſicca ſapientior*, ut habet Heracliti dictum apud Gal. 1. *Quod animi mores*, 5. Sicca autem

tem cum ſit melancholia, plerique Melancholici vel in ſtudiis Philoſophiæ, vel in Rep. adminiſtranda, vel in Carmine pangendo, vel in artibus exercendis præſtantes ſunt, ut ſcribit Ariſtot. 30. *Probl.* Hinc Melancholia morbus apud Gellium *l.* 18. *c.* 7. à Phavorino dicitur πάθος ἡρωϊκὸν, *morbus heroicus.* Eſt autem eadem melancholia frigida, ut iterum Ariſt. *l. de Somno*, 3. Frigus enim, ait Zabarella loco nuper citato, ſtabilitatem facit, calor autem agitationem & mobilitatem, quæ cognitionem perturbat. Oportet autem frigiditas & ſicciras in certis terminis ſit. Niſi enim id ſit, hominem reddit ſomnolentum, & ad omnia ineptum. Rem ita ſe habere, oſtendunt etiam ſtatus quidam præter naturam. An non, cum quibuſdam incaluit cerebrum ex vino, fiunt illi temerarii, & tantum non furioſi? Quod enim tauris, apris, aliis animalibus ex natura ſanguinis eſt, 2. *part.* 4. id accidit his ex eventu. Ita in phrenitide, aliiſque morbis cerebri calidis homines fiunt prorſus truculenti. Calor enim quo major eo majorem facit agitationem, quæ ſenſus omnes turbat. Nimirum, cognitio & ratiocinatio & ſenſio pro motibus haberi non debent,

debent, cum certæ & ſtabiles debeant eſſe omnes notitiæ & apprehenſiones, eum pro inſanis habeantur, qui turbulentis rationibus aut ſenſionibus vexantur, ut loquitur Schegkius *l. de Spiritu anim. c. 3.* quem vide.

CAP. IX.

COnſtat ex his, niſi me ipſum decipio, explicationem Averrois conſentire non Ariſtot. tantum, ſed rebus etiam ipſis. Conſequens eſt, ut doceam, *Refrigerationem hanc Ariſtotelicam eſſe eandem cum generatione ſpirituum Galenica.* Quod antequam fiat, dicere oportet quædam in univerſum, Quatenus partes corporis ſe invicem alterare poſſint? Ubi illud ab initio præmonendum eſt, Alterationem hanc eſſe, aut inter ipſas partes ſolidas, aut inter ſolidas & liquidas, quo nomine comprehendo Spiritus & Humores Medicis dictos. De *alteratione ſolidarum* ſatisfacit mihi Th. à Veiga, *Com. in Art. c.* 41. Eſt enim illa aut poſitiva aut privativa. Et poſitiva rurſus, aut fiens aut facta. De *alteratione poſitiva fiente* certa

res eſt.

res eſt. Omnes enim partes, quamvis temperamento frigidas, calere tamen à corde, nemo dubitat. De *alteratione poſitiva facta* dubia prorſus res eſt. Cum enim, ceu jam dictum eſt, calor cordis æquabiliter influat in omnes, cum quęlibet illarum formam ſuam nativam non deponat, quamdiu in latitudine ſanitatis eſt; cum quælibet etiam ſervetur talis, alimento ſimili affluente ſemper: quis credat, poſſe unam ab alia in contrarium alterari? De *alteratione privativa*, res itidem certa eſt. Hoc enim modo cor, inquit à Veiga, ſuo calore privative contra operatur cerebro, non calorem in illud inducens, ſed prohibens, ne cerebrum præ frigiditate concreſcat. Si cerebrum, licet cordis calorem actu & opere non minuat, temperetque: tamen prohibet, ne excandeſcat & uratur. Hæc ille de alteratione ſolidorum inter ſe. *Vnde ego ſic infero.* Si ſolida à ſolidis alterari poſſunt, ut manifeſta fiat qualitatis impreſſio: quanto magis liquida à ſolidis? Hinc deduco *geminam* ſpiritus animalis in cerebro *alterationem*, quam Olhafius noſter docet. *Poſitiva* eſt, reſpectu totius ſpiritus, à corde una cum ſanguine aſcendentis. Cum enim contineat

tineat is in ſe partes terreſtres multas, quas fuliginoſas dicere ſolemus, niſi cerebri ſubſtantia frigida exprimeret illas, perque ſuturas calvariæ vacuaret, nunquam ſpiritus ille fieret aptus edendis ſenſibus. Quamdiu enim fuligines illas habet, tamdiu agitatur & fervet. *Privativa* eſt reſpectu partis jam depuratæ. Cum enim jam ſatis depurata ſit, niſi ſubſtantia aliqua frigida cohiberet illam, magis & magis rarefieret, itaque tandem evaneſceret, non ſecus ac ſpiritus vini, loco calidiore aſſervatus. Hæc doctrina eſt Gal. 8. *Vſ. part.* 12. Cum enim, ait, *Spiritibus vitalibus* (ſermonem communem particulari licet adſtringere) *multum ineſſe excrementi, quod ſeparari neceſſe ſit & excerni*: intelligit, mea opinione, alterationem poſitivam. Cum addit, *Vtile, quod reliquum eſt, convenientem qualitatem adipiſci*: privativam. Jam igitur ſi ſit quæſtio, *Quomodo è ſpiritu vitali fiat animalis?* non opus eſt ambagibus, à tota ſubſtantia cerebri deſumtis, à proprietate temperamenti, à forma ſubſtantiali, ab aliis. Poſſumus enim planiſſime reſpondere, *Fit refrigeratione.* Eſt enim frigidior vitali, teſte uno inſtar multorũ Th. à Veiga, *Com.*

in 1. *de diff. febr.* 6. apertius *Com. in Artem.* c.10. & 28. & 41. à quo ſenſu non abeſt Avicenna *l.* 3. *Com. f.* 1. *t.*1. *c.*2.

CAP. X.

Hæc res ut melius intelligatur, libet mihi pauca interſpergere *de ſpiritibus*. Recte docent Philoſophi, *unum* tantum eſſe ſpiritum, qui tamen inſerviat pluribus actionibus, inſtar mallei, quo exẽplo utitur Philoſophus 5. *Gen. ult. pene. verbis.* Recte etiam docent Medici, *triplicem* eſſe ſpiritum pro numero triũ partium principum. Nimirum, Medici non ſemper reſpiciunt ad τὸ ἀληθὲς φιλοσοφικὸν, *ad veritatem philoſophicam*, ſed, prout exigit uſus, ita vel dilatant vel contrahunt res. Quod enim in veſtibulo dixi, *Artes pendent ab uſu*, h. e. omnia referunt ad uſum, omnia metiuntur uſu adeo, ut, licet in natura rerum aliter ſe habeat, uſus tamen permittat ita loqui. Hanc autem prærogativam dat ei indigentia humana, quę artes invenit. Uſus ergo quando ita poſtulat, dicunt differre quæ revera nõ differunt, dictum puta, dicunt differre ſpecie,

ſpecie, quæ forte differunt tantum in eo, quod ſecundum magis & minus, aut quæ differunt ſubjecto, ut heic. *Spiritus* in corpore humano non differunt ſpecie, quia non ſunt ἄλλοι ſed ἀλλοῖοι: Medicus tamen dicit differre ſpecie, quia ſerviunt ſpecie differentibus actionibus. At unde eſt illa differentia? Cum enim (qua ſimilitudine utitur Ariſtoteles, loco nuperrime dicto) malleus, quo utitur faber, ad complanandum & figurandum ferrum, ſit idem cum eo, quo utitur ad infigendum parieti clavum: cur ſpiritus differunt? Incomparabilem Scheibium memini nos docere (an ex Averroë 2. *Collig.* 21?) *ſubjecto* differre, in quo recipiuntur, h.e. non *ſpecie*, ſeu, quod idem eſt, forma, ſed fundamento formæ, atque ita declarare. *Subjectum*, de quo loquor, nihil eſt aliud, quam modus ſubſtantiæ, à Medicis dictus, h. e. apparatus materiæ, huic parti proprius, quem ſubito ſequuntur qualitates ſecundæ & tertiæ, raritas *v. g.* denſitas, mollities, durities, &c. Hoc exemplo oſtendatur. Ignis alius eſt in ligno, alius in carbone, & rurſus alius in hoc vel illo, quam differentiam norunt fabri metallarii, alius in ferro, alius in corticibus co-

rariorum, alius in terra illa bitumino-ſa, quam *Dorff* vocant Belgæ, alius in ſtramine, alius in palea, alius in aqua ardenti. Unde hoc eſt? A *modo ſubſtantiæ* cujuſque rei, quæ ignem concipit. Ita ſpiritus vel calor à corde emiſſus ad hepar, fit ibi alius, ad cerebrum, fit ibi alius, ad uterum, fit ibi alius, & ſic de aliis: *Rurſus.* quemadmodum unius rei calor eſt varius pro varietate partium ipſius, *v. g.* lactis calor eſt alius, prout prædominatur pars butyroſa, caſeoſa, ſeroſa: ita calor in hoc corde eſt alius, quam in illo Eſt autem diverſitas hæc vel in individuis, vel in ſpeciebus. Cur n. ego concoquere non poſſum, quod tu potes? Cur homo concoquere non poteſt, quod equus, bos, canis, ciconia, paſſer? *Rurſus*, quemadmodum unius rei calor eſt alius, pro diverſitate aëris, aut aliarum rerum circumſtantium: ita partium calor fit alius, prout accubant illi partes vel calidæ vel frigidæ. *Ad rem noſtram.* Calor ſeu ſpiritus, à corde in cerebrum emiſſus, fit ibi alius: quia ſubjectum habet aliud. Uno verbo fit frigidior, à ſubjecto frigido. Idem ſpiritus fertur poſtea per nervos, qui ſunt ejuſdem cum cerebro ſubſtantiæ.

Hinc

Hinc niſi erro, fit probabilior refrigeratio peripatetica.

CAP. XI.

ERgone, dicet mihi aliquis, *litem tu illam facis tuam, quam nulla hactenus ſecula dirimere potuerunt*, ut loquitur vir quidam magnus? Ego vero, ô præſtantiſſime, video illam ſolutã ante aliquot ſecula. Quæ res ſi tibi ignota, non propterea etiam aliis. Ita autem breviter habet. Medicus non habet *ſubjectum demonſtrationis*, quod eſt, non intuetur eſſentiam rei, ut ſcientificus: ſed habet *ſubjectum operationis*, quod eſt, vult inducere in hominem ſanitatem. Hinc fit, ut licet veriſſimum ſit, Cor eſſe τὸ πρῶτον αἰσθητικὸν, *primum ſenſorium*. Cerebrum, non niſi δεύτερον, *ſecundum*: dicat tamen audacter, Cerebrum eſt primum ſenſorium, quia ex illo prodeunt omnes ſenſus, & læſis ſenſibus applicat Cerebro remedium. Hinc dabo tibi reſponſiones [quamvis alio properem]ad difficultates, ad quas tibi reſpondere erat impoſſibile.

1. Ubi natura conſtituit ſenſus inſtru-

menta, ibi quoque facultatem ſentiendi poſuit, At in cerebro conſtituit nervos. *Reſp* ita eſt: ſed non primo. *Nervi* enim illi nihil poſſunt, niſi à cerebro accipiant vim, quæ porro illam è corde petit Hinc Gal. ipſe *ſpiritum vitalem* vocat οἰκείαν τροφὴν *proprium alimentum animalis.* Si igitur cerebrum abſque corde non ſentit: Cerebrum non eſt principium primum ſenſus, ſed ὄργανον ἐπιδηλώσεως tantum, *officina, ubi ſe prodit ſenſus*, ut Peripatetici quidam loquuntur, *ex 3. part.* 10. ut puto, cum è corde non poſſet, ob cauſam ab Averroë ſupra dictam. In *corde* naſcitur *ſenſus*, inquit Plinius *l.* 11. *c.* 37. huc ſubit. Vide, ſi placet, Avicennam *l.* 1. fen primâ, 1. Canonis *doctr.* 6. *c.* 1.

2. Somnus eſt ligamentum ſenſus, At in ſomno cerebrum ligatur, non cor. *Reſpondi* ego jam ſupra c. 4. ſed clarius & diſertius Poſt. cur. l. c.

3. Sæpe ita vulneratur thorax, ut cor poſſit videri, & tamen aliquantiſper vivit homo. *Adde*, ſi ita vis, Etiam exemto corde vivunt aliquandiu animalia, & vide quid reſpondeat Horſtius meus, *l.* 2. *Nat. hum. Ex.* 5. *quæſt.* 1. propter virtutem jam communicatam.

4. *Sentire* eſt pati, ſecundum Ariſt.

At cere-

At cerebrum, quod molle eſt, facilius patitur, quam cor, quod durum eſt. *Concedo* totum.

5. In cerebro eſt ſanguis frigidior & tenuior, Ergo eſt aptius ad ſenſum. *Ago gratias.*

6. Non delirat animal, niſi affecto cerebro. Jam *reſpondi*, quemadmodum etiam ad ſeptimum.

Audiamus vero etiam *reſponſiones* ipſius ad argumenta Peripateticorum quædam. 1. Plane deceptus fuit Ariſtoteles, cum nervos è corde deduxit. Ego oſtendi alibi, non plane fuiſſe deceptum. Nervi enim facti ſunt ex venis & arteriis, quæ è corde aſcenderunt in cerebrum. Hinc adeo illa continuitas eſt cordis cum cerebro, totoque genere nervoſo. 2. Languida eſt ratio, quæ à ſitu cordis petitur. Nã ipſe alias Deum in orbe ſupremo collocat. *Reſp.* Simile non probat, ſed declarat. 3. Licet concedatur, cor eſſe primum principium movens: non tamen eſt principium motus voluntarii. Naturalis enim eſt motus cordis. Imo vero eſt principium motus voluntarii, quatenus illo ſuo motu ſuppeditat cerebro materiam. Hinc corde quieſcente, quieſcunt omnia. Vide Schegk. *lib. cit. c. 2. initio.*

4. Licet cerebrum actu non ſentiat: potentia tamen ſentit. Recte, ſed ad regulam non recte. Topicum enim eſt, Qualis cauſa, talis effectus. Sol calefacit, & calidus tamen non eſt. 5. Aſtutia eſt Averrois, cum 2. *Coll.* ſpiritum moventem deducit è corde. Imo vero calumnia hæc eſt in Averroëm, qui ita explicuit negotium, ut rei natura jubet. Pervetus igitur eſt conciliatio, vel ideo acceptabilis, quia ex illa reſpondere licet ad omnes difficultates.

CAP. XII.

Acceptarem, *dicat aliquis* cum Conimbric. *Com. in 3. de Anima*, 2. *quæſt.* 2. *art.* 2. ſi Ariſtotelis hic ſenſus eſſet, quem tu illi tribuis. At eum non remotum, ſed proximum ſentiendi ac movendi principium in corde collocaſſe, & uni principi membro, tanquam regi, totius corporis adminiſtrationem, & quaſi monarchiam ſimpliciter detuliſſe, facile judicabit, qui inſpexerit hæc loca, *de Juv.* 2. 2. *part.* 1. & 10. 3. *Part.* 4. 4. *part.* 10. *de ſenſu*, 2. *de Somno*, 2. *de Anim. Com. mot.* 9. Ego vero, ô viri reverendi, in-

di,inſpexi loca, & non ſuperficiarie, ut mihi perſuadeo, & cognovi, non prorſus ita ſe habere, ut vos dicitis. Cum enim Philoſophus appellet ibi cor *αἰσθητήριον πρῶτον καὶ κύριον*, *ſenſorium primum & proprium*; primum autem & proprium ſit τῶν πρός τι: utique oportet ſit ſenſorium aliquod δεύτερον καὶ ἄκυρον, *ſecundarium, & minus proprie dictum*. Id vero eſt Cerebrum. *Si inſtiteris*, Non cerebrum, ſed oculos, aures, nares, forte etiam linguam eſſe apud Ariſtot. ſecundaria illa ſenſoria: jubebo te in memoriam revocare loca illa, quæ ſupra ſunt allata, quibus cerebro tribuebatur cauſa τῆς ἡσυχίας καὶ ἀκριβείας τῶν αἰσθήσεων, *quietis & præſtantiæ ſenſuum*. Unde ſic infero, Si ſenſus abſque cerebro non fiunt, adeoque cerebrum eſt cauſa ſine qua non fit ſenſus, ut ex Averroë docui: quo modo cerebrum non eſt ſenſorium ſecundarium? etiam de mente Ariſtotelis? Inſurgat forte Argentarius aliquis, & dicat, Quomodo? cum ipſe dicat. 2. *part.* 7. τὸν ἐγκέφαλον οὐκ ἔχειν συνέχειαν οὐδεμίαν πρὸς τὰ αἰσθητικὰ μόρια, *cerebrum nullatenus eſſe continuum cum partibus ſenſibilibus*. Augeat idem difficultatem ex *c*. 10. *ſeq*. objiciatque illi contradi-

ctionis turpitudinem, quod dicat, *Oculos & aures eſſe ἐν τῇ κεφαλῇ, in capite*, quod ſenſuum omnium ſint ἀκριβέστατοι, *accuratiſſimi*, quo ipſi requirunt αἷμα καθαρώτερον, *ſanguinem puriorem*. Sanguis enim cerebri, ſecundum ipſum, eſt λεπτὸς καὶ καθαρὸς, *tenuis & purus*, 2. *part*. 7. *de Senſu*, 5. quin λεπτότατος καὶ καθαρώτατος, *tenuiſſimus & puriſſimus*, *de Somn*. 3 Reſpondeo, oportet diſtinguere τὸ ἐγκέφαλον ἀπὸ τῆς κεφαλῆς, *cerebrum à capite*: & nulla erit contradictio. Hoc enim vult Ariſtoteles, Pori oculorum & aurium eunt quidem introrſum: ſed cerebrum non contingunt. συμπεραίνοντες περὶ τὰ φλέβια, τὰ περὶ τὸν ἐγκέφαλον, γίνονται ἀπὸ τῆς καρδίας. inquit 2. *Gen*. 6. Sed hoc ex hypotheſi; non ex rei veritate. Quod enim ſupra dixi ex Averroë, Quod Ariſt. fuit Anatomiæ imperitior, non debet ſervire nobis ad evertendas ſententias ipſius, Quamobrem, quia ſcimus, *Cerebrum revera* (mediantibus nervis hodie dictis) *eſſe continuum, non cum oculis & auribus tantum, ſed cum reliquis etiam ſenſoriis*; quia etiam ſcimus, *refrigerationem Ariſtotelicam coincidere cum generatione ſpirituum Galenica*; faciles eſſe debemus in his. Artes enim

enim ſunt ut numeri, qui ſubinde fiunt auctiores novis additionibus. Quod ſi Ariſt. ſciviſſet, quæ nos hodie ſcimus, procul omni dubio de ſenſoriis docuiſſet, quæ nos. Nimirum, ſi de principio ſentiendi remoto [verba ſunt Conimbricenſium, loco jam citato] ſit ſermo, id haud dubie *cordi* adſcribendum eſt, cum in eo vigeat nativi caloris officina, in eodemque procreentur ſpiritus vitales, ſine quorum ope, nec ullus motus edi, nec ulla internorum, externorumve ſenſuum functio obiri poteſt. In eandem ſententiam verba ſunt Toleti, *Com. in eundem 3. de Anima, 2.t.149. quæſt.5.* Cor eſt rex & principium omnium operationum animalis, tam motus, quam ſenſus. Et hæc ratione caloris naturalis, qui omnia in ſuis operationibus diſponit & conſervat, & ratione ipſius fiunt ſpiritus motivi & ſenſitivi poſtea in cerebro. Et ob id omnia ei [*cordi*] tribuuntur, ut univerſali principio, non tamen eſt proximum operans in ſenſu & motu voluntario, ſed cerebrum. *Et poſt pauca.* Dicit Ariſtoteles [ita enim ſcribendum eſt] quod frigiditas cerebri eſt ad temperandos ſpiritus ſenſitivos. Si enim multum calidi ſint & mobiles, erunt

inepti

inepti ad ſenſum. Temperantur ergo à cerebro. Unde quamvis cor ſit radix ſpirituum vitalium : non ſunt tamen ſenſitivi , niſi à cerebro temperentur. Huc quoque tendunt doctiſſimi à Veiga *Com. in. Art, c.*10. verba: *Cur,* inquit, *ita ſunt diſpoſiti tres ventres? Sane id decuit multis de cauſis. Primum, oportebat plurimum ſeparari vim cogitantem ab alimenti officinis. Cerebri enim alimenti halitus interturbant intelligentiam. Eo fit, ut venter craſſus non gignat tenuem mentem, & pueri ob immodicum alimenti motum ad ſapientiam inepti ſunt. Accedit & cauſa altera, Calor multus ſpiritalium neceſſarius eſt ad opera utriuſque facultatis, animalis & naturalis, &c.* Locus, quem citat idem *ex* 7. *Phyſ.* 3. *t.* 20. eſt, τῷ ἠρεμῆσαι καὶ στῆναι ἡ διάνοια ἐπίσταται καὶ φρονεῖ, *Sedendo anima fit ſapiens, vulgo dicitur.*

CAP. XIII.

HIs ita explicatis & confirmatis, reſtat denique *ut examinē ea,* quæ Gal. 8. *Vſ part.* ut dixi, contra Ariſtotelem affert, *argumenta.* Licet autem ex iis, quæ allata ſunt,

ta ſunt, non difficile ſit illis ſatisfacere: tamen ſilentio præterire non licet, ne vel contemtu, vel ſolutionis inopia brevitatem ſecutus videri poſſim, ut de Chryſippi argutiis loquitur Gal. 4 *Sent. Hipp.* 1. Vel ideo, quia Argenterio *l.* 2. *de Somno*, 2. item *Com. in Art.* 2. *c.* 9. Piccolhomino 5. *Prælect. Anat.* 7. & Laurentio 4. *Anat. quæſt* 3. digna viſa ſunt, quæ denuo nobis occentarent, additis ſubinde tubicinibus aliquibus, ad primum contactum cum tota ædificii mole ruituris. Antequam autem id faciam, libet mihi, procœmii loco, inquirere in cognatum Gal. dogma de uſu capitis. Verba Ariſtotelis ſunt 4. *Part.* 10. ἡ κεφαλὴ μάλιστα τοῦ ἐγκεφάλου χάριν, *Caput, præcipue factum eſt cerebri gratia.* Hoc Gal. oppugnat hac ratione, Quod μαλακόστρακα, *cruſtata*, Caput quidem non * habeant, cerebrum autem habeant. Si igitur cerebrum abſque capite eſſe poteſt, queî dici poteſt, caput eſſe cauſa cerebri? Heic *primum* omnium illud mireris, cur Gal. alio trahat Ariſtotelem? Cum enim ille expreſſe loquatur

* Inſulſiſſime heic inculcata fuit vocula *Non*, quemadmodum contra perditiſſime omiſſa fine θ. 31. Collationis doctr. Ariſt. & Gal. de Animâ.

de

de ſanguineis, in quibus ſolis cerebrum eſſe ait: cur ad exſanguia Gal. dilabitur? *Non minus* illud mireris, cur velit cogere Ariſtotelem, ut de imperfectis & perfectis animalibus eundem ſermonem habeat? Cum enim idem doceat, & res ipſa clamet, in exſanguibus non eſſe ullum viſcus, 3. *Part.* 4. cur ſermonem, de ſanguineis habitum, in quibus eſt diſtinctus membrorum omnium apparatus, transfert Gal. ad exſanguia? *Tertio* & illud, cum cancri caput habeant, ſed ἀόριστον, *indefinitum*, 4. *Part.* 10. aut ſi mavis cum Gal. *c.* 4. ὑπογραφήν τινα μόνην, *duntaxat rudimentum capitis*, quod niſi fallor, eſt idem cum eo, quod alias Ariſtot. ait, σημείου χάριν, *nota gratia*: cur Gal. ſimpliciter negat eſſe illis caput? Forraſſis propterea, quia ſenſus ex eo non prodeunt. Inde quia Peripatetici argumentari poterant, *Ergo caput, & quod in capite cerebrum, non eſt primum ſenſorium*: mirifice ſatagit Gal. ut probet, Id, è quo in cruſtatis prodeunt ſenſus, eſſe vocandum cerebrum, aut analogum cerebri, non autem cordis. Ego vero illud iterum urgeo, Ab imperfectis ad perfecta non valet argumentatio. Quod enim Natura in perfectis facit per

ſit per diſtincta organa: id in imperfectis facit per unum aliquod. Id vero cui proportionatum eſſe credendum eſt in perfectis? Primo, an ſecundo? Niſi penitus me decipio, primo & indiſcreto. *Cor itaque quia in perfectis eſt primum ſenſorium, ſed quod diſtinctis utitur organis, cerebro, nervis, muſculis: fuerit ſane & in imperfectis cordi potius analogum, quam cerebro.* Nimirum, ſemper procedit Natura diſtinguendo, ut *ex* 8. *Hiſt.* 1. docet ipſus Gal. 2. *Sem.* 5. Sed *inſtat*, Aut pars ea, quæ ſenſus præbet in omnibus eſt nominanda cerebrum, aut cerebrum in iis, in quibus eſt, fruſtra eſt. Ratio conſequentiæ quæ eſt? Dico enim iterum, Ab imperfectis, &c. Si, *inquit iterum*, oculus *v. g.* diciturid, quod videt, etſi non in capite ſit, ſed in pectore: cur id, quod ſenſum præbet, non dicatur cerebrum, ubi ubi ſit? τὸ ἐν ἀρχῇ. Hac enim de re ambigitur, Ubi ſit primum ſenſorium? Sed & iterum dicere poſſum, Ab imperfectis, &c. In his enim calor tam intenſus non eſt, ut opus ſit contrario frigore: itaque ſenſus potuerunt appendi pectori, & quod ſentit, cordis analogum eſt, non cerebri. Et ita ego reſpondi vobis, ô viri amici: mihi autem

tem quomodo reſpondebitis? *Cerebrum in iis tantum eſt, in quibus cor, etiam eſt, quæ eaaem ſunt ſanguinea, Ergo cerebrum propter cor eſt.* Quæ enim ſe mutuo tollunt, ſunt propter ſe invicem Ita 6. *Vſ. part.* 9. & 11. argumentatur Gal. Dexter cordis ventriculus in iis tantũ eſt, in quibus pulmones ſunt, Ergo ventriculus ille propter pulmones eſt.

CAP. XIV.

INtelligunt, puto, boni & ſapientes viri quorſum iſta attulerim! Ideo jam recta *venio ad argumenta.* Primum eſt *à diſtantia cordis à cerebro*, Natura, *inquit*, non tam longe ſeparaſſet ab invicem, ſed cerebrum vel omnino circũdediſſet cordi, vel certe in thorace collocaſſet Ego vero, mi Galene, vellem heic audire rationem neceſſitatis! Cum enim aër refrigerandi cordis cauſa ingrediatur per tot ambages: quidni poſſit heic quoque ſimile quid feciſſe Natura? Dicis ipſemet 6. *Vſ. part.* 2. cauſam hujus tam longinqui itineris eſſe, ne aër inalteratus allabatur ad cor: & non poſ-

ſit heic

ſit heic ſubeſſe tale quid? Certe, Accorāboni *Añot. in 2. Part. 7* ratio plane mihi perſuadet, *Si*, inquit, *cerebrum locatum eſſet juxta cor, cum ſit ſumme frigidum, cor vero ſumme calidum, ita acriter invicem agerent, & paterentur, ut vel alterutrum deſtrueret alterum, unde ſtatim animal periret, vel ſemper animal doleret ex illa vehementi alteratione, ab his partibus in corpore animalis facta. Nunc enim videmus experientia, quod ſi cerebrum nimium caleſcit, aut cor nimium refrigeratur, vel delirat animal, & male ſe habet, vel prorſus perit, ut contingit in metu, & in calidis ægritudinibus, quæ caput petunt.* Hæc ille Quibus addo. 1. Quomodo ſenſuum inſtrumenta, quæ nunc in capite ſunt, poterant eſſe in thorace, qui in perpetuo motu eſt? 2 Quomodo thorax, tot modis perforatus, ſatis eſſe poterat tuendo cordi, viſceri omnium nobiliſſimo? 3. Quomodo in ipſo thorace eſſe poterat cerebrum, quandoquidem ibi pulmones ſe dilatare debebant? Sed quid ego multis? Mi Gal. legiſtine Ariſtotelem? An non ille ait expreſſe, *fieri refrigerationem hanc ſuam per συμπάθειαν*, conſenſum, *refrigeratoque non corde ipſo, ſed ſanguine ipſius, & quidem,*

non

non quamdiu in corde eſt , ſed poſtquam in cerebrum translatus eſt? Cur ergo tu vis cogere illum, ut loquatur de συναφείᾳ, *contactu?* & quidem ſubſtantia utriuſque.

CAP. XV.

SEcundum eſt *à tutela utriuſque partis* Si adeo, *inquit*, cæcutiviſſet Natura, ut diſtantiam negligeret : non tamen in eo etiam cæcutire debebat, quod utrumque ſepto circumdedit tam firmo, denſoque, illud quidem thorace, hoc autem cranio. O Galene, non poſſum non iterum quærere, legiſtine Ariſtotelem? An non ille ait expreſſe, *fieri refrigerationem hanc ſuam per vaſa, quæ à corde ſurſum eunt?* An non ait, συμπάθειαν *fieri* μεταβάλλοντος καὶ πάσχοντος τοῦ περὶ τὸν ἐγκέφαλον αἵματος, *mutato & paſſo aliquid ſanguine illo, qui circa cerebrum?* [Malim nunc, *in cerebro*. Nam & Gaza dicit, *ſanguis cerebri*. Ubi obiter moneo illud, Quia Ariſt. h.l. tam diſerte cerebro tribuit ſanguinem, & cōſequenter vaſa, quei poteſt alibi adimere illi? Loca in cōtrariū ſunt corrupta.]

Age,

Age, conſideremus heic vaſa illa. Quæ in Anatomia ignoravit Ariſtot. ea vis tu nocere ſententiæ ipſius: ego vero tam iniquus in te non ero. *Sanguinem è corde in cerebrum ire*, noverat Ariſtoteles: ſed diſtincta vaſa non noverat. *Sanguinem è corde in ſinus duræ matris effundi*, noſti tu, qua in re ſuperas Philoſophum: at ſex illas venas, & arterias quatuor, inter quas venæ tres, arteriæ duæ in ſinus dictos abſumuntur, diſtincte non noveras, qua in re pares eſtis. Quemadmodum ergo tuæ ſententiæ de uſu cerebri hæc ignorantia non obeſt: ita nec Ariſt. obeſſe debet. Per dicta igitur vaſa Ariſtoteli aſcendit ſanguis, indiſtincte: tibi ſpiritus vitalis, proprium & familiare animalis alimentum, 9. *Vſ. part.* 4. 16. *Vſ. part.* 10. Spiritus hic ad cerebrum it, non impediente utriuſque membri ſepto: & ſanguis ille non eat? Spiritus hic alteretur: & ſanguis ille non alteretur? Libet etiam heic paululum immorari. Audivimus Ariſtotelem docere, *deſinere in membranam cerebri, non paucas & amplas venas, ſed frequentes & tenues*; audivimus etiam, *ſanguinem illas vehere, non copioſum & craſſum, ſed tenuem & purum*: quid habes heic, quod reprehen-

prehendas? Certe, ſanguis, qui aſcendere debet, rationabiliter eſt levior illo, qui deſcendit, non refragantibus etiam Medicis; Certe vaſa illa, ad magnitudinem cerebri [præſertim in homine] collata, nec multa ſunt, nec ampla; frequentia etiam & tenuia, ſi cum artubus compares; Hoc forte reprehendes, quod propter temperamentum cerebri aſcendere, ait? Atat, ille non tantum propter τὴν τοῦ ἐγκεφάλου ἀλέαν, *ut conſervetur tepor cerebri naturalis*, aſcendere ait: ſed & propter τὴν τῶν αἰσθήσεων ἡσυχίαν καὶ ἀκρίβειαν, *ut ſenſus ſint quietiores & meliores*. Hæc quantum abſunt à ſpiritu tuo vitali, qui idem ſervit ſenſibus? Niſi prorſus cæcutio, ut noctua ad ſolem, ne pilus quidem intereſt. Ad Ariſtot. ut reditum faciam, fit ipſius refrigeratio tanto commodius, quo in plura vaſa diſcinduntur poſtea frequentia illa & tenuia. Quod enim recentior Anatomia docuit, Quinque illa dicta vaſa, deſinunt quidem, ut Ariſt. loquitur, ibi, ubi duram matrem contingunt, ſi inſpicias continuitatem perpetuam, in omnibus aliis partibus obſervatam: at ſi conſideres, quomodo ex duræ matris ſinubus elapſa, diſtribuantur primum per

totam piam matrem, deinde per totam cerebri ſubſtantiam, quod tum erat ignotum Anatomicis, tantum abeſt, ut ibi deſinant, ut etiam cum nervis iterum deſcendant, ut alibi à me demonſtratum eſt. Quem itaque vaſa illa ſanguinem vehunt, ubi in ſubſtantiam cerebri frigidam & humidam, non ſine tamen conceptaculis ſuis, delatus eſt, refrigeratur, & ſenſibus fit aptus. Subſtantia enim illa, vaſa undiquaque cingens, & emplaſtri modo ambiens, imprimit ſanguini qualitatem ſuam. Hoc modo ſi fit refrigeratio Ariſtotelica, quid cauſabimur ſeptum utriuſque viſceris? Tibi forte ſi tempus perdere eſt animus, abi ad Piccolhominum, & vide, quam ridicule ſit ſolicitus in tertia ſua ratione de modo refrigerationis!

CAP. XVI.

Ertium eſt *ab interpoſitione colli.* Si omnino, *inquit*, Natura pervidiſſet illa duo, non tamen & hoc perviſura fuerat, ſi hoc ipſi fuiſſet conſilii, quod nimirũ collum interpoſuit inter has duas partes. Hoc tanto abſurdius eſt, addit, quo

quo clarius eſt intuenti rerum naturã, *Animalia, quo calidiora ſunt, eo collum habent longius.* Exemplo ſint τὰ καρχαρόδοντα, *illa, quæ ſerratos dentes habent,* canes, lupi, leones, & ſimilia, quibus omnino collum eſt lõgius. Exemplo ſint aves quædam, quibus adeo protenditur collum, ut cerebrum pari cum pedibus intervallo diſtet à corde. Ut veriſimilius ſit, à calcaneo potius venturam cordi refrigerationem, quam à corde. Hæc *ille* & alia magno cum fervore. Ego vero puto, non eſſe quenquam, qui vel per ſe non intelligat, vel ex ſuperioribus non agnoſcat futilitatem hujus rei. Ut enim jam ſæpe dixi, non eſt neceſſe, ut frigiditas deſcendat è cerebro in cor: Cerebrum enim refrigerat ſanguinem, è corde elatum. Sed & ſi neceſſe eſſet, non eſſet res tam abſurda, ut ante me oſtenderunt alii. *Colli quis ſit uſus*, recte oſtendit Galen. paucis ante iſta. Collo igitur quia carere animalia non poterant; per collum autem deduxit natura aërem, cordi refrigerando dicatum: quid miri, ſi hanc quoque refrigerationem ita molita eſt, ſi omnino alius modus non datur? Quod ad animalia longi colli, novit Gal. cauſam 8. *Vſ. part.* 1. ut poſſint cibum perſequi. In

iiſdem

iiſdem tamen vaſa è corde in cerebrum eunt ſine periculo, 16. *Vſ. part.* 2. & non poſſit per eadem deſcendere refrigeratio, ſi omnino alius modus non datur? Quod ſi in his par eſt intervallum inter cerebrum & cor, & inter cor & pedes: quid Ariſtoteli inde mali eſt? Tibi vero, ô Galene, tuiſque omnibus conſectaneis hoc inde eſt, quod morbum animi hoc γελοίῳ, *ridiculo*, (tale enim eſt, quamvis Gal. neget) propalatis. Τὸ σκώπτειν ἢ καταγελᾷν, ὡς ἠλίθιον, ὃ δογματικῶς ἀμφισβητεῖται, προπετὲς, *temerarii hominis eſt ſubſannare & ridere in iis, quæ ſerio in diſciplinis aguntur*, verba ſunt Gal. 8. *Sent. Hipp.* 9. Et parum abeſt, quin accenſeam, qui iſta jactitant, τοῖς ἰητροῖς σοφιζομένοις, quos Hipp aic 1. *Fract.* 5. h. e. interprete Gal. τοῖς σοφόν μέν τι δοκοῦσιν εὑρίσκειν, ἁμαρτάνουσι δὲ, καὶ διὰ τοῦτο μηδὲ τὰ τοῖς ἰδιώταις ἅπασι καλῶς γινωσκόμενα φυλάττοντες, *qui cum putent, magnum quid & præclarum ſe inveniſſe, ne in illis quidem firmi ſunt, quæ ab omnibus è vulgo pro certis firmiſque habentur.* Tales qui ſunt, ut videantur pulcre ſapere, neceſſe habent uti oratione non illepide fucata, quod Sophiſtarū eſſe ait ipſemet Galenus contra Julianum. Et ne putes, me hanc dicam

cam in hoc negotio primum impinge-re Gal adi Ferdinandum Epiphanium 1. *Theorem.* 36. qui cum Zabarella *l. c.* loquitur, ut apparet.

CAP. XVII.

QUartum eſt *à temperie cerebri*, Calidum non poteſt refrigera e; At cerebrum eſt calidū. In hoc quidam valde ſunt officioſi. Et quia putant Majorem non indigere probatione, in probatione Minoris multi ſunt Piccolhominus inter hos mirifice ſatagit, ut evertat Ariſtot. rationes, quibus cerebrum vult probare eſſe frigidum. Et quamvis certūm ſit, Ariſtotelem bonam cauſam non optime egiſſe: nihil tamen hinc decedit bonitati ipſius cauſæ. Habent igitur me fatentem juxta cum illis, Falſum eſt, quod ait 3. *Hiſt.* 17. οἱ ἐγκέφαλοι τῶν μὲν πιμελωδῶν λίπαροὶ τῶνδε στεατωδῶν αὐχμηροὶ, *Cerebrum eorum, quæ pinguedinem habent, pingue eſt: eorum autem, quæ adipem, aridiuſculum*; falſum eſt, quod 2 *part.* 7. ait, Cerebrum eſſe natura frigidiſſimum, quia juncta ei ſit ſpinalis medulla, quæ calida eſt. Reve-

ra enim

ra enim ſpinalis medulla æque frigida eſt ac cerebrum; falſum eſt, quod *ibid.* ait, τοῦ ἐγκεφάλου ψυχρότητα φανερὰν εἶναι κατὰ τὴν θίξιν. *cerebri frigiditatem tactu eſſe manifeſtam*; falſum eſt, quod 1. *Hiſt.* 16. ſcribit in eundem ſenſum, τὸν ἐγκέφαλον θιγγανόμενον κατὰ φύσιν ψυχρὸν εἶναι. *cerebrum natura ſua ad tactum frigidum eſſe*; falſum eſt, quod *ibidem* dicit, ἄναιμος ὁ ἐγκέφαλος ἅπασι? καὶ ὐδεμίαν ἔχων ἐν αὐτῷ φλέβα, *exſanguis eſt omnibus cerebri ſubſtantia, neque in ſe ullam continet venam*; falſum eſt, quod iterum 2. *part.* ait eodem ſenſu, ἀναιμότατος τῶν ἐν τῷ σώματι πάντων (οὐδ' ὁτιοῦν αἵματος ἔχει ἐν αὐτῷ) ὁ ἐγκέφαλος, καὶ αὐχμηρότατος, *omnium in corpore partium (humidarum) maxime exſangue eſt (nam ne tantillum quidem ſanguinis continet) cerebrum, & ob id ſqualidum.* Hunc enim ſenſum habet vox, ex priori plane pendentem, ne quis cum Piccolh. fruſtra ſe torqueat? falſum eſt, quod 3. *Hiſt.* 3. ὁ ἐγκέφαλος πάντων ἄναιμός ἐστιν, καὶ ὔτε μικρὸν, ὔτε μέγα φλέβιον ἀποτελευτᾷ εἰς αὐτὸν, *cerebrum omne eſt exſangue, neque ulla vena, magna vel parva, deſinit in ipſum*: ſed falſum non eſt, quod eodem 2. *part.* dicitur, ὁ ἐγκέφαλος ψυχρότατον τῶν ἐν τῷ σώματι

 μορίων,

μορίων, *cerebrum membrorum omnium frigidiſſimum eſt*; falſum non eſt, quod 5. *Gen.* 3. φύσει ἐστὶν ὁ ἐγκέφαλος τοῦ σώματος ψυχρότατος, *in toto corpore cerebrum eſt natura frigidiſſimum*; falſum non eſt, quod *de Somno* 3. πάντων ἐστὶ τῶν ἐν τῷ σώματι ψυχρότατος ὁ ἐγκέφαλος, *omnium in corpore partium cerebrum eſt frigidiſſimum*; falſum non eſt, quod iterum 2.*part*.7. affirmat, τὸν ἐγκέφαλον φύσιν ἔχει κοινὴν ὕδατος καὶ γῆς, *Cerebrum naturam habet aquæ & terræ communem*; falſum non eſt, quod *ibidem*, ſubjicit, ὅτι δ' ἐστὶν ὁ ἐγκέφαλος κοινὸς ὕδατος καὶ γῆς δηλοῖ τὸ συμβαῖνον περὶ αὐτὸν· ἑψηθεὶς γὰρ γίνεται ξηρὸς καὶ σκληρὸς, καὶ λείπεται τὸ γεῶδες, ἐξατμισθέντος τοῦ ὕδατος, *cerebrum eſſe aqueum & terreum oſtendit id, quod accidit circa illud. Elixum enim fit ſiccum & durum, exhalanteque humore relinquitur, quod terreum eſt*. Si de humiditate præterea aliquid velis, verum eſt, quod ait 1. *Hiſt*. 16. κατὰ μέγεθος ἄνθρωπος πλεῖστον ἔχει ἐγκέφαλον καὶ ὑγρότατον, *homo proportione magnitudinis, cerebrum habet plurimum & humidiſſimum*; verum eſt, quod 2.*part*.14. inquit, πλεῖστός ἐστι καὶ ὑγρότατος ὁ τῶν ἀνθρώπων ἐγκέφαλος, *hominum cerebrum copioſiſſimum & humidiſſi-*

midiſſi-

midiſſimum eſt: Ne dubites, Gal. 1. *Temp. ult.* & 2. *Temp.* 3. inter partes humidas habet: 5. *Aph.* 69. manifeſte frigidum eſſe ait. At heic tribus argumentis calidum eſſe affirmat? Si quidquam video, loquitur comparate. Ut enim ridiculum ſuum faceret ſerium, pœnitudine, credo, ductus, cerebrum ait calcaneo eſſe calidius, ideoque fieri, ut calcaneum refrigerando cordi ſit aptius, quam cerebrum. Revera autem cerebrum eſt frigidum, reſpectu ſcil. partis temperatæ, quod magnus hac in parte Ariſt. adverſarius, Argenterius, quoque tradit. Et in promtu ſunt Galeni in Arte c. 28. verba, *Cerebrum calidiſſimum eſt frigidius corde frigidiſſimo.* Quod ſi non credis; confer utriuſque partis ſubſtantiam, cerebri quidem mollem, & albam, cordis autem duram & rubram, nec diffitebere. Quin para tibi vivam Anatomiam, experiere, verum eſſe, quod dico. Quod tamen dum ſtudio contradicendi negare vult Piccolhominus, turpiter ſe dat. Quid enim eſt, quod ait, ſe in cane vivo animadvertiſſe, cor & cerebrum æque fere calida eſſe. Quid eſt illud *Fere*? Gradus ruſtici, *ein Bavvrenſchritt*, ut nos ſolemus dicere. Quomodo enim focus non

 ſit

ſit calidior vaporario, cui calefaciendo eſt factus? aſſerente idipſum etiam Gal. 2. *Temp.* 4? Jam ergo hoc adverſariis ultro datur, *Cerebrum eſt actu calidum* Sed an propterea non poſſit refrigerare cor? Remiſſum enim remittit intenſum. Qui tradunt rationem compoſitionis medicamentorum, dicunt, Ex calido, ut ſex, & calido, ut duo, non fit calidum, ut octo, ſed ut ſeptem ſeu ſex. Hoc enim demit illi. Affunde aquæ calidæ tepidam, non calefiet amplius, ſed refrigerabitur. Hinc apparet falſitas Majoris. Apparet etiam inſignis lapſus Piccolhomini, qui putat, ſi obtineat, cerebrum eſſe temperatum, jam ſe obtinuiſſe, cerebrum non poſſe refrigerare cor. Hei mihi, quam nemo ſapit omnibus horis!

CAP. XVIII.

QUintum eſt illud, cujus pene in veſtibulo memini, *Fruſtra fit per plura, quod fieri poteſt per pauciora*; At cum Ariſtot. ipſe pulmones & aſperam arteriam præfecerit refrigerando cordi, cur adeo ſui eſt immemor, ut jam aliam comminiſcatur refrigeratione? Reſpondere poſ-

ſem

ſem cum Accorambono in *l. d.* (quo etiam inclinat Langius) refrigerationem cerebri eſſe καθολικώτερον, *magis univerſalem latiusque patere.* Ubi enim pulmones & aſpera arteria non ſunt, ut in piſcibus, refrigeratio cordis fit à cerebro, inquit. Verum cum ad id facile ſit reſpondere, diſtinxi ego, diſtinguoque amplius, Refrigeratio, quæ fit per pulmones, eorumque analogum in piſcibus quibuſdam, pertinet ad ſanguinem alimentarium, aut potius ad cor, quod ſanguinem illum conficit. Refrigeratio, quæ per cerebrum fit, pertinet ad ſenſus in ſanguineis. Hæc ipſe Ariſtot. diſtinxit. De *priori* enim verba ſunt *de Somno* 2. τὰ ἀναπνέοντα, ἐ τὰ τῷ ψυχρῷ καταψυχόμενα, πρός γε τὴν σωτηρίαν τοῦ ἐν τούτῳ τῷ μορίῳ (καρδίᾳ) θερμοῦ, ἡ φύσις πεπόρηκε. Quem locum à Gaza male habitum, ita interpretandum duco. *Natura, ad ſalutem calidi, in hoc membro (corde) ſtabulantis, perforavit, tam illa animalia, quæ reſpirant, quam illa, quæ in aqua perfrigerantur.* Cur autem verbum πορέω ita vertam, locus dicendi forte alius erit. De *poſteriori* ſunt ſupra allata loca, præſertim ille, qui cerebrum eſſe factum dicebat, πρὸς τὴν τῆς αἰσθήσεων ἡσυχίαν καὶ

ἀκρίβειαν, ad ſenſuum quietem & accurationem. Faceſſat itaque convicium Gal. qui Ariſt. ait hac in parte fuiſſe ſui immemorem! Qui enim id dici poteſt de eo, qui de diverſis rebus diverſa docuit diverſis locis? Ut iterum dicere cogar, quamvis nauſeam ſit pariturum, Legiſtine Ariſtotelem, ô Galene?

CAP. XIX.

SExtum ita formare debuit Piccolhominus, *Aër calidiſſimus non refrigerat cor, Cerebrũ eſt calidius aëre etiam calidiſſimo, Ergo cerebrum non refrigerat cor.* Aut ita hypothetice, *Si aër calidiſſimus non refrigerat cor, multo minus cerebrum, quod eſt calidius aëre calidiſſimo, refrigerabit cor, At verum prius, Ergo.* Aſſumtum probatur, In aëre calidiſſimo ſi tractentur vulnera capitis, diligenter tamen videndum, ne cerebrum refrigeretur. Id enim malorum ultimum eſt. r. nego, aërem etiam calidiſſimum non aliquatenus refrigerare cor. Quomodo enim viverẽt Æthiopes, Ægyptii, adeoque Orientales & Meridionales omnes? Et nos experimur, etiam in calidiſſimis balneis

balneis nos aliquandiu vivere poſſe. Refrigerat igitur, ſed non æque feliciter. 2. dico licet cerebrum ſit calidius aëre: non eſt tamen calidius corde. Qua de re jam dixi Gal. ſententiam, ſenſui reſpondentem. Quod de periculo in vulneribus capitis dicitur, alio pertinet, quam ad ſimplicem refrigerationem. Idem enim accidit in vulneribus thoracis. Quæ cauſa? quam Gal. attulit ſupra, Quia allabitur aër inalteratus, præterque conſuetudinem. Vide Cæſalp. 5. *Artis*, 2. Quod autem vellicat Gal. Ariſtotelē, qui 2. *Gen. & Cor.* 3. aërem dixerit eſſe calidum: ſolens ſuo more facit. Loquitur enim Philoſophus ibi de aëre puro & elementali, qui revera calidus & humidus eſt, teſte etiam Hipp. *l. de Carnibus*, non de eo, quem ſpirando trahimus. Vide Accoramb. *d. l.* An hoc non eſt peculiare Gal. argumentum? Voluit enim obviare tantum inſtantiæ illi, *Niſi forte cerebro aërem calidiorem exiſtimans, &c.*

CAP. XX.

SEptimum eſt, *à natura calidi.* Calidum, inquit, ſurſum fertur, nō deorſum. Poſſum ſatisfacere dupliciter, 1.

per inſtantiam, Spiritus animalis, qui calidus eſt, fertur deorſum in nervis. 2. *allato modo refrigerationis*, de quo ſatis ſuperque, niſi forte ſuper eo audire placet Th. à Veiga, *Com. in Art. c.* 28. Quia peculiare ſpiritus temperamentum moderandum erat, & variis aptandum actionibus, genuit membrum ſubfrigidum, albũ, molle, citra vaſa, *cerebrum*, ut per totum illud converſans ſpiritus, à corde delatus, recipiat temperamentum, puritatem & ſplendorem, ad divinas in cerebro functiones. *Elegantius Com. in* 3. *Loc. aff.* 4. Pulcre Natura intelligens, calorem animalibus functionibus neceſſarium eſſe, ſed eum tamen frigore temperatum, & ad moderationem, quietemque redactum, quo nec motus temerarii ſint, nec ſenſationes deliræ, quales ſunt phreneticorum: junxit in animalibus cerebrum cordi. Quemadmodum enim fabri ferrarii ferrum aptant primum igne, deinde aqua temperant: ita ſpiritum vitalem primum inflammare debet cor, cerebrum deinde attemperare, ut quietem comparet, qua anima ſapiens evadat.

CAP.

CAP. XXI.

OCtavũ ſit id, cujus ſupra quoque ex Argenterio memini, De ſententia Ariſt. non omnes ſenſus pertinent ad cerebrum, quomodo igitur Ariſt. dicere poteſt, *Cerebrum eſſe ſenſorium*? Loca ſunt 2.*part.*7. & 12. Dixi ex Averroë, imperitiam Anatomiæ non debere nocere ſententiæ Ariſtot. Quemadmodũ itaque Galeni doctrinæ 8. *Vſ.part.*6. de modo auditionis (puta quod fiat aëris percuſſione quaſi unda progrediente ad cerebrum) non nocet, quod ille ſtructuram auris intimam ignoravit, & in ſpecie, quod 6. *Meth. ult.* de ſententia Eraſiſtrati, ut patet ex 7. *Sent. Hipp.* 3. docuit, Meatum auditorium, non ſolum ad duram matrem pertinere, ſed etiam nervum contingere, qui in ipſum è cerebro deſcendit: ita Ariſtoteli, in univerſum de omnibus ſenſibus loquenti, non debet nocere, quod progreſſum omnium è cerebro ad ſenſoria nervorum neſcivit. Oſtendiſſet aliquis Ariſtoteli: cum gratiarum actione accepiſſet, quia ſentẽtia ipſius hac ratione

ta confirmatur, ut nihil amplius. Hei mihi, ſi aquilæ illi non obſtitiſſet malignitas temporum, quam pulcre haberemus explicatos uſus multarum partium, qui hodie vel ignoti nobis ſunt, vel male docti!

CAP. XXII.

NOnum conficit *ratio illa validiſſima, quæ Ariſtotelis & Peripateticorum dogmata evertit funditus*, inquit Orator Gallus. Si cerebrum refrigerandi cordis gratia tantum conſtructum eſt, quid opus tam mirabili ſtructura? quorſum cavitates quatuor, corpus cameratum, plexus arteriarum labyrinthei, conarium, glutia, epiphyſis ſcolicoides, ſpinalis medulla, nervorum propagines. Audio: ſed audi tu quoque. Si cerebrum gignendi ſpiritus animalis gratia tantũ factum eſt, quam rationem reddis ſtructuræ illius mirabilis & vere Dædaleæ? Certe, tam tibi aqua hæret, quam mihi! Et ſunt in medio duorum magnorum virorum ſcripta, Altimari & Claudini, in quibus probant, facultates principes non fieri in ventriculis, ſed

in cor-

in corpore. Ego vero *in Com. in deuſ. part.* probavi, ſenſus etiam externos fieri in corpore, non in ventriculis, ut iſti volunt. Cum enim ſpiritus in ventriculos non illabantur; nervi etiam cum illis non ſint continui: quei poſſit hoc dici? Quare ſpongia ἀδιάπλαςος, *informis*, ut Galenus loquitur, idem præſtiterit. Quæſo autem te, per Deum immortalem, mi Laurenti, quid habes, quod tantopere jactes de ratione ædificii hujus mirifice miri? Ventriculorum duorum ſuperiorum tres affers uſus, quos omnes ſi commentitios eſſe dixero, vere dixero. Horum præcipuus quia eſt ſpirituum generatio; quippe, qui extendit ſe etiam ad alios, ad nates, ad ſequentia; is ipſe autem falſus eſt, ut ante me probarunt optimi Galenici: quid habes, quo te jam oſtentes præ Ariſtotele? Præſtat fateri ignorantiam, quam falſis aſſertionibus collutulare naturam. *Quod non ita eſt, ut dicitur, etiamſi honos videatur, injuria eſt*, inquit quidam Caſſianus cænobita è veteribus Theologis. Sic hodie plerique agunt, Quidquid dicit Ariſtoteles, quidquid dicit Gal. eſt omni exceptione majus. Non ita, Qui nõ dubitat, ajebat, Scherbius, eſt ſimilis homini dormienti & ſecu-

ſecuro, h. e qui plane non cogitat, in quanta ignorantia verſemur.

CAP. XXIII.

ARgenterius & Laurentius *hæc addunt reliquis.* Quoniam Natura in omnibus eſt juſta, ſiquidem à cerebro refrigerium debet exſpectare cor, quo calidius eſt cor, eo majus erit cerebrum. Quare in leone, animali calidiſſimo, cerebrum erit majus, quam in homine, & in maſculo majus, quam in fœmina. *Reſpondeo,* nulla heic neceſſitas eſt. Satis enim eſt, ut tantum refrigeretur (ita enim loquar) cor, quantum ſpeciei illi convenit. Leo *v. g.* non debet tantopere refrigerari, quantopere homo, alias deſineret eſſe leo. Alioquin notum eſt Veſalii dogma *l. 7. c. 1. Tam magna eſſe animalium cerebra, quam proxime ad rationem humanam accedunt.* Homo igitur quia animalium rationaliſſimus, ut ſic dicam, jure maximum habuit cerebrum. Leo autem, quamvis calidior homine, non tantum habet cerebri, quia tanto refrigerio non indiget. Cæterum quod de mare dicitur heic, Ari-

ſtotelis

ſtotelis eſt 2. *part*. 7. & Plinii *l. 11. c.* 37. quod ratione non caret, quamvis, credo, nemo libellæ appenderit.

CAP. XXIV.

Corollarii loco libet mihi hæc adnectere. Ut Ariſtot. hoc ſtatuit, inquit Argenterius, ita modum dicere non poteſt, quo id fiat. Immo vero, & poteſt dicere, & dicit. *συμπάθειαν enim ait eſſe inter cor & cerebrum, ſenſumque fieri, cum ſanguis alteratur in cerebro*, 2. *part*. 7. Cujus loci emendationem eam, quam ſupra tradidi, ſi non recipis, & cum Accorambono intelligis per principium *Animam*: non ego quidem pugno, modo hoc mihi des, quod ſequentia verba mihi dant, *Senſum fieri per alterationem ſanguinis*. Hæc enim explicant *συμπάθειαν* illam. Viderat, ut reor, Argenterius, modum hunc dari poſſe, & datum eſſe dudum ab Averroë. Ideo in hunc convertit ſpicula ſua cauſans, non eſſe modum illum conformem menti Ariſtotelis. *Ariſtoteles*, inquit, *per partium connexionem fieri tradit*. Ubi, quæſo te per omnia ſacra? Oſtende mihi, ut ego

oſtendi

oſtēdi συμπάθειαν, & cedam è veſtigio. Certe Gal. non agnovit, alioquin non uſurus fuiſſet argumentis illis, quæ à diſtantia utriuſque partis inter ſe ſumuntur. *Ariſtoteles* inquit porro, *cor refrigerari dicit, non ſpiritus.* Ubi, quæſo te iterum per omnia ſacra? Oſtende mihi, ut ego oſtendi tibi ſanguinem, qui includit ſpiritus, quippe, qui ſine ſanguine nuſpiam ſunt. Quare illud cadit ſimul, quod Laurentio adeo placuit, ut denuo nobis commendaret, Spiritus illos non deſcendere ad cordis refrigerium. Non debent: ad ſenſoria enim deſcendere debent, doctore ipſomet Ariſtotele, quamvis non uſque adeo luculenter, ob nubes illorum temporum. Tu vero, ſi honeſtus es, utere hac luce noſtra ad declaranda ea, quæ obſcurius ab Ariſtot. ſunt tradita, non autem ad premendum bonos viros. Idem Argenterius, cum ſecus quam Gal. explicat mentem Ariſtotelis de mediocri temperie, quam totum corpus nanciſcatur ex mutua duarum harum partium oppoſitione: declinat ad Accoramboni ſententiam, de qua dixi, quod ſatis eſſe poſſit.

CAP.

CAP. XXV.

INiquior Argenterio Piccolhominus eſt. Dum enim proram puppimque negotii in eo conſiſtere putat, ut probet, *Cerebrum non eſſe frigidum*: in duobus maxime impingit. Cum negat, tẽperatum refrigerare, ridendum ſe propinat lixis & coquis. Cum putat, Ariſtotelem tam cæcum fuiſſe, ut neſciverit, quo reſpectu pars quælibet dicatur frigida aut calida, in ipſo principio labitur cum onere, effunditque omnem gratiam. Porro autem cum aggreditur rationes Ariſtotelis, parum abeſt, quin ineptus fiat. *Cerebrum non eſt factum*, inquit, *ut cordis calorem temperet: quia cordis tantum incendium non eſt, ut in ore comedentis ardorem aut exulcerationem excitet, piperis inſtar, aut pyrethri, aut euphorbii.* Quis Deorum hominumve unquam iſta ſomniavit, præter Piccolhominum? Et quæ ratio, ſi tantopere non calet, non indiget contrario momento? Credo, ſuboluiſſe ipſi. Propterea paulo poſt *ſpiritum animalem* fieri contendit, non alteratione (non poterat enim a-

liam

liam qualitatem, quam frigiditatem, dicere) ſed nova & ſubſtantiali generatione. Mox addit, *Cerebrum non poteſt alterare cor: quia tantum abeſt, ut inter ſe exquiſitiſſime confundantur, ac per minima miſceantur (hoc autem neceſſarium eſt, ſiquidem ad medium perveniri debeat) ut ne quidem contingant ſe.* Quid eſt calumnioſe interpretari verba alterius, ſi hoc non eſt? Quis autem non videt, tolli hoc modo omnem per συμπάθειαν alterationem? Hanc autem revera non tollet, niſi omnes, ne quid aliud dicam, morbos per conſenſum tulerit. quod utinam faceret? Quis item non videt, arare illum vitula Argenterii, dum connexionem ſeu adhæſionem urget, quam Ariſt. ne per ſomnium quidem cogitavit? Eidem culpæ (debebat enim fateri, per quem profeciſſet) affinis eſt, dum conatur reſpondere ad id, ad quod negavi ego c 13. poſſe reſpondere? Si hoc voluiſſet Natura (vult dicere Argenterius) oportebat adverſus ſiccitatem & duritiem oſſium, adverſus pulmonis calorem & mollitiem, aliarumque partium exceſſus, immodicas qualitates contrarias in aliis partibus moliri, &c. Cur, quæſo, oportuit? mi Argenteri. Ut enim ipſe fateris,

ris, non omnis exſuperantia requirit, ut temperetur. Si enim pars ſit talis, ut ſuas functiones, uſuſq; exercere poſſit, non eſt opus. *V. g.* Oſſa debent eſſe dura, pulmo debet eſſe mollis, & ſic de cæteris. At *cor* non erat tale, quod ſentire poſſet, ſi modo calorem in totum corpus diſtribuere debebat: ideo ut ſentire poſſet, opus habebat ſuccenturiata parte, quæ calorem illius retunderet. Hæc cauſa eſt, cur in iis tantum ſit cerebrum, in quibus cor eſt, ceu dixi ſupra. Hinc apparet, quam temere dixerit Piccolhominus, *Ariſtotelem in hoc negotio fregiſſe autoritatem veteris diſciplinæ, Hippocraticæ & Platonicæ!* Ubi rationes habuit, fregit, & jure. Amicus enim Socrates [ait ipſe] amicus Plato, ſed magis amica veritas. Nimirum, fruſtra Hippocratis, Platonis, Socratis autoritas apud doctos homines in teſtimonium vocatur, cum poſtea nihilominus quærendum ſit, An Hipp. Plato, Socrates cum ratione conſentiant? Apparet etiam, irritum eſſe telum Argenterii, qui ait, *Ariſtotelem confinxiſſe potius hominem ex ſua ratione & ingenio, quam vidiſſe unquam.* Apparet quin etiam: verum abrumpo, ne latius ſerpat oratio, quam modeſtia permittit.

CAP.

CAP. XXVI.

ANtequam *colophonem* imponam, non poſſum non meminiſſe Pacii, qui *Com. in 6. Meth. 6.* arma expediens in Zabarellam, pene transfugit in caſtra Ariſtotelis. Dum enim conatur reſpondere argumento ſecundo, *Sedes*, inquit, *facultatis ſenſitivæ atque motricis aptiſſima eſt, non quæ calidiſſima, ſed quæ caloris moderatiſſimi. Alioquin oportebat, quæ animalia calidiſſima ſunt, ſenſu, motu ac principibus actionibus præſtare cætera, quod profecto non evenit. Igitur ratione diverſarum operationum anima indiguit diverſis inſtrumentis, & diverſa temperatura donatis, ejuſque facultates in iis vigere, quia per hæc & in iis operatur anima. Ad operationes principes, præcipue ad ſenſum & motum, maxime aptum erat cerebrum, ſua quadam temperie donatũ, quo pacto ſenſitivam & motivam facultatem dicimus in cerebro reſidere.* Hæc ille: quæ plane Peripatetica ſunt, ſi hoc ſolum demas, quod cerebrum putat eſſe primum ſenſorium. Quod ut obtineat valde laborat in eo, ut probet, ſpiri-

tum animalem diſtare ſpecie à vitali, quod utriuſque ſpecie differentes ſunt operationes. Ego vero hoc neceſſarium eſſe nego, ſpecie differentes effectus nō poſſe edi à cauſis, quæ gradu tantum inter ſe differunt. An non ignis gradus quidam ne coquit quidem, alius perfecte coquit, alius amburit etiam? Si dubitas, adi Chymicos noſtros, & diſce, Quid & quantum poſſint gradus ignis? Præterea concedit ipſe, ſatis eſſe, ut dici poſſit coctus in cerebro ſpiritus animalis, ſi ita à cerebro alteretur, ut temperaturam & officium mutet. Ubi ſi excepero, Ergo in ventriculo etiam ita erit, in aliis partibus, ad quas it ſpiritus vitalis: reſpondebit ille, Non. Quare? Quia habet eandem temperiem, idem officium. Ego vero nego. In ventriculo enim chylificat, in mammis lactificat, ut ſic dicam, in aliis facit aliud, & ſpecie differens. Quo ipſo profecto concidit dogma ipſius. Nam & *ſpiritus animalis differt à vitali, ut propriū à communi, genus à ſpecie* Quod cum plane ſtabiliat *principatum cordis Ariſtotelicum*, non eſt cur pluribus immorer. Video enim hunc virum quoque maluiſſe bonum eſſe Interpretem, quam bonum Philoſophum. Mihi alius

lius eſt animus, Ubi verum, ibi ego quoque ſum. Obloquentes ulciſci didici contemtu, exemplo Friderici II. Imp. literatiſſimi principis, cui iſtum Senarium fuiſſe familiarem, alicubi legi.

πολλῶν ἐγὼ θηρίων ψόφους ἀκήκοα.

FINIS.

CASP. HOFMANNI,

DE

ICHORIBUS,

Et in quibus illi apparent, affectibus,

COLLECTANEA.

Cla

D.D.
PH
in

CA

no, op
viribus
materia
ceſſaria
dicis.
non p
tale r
dem
quod
eſſet fa
rum. cu
ſus eff
quoru
nittern
hoc ne
traher
ſe illi i

Clariſſimo & excellentiſſimo viro,

D.D. ANTONIO VARO, PHILOSOPHO & MEDICO in illuſtri SALANA, Domino & amico plurimum obſervando, S.P.D.

CASPAR. HOFMAN.

Cum PH. SCHERBIUS, mũdus ille omnium virtutum & diſciplinarum, non procul abeſſe ſe ſentiret à fatali termino, optaſſe dicitur, liceret ſibi integris viribus diſputare *de morbis colliquativis*, materia tam vulgo ignota, quam neceſſaria omnibus elegantioribus Medicis. Inde cum conjectarem ego, ſi non perfectum, certe affectum quid tale reliquiſſe illum: cœpi apud hæredem diligenter inquirere, facturus, quod erga Præceptorem optimum fas eſſet facere memorem diſcipulum. Verum cum opinione mea luculenter falſus eſſem, dubium, malignave potius quorundam invidentia, quam fato ſiniſteriore? cogitationes ſuſcepi ipſe de hoc negotio. Quod cum ſubinde me traheret ad ichoras; & vero oſtendant ſe illi in longe etiam aliis morbis, quam colli-

colliquativis: accidit mihi, quod apud Flaccum illi, cui cum amphora eſſet inſtituta, urceus exiit. Viſa tamen fuit, ne ſic quidem res male cecidiſſe, quando ſummi cujuſdam viri vox eſt nota, *Ichoras in ore Medicorum verſari frequenter, at qui ſint ii, paucos omnino intelligere.* Hac occaſione quæ nata mihi erant, proponere erat animus more in Academiis uſitato: verum, deluſus à quodam, nolui prenſare alios, poſtquã amici, ad quos factum dimanarat, inſtare cæperant, hac potius irem via. Tibi autem Vir Clariſſime, nuncupo, duas ob cauſas. Alteram: ut ſtimulum ſubdam expromendi è myrothecio ingenii tui illuſtris, quod propius accedat ad acumen & judicium communis preceptoris, incomparabilis SCHERBII. Alteram, ut, quoniam animi deſtinatione quadam dudum veſter fui, ita penitius irrepam in notitiam illam, quam SCHERBIUS olim fundavit primus. Bene vale. Ex Altorfio Noribergenſium, Calend. Decemb. 1617.

CAS-

CASP. HOFMANNI
DE
ICHORIBUS, ET IN QUIBUS illi apparent, affectibus,
COLLECTANEA.

TO ἰχὼρ, ἀντὶ τοῦ ἰσχὼρ, ἀπὸ τοῦ ἰσχὺν, *pro quo etiam*, ἴσχειν *dicitur*, quod eſt attenuare, *tam late patet apud authores, quam late* τὸ ὑγρὸν ἢ ὑγρότης, humidum ſeu humiditas.

2. *De plantarum humore* apud Dioſc. l. 1. c. 135. & l. 5. c. 1. *accipitur Ichora enim vocat liquorem illum, qui ex corni & vitis lignis viridibus exſtillat, dum comburuntur. Hæc exſcribens* Plinius l. 24. c 8. & in proœmio. l. 23. *modo ſudorem interpretatur, modo aquam.*

3. *Apud Homerum* Iliad. ε *contra diſtinguitur à ſanguine, & datur hic quidem animalibus mortalibus, ille autem immortalibus*, [Verba ſunt Jll. Cauſaboni in Pherecyden Laërtij, *Deorum*

M *lin-*

lingua alia eſt à vulgari apud Homerum, Platonem, Clementem, alios.] *ut loquar cum Platone in Timæo, & Seneca* 8. Epiſt. 59. *Verba ſunt de Venere à Diomede vulnerata:*

——ῥέε δ' ἄμβροτον αἷμα θεοῖο,
Ἰχὼρ, οἷόσπέρ τε ῥέει μακάρεσσι θεοῖσιν,
Οὐ γὰρ σῖτον ἔδουσ', οὐ πίνουσ' αἴθοπα οἶνον,
Τούνεκ' ἀναίμονές εἰσι, καὶ ἀθάνατοι καλέονται.

Fluxit autẽ immortalis ſanguis Deæ,
Ichor, ſcilicet qualis fluit beatis Diis;
Non enim edunt cibum, non bibunt rubrum vinum,
Ideo exſangues ſunt, & immortales vocantur.

4. *Locum hunc Plutarchus laudat in vita Alexandri Magni. Cum enim ſagitta ictus graviter doleret, amicis, aut potius adulatoribus, qui Deum eum faciebant, dicebat:* Id quidem, quod de vulnere effluit, ſanguis eſt, non ἰχὼρ, οἷόσπέρ τε ῥέει, *&c. An Epicurus confinxit hinc Deos ſuos, quos, teſte Cic.* 1. de nat. Deor. *negabat corpus habere, ſed quaſi corpus non ſanguinem, ſed quaſi ſanguinem?*

5. *De omni ſive ſecundũ ſive præter naturam humore animalium mortalium dici aliquando, elicio ex Hipp. & Gal.* 1. de Nat.

hum,

hum.4. *Cum enim egiſſet ille de ſanguine, bile utraque & pituita, ſubjunxiſſet verò,* καὶ παντοῖον τι, *explicat hic ultimum hoc* περὶ τῶν ἰχώρων, τῶν ἐν ταῖς χαλεπαῖς οὔσαις νόσοις γιγνομένοις, de ichoribus, qui in difficilibus morbis exiſtunt. *Vnde ſic infero: cum* τὸ παντοῖον *Hippocraticum ſit ejuſdem generis cum iis, quæ præceſſerant,* παντοῖον *autem, interprete Galeno, ſignet Ichoras: ſignabunt utique præcedentia etiam.*

6. *De humore præter naturam locus eſt apud eundem Hippo.* l. de Arte, tit. 17. Apud Marinellum puta. πᾶν τὸ ἀσύμφυτον, *inquit*, ἤν δε δέρματι, ἤν δε σαρκὶ καλύπτηται κοῖλόν ἐστι πληρεῦται δὲ ὑγιαίνον μὲν πνεύματος, ἀσθενήσαν δὲ ἰχῶρος, quicquid non coaluit, ſive cute tegatur, ſive carne, cavum eſt. Plenum autem eſt, in ſanitate quidem ſpiritu, in morbo autem ichore. *Eodem ſenſu videtur accipere, cum* l. de corde, t.9. *ait, In animalis mactati ſiniſtro cordis ventriculo nihil eſſe* πλὴν ἰχῶρός τινος ἢ χολῆς ξανθῆς, præter ichorem quendam, bilemque flavam, *At vero idem Hipp.* t. ſeq. *videtur accipere de humore quodam naturali, qui inquam, in articulis continetur,* τούτων οὐκ ἐν *inquit*, οὐχ ὑπαφρόν ἐστι, καὶ ἔχον περὶ αὐτὸ θαλάμας, αἷς καταγ-

γέμει ἰχῶρος ἐκ διοιγομένων αὐτῶν, πολύς τε καὶ πολλὰς λυπήσας ἐξέρχεται, oſſium articulatorum nullum eſt, quod non bene humidum ſit, habeatque cavitates, quas denunciat Ichor, qui ſauciis illis effluit copioſe & cum dolore.

7. *De eodem (ſed latius extendendo.)* *Gal.* 8. Sen. Hipp. 4. *extremo accipit. Docens enim ibi, quomodo animal conſtituatur, non ex quatuor elementis, ſed ex iis, quæ unicuique elemento in corpore reſpondet, ait: Terram nuſquam videmus per ſe ſolam in corpore congregatum, nuſquam aquam; ſed ichoras quoſdam, factos ex miſtione elementi aquei & ignei. Neque illos tamen ſemper ſolos: ſed ſæpe auctos craſſamento terreo ſeu fæculento, &c.*

8. *Non de omni, ſed de ſolo ſanguine* *Hipp.* l. de nat. pueri. t. 4. *cum de pſaltria ait, In eo, quod ejecit, apparuiſſe fibras albas & craſſas*, εἰλημμένας ξὺν ἰχῶρι παχεῖ καὶ ἐρυθρῷ, continentes ichorem craſſum rubrumque. *Clarius Diocles apud Paulum* l. 1. c. ult. *qui ſub æquinoctium vernum ait augeri* γλυκεῖς ἰχῶρας αἵματος, Dulces ichoras ſanguinis.

9. *Contra, ut plurimum de longe alio humore, quam ſanguine capitur, quando ſcilicet* τὸ ἰχὼρ *tribuitur animalibus ex-*

ſangui-

ſanguibus, [ἄναιμε, ἄσαρκε, χεδὸν εἰσ θεοῖς ὁμόιος] τὸ αἷμα *ſanguineis. Apud Ariſtotelem enim* 3. Hiſt. 2. & 6. ἰχὼρ *in exſanguibus eſt, quod* αἷμα *in ſanguineis, quamvis* 4. Part. 4. *id ipſum* ἀνώνυμον *eſſe dicat, è quo* Plinius l. 11. c. 3. *Hinc Aëtio Tetrab.* 2. Scr. 4. cap. 10. *non ſanguis ſed* ἰχὼρ *dicitur, crudus ille & mucoſus humor, quem cochleæ terreſtres emittunt. Hunc Gal.* 3. Alim. 3 χυλὸν ſuccum, 2. Art. 51. μύξαν, mucum *vocat* Plinius lib. 30. c. 15. *ſalivam.*

10. *Hinc* (*propter ſimilitudinem temperamenti, credo*) ἰχὼρ *in ſanguineis dicitur nonnunquam ſanguis crudus & imperfectus, ſed qui ad perfectionem ſuam venire poteſt, Hoc ſenſu Ariſtoteles* 3. Hiſt. 19. *ait,* ἐξ ἰχώρων πεπτομένων γίνεσθαι αἷμα, ex ichoribus concoctis fieri ſanguinem.

11. *Hinc adeo* (*propter ſimilitudinem ſubſtantiæ, credo*) ἰχὼρ *vocatur tenuior pars maſſæ ſanguineæ corruptæ & colliquatæ: Quo factum eſt, ut Ariſtoteles eum priori illo conjunxerit, ceu patebit ex dicendis.*

12. *Vterque hic* ἰχὼρ *quia aliquatenus æmulatur ſubſtantiam* τοῦ ὀῤῥοῦ ſeri, *quod eſt apud Hipp.* l. de alim t. ult. ὄχημα τῆς τροφῆς vehiculum alimenti: *ſit ut &*

ὀῤῥὸς ille appelletur aliquando τοῦ ἰχῶρος nomine, & ἰχὼρ hic accipiat nomenclaturam τοῦ ὀῤῥοῦ. Hinc Ariſt. 3.Hiſt.20. ait, Omne lac habere ἰχῶρα τινὰ ὑδατώδη, ὃς καλεῖται ὀῤῥὸς, ichorem quendam aqueum, qui vocatur ſerum. Et Gal. 2. Elem. 2. ait, Id quod in ſanguine reſpondet ſero lactu, eſſe οἷον ἰχῶρα, quaſi ichorem. Idem 2. in 6. Epid. 38. affirmat, Nihil aliquando referre, utro nomine dicatur tenue id, quod in omnibus liquoribus eſt.

13. Hinc iſta duo vocabula ſæpe ſunt συνώνυμα, De priore locus eſt apud Philoſophum, 3.Hiſt.19. ubi ait, τὸ αἷμα γίνεσθαι ἰχωροειδὲς καὶ διαῤῥῶσθαι, ſanguinẽ fieri ichoroſum & ſereſcere. De poſteriori loca ſunt apud Gal. 3. Sympt. cauſ. 2. 1. Artic. 30. 2 Fac. nat. ult. ubi ὀῤῥοὺς vocat, quos ἰχῶρας debebat.

14. Et hic eſt duplex ἰχὼρ Ariſtotelis, quem ille duobus locis, ſed verbis paululum mutatis, deſcribit. Ait enim 3.Hiſt. 19. ἰχὼρ ἐστιν αἷμα ἄπεπτον, ἢ τῷ μήπω πεπέφθαι, ἢ τῷ διωῤῥῶσθαι, ichor eſt ſanguis crudus, aut quia nondum concoctus eſt, aut quia in ſerum abiit. Et 2. part. 4. ἰχὼρ ἐστιν ὑδατῶδες τοῦ αἵματος, διὰ τὸ μήπω πεπέφθαι, ἢ διεφθάρθαι, ichor eſt aquoſum quid ſanguinis, ſive id fiat,

id fiat, quod ſanguis nondum ſit perfecte coctus, ſive quod poſt coctionem corruptus ſit.

15. *Hac res quia magni in Medicinâ momenti eſt, ut recte intelligatur, liceat mihi alterum & priorem Ariſtotelis ichorem vocare* ichorem mitem, *alterum & poſteriorem,* ichorem acrem.

DE ICHORE MITI.

16. *Hunc deſignat Philoſophus per* αἷμα ἄπεπτον διὰ τὸ μήπω πεπέφθαι*: fit enim, dum calor non recte conficit alimentum, ab hepate attractum. Quod cum procul dubio aquoſum ſit, jure vocat idem* αἵματος ὑδατῶδες*, Ita autem loquitur, ut accommodare poſſit etiam alteri membro.*

17. *Eſt enim, ut* 3. Part. 5. *ſe explicat,* αἷμα ἐξυγρανθὲν δι᾽ ἀπεψίαν, ἀδυνατούσης τῆς ἐν τοῖς φλεβίοις θερμότητος πέσσειν δι᾽ ὀλιγότητα, ſanguis ob inconcoctionem dilutior, cum calor in venis appenſiſque viſceribus paucior eſt, quam ut percoquere poſſit.

18. *Quamobrem etiam morboſum eſt, quia nihil aliud eſt, quam* φλέγμα καὶ ὕδωρ, διὰ τὸ ἄπεπτον εἶναι, καὶ ἀκράτητον ὑπὸ τῆς φύσεως, pituita & aqua, quæ à natura concoqui & vinci non potuit.

19. *Hinc duo intelliguntur.* I. *Quæ ſit* ἀπεψία, cruditas, *de qua heic ſermo eſt?* *Scilicet quæ opponitur* τῇ πέψει, coctioni.

20. II. *Quid ſit illud* 2. part. 4 αἵματο-χαρεῖν potentia ſanguis, & gratia ſanguinis, *ut Bonamicus explicat* 1 Alim. 25. *Puta, non quod neceſſario omnem ſanguinis generationem præcedat generatio ichoris mitis, ut quidam pertendunt: ſed ſi contingat, fieri poſſe, ut accidente calore ichor hic coquatur in ſanguinem.*

21. *Fit autem fruſtratio hæc, vel ratione efficientis, vel ratione materiæ.*

22. *De* efficiente *loquitur Philoſophus* 3. part. 5. De materia 4. Meteor. 7.

23. *Gal. etiam* 2. Acut. 30. *de materia agit, docens*, Pituitæ generationem *in pituitoſis cibis ſemper antecedere ſanguinis generationem, eaque intercedente ex cibis hujuſmodi fieri ſanguinem.* *Et* 8. Sent. Hipp 6. pituitæ ortus, *inquit*, ex alimento eſt, natura frigidiore, cum ab inſito calore non bene concoctum eſt.

24. *At hoc (quod liceat mihi addere) quomodo conſonat alteri illi dogmati.* 2. Fac. nat. 9 8. ſen. Hipp. 6. 2. Acut. 44. 8. in 6. Epid 7. 2. Elem. 2. *pituitam hanc ſemper gigni in omnibus hominibus, & mutari denique in ſanguinem? Accepiſſe autē videri poteſt ex Ariſtotele* 1. Gen. 18.

25. *Sed quomodo poſteriora quadrant ad priora? Si neceſſe eſt, pituitam mutari in ſanguinem, antequam nutrit: certe ſanguis nutrit, non pituita.*

26. *Ne putes ſub nube me latere velle. Sunt allata loca omnia de illa pituita, quæ in hepate & venis fieri dicitur: non de illa, quæ in ventriculo & inteſtinis. Hanc enim ex ſola materiæ neceſſitate fieri ſcimus,* 1. Nat. hum. 39 5. uſ. part. 4. 2. Hum. 30. *& vacuari quotidie per alvum, ut tum* in de uſ. part. *tum* 2. Fac. nat. ult. verb. *docetur.*

27. *Et cur eodem nomine dicitur pars ſanguinis, & excrementum ſanguinis? Quia ejuſdem temperamenti ſunt*, ajunt. *At contraria ſunt*, 4. part. 2. *& non magis unum nomen participare poſſunt, quam nix & alba dici poteſt & nigra.*

28. *Pars igitur ſanguinis frigida & humida non eſt pituita, quia alit abſque ulteriore elaboratione* 2. Acut. 44. *Pituita, quæ revera eſt pituita, non alit, quia quotidie vacuatur. At ichor Ariſtotelis alit, ubi reliquum perfectionis acceſſerit, ut* ex 2. Acut. 44. *loqui licet. Sola itaque illa apud Gal. pituita hoc nomen meretur, quæ fit, cum natura fruſtratur voto, vel ob materiam, vel ob efficientem.*

29. *Veterum quidam (poſt Ariſtotelem,*

credo) videntur appellaſſe ichorem hunc χολὴν ἐρυθρὰν, bilem rubram. *Hoc perſuadet mihi.*

30. *I. vox ipſa. Ἐρυθρὸς enim ſolus eſt ſanguis.* 1. in 3. Epid. 16. 1. Cris. 12. de Tum. p. n. 2. de Atrab. 2.

31. *II. Autoritas Gal. ait enim* de Atrâ b. ἐγγὺς εἶναι αἵματι λεπτῷ κατὰ τὴν σύστασιν, conſiſtentia propinquam eſſe tenui ſanguini.

32. *Atque ut ne Hollerius* coac. ſect. 2. com. 1. l. 1. t. 14. & alibi, *fidem tibi faciat, eſſe bilem naturalem, quæ & ὠχρὰ, ξανθὰ, & πυῤῥὰ, & forte aliter dicitur: expreſſe ait idem* 5. in 6. Epid. 14 αἵματ@ ὀῤῥὸν, ſanguinis ſerum *eſſe.*

33. *Amplius, ut plane ſcias, ad utrum ichora referre debeas ὀῤῥὸν hunc, explicat ſe* 2. Prog. 27. 1. Criſ. 12. *tribuitque ichori miti, ut infra patebit.*

34. *Si ſcire cupis, bene an male fecerint hi, (qui, inquam, bilis vocabulum tribuerunt ſanguini, de quo ago) dicetur tibi, Malefeciſſe. Bilis enim eſt ſimpliciter excrementum; ſanguis hic crudus, non eſt.*

35 *Et ineptum eſt Argumentum, quo utebantur: Non concreſcit, ut bilis, Ergo eſt bilis. Nam neque pituita neque melancholia concreſcunt, ut Gal. docet* de Atrab. 2.

36. *Sed*

36. *Sed cur non concreſcit ſanguis hic? Ob defectum fibrarum, ut colligere eſt ex Philoſopho* 4 Meteor. 7. 3. Hiſt. 6.

37. *Quando igitur ſanguis etiam quidam non concreſcit: præſtat manere aut cum Ariſtotele, & Ichorem vocare, aut cum Gal. ſanguinem crudum, ſi intra cancellos præſcriptos manere velis.*

38. *Docet enim is* 5. Loc. aff. 7. *Cum laborat hepar intemperie frigida & humida, affici ſanguinem, non illum tantum, qui in hepatis ſubſtantia eſt: ſed & illum, qui per vaſa Meſaraica affluit, verum diverſimode. Qui enim ſtagnat, evadit* παχὺς, καὶ δύτηκτος καὶ δυσκίνητος, craſſus & difficulter loco mobilis: *qui affluit,* φλεγματικὸς, καὶ ὠμὸς, καὶ ἡμίπεπτος, pituitoſus, crudus & ſemicoctus eſt.

39. *Morbum hunc ſubito ſequitur ſymptoma actionis læſæ in hepate. Læditur autem actio vel retentricis tantum, vel retentricis & alteratricis ſimul,* 1. Criſ. 12. 1. Prorrh. 2.

40. *Et læditur actio,* Non abolite: *ſanguificat enim hepar.* Non depravate: *fit enim ſanguis, non alius quidam humor.* Sed diminute: *fit enim ſanguis* ἡμίπεπτος, *ceu dictum eſt, qui, ut* 8. κ. τόπ. 6. *deſcribitur, eſt* οἷον ὑπογραφὴ τοῦ αἵματος,

τ☉, quaſi prima delineatio ſanguinis, *quia fit* μήπω μεγάλην ἀτονίαν ἔχοντ☉ τȣ̃ ἥπατ☉, ἀλλ' ἔτι πέπτειν καὶ μεταβάλλειν δυναμένȣ, nondum ad magnam debilitatem deducto hepate, ſed valente adhuc coquere & alterare.

41. *Propterea* ll. cc. *nec non* 3. Sympt. cauſ 2.1. Prorrh. 2. *comparat hunc affectum hepatis cum illo ventriculi affectu*, *qui* lienteria *dicitur. Quemadmodum enim ventriculus in hoc malo coquit quidem, ſed antequam perfecte coxit, expellit, ita hepar ſic affectum coquit quidem, ſed non perfecte. Eſt enim ſanguis ſemicoctus, qui, ſi accurate loqui velis, potius eſſet* χυλὸς αἱματώδης, chylus ſanguineus, *quam ſanguis, ut in* de κ. τόπ. *ait*. *Tamen* εἴ τις ὑδατῶδες αἷμα εἴποι, ἐȣ̃τ☉ ἐμοὶ δοκεῖ σαφῶς ἑρμηνεύειν αὐτὸ, ſi quis aquoſum ſanguinem dixerit, & is mihi clare loqui videtur, *inquit* in de Sympt.

42. *Appellant hunc morbum* ἡπατικὸν, *& illos, qui ita ſunt affecti*, ἡπατικȣ̀ς, *quemadmodum omnes eos, qui citra manifeſtum aliquod malum læſas habent actiones hepatis, docente* Gal. 8. κ. τόπ. 6. *Ejus nominis rationem reddit idem* in de Loc. aff. *quod mutata ſit temperies primorum corporum.* Ea enim mutata, *inquit*, mutatur eſſentia hepatis.

43. *Ple-*

43. *Plerique horum qui ita affecti ſunt, fiunt tandem* hydropici. *Scribit enim Hipp.* 6. Epid. 1. t. 6. *ὑδαταινούσας dici eas mulieres, quæ ſanguinem habent aquoſum, quo non recte purgato, intumeſcunt, quod eſt, ut Valeſius ibi explicat,* fiunt hydropicæ.

44. *Et recte quidem : nominat enim eundem morbum idem Hipp.* l. de ſuperfæt. 8. *cum earum gravidarum ſanguinem ait ἐξυδατωθῆναι, quæ cavos habent oculos, faciem, pedes, totum corpus tumidum, non ſecus ac leucophlegmatici.*

45. *Prodit autem fere ſe affectus dejectionibus talibus, ut Gal. noſter* in ſupra laudato de Loc. aff. *docet, ubi vocat ἰχῶρας λεπτοὺς καὶ αἱματώδεις,* tenues & aquoſos.

46. *Hæ dejectiones, ut Galeno vetuſtiores (ipſo ſcribente* in de *Sympt.* cauſ.) *compararunt, ſimiles ſunt πλύματι κρεῶν,* loturæ carnium. *Præſtaret autem, inquit ipſe, οὐχ ἁπλῶς οὕτω λέγειν, ἀλλ' εἰς ἀκρίβειαν τῆς εἰκόνος, ἐναίμων τε καὶ νεοσφαγῶν προστιθέναι.* non ſimpliciter ita dicere, ſed, ut ſimilitudo exactior ſit, addere, cruentarum & recens mactatarũ.

47. *Hoc facit* in de loc. aff. *cum ait. In hoc affectu διαχωρήματα εἶναι οἷον νεοσφαγῶν κρεῶν πλύμασιν ἐοικότα.* Dejectiones

ctiones eſſe quodammodo ſimiles loturæ recens mactatarum carnium. *Et* 8. κ. τόπ. 6 *inquit, ſanguinem hunc eſſe talis conſiſtentia*, καθάπερ εἴ τις ὕδατι κεράσειεν αἷμα, ac ſi quis aquæ miſceret ſanguinem, *aut*, ὡς ἂν νεοσφαγοῦς ἱερείου τὰ * κρέα ἀπολούσειέ τις ὕδατι, ac ſi quis carnes recens mactatæ victimæ ablueret aqua. Vide Cauſab. in 1 Athenæi 11.

48. *Sed quod addere oportet heic, & monet ipſuſmet*. 5. Loc. aff. 7 his, & inſuper l. 6. c. 2. *Ab initio tantum abit ille* λεπτὸς ἰχὼρ αἵματος, tenuis ichor ſanguinis, *ille, inquam, quem* l. 5 *vocarat* φλεγματικόν, *&c. Poſtea enim aucto malo pellitur* χυμὸς παχὺς, οἴνου τρυγὶ παραπλήσιος, humor craſſus, vini fæci nõ abſimilis, *videlicet, qui ſtagnare dictus eſt.*

49. *Hinc (ut redeam in viam) inter tres cruentas dejectiones, quæ dyſenteriæ non ſunt, ſed putantur, in* de Loc. aff. *toties citato*, 3. Cauſ Sympt. 2 4. Artic. 40. *numeratur humoris hujus ſeceſſio.*

50. *Habent autem tales ſeceſſiones gradus quoſdam caloris, quibus à ſe invicem dignoſcuntur. Hipp. enim cum locutus eſſet*, 1. Prorrh. 2. *de* περιπλύσεως κοιλίας ἐξερυθρίου, de fluore alvi prærubro, *& ad-*

* Audax correctoris facinus. κρέατα πλύνει Gal. habet.

didiſſet

didiſſet Gal. contingere hanc in hepate, ut in ventriculo contingit lienteria: Διὰ τοῦτο, *inquit Galen.* πότε μὲν αἱματώδεις γίνονται διαχωρήσεις, ἐνίοτε δὲ ἐξέρυθροι περιπλύσεις, ἐξ αὐτοῦ τοῦ ἥπατος ὑδατώδους καὶ αἱματώδους ἰχῶρος εἰς τὴν γαστέρα συῤῥέοντος, propterea contingunt aliquando vere ſanguineæ dejectiones, aliquando proluvies prærubræ, cum ex ipſo hepate aquoſus & ſanguineus ichor in ventrem confluit.

51. *Hæc ſententia cum bis repetatur in Coacis apud Holl.* ſect.1.com 1.lib.5.t 31. κακὸν δὲ κοιλίας περίπλυσις ἐξέρυθρος, mala etiam proluvies ventris prærubra, *& iterum* Sect.3.lib.3 t. 99. ἐξέρυθρον ἐν περιπλύσει διαχώρημα, φλαῦρον, prærubrum in ventris proluvie excretum, pravum: *miretur aliquis, cur diſtinctionis Galenicæ, adeoque cauſæ diſtinctæ non meminerint commentatores?*

52. *Quicquid fuerit, certum eſt ex his affectionem, de qua ſermo nobis eſt, indicari dejectionibus,* non ἐρυθροῖς, rubris, *quas* αἱματώδεις, ſanguineas, *appellat ipſe*: ſed ἐξερύθροις, prærubris. *An apud Hipp. hæc non tam accurate diſtinguuntur?*

53. *Quod enim jam addendum eſt, prodit ſe hæc ipſa affectio non dejectionibus* tan-

tantum, ſed & urinis. Hermocrates enim 3. Epid. *cum febricitaret cum levi hepatis obſtructione, urinas habebat* παχείας καὶ ἐρυθροὺς, craſſas & rubras, *quas Gal.* Com. 1. ægr. 2. *ait fuiſſe eaſdem, quas* ὑπερύθρους, ſubrubras, *vocarit* in Progn. *& explicat* περὶ αἵματος ἀπεπτοτέρου καὶ ὀῤῥωδεστέρου, de ſanguine crudiore & ſeroſiore.

54. *Locus eſt* 2. Progn. 27. *ubi urinas* ὑπερύθρους, ſubrubras, *expreſſe iterum refert ad* αἵματος ὀῤῥὸν, *quem ait eſſe* αἷμα ὑγρότερον καὶ ὀῤῥωδέστερον, ὅς τε χρῄζει πέψεως ſanguinem humidiorem & ſeroſiorem, qui ampliore indigeat coctione.

55. *Geminus eſt locus* 1. Criſ. 12. *Agens enim de iiſdem urinis, citatoque eodem Progn. loco, tales ait facere* αἵματος ὀῤῥὸν, *quem (addit) eſſe* αἷμα μὴ ἀκριβῶς πεπτόμενον, ἀλλ' ἔτι ὀῤῥῶδές τε καὶ ὑγρὸν, εἰς πέψιν χρόνου δεόν, ſanguinem nondum perfecte coctum, ſed ſeroſum adhuc, humidumque, qui tempore longiori opus habeat ad coctionem.

56. *Quamobrem Hipp. etiam de ejuſmodi urinis ait,* πολυχρονιώτερον μὲν τοῦτο, σωτήριον δὲ κάρτα, diuturnius quidem hoc eſt, ſed valde ſalutare. *Nimirum, ſi vires ſuppetant ad coctionem. Diſtinguit tamen Galenus* 2. Prorrh. 25. *facitq; gra-*

dus

dius quoſdam hujus quoque coloris, qui huic ſanguini eſt proprius. Ait enim, τὰ οὖρα ὑπέρυθρα, urinas ſubrubras *tantum ſignificari heic, quod* τὰ ἐξέρυθρα, prærubræ, *denotent extremam cruditatem;* τὰ ἐρυθρὰ, rubræ, *(qua tamen voce utitur autor libri de Vrinis, Gal. adſcripti, c.* 22.) *medium quid inter utraſque. An dejectionum par eſt ratio?*

57. *Verumenimvero oportet hunc affectum diligenter diſtinguere ab affectu quodam alio, qui eſt modo in vaſis emulgentibus tantum, modo etiam in renibus. In emulgētibus eſt, cum ipſa quidem ſunt patentiora, ſanguis autem* ὑγρὸς, liquidus, καὶ μήτε πολὺς, μήτε γλίσχρος, & neque multus, neque lentus ſeu fibroſus; οὕτω γὰρ αἱματῶδες γίνεται τὸ οὖρον, ſic enim ſanguinea fit urina, *ut loquitur Gal.* 1. in 6. Epid. 6. *In renibus eſt, cum accidit ipſis analogon quid ei, quod hepati debili accidere in* περιπλύσεσι τῆς κοιλίας *dictum eſt. Tunc enim exeunt* οὖρα ἐξέρυθρα, πρὸς ἁπάντων καλέομενα αἱματώδη, urinæ prærubræ ab omnibus dictæ ſanguineæ, *ut Hipp.* explicat. *Gal* 1. Prorrh. 13.

58. *Quemadmodum autem illi dicēbantur* ἡπατικοὶ, *ceu comprehenſum eſt antea: ita hi dicuntur* νεφριτικοὶ, *ob eandem cauſam, ut ex hoc ipſo Prorrhet. loco colligere eſt.*

59. *Vtriuſque cauſa meminit Gal. ſimu!* 6. Loc.aff 3. *cum ait*, Eſſe affectum quendam renum, in quo λεπτὸς ἰχὼρ αἵματος οὐρεῖται, τοῖς ἐπὶ τῶν ἡπατικῶν παθῶν ἐν ἀρχῇ γιγνομένοις διαχωρήμασιν ὁμοίως, tenuis ichor ſanguinis mingitur, non aliter, quam in affectibus hepaticis initio ſolet fieri de dejectionibus. Συμβαίνει δὲ τοῦτο, *addit*, καὶ διὰ παραπλησίαν μὲν τινα διάθεσιν ἐν νεφροῖς γινομένην, οἵαν ἐν ἥπατι τὴν τῆς ἀτονίας ἔφαμεν εἶναι καὶ διὰ εὐρύτητα τῶν ἐκ τῆς κοίλης φλεβὸς εἰς τοὺς νεφροὺς διηθέντων στομάτων, Accidit autem hoc vel ob diſpoſitionem quandam, non diſſimilem illi, quam in hepate ἀτονίαν diximus, vel ob amplitudinem orificiorum illorum, quæ ex vena cava colant urinam in renes.

60. *Dicis, nullane diſtinctionis ratio affectuum tam ſibi vicinorum? Immo vero: Tradit illam Gal. ib. cum ait*, πλὴν ὅσον αἱματωδέστερον ὀλίγῳ φαίνεται, niſi quod in renum malo ſanguis eſt craſſior. *Ita enim intelligo, quod præſupponam, Hepar heic non deeſſe officio ſuo. Tum vero (cum, inquam, ſanguis eſt laudabilis) non poteſt non ichor eſſe craſſior.*

61. *Sed hæc obiter, ne quem vicinia fallat. Prodit ſe etiam aliquando affectus ille hepaticus in fœminis, non per καλούμενον*

ῥοῦν.

ῥοῦν, 3. Hiſt. 19. *quem noſtri profluvium menſtruum vocant, ſed per profluvium muliebre. Cum enim omnis generis humores, in corpore acervati, fluere poſſint: fluere aliquando* αἷμα ὑδατῶδη, ſanguinem aquoſum; *conſtat ex* 6. Loc. aff. 5. *Et ne dubitet*, αἱματτώδη ἰχῶρα, ichorem ſanguineum, 3. Cauſ ſympt 4. *vocat.*

62. *Prodit quinetiam ſe per alias vacuationes, v.g. hæmorrhagias & hæmorrhoidas, ut ex* 3. Hiſt. 19. *colligo.*

63. *Tandem prodit ſe per ſudores ſanguineos, quos ab hoc eodem ſanguine fieri, non tantum* Hiſt. l. c & 3. Part. 5 *docet Ariſtoteles, ſed & diſcipulus Theophraſtus l. de ſudoribus.*

64. *Et hic eſt* Ichor mitis *Ariſtotelis. Is propter ſimilitudinem trahit ad ſe alios quoque humores. De ſanguine cervorum, damarum, aliorum animalium, qui ob paucitatem fibrarum difficulter ſpiſſatur, ut eſt* 4. Meteor. 7. 3. Hiſt. 6. 2. Part. 6. *non eſt dubium, comparatione cum aliorum ſanguine, dici poſſe* ἰχωροειδῆ. *Nam & ſanguis juvenum, collatus ſanguini ſenum, dicitur ita,* extr. 3 Hiſt. 19.

65. *De ſanguine illorum conſentio Valleſio* 2. in 6. Epid. 32, *dici illum ab Hipp.* ἰχωροειδῆ καὶ λεπτὸν, ichoroſum & tenuem. *Vt enim alibi fuſe oſtendi,*

Melan-

Melancholici, tam in latitudine ſanitatis, quam in morbis, abundant excrementis tenuibus multis, quorum conſideratione dici poteſt ſanguis illorum talis. Quæ cauſa fuit Ariſtoteli, ut ὑδαρῆ, a- quoſum, *vocarit* 9. Probl. 5. *Interim & craſſa excrementa habent multa, quorum merito tam rebelles ſunt morbi Melancholicorum.*

66. Τὰ λόχεια *dicta eandem pene naturam habent. Quæ enim ab initio eunt aquæ, ut vulgus vocat, vocantur à Philoſopho* 7. Hiſt. 7. ὑγρότητες ὑδατώδεις, καὶ ἰχωρώδεις ἢ αἱματικαὶ, humiditates aquoſæ & ichoroſæ, ſeu ſanguineæ: *diſtinctius* cap. 9. *in maſculis quidem* ἰχῶρες ὑδαρεῖς καὶ ὕπωχροι, ichores aquoſi & ſubflavi; *in fœminis autem* αἱματώδεις, ὑγροὶ δὲ καὶ οὗτοι, ſanguinei, ſed & illi aquoſi. *Sunt autem hi ab illo ſanguinis vehiculo, cujus ope ſanguis pervenit, quo debuit. Verumtamen, quia poſtea ſuccedunt craſſa, (fere collecta in placenta dicta uterina) Hipp.* l. 1 de nat. pueri, *non tantum* ἰχῶρας *vocat ſimpliciter, ſed &* ὕδρωπας αἱματώδεις, ichores craſſos ſanguineos.

67. *Ab eventu quoque aliquo ſanguis, cæteroquin laudabilis, fieri poteſt tam tenuis, qualis eſt ichoroſus. Hinc Ariſto-*

teles

teles 10. Probl. 2. *cauſam reddens, cur homo præ cæteris animalibus maxime laboret hæmorrhagiis? Ob cerebri, inquit, humiditatem, copiamque excrementorum, quibus ſanguini am̃iſtis,* ἐστὶ καθάπερ ἰχὼρ degenerat in ichorem. *Ita* 2. Part. 7. *docet, in quibus cerebrum eſt juſto frigidius, in iis fieri* ῥεύματα φλέγματος καὶ ἰχῶρος, fluxiones pituitæ & ichoris. *An potius ipſam tenuem pituitam deſtillantem intelligit?* Nam Gal. 7. Uſ part. 7. *vocat illam* ὀῤῥὸν οὐ χρηστὸν φλέγματος, ſerum pituitæ non bonum.

68. *Ni fallor, utrumque habet locum. Videmus enim in continentibus pluviis, quibuſdam contingere hæmorrhagias, humectata & fluidiore reddita tota ſanguinis maſſa: quibuſdam deſtillationes eſſe moleſtas, ſecreta parte illa aquea.*

69. *Pertinet huc quoque excrementum tenue ulcerum ſimplicium. Gal. enim* 3. Meth 3. *vocat* ἰχῶρα, *ad differentiã craſſi, quod* ῥύπος, ſordes. *Gignitur autem utrumque ob partis ulceratæ debilitatem, & eſt id, quod facit, ut omne ulcus, qua ulcus, deſideret ſiccantia.*

70. *Hic ichor, prout pars ſeipſa fit quotidie fortior, & magis coquit, diſtinguit tempora dictorum ulcerum.* Πρῶτον μὲν γὰρ ἰχῶρες ὑδατώδεις ἄπεπτοι καὶ λεπτοὶ ῥέουσιν

ἐξ

ἐξ αὐτῶν· εἶθ' ἑξῆς ἐλάττους τε καὶ παχύτεροι, κἄπειτα ἤδη πῦον λεπτὸν, primum namque effluunt ex illis ichores aquei, crudi & tenues; deinde pauciores, ſed craſſiores, poſtea jam pus tenue, *ex* lib. de tot. morbi temp. 3. *Hac de re etiam loquitur* 2. Acut. 44.

DE ICHORE ACRI.

71. *Hunc intelligit Ariſtoteles per τὸ αἷμα ἄπεπτον διὰ τὸ διαῤῥῶσθαι: ſit enim dum calor ſanguinem colliquat & diſſolvit. Quo tempore cum corrumpatur eſſentia ipſius, non immerito mutat τὸ διαῤῥῶσθαι in τὸ διεφθάρθαι.*

72. *Eſt enim, ut Gal. explicat* 3. Cauſ. ſympt. 2. οἷον ἀναστοιχείωσις, ἢ σύντηξις, ἢ ἀνάλυσις. *Cum enim ſit ἀνάλυσις,* reſolutio, *ſit illa fere in partem tenuem & craſſam. Fit autem per σύντηξιν,* colliquationem, *qua prorſus eſt prater naturam, ut docet Philoſophus* 1. Gen 18. *Hac colliquatio quia deſtruit compoſitum videtur introducere novam στοιχείωσιν* elementationem, *ut ſic dicam, quod ex uno fiant duo. Heic enim ichor eſt: illeic pars craſſa.*

73. *Hinc duo intelliguntur I. Qua ſit illa ἀπεψία,* cruditas, *de qua heic ſermo eſt.*

eſt. Nempe, quæ opponitur τῇ πεπάνσει, maturationi.

74. *II. Quid ſit illud* in de part. ἐξ ἀνάγκης, ex neceſſitate? *Si enim continget talis in corpore diſpoſitio, qualis dicta eſt, non poteſt non abundare corpus ichore acri.*

75. *Contingit autem vel toti corpori, vel parti alicui ſoli.*

76. *Cum toti corpori, eſt illa colliquatio* πότε μὲν τοῦ σώματος, πότε δὲ τῶν ἐν φλεψὶ μόνον χυμῶν, nunc quidem corporis, nunc autem contentorum tantum in venis & arteriis humorum, *ut* in de cauſ. ſympt. *dicitur.*

77. *Cum colliquatur corpus, ſeu, ut mox ſe explicat, genus carnoſum, ſiquidem craſſum ſit, ad ventrem illud abit, eaque via eiicitur: ſin tenue, per ſudores vacuatur, ut docet* Gal. *h.l. An non aliquando etiam per urinas it? An non etiam inſenſibiliter vacuatur? Ipſe n.* 1. Artic. 30. *iubet in talibus colliquationibus* εὐλύτους ἐργάζεσθαι ἁπάσας τὰς ἐκκρίσεις, *fluidum facere totum corpus.*

78. *Cum colliquantur humores in vaſis, non colliquatur aut ſanguis, ſpeciatim ſic dictus à Medicis, aut pituita, aut alterutra bilis, quod quidam volunt: ſed (ut partim arguit modus loquendi, quo Gal.* h.l. de ſympt. cauſ. *utitur, partim aperte docet*

docet ipſemet 2.in 6.Epid.39.) *tota maſſa ſanguinea, quæ aliquando ſanguis ſimpliciter dicitur, aliquando cum additione, pituitoſus, bilioſus, melancholicus.*

79. *Hinc petuntur differentiæ ichorum acrium. Quidam enim dicuntur ſanguinei, quidam pituitoſi, quidam bilioſi, quidam melancholici. Et rurſus, horum alii boni ſunt, alii mali.*

80. *Si enim ſanguis bonus colliqueſcat, fit ichor ſanguineus, qui Gal* Epid. l. c. *dicitur* χρηστὸς, bonus, *Platoni in Timæo, quem ipſe laudat,* πρᾶος, mitis: *ſin ſanguis melancholicus, fit ichor melancholicus, qui dicitur* φαῦλος, malus, *Platoni* ἄγριος, fetus.

81. *In utriusq; hujus medio eſt, ut Gal. tradit ib. ichor pituitoſus & bilioſus. Qui enim ex ſanguine pituitoſo fit, quam proxime accedit ad clementiam ichoris ſanguinei: qui ex ſanguine bilioſo, affinior eſt diritati ichoris melancholici.*

82. *Omnes hi revera ſunt, ut Gal. loquitur,* ὑδατώδεις, aquei, *ἀλλὰ μετά τινὸς ἰώδους καὶ κακοήθους δυνάμεως*, ſed cum facultate quadam acri & erodente, qualem ærugo habet, (ita enim malo deſcribere: quia Gal. ipſe ſubito explicat per *τὸ δακνώδη καὶ διαβρωτικὴν*) malignaque: *quidam tamen dicuntur boni (inquit)*

quit) aut mites, non ſimpliciter, ſeu facta comparatione cum ſanguine naturali, ſed compoſitis ipſis inter ſe. Ibi enim cum alius alio ſit minus malignus, ſeu, ut ipſius verbo utar; χαλεπὸς: ille, qui omnium minime talis eſt, dici poteſt bonus aut mitis. Ita enim homines vocare ſolent bonum, quod minus malum eſt.

83. *Has differentias licet veriſimile ſit proportione quadam eſſe etiam in ichoribus ex carnis colliquatione: Gal. tamen* 8 Sent. Hipp. 6. *videtur velle, omnis carnis eandem eſſe colliquationem. Ait enim, ex carne colliquata factum* σύντηγμα, ὅμοιον εἶναι τῇ χροᾷ τῆς ὠχρᾶς χολῆς, ἐπὶ τὸ λευκότερον ῥέπον, ὡς εἶναι τὸ καλούμενον ὑπώχρον πυῤῥόν. Ἐστὶ δὲ καὶ παχύτερον τὸ σύντηγμα τοῦτο τῆς ὠχρᾶς χολῆς καὶ δυσωδέστερον, καὶ τινὰ γλισχρότητα πολλάκις ἔχον ἐν ἑαυτῷ καὶ λιπαρότητα, colliquationem carnis ſimilem eſſe colore pallidæ bili, ad albedinem quandam tendentem [ut efficiatur, quod ſubpallidum fuluum dicitur.] Sæpe tamen numero eſſe craſſiorem pallida bile, & putidiorem, cum quadam tenacitate & pinguedine.

84. *An diſtinctionem facere licet ex* 4. Acut. 112. *inter* σύντηξιν, καὶ σύγκαυσιν, *& dicere,* Σύντηξιν *quidem proprie dictam eſſe vel ſenſibilem, qualis in febribus ar-*

 den-

dentibus eſt , & peſtilentibus , cum pinguedo & caro recens coacta diffluit Acut. l.c.1.Artic.30. 2.Progn.21. 2.Humor. 25. *vel inſenſibilem , qualis in hecticis eſt, & maraſmodeſi, cum ob calorem perit ægro corpus : Improprie autem , quæque σύγκαυσις potius ſit, cum ſit illa οἷον ἀναστοιχείωσις, de qua nobis eſt ſermo?*

85. *Quicquid ſit, ratio videtur ſuadere, etiam in colliquatione carnis dari differentias tales aliquas. V. g. ſi habitus ſit pituitoſus , quidni colliquatio ſit pituitoſa? Fieri autem poſſe in hoc temperamento, arguerit aliquis ex præcedentibus.*

86. *Ergò ſi accidat tale quid in humoribus , quo deponit Natura ? Galenus loco toties citato docet , ſi craſſum ſit , quod liquatum eſt , ad ventrem ire , ut ibi : ſin tenue , ad urinas. Si tamen renes non trahant , ut debent , fieri* ἐξαιφνιδίως ὑδερώδεις καταστάσεις , ſubito intumeſcere vel abdomen ſolum, vel totum corpus hydropicum in modum.

87. *An craſſum illud conſtituit aliquando* τὰ μοχθηρὰ χυλωδῶν , pravaननbilioſa, *quæ opponit* τοῖς καλοῖς, naturalibus, ut ego intelligo , 3. Acut.12. *Certe , ſunt* ἄκρατα , mera, *qualia* τοὐπίπαν ἐπιτρέχειν ἐν τοῖς συντηκτικοῖς πυρετοῖς, ut plurimum ſecedunt in febribus colliquativis, *ut ib. docet Gal.*

Dicit

88. *Dicit autem* τὸ τέταρτον: οὔτε γὰρ ἄκρατα χολώδη ἐν μόνοις καύσοις (*ita enim legendum eſt*) ἐκκρίνουσιν αἱ γαστέρες, οὔτε σύντηξις ἐν μόνοις τούτοις, ἀλλ᾽ ἔστι μὲν καὶ ταῦτα συμπτώματα κακοηθῶν τε καὶ διακαῶν πυρετῶν, *addit idem* 2. in 3. Epid. 34. mera biliòſa excernere non fit tantum in cauſis, neque etiam in his ſolis fit colliquatio: ſed apparent talia ſymptomata etiam in febribus malignis, quæque calorem habent non adeo intenſum. *Ita enim videtur mihi exponendum,* τὸ διακαῶν *ex illis, quæ ſequuntur,* τὰς τοῦ πυρετοῦ θερμασίας εὐέχοντας, febrilem calorem ſatis bene ferunt. *Hoc docet etiam* 3. in 3. Epid. ægr. 1. *Colliquationes in urinis fuiſſe, non ob malignitatem, ſed ob febris vim.*

89. *Ex his lucem aliquam accipiunt, quæ* t. 40. ſeq. *dicuntur,* ὠμὰ, ἔφη ὁ ἱπποκράτης, καὶ λεπτὰ, καὶ πολλὰ διαχωρούμενα τοῖς τότε καυσουμένοις γίνεσθαι, μήτε χολωδῶν ἀκράτων, μήτε συντήξεων μνημονεύσας, αἵτινες οἴονται μέγιστα γνωρίσματα καύσων εἶναι πυρετῶν, q. d. Cauſorum quidem maxima ſunt indicia excrementa alvi biliofa mera, colliquationesve: non eſſe tamen propria ſeu παθογνωμικὰ, docet Hipp. h. l. cum ait, vacuata fuiſſe cruda tenuia, multa. *An eadem cum his ſunt* ὑποχωρήματα ἔξυγρα καὶ ὠχρὰ,

excrementa liquida & pallida, *quæ in Cauſo legitimo agnoſcit* 4. Acut. 4. *Certe Gal. ait, per* ἔξυγρα *intelligere illum* τὰ μηδὲ ὅλως πεπεμμένα, quæ nullatenus concocta ſunt.

90. *Nimirum, prout eſt colliquamentum (craſſum vel tenue) ita fiunt dejectiones vel bilioſæ meræ, vel crudæ, tenues, multæ. Eſt autem* σύντηξις *heic, ut nuper diſtinxi, improprie dicta, cum qua coincidere poſſe proprie dictam, non repugnat rei naturæ. Quemadmodum ne illud quidem, Tenue colliquamentū non minus frequenter ire ad ventrem, quam craſſum.*

91. *De quo ut amplius dicam, An* αἱ ἄκρητοι ὑποχωρήσιες, meræ dejectiones, 7. Aph. 6. *hoc eſt,* μόναι, καὶ μὴ ὀῤῥοῖς τισιν ἐξυγρασμέναι, non dilutæ ichoribus quibuſdam, 2. Fac. nat. ult. *ſunt idipſum craſſum, de quo agimus? Tum enim Vall.* 3. in 3. Epid. 2. *in hiſtoria reſtiarii recte dixerit, omnes vacuationes ſinceras ſignificare extremas intemperies, & magnas naturæ corruptiones.*

92. *An etiam hoc indiget reſtrictione? Videtur enim vere dici de dejectionibus ſolummodo ſymptomaticis, quæ, inquam, fiunt ante univerſalem morbi declinationem: non autem de criticis, quæ fiunt præſentibus jam ſignis coctionis. Hoc docet, ni fallor,* Coac. Aph. ult. Διαχώρημα

μα καθαρὸν ἐπιγινόμενον λύει πυρετὸν ὀξὺν μεθ' ἱδρῶτος; Dejectio ſincere (ſic enim interpretor cum Foëſio) ſuperveniens febri acutæ cum ſudore, ſolvit illam. *Si enim, facta ſecretione, craſſum eat huc, tenue illuc, criſis eſt ſalutaris. Hujus rei exemplum eſt apud Valleriolam* 6.Obſ.10.

93. *Quid illud vero eſt, quod ait Gal. loco illo, ſi renes non faciant officium, fieri* ὑδερώδεις καταστάσεις? *Vt dubium non eſt apud peritos, quamvis dubium fuerit viſum imperitioribus quibuſdam, ſi renes trahant aquam, non ſubito fieri affectum illum, quem* ὕδρωπα εἰς ἀμίδα, hydropem ad matulam *vocat Gal.* 6. Loc. aff. 3.Diff. ſympt 6. *Ita dubium eſt ingens apud maximos etiam Medicos, An* καταστάσεις *illæ* ὑδερώδεις *ſint eadem cum* διαθέσεσιν ὑδερικαῖς, extr.2. ad Glauc.3?

94. *Ratio dubitandi eſt, cum conſtans ſit* Pr*acticorum doctrina, tres vulgo receptas Hydropum ſpecies*, Aſciten, Tympaniten, & Anaſarcam, *eſſe ab uno & ſolo hepate refrigerato;* ὑδερώδεις *autem hæ* καταστάσεις *fieri poſſint ab aliis etiam partibus, & quidem à contraria intemperie, caliditate: an, ſalva Gal. autoritate, (hæc enim pleriſque ſola facit umbram) admitti poſſint hæ* καταστάσεις *in poſſeſſionem nominis Hydropis? maxime, quia ab alia cauſa ſunt?*

95. *Vidi, qui omne contradictionis robur in duobus verbis ponunt. Cum enim* ἐξαίφνιδιοι, ſubitaneæ, *ſint apud Gal. hæ* καταςάσεις; *cum etiam ſint, non* ὑδερικαὶ, ἀλλ᾽ ὑδεροειδῆ, non quales vulgatæ Hydropis ſpecies, ſed quadantenus ſimiles tantum: *videtur concludendum eſſe, non pertinere ad hunc cenſum.*

96. *At vero cum Hipp.* 2. Progn. 1. Coac. ſect. 2. com. 1. l. 6. Aph. 26. & ſeq. apud Holl. *deſcribat Hydropas quoſdam, qui ſunt* ἐκ τῶν ὀξέων νοσημάτων, ex morbis acutis, *cum Gal.* 6. Loc. aff. 1. *eoſdem affectus appellet* ὕδερυς: *ne dubites, cum idem Hipp.* 1. Epid. 2. 1. 35. & 36. ἐκ κακῆς συντήξεως, ex mala colliquatione, *dicat factas fuiſſe dyſenterias, lienterias, diarrhœas, & hydropas; Galenus etiam ibi hos per* ὕδερυς *exponat: quid muginamur?*

97. *Interim libenter illis concedo, ut Hydropas, qui fiunt* ἐξαιφνιδίως, ſubito, *diſtinguant ab illis, qui tractu temporis, tam propter curationem, quam propter prædictionem. Moneo vero inſuper, ne credant fieri tantum à cauſa calida, cum à frigida æque poſſint fieri, ut patet ex Gal.* de Loc. aff.

98. *Vidi alios, qui magnam fiduciam habent in eo, Hepar non eſt affectum: At Gal.* in de Loc. aff. *ſtudioſiſſime docet, non fieri Hydropem, niſi vel ſtatim vel*

poſtea

poſtea afficiatur Hepar. Reſp. *nullam eſſe neceſſitatem, cum Hipp. expreſſe dicat* ἄρχονται δὲ οἱ πλεῖστοι μὲν ἀπὸ κενεώνων ἢ τῆς ὀσφύος, οἱ δὲ ἀπὸ τοῦ ἥπατος, incipiunt plerique tales hydropes vel ab ilibus & lumbis, vel ab hepate, *quin ſigna etiam peculiaria tradat, prout fomes febris vel in renibus eſt, vel utero, vel in ventriculo, vel in jejuno, vel in hepate, vel in liene, vel in quacunque alia abdominis parte. Scilicet tam late patent* οἱ κενεῶνες *apud Gal.* in Progn. [Si ſatis non eſt Hipp. accedat Gal. 2. Fac.nat.8. ubi non minus expreſſe id dicit: imò negligentiam objicit illis, qui negant.]

99. *Quicquid ſit, hoc ad minimum concedent, aliquando in his talibus affici hepar, vel ideo, quia non negant, Hipp.* in 7.Aph 55 *loqui de gemino plane caſu. Ibi enim cum hepar dicat* ὕδατος πλησθὲν aqua plenum: *cur, ſi aqua illa in omentum erumpat, hydrops non ſit? Nimirum,* ἀποθνήσκουσι, moriuntur, *ſic affecti, ut* in Aph. *loquitur: quia* κακοὶ, mali, *ſunt hydropes tales, ut* in Progn. *ait, & diſtinctius* in Coac. ἐπίπονοι καὶ ὀλέθριοι, difficiles & lethales.

100. *Vidi rurſus alios, qui dicunt, Hepar calidum non poſſe gignere aquam. Ego vero dico, Poteſt, ſiquidem de colliquatione velis mecum loqui: at non po-*

teſt. ſi alio traducas ſermonem, ad aquam illam, ſeu pituitam, ſeu flatus, quos dicta tres vulgares hydropis ſpecies efficiunt.

101. *Iidem ex eodem fundamento dicunt, ſuccedere poſſe hydropem morbis calidis, (poſtquam ſcilicet ab intemperie calida perfundatum eſt hepar) comitari non poſſe. At, verba ſunt ὁμοψήφε veſtri,* Pereda 1. ſchol. in Paſchal. 44. *In febribus ardentibus (etſi raro) etiam in principio viſus eſt hydrops. Vidi aliquando, inquit Salius* l. de aff. part. c. 9. *factum in febribus, quæ naturam ardentium ſervabant, in quibus unica vel altera die vidi hos ſubitaneos hydropum ſtatus, &c. Ne dubites, Intra terminum morbi acuti, addit poſtea. Vidimus, inquit Iacotius* in Coac. *in febri, tertianæ intermittentis naturam referente, pleroſque cum dolore ac tumore ventris quaſi derepente oborto, &c.*

102. *Hinc intelligere poſſunt, quod alioquin inexplicabile eſt apud illos,* Quomodo calida ſimul in hepate intemperies eſſe poſſit, & frigida? *Non adeſt ſimul utraque: ſed calida, quæ colliquanda facit aquas. Intelligere etiam alterum poſſunt, quomodo calida intemperies imminuat calorem nativum, ut præſente adhuc calore febrili, gignat aquam. Non gignit aquam, ut vos putatis, ſed colliquat bonum ſanguinem.* In-

103. *Intelligere etiam poſſunt id, quod ex Gal. affertur* 2. Progn. 2. & de Loc. aff. *cum quo Stephanus Athenienſis in eundem* Progn. *locum, Caliditatem hepatis facere, ut chylus concoqui non poſſit; quam parum habeat roboris: Vere enim Salius ait, Caliditas chylum exurit; non facit aquam. Itaque fit aqua, non ex chylo, ſed ex ſanguine.*

104. *Quæ cauſa forte fuit Iacotio, ut dicat,* Hepar in hac Hydropis ſpecie calore igneo torreri quidem & exſiccari, proprio autem deſtitui. Hinc fieri, ut ab exceſſu illo caloris humidum omne in flatus convertatur, qui à ventris frigore in aſcitem concreſcat. *Crederem, niſi obſtarent hæc.* 1. *Calor nativus non differt numero ab igneo.* 2. *Novum eſt, (ab Averroë quippe inductum & 3. Collig. 21) flatus à calore igneo fieri.* 3. *Novum etiam eſt, tympaniten tranſire in aſcitem: quod ideo nollem recepiſſe accuratiſſimum alias Th à Veiga.* Com. in 5 Loc. aff 6. *Sed & ipſe poſtea Iacotius* aph. 31. *in bilioſis metuit hydropem ex colliquatione totius corporis. Quin docet* l. 7. aph 7. ἐπάρματα περὶ κοιλίην, extumeſcentias ventris *in hydrope ex acuto morbo fieri poſſe ex colliquatione partium ſolidarum vi malignæ febris.*

105. *At verba Gal. ſunt* in eodem de Loc. aff. *Niſi ad jecur frigus perveniat, non ſubſequi hydropem? Sunt: ſed de uno caſu tantum, quando ſcilicet ex potu frigidæ aquæ fit. Alioquin ejuſdem Gal.* ib. *verba ſunt*, In ea hydropis ſpecie, quæ ad acutos morbos ſequitur, jecur calida, ſæpenumero quoque ſicca intemperie affici.

106. *Quo æquius fuerit laudare, quam reprehendere Alex. Trallianum, qui* l. 9. c. 3. *docet, diviniſſimum Galenum (ſic ille appellat) confeſſum eſſe, hydropem fieri quoque ex colliquatione. Quin addit, omnia, quæ præceſſerunt morbum, & quæ nunc adſunt, obſervanda puto, ac ubi præſentem intemperiem internoveris, tum demum ad curationem audacter accedere, non autem vulgi opinionem ſequi*, ὡς δεῖ τοὺς ὑδερῶντας παντὶ τρόπῳ θερμαίνειν. οὐδὲ γὰρ ἐστι τοῦτο ἀληθές, quod omni ingenio calefaciendi ſint hydropici. Neque enim hoc verum eſt.

107. *Huc Averroes it* l. c. *quamvis ſolum Tympaniten à calore juxta & frigore fieri, dicat. Propius Avicenna* 14. 4. tract. 4. c. 4. 8. & 12. *cum quo pene loquitur Alex. Benedictus* l. 15. Pract. c. 23. 26. & 30. *Omnem n. hydropa ab utraque cauſa fieri ſtatuunt. Quin à calore ſolo omnem Aſciten & Tympaniten Car-*

danus,

danus, *Com.* in 2. Prognoſt.1. *Argenterius*, Com.2. in Artem, c.78. & Com. in 4 Aph.11. *Qui ſi non falluntur, ut plane mihi perſuaderi patior, non erit tam gravis error, quendam hydropem frigida curari, ut* Pereda *putat. Cum enim (ne à propoſito meo aliorſum eam, de reliquis non ſolicitus) Cauſorum præcipua curatio ſit frigidæ potio, ut Gal. ait* 4 Acut.12. *cur non utamur illa, ſi cætera reſpondeant? Si febres ſint vehementiores, inquit* Trall. l. c. *refrigerantibus utendum eſt potius, quam vehementer ab illis timendum. Quomodo enim febris finietur, niſi à contrariis? Imo neq; hydrops ceſſaverit unquã niſi prius calor præter naturam deſierit.*

108. *Forte etiam non ita abſurdum erit dictu, alium quendam hydropem, præter leucophlegmatiam, admittere venæ ſectionem, contra quam determinat Gal.* 4. Acut.111.

109. *Sed hæc alius ſunt loci. Vt igitur in viam redeam, An non, quemadmodum tenue colliquamentum non minus ad ventrem abit, quam craſſum: ita idem illud tenue aliis quoque vacuatur rationibus, quam quibus dictum eſt?*

110. Senſibiliter *vacuari aliquando per* ſudores, *docuerit aliquis ex Schegkio, qui* l. de ſang. inſtr. *vinitorem ſe vidiſſe ait, qui ex colliquatione perpetuo diffluebat ſudore.* In-

111. Inſenſibiliter *vacuari per* habitum, *docuerit pariter aliquis ex Gal.*1. Artic.30. *Agens enim ibi de corporum extenuatione artificiali, ſiquidem contingat (inquit) in ea colliquatio aliqua, & vacuetur per ſuas vias, quod vacuandum eſt; bene eſſe: ſin intus maneat,* ὑπομυξώδεις τῷ χρόνῳ τὰς σαρκὰς ἐργάζεσθαι, *progreſſu temporis carnes fieri mucoſas. Hoc maxime omnium accidere ait, ſi vacuatio ſuccedat inſenſibilis tantum, neglectis aliis, &c.*

112. *Heic obiter illud moneo, ſi ex colliquatione totus habitus fieri poteſt mucoſus, hoc eſt, ut ego intelligo, pituitoſus; habitus autem pituitoſus vel iam eſt, vel propediem erit leucophlegmaticus: quomodo effugere poſſumus, hydropem quendam eſſe à caliditate?*

113. *An idem colliquamentum tenue facere poteſt Arthritida, propriè accepto vocabulo, ut Hipp.* περὶ παθῶν *accipit, pro morbo acuto, quique non habet periodos, ut Viſcerus* docet in θ. de arthritide? *Viſa enim ſunt febres continua, (& vidit incomparabilis* SCHERBIUS *in nobili adoleſcente Noribergenſi* [Vidi hoc quoq; in puerperâ, ut alibi mihi notatum eſt.) *per malam criſin deſiiſſe in omnium articulorum dolores, qui poſtea non redierunt Quamobrem idem Viſcerus ita explicat*

Hipp.

Hipp. 6. Aph. 28. 29. 30. *Eunuchi, mulieres bene purgatæ, pueri non laborant podagra: at laborare poſſunt arthritide.*

114. *Accidit autem aliquando, non diſſimilis affectus, verum à diſſimili cauſa, poſt dolores, inquam, colicos, nephriticos, ventriculi, partus, cum non ſuccedunt τὰ λόχια dicta, &c.*

115 *Cum hac totali colliquatione analogiam quandam habet ſudoris effuſio, quippe quæ non fit, niſi* θερμανθέντος τοῦ σώματος καὶ τῶν φλεβίων ἀναστομωθέντων, calefacto corpore, & per calefactionem apertis vaſis illis capillaribus, quæ ad cutim deſinunt, *ut Ariſt docet* 3. Part. 5. *Qui non ſecus ac Theophraſtus alias libenter utitur voce* τήξεως, liquationis.

116. *Quo habito fundamento, operæ pretium fecerint Practici, ſi vacuationi illi tenuium humorum interpoſuerint vacuationes craſſorum.*

117. *Habet & uſus medicamentorum diureticorum. Ab his enim* οὐ λεπτύνεται μόνον, ἀλλὰ καὶ χεῖται καὶ διακρίνεται τὸ αἷμα παραπλησίως τῷ γάλακτι, τοῦ μὲν ὀῤῥώδους καὶ λεπτοῦ ἀποχωριζομένου καθ' ἑαυτὸ, τοῦ δ' αὖ παχυτέρου συνισαμένου τε πρὸς ἑαυτὸ, καὶ ἀκριβῶς ἑνουμένου. Non attenuatur modo, ſed & funditur ac ſecernitur ſanguis, nō aliter, quā in lacte fit, in quo, quod ſeroſum & tenue eſt, ſeparatur;

ratur; quod craſſũ, cogitur in ſe, & exacte unitur, *ut Gal. loquitur* 5. Simpl. 13.

118 *Iam igitur & heic cauſa fuerit, cur vacuationem craſſorum non negligere debeant Medici, ſi quando incidat longior horum medicamentorum uſus.*

119. *Fit denique aliquid ei non diſſimile, cum poſt exercitium laſſitudo ulceroſa ſeſe exhibet. Vt enim Gal. docet* 3. San. tu. 4. 4. San. tu. 2. 2. Simpl. 25. & alibi, *Tenuis & acris humor inania muſculorum ſpacia occupans, ſub cute latet, ibique pungens & rodens ſenſum ulceris affert, cum interim non pauca craſſa excrementa per alvum defluant. In eodem affectu eundem humorem tenuem decumbere aliquando ad articulos, diſcimus ex* 4. Aph. 31. 7. in 6. Epid. 16.

120. *Sed ſatis de* colliquatione totius: *Cum* partem aliquam *occupat, fit illud vel cum, vel ſine materia, ut fere Medicis loqui mos eſt.*

121. *Cum* ſine *materia, dicitur* Intemperies calida ſicca, (*aliquando inflammatio ſicca*, 2. ad Glauc. 1.) *in qua, ut Gal.* 8. κ. τόπ. 6. *exemplo hepatis docet*, συντήξεις γίνονται, πρῶτον μὲν τῶν χυμῶν, εἶτα δὲ σαρκὸς αὐτῆς, primo quidem colliquantur humores partis illius, poſtea autem caro proprie dicta.

122. *Heic veriſimile eſt, fieri idem pro-*

portione cum eo, quod in toto ſit, Craſſum *ſcilicet ad ventrem ire*, (*ſi per viæ commoditatem liceat*) *& facere cruentæ dejectionis ſpeciem illam, quæ ſanguinis Melancholici* (*Galenus enim* in de cauſ. ſympt. *ait, fieri aliquando* λόγῳ συντήξεως, ad inſtar colliquationis) *eſt*, Tenue *autem vel per urinas, vel per ſudores, vel inſenſibiliter.*

123. *Cum* cum *materia, generali vocabulo dicitur* ἀπόστημα καθ' ὑπόθεσιν, abſceſſus cum decubitu, *ſpeciali* φλεγμονὴ, inflammatio, *comprehenſis ſub hoc nomine omnibus tumoribus calidis. Hæc vel interna eſt, vel externa. Et modo cum ulcere, modo ſine eo.*

124. *De inflammationibus ſine ulcere loquens Gal.* 5. Loc. aff. 7. *ait*, ἁπάντων τῶν φλεγμαινόντων μορίων, οἷς μηδὲν στέγασμα περίκειται πυκνὸν καὶ παχὺ, λεπτοὶ μὲν κατ' ἀρχὰς ἰχῶρες καταῤῥέουσι. Πεττομένων δὲ τῶν φλεγμονῶν παχύτεροί τε καὶ πυωδέστεροι; ubicunque partes inflammatione laborant, niſi obſtet pars alia denſa & craſſa, ab initio quidem tenues ichores ab illis defluunt, poſtea vero quam coqui cœperunt inflammationes, craſſiores & puri ſimiliores. *Eadem pene verba de eodem negotio ſunt* 1. Aph. 12.

125. *Quo in loco, ſed clarius*. 2. Progn. 50. [Habet Gal. hoc duobus quoque aliis locis 5. Loc. aff. 3. R. 3. Artic. 58.]

explicat id , quod de obſtaculo dixerat: Διὰ τοῦτο, *inquit*, ἤν τε κατὰ τοὺς πόρους τῆς ῥινὸς, ἢ τοὺς ὀφθαλμοὺς, ἢ τὸ στόμα, φλεγμονὴ γένηται, ἀπορρέουσιν αὐτῆς ὑγρότητες λεπταί, παραπλησίαι τοῖς ἐπὶ τῶν ἑλκῶν ἰχῶρσι; quare (*vult dicere*) ubicunque obſtaculum non eſt, veluti in foraminibus narium, in oculis, in ore, ſi ibi contingat oriri inflammationem, defluunt ab illa humores tenues, ichoribus ulcerum non diſſimiles.

126. *Scilicet, fit heic ab igne animato, quod ab igne culinario fieri videmus in carnibus aſſandis. Semper enim aliquid deſtillat, ab initio quidem aqueum, poſtea liqueſcente pinguedine craſſius, &c.* Ejus *rei veſtigia qui vult in materia medica, adeat Gal. 3.* κ. τόπ. 1. *qua de medicamentis auricularibus Aſclepiadæ, item 4.* κ. τόπ. ult. verbis, & 11. ſimpl. *qua de hepate caprino, de quo idipſum ſcribit Dioſc.* l. 2. c 38 *& Plinius* l. 28 c. 10. *ubi ſaniem (quem plerique etiam in verſione* τοῦ ἰχῶρος *ſequuntur) interpretatur, alii cruorem, alii virus. Celſus* l. 6. de. imbecillitate oculorũ, *ſanguinem vocat.*

127. *Ex his jam prompte intelligitur,* Ichores *hos notare etiam tempora inflammationum.*

128. *Qua de re ne forte dubites, ecce tibi exemplum de pleuritide:* x Aph. l.c. ἀπειρότάτη, *inquit*, ἐφ' ἧς ὅλως οὐδὲν πτύεται.

Δευτέραν δὲ ἔχει τάξιν, ἐφ' ἧς ἰχῶρες λεπτοί. Τρίτην δέ, ἐφ' ἧς παχύτεροι. Καὶ τέταρτοι, ἐφ' ἧ εἰς τέλος ἐπέφθησαν; crudiſſima pleuritis eſt illa, in qua nihil omnino ſpuitur: ab hac ſecundum locum habet, in qua ichores tenues: tertium, in qua craſſiores jam: quartum, in qua omnino percocti ſunt.

129. *Atque ut de inflammationibus etiam externis ſis certus, ecce tibi ophthalmiam, ex* l. de tot. morb. temp. 3. Ἐν ἀρχῇ μὲν, *inquit*, ἀπορρεῖ πολὺ καὶ λεπτὸν, ἄπεπτον ἱκανῶς. ἐφεξῆς δὲ ἔλαττον, τε καὶ παχύτερον, ὑπογραφήν τινα τῆς πέψεως ἔχον. εἶτα δὲ ἐν τῷ χρόνῳ προϊόντι, τοῦ μὲν πλήθους μειουμένου, τῆς συστάσεως δὲ ἐπὶ τὸ παχύτερον ἰούσης, αὐξάνεται καὶ τὸ τῆς πέψεως εἰς τοσοῦτον, ὡς καὶ κολλᾶσθαι τὰ βλέφαρα τῶν κοιμηθέντων ὑπὸ τῆς γινομένης λήμης. In principio quidem defluit multum & tenue, idque valde crudum: poſtea autem minus, craſſiuſque, cum aliqua coctionis ſignificatione: ſucceſſu temporis, decreſcente quidem copia, augeſcente autem craſſitie, augetur ſimul coctio adeo, ut dormientibus ægris palpebræ à gramia conglutinentur.

130. *Quin, notant iidem ichores morbi ideam. Qua de re verba ſunt manifeſta* Progn. l. c. *de peripneumonia: ſed manifeſtiora* 5. Loc. aff. 3. *de peripneumonia*

juxta

juxta & pleuritide. Inquit enim: Ὁ δὲ ἀποχεόμενος εἰς τὰ κενὰ τοῦ θώρακος ἰχὼρ, μεταλαμβανόμενος δὲ εἰς τὰς τραχείας πνεύμονος ἀρτηρίας, ἀναπτύεται μετὰ βηχὸς, ἐνδυκνύμενος ὁποῖός τις ἐστὶν, ὁ τὴν φλεγμονὴν ἐργαζόμενος χυμὸς, ἆραγε πικρόχολος, ἢ μελαγχολικὸς, ἢ φλεγματικὸς, ἢ αἱματικὸς. ὠχρὰ γὰρ καὶ ξανθὰ πτύουσιν ἐπὶ τῷ πικροχόλῳ, μέλανα δὲ, ἐπὶ τῷ μελαγχολικῷ. τὰ δὲ ἀφρώδεστερα καὶ λευκανθέντα πτύσματα, τοῦ φλεγματικοῦ πλεονεκτοῦντος γίγνεται χυμοῦ. καθάπερ γε τὰ ἐρυθρὰ τοῦ αἱματώδους, effuſus autem in cavitatem thoracis ichor, aſſumtuſque in aſperas pulmonis arterias, cum tuſſi exſpuitur, indicans, Qualis ſit humor, qui inflammationem cauſatur? Puta, bilioſus, melancholicus, pituitoſus, ſanguineus? Pallida enim & flava ſpuunt, qui à bile laborant; nigra, qui à melancholia. Quæ autem ſpumoſa ſunt & albicantia ſputa, prodeunt abundante pituita, quemadmodum rubra, ſanguine.

131. *De inflammationibus cum ulcere, ſeu, ut Medici loquuntur, de ulceribus inflammatis, ait Cal.* l. Tum. p. n. 2. Μεθ' ἑλκῶν ἐνίοτε μέγισαι γίνονται φλεγμοναὶ, καὶ φαίνεται τις ἐκρέων ἰχὼρ ὑδατώδης λεπτὸς, αἱματώδους φαινομένου τοῦ πέριξ χωρίου, aliquando maximæ accidunt inflam-

flammationes cum ulceribus, videturq; tum effluere ichor aqueus tenuis toto circumcirca loco ſanguineo apparente.

132. *Idem* 3. Fract. 3. *cum Hipp. dixiſſet, ex prava deligatione ulcus (præter alia) fieri lacrymoſum, & recedere oſſa, quæ alias receſſura non erant : addit, Ulcus lacrymoſum eſſe ulcus inflammatum, ex quo, non ſecus atque ex oculis inflammatis, fluat* ἰχὼρ λεπτὸς καὶ ἄπεπτος, ichor tenuis cruduſque, *quo non vacuato, oſſa corrumpi; & corrupta diſcedere.*

133. *Idem* 6. Meth. 2. *de punctura nervi agens, non debere ait uniri ulcus, ut poſſint effluere ichores. Et* 2. *off. Med.* 27. *deligationem in ulceribus fieri ait, ut ichores vacuari poſſint. Sed cur vacuari debent?*

134. *Ejus rei unicum ſufficiat exemplum. Scribit Hipp.* 5. Epid. 100. *quod repetit* 7. Epid. *Mulierem in Abderis cancroſam mortuam eſſe; quod cohibuerit* ἰχῶρα ὕφαιμον, ichorem ſanguinolentum, *qui effluere ſolebat.*

135. *Quo magis deteſtandi ſunt Chirurgorum ſimiæ, qui de ſiſtenda aqua articulari, ut vocant, unice ſunt ſoliciti. Hanc detentionem quæ ſequuntur incommoda, videat, qui vult, apud Langium* 1. Epiſt. 1. & 3. Epiſt. in ſympoſio Medico, *ubi ita exclamat* : O du elendes erdichte

Glied-

Gliedvvaſſer, vvie viel machſtu Krüppel?

136. *Ne novum tibi videatur, audi Gal.* 3 Fract. 37. *Agens enim ibi cum Hipp. de procraſtinatione in reſtituendis oſſibus, (quidni enim illa huc aſſeram, cum eadem expellendorum ichorum ſit ratio, adeoque inflammatio ut plurimum luxatis fractiſque oſſibus ſuccedat?) docet, periculum eſſe, ne os ſphaceletur.* Διότι, *addit*, ἡ ἐπίδεσις τῶν πεπονθότων μορίων, ἑκατέρως ἐκθλίβει τὴν περιουσίαν τοῦ αἵματος, ἐξ ἧς χρονιζούσης αὐτόθι, σήπεσθαι καὶ τοῖς ὀστοῖς ἐνίοτε συμβαίνει, διαβιβρωσκομένοις ἐπὶ πλέον ὑπὸ τῶν μοχθηρῶν ἰχώρων, Quia affectarum partium ligatura elidit utrinque ſuperfluum ſanguinem, quo diutius ibi morante non raro accidit, ut ipſa etiam oſſa corrumpantur, exeſa à pravis ichoribus.

137. *Hoc ipſum poſtquam docuit idem* 6. Meth ult. ὑποκείσθω, *inquit*, βραχίων ἄχρι τοῦ μυελοῦ ῥωγμὴν ἐσχηκώς. εἶτα μηδεὶς αὐτὸν ἐπιδείσθω νόμῳ καταγματικῷ, πᾶσα δήπουθεν ἀνάγκη τοὺς ἰχῶρας οὐκ ἔξω μόνον ὑπό τε τὸ δέρμα καὶ τοὺς μῦς ἀθροιζομένους ἀλλὰ καὶ τῷ μυελῷ περιχεομένους, ἐκεῖνόν τε πρῶτον, καὶ μάλιστα σῆψαι, καὶ σὺν αὐτῷ τὸ σύμπαν ὀστοῦν, ὅπου γε καὶ νῦν, ἁπάντων προσηκόντως γιγνομένων, ἐστὶν

ὅτε

ὅτε τοιαῦτα συμπίπτει, Ponatur, brachiũ eſſe fractum uſque ad medullam, & nemo illud liget ſecundum artem, (*cap. præced. 5. expoſitam*) profecto neceſſarium prorſus eſt ichoras, non extus tantum ſub cute collectos, muſculiſque, ſed & ipſi medullæ circumfluos, primum quidem & maxime putreface re medullam ipſam, deinde cum ipſa totum os. Nam & ſic, quando omnia fiunt, quæ fieri debent, non raro id accidit.

138. *Ibidem, docturus neceſſitatem præcepti Hippocratici, quod eſt* l. de Loc. in hom. t. 43. apud Marinell. ἐὰν τὸ ὀστέον τῆς κεφαλῆς ῥαγῇ, καὶ ῥωγμὴ ἐγγένηται, ἐπικίνδυνον. τοῦτον πρίειν, ὡς μὴ κατὰ τὴν ῥωγμὴν τοῦ ὀστέου ἰχὼρ ῥέων, τὸν μήνιγγα σήπῃ, ſi os capitis frangatur, periculum eſt, ideo terebrare oportet, ne ſecundum fracturæ latera influens ichor corrumpat craſſam meninga: *ait Terebrationem capitis ſucceſſiſſe ligaturæ, quandoquidem caput non poſſit ita conſtringi vinculis, ut exprimatur ichor.*

139. *Quid igitur bonæ ſpei nobis ſupereſt, quando, poſt monſtrum illud de retinendis ichoribus, tantum non periit pleriſque omnibus nobis & artificioſa illa deligatura, & capitis terebratio?*

140. *Et hæc quidem dicta etiam ſint de*

colli-

colliquatione partium, *niſi hoc fortaſſis ſupereſſe alicui videbitur, An non aliquando cum colliquamento ſeu ichore acrieat ichor mitis? Et, ſi id accidat, quomodo alter ab altero diſcernendus ſit?*

141. *Illud Gal. docet* 5. Loc. aff. 7. *qua de inflammatione hepatis.* Οὐ γὰρ μόνον, *inquit*, οἷα τοῖς ἀτονοῦντος ἥπατος ἕλκειν ἐφ' ἑαυτῷ τροφὴν, εἴρηται διαχωρεῖσθαι, τοιαῦτα καὶ τούτοις ἐκκρίνεται· ἀλλὰ φανεῖταί γε ἡμῖν ἐπιμεμίχθαι τὶς ὡς ἐκ φλεγμονῆς ἰχώρ Neque enim talia ſolummodo excernuntur, qualia, cum hepar præ imbecillitate cibum attrahere non poteſt, excerni dictum eſt: ſed videbitur nobis permiſtus etiam eſſe ichor, qualis ex inflammatione fluere ſolet.

142. *Hoc* 6. Loc. aff. 5 *qua de ſuppreſſis menſibus, videtur mihi indicare, cum ait, ſequi illa inter alia febres ardentes*, καὶ οὖρα μελαινόμενα μετ' ἐρυθροῦ τινος ἰχῶρος ὥσπερ εἰ κρεῶν νεοσφαγῶν πλύμασι μίξειας ἀσβόλην, & urinas nigricantes cum ichore quodam rubro, non ſecus ac ſi quis fuliginem miſceret loturæ recentium carnium.

143. *Idem, ſed longe pluribus docet* 8. κ. τόπ. 6. *In colliquationibus, (quod eſt, affectibus calidis hepatis) vacuari* διὰ τῆς γαστρὸς δυσώδη πάνυ χολὴν, παχεῖαν καὶ κατακορῆ τῇ χροιᾷ, καθάπερ ἐν τοῖς λοιμώδεσι

δεσι πυρετοῖς, per ventrem vacuari bilem craſſam fœtidam ſaturati coloris, quẽadmodum etiam in febribus peſtilentibus. *In affectibus frigidis ejuſdem viſceris*, οὔτε συνεχεῖς ἐκκρίσεις, οὔτε πολλὰς γίνεσθαι, χρονίζειν δὲ πάθος. Καὶ δι' ἡμερῶν τινῶν καταρρεῖν τὴν γαστέρα αὐτοῖς ἀθροώτερον, οὐθ' ὁμοίαν ἐχόντων τὴν δυσωδίαν τοῖς διὰ θερμότητα συντακεῖσιν, οὔθ' ὁμοίαν τὴν χρόαν, ἢ τὴν σύστασιν, ἀλλ' ἧττόν τε δυσώδη διαχωρεῖσθαι τούτοις, ἰδέαν δὲ σεσηπότος αἵματος, οὐ συντετηκυίας ἔχειν σαρκός, neq; continuas eſſe excretiones, neque copioſas, affectum autem diu durare. Per certa dierum intervalla fluere ipſis alvum copioſius, ſed neque ita fœtere excrementa, atque in colliquationibus fieri ſolet, neque etiam vel colorem vel conſiſtentiam habere ſimilem, breviter, Minus eſſe fœtida, & referre ſanguinem potius putridum, quam colliquatæ carnis.

144. *Differunt igitur duo iſti ichores ſubſtantia, colore, odore.*

145. *Non diſſimile quid in externis poſſe obſervari, (ſervata temporum, aliarumque circumſtantiarum ratione) certum eſt. De ulcere enim ſphacelato loquens Hipp.* 5. & 7. Epid. t. 61. *fluxiſſe, ait,* ἰχῶρα γλίσχρον καὶ κολλώδη, ichorem tenacem,

nacem, quale eſt gluten. *Et hoc ad ſubſtantiam pertinet.*

146. *De vulneribus, quæ leo fecerit, agens Ariſt.* 9. Hiſt. 44. *ait fluere* ἰχῶρας σφόδρα ὠχροὺς. *Quod* Plinius l. 4. c. 15. *vertit atrum ſanguinem. Et hoc colorem notat.*

147. *De malis ulceribus, maximeque, ubi nervo læſo inflammatio eſt ſecuta, tractans Celſus* l. 5. c. 26. *Pejorem eſſe ait* ἰχῶρα, *qui multus ſit, craſſus, ſublividus aut ſubpallidus, glutinoſus, ater, calidus, mali odoris, Hoc reliquis addit odorem.*

148. *Sed ſatis etiam de* ichore acri *Ariſtotelis. Cum quo quia iterum ſimilitudinem habent humores alii quidam, veniunt aliquando in poſſeſſionem nominis.*

149. V. g. *Bilis naturalis, quæ urinam tingit, dicitur Gal.* 1. Criſ. 12. βραχὺς ἰχὼρ λεπτὸς ἐκ τῆς πυῤῥᾶς χολῆς, paucus, & is tenuis ichor ex bile flava. *Nimirum tenuior bilis pars ad renes pervenit*, 5. Uſ. part. 6.

150. *Bilis quoque* præternaturalis, *quæ Cauſum facere conſuevit, Hippocrati & Galeno dicitur* 4. Acut. 3. 4. Aph. 58. θερμὸς καὶ χολώδης ἰχὼρ, acer & bilioſus ichor. *Quid ipſe* Acut. 1. 3. ſeq. δριμὺ & θερμὸν ῥεῦμα *dicitur*, acris & calidus fluxus. *Interim & pituita ſalſa, quæ Cau-*

ſum nothum facere poteſt, applicari poteſt locutio.

151. *Et ne mireris, pituita ſalſa (quæ calida tamen eſt,) id tribui, audi, revera frigidis humoribus competere etiam hoc nomen. Nam* 6. San. tu 10. *agens de inæquali ventriculi ſtatu, defluere ait ex capite* ἰχῶρας *modo* θερμοὺς, calidos, *modo* ψυχροὺς καὶ φλεγματικοὺς, frigidos & pituitoſos.

152. *Non ſolum ex capite, ſed ex toto habitu fieri tale quid, didiceris ex* cap. 9. præced. *Agens enim de debilitate ventriculi, quomodo ille roborandus ſit cibis, antequam mali quid accidat,* Niſi id fiat, *inquit* καταρρέουσιν ἰχῶρες εἰς αὐτὴν, οὓς ἀθροίζει τὸ σῶμα περιττοὺς, confluunt ad illum ichores, quoſcunque corpus colligit ſuperfluos.

153. *Et ne putes ſolam bilem, de qua ibi, id facere, accipe, quod idem Gal.* 3. Fac. nat. 13. *docet, Famis tempore influere in ventriculum* ἰχῶρας τινὰς χολώδεις τε καὶ φλεγματώδεις καὶ ὀῤῥώδεις, ichores quoſdam bilioſos, & phlegmaticos, & ſeroſos, *quos ſolos addit ventriculo trahenti hepar mittit.*

154. *Rurſus, ne id ipſum à ſolo hepate fieri credas, accipe iterum quod* 2. Progn.

13. *dicit*, οὐ μόνον τὸ ἧπαρ ἑαυτοῦ τινὰ περιττώματα καὶ ἰχῶρας, καὶ χυμοὺς παρὰ φύσιν εἰς τὴν γαστέρα παραπέμπει, ἀλλὰ καὶ τοῦ σώματος ὅλου, non hepar tantū ſua ipſius excrementa quædam & ichoras & humores præternaturales in ventriculum mittit, ſed & totius corporis excrementa eo eunt. *Inter hos autem eſſe frigidos quoſdam, ſi dubitas, vide ſis* 14. uſ. part. 14. *ubi nominatim ponitur* pituita.

155. *Quod ventriculo facit* hepar: *idipſum eidem facit* lien. *Galenus enim* 5. Loc. aff. 6. *agens de Melancholia hypochondriacâ, docet, ſiquidem affectus ſit lien, labi ex illo in ventriculum* μοχθηρὸν ἰχῶρα, pravum ichorem. *Hunc autem & calidum & frigidum eſſe poſſe, pariter neſcio an poſſit dubitari.*

156. *Quemadmodum etiam ab utroque fieri poſſunt αἱ διαδέξεις τῶν ὑποχονδρίων,* tranſſumtiones humorū in hypochondriis, *de quibus* Gal. 2. in 6. Epid. 28. *Vbi hoc inter alia dicitur*, διαδέχεσθαι ἐξ ἥπατος σπλῆνα, καὶ τἀναντία, Tranſumere & recipere lienem ex hepate, & viciſſim hepar ex liene.

157. *Conſenſus etiam Medicorum eſt, quem confirmat magnum Hipp. argumen-*

tum Curatio: *Cutis vitia pleraque eſſe ab ichoribus vel calidis vel frigidis, in intimo genitis, & ad ſuperficiem delatis.*

158. *Exemplo ſint tumores illi aquei, quos* ἰχῶρας *vocat Hipp.* 2. Epid. initio. *Sint & impetigines, quas Gal.* 5. κ. τόπ. 4. *ait fieri,* μεμιγμένων τῶν ἰχωροειδῶν τε καὶ λεπτῶν καὶ δριμέων τοῖς παχέσι, miſtis excrementis ichoroſis tenuibus & acribus cum craſſis.

159. *An omnes hi dicuntur* Ichores *ob defectum proprij nominis? Cum enim omnes ſint ex corruptione; ejus autem modi tam ſint varij, ob materiæ varietatem, ut vere indicibiles ſint: commode ab artifice vocantur uno vocabulo. Ita* 3. Fac. nat. 12. μοχθηροὶ ἰχῶρες, pravi ichores *dicuntur, in quos fœtus in utero putrefactus degeneravit. Ita apud Dioſc.* l. 3. cap. 25. *de abſinthio ſunt* τὰ ὦτα ἰχωρρ8ῦ̂τα, aures ex ulcere fluidæ. *Ita apud Hipp.* in Coacis Com. 1: ſect. 3. Aph. 20. *ſunt fiſtulæ* ἰχωρρέουσαι, perpetuo madentes.

160. *An ex hac cauſa etiam artificialibus tribuitur? Galenus enim 6* Meth. 3. *agens de lotura medicamentorum metallicorum, ait, ex omnibus his* δριμεῖς καὶ δακνώδεις ἰχῶρες ἐκκλύζονται, acres & erodentes eluuntur ichores. *Mihi heic*

libet

libet quieſcere, ne dicatur mihi, neſcire me manum de tabula. Non minus enim peccatum eſt nimia curioſitas, quam ſupina negligentia. *Cujus ut damnem quenquam ex majoribus noſtris, immane quantum abeſt à moribus meis, quos ſatis notos habent omnes, qui me norunt. Quæ vero huc congeſſi occaſione mihi præbita à Præceptore optimo maximo,* Τῷ ἐν ἁγίοις PH. SCHERBIO *ea ſervire, velim absque ambitione utilitati publicæ. Huic enim me natum eſſe, Cicero olim docuit me puerum. Si putes de re tantilla nimis multa eſſe dicta, revocabo tibi in memoriam ſanitatis pulcritudinem, quæ omnia in arte noſtra etiam turpicula tegit. Et ſi ullibi, veriſſimum eſt heic Fabii illud,*

Satius eſt * aliquid narrationi ſuperesse, quam deeſſe.

(* In hunc ſenſum eſt etiam Gal. dictum, vitio l. de Atra bile.)

Perſcriptum Altorfij 1640. Menſ. Jun.

F I N I S.

INDEX.

A.

ACCIDENS. Per accidens & per ſe, quænam corporis partes dicantur. 24.25.
Acidum & acerbum quid diſtent? 67.
Actio cujuslibet partis propria unde? 50.
Actio lienis privata & officialis diſtinguenda. 80.
Aër calidiſſimus an refrigeret cor? 232.
Aër elementalis qualis? 233.
Alimentum vitioſum in hepate quando generetur? 162.
Alterare ſe invicem ſolidas & liquidas corporis partes, quomodo? 201.
Alteratio ſpiritus animalis in cerebro gemina quæ? 202.
Alterationibus ciborum pluribus ad nutriendum opus eſt. 21.
Alvum inter & veſicam, imo & ſudores, eſt conſenſus. 102.103
Alvum irrigari à liene, ſecus immorigeram fieri. 105.
Alvi quorum pigriores? 125.
Ἀναστόμωσις *vena cava in arteriam venoſam quo uſu?* 172.173.174.
Anatomia priſca qualis? 39.
Anatomiæ neglectus ἀπαιδευσίας *hodiernæ cauſa.* 176.
Anatomia προγυμνασία *Galeno laudata hodie fere viluit.* 176.
Anatomici ſola hiſtoria propria. 179.

P *Ana-*

Anatomicum Aquapendens adſtrinxit ad tria, quæ? 179.
Anatomicorum hodiernorum πολυπραγμοσύνη *vituperata.* 179.
Animal eſſe per partem animæ ſenſitivam. 189.
Animam nutritivam, quicquid vivit, habere neceſſe eſt. 187.
Ἀντίσπασις *meſenterici ac ſplenici rami.* 32. 37.
Aorta truncus uno ramo exit in lienem. 5.
Appetitus caninus unde? 153.
Aqua in Melancholicis omnibus exuberat. 43.
Aqua in hepate calido unde fiat? 274.
Aqua articularis ſiſtendæ ſtolida ſolicitudo chirurgorum. 293.
Aquam, imo liquidum omne, habere momentum ad lienem. 61.
Aqua cur lien delectetur? 43.
Arabum de uſu lienis opinio. 19.
Ariſtoteles anatomiæ imperitior. 215.
Ariſtotelis de cerebro errata. 226. 227.
Ariſtoteli à Galeno iniuriam eſſe factam. 185.
Ariſtotelem complures audent refutare non intellectum 179.
Ariſtotele neglecto infelices eſſe Medicos. 179.
Arteriam venoſam accipere ſanguinem à vena arterioſa. 171. 172. 173.
Arteriæ cur tam multæ ferantur in lienem. 94.

Arteriæ quod trahunt, an illud deducant in cor. 36.37.
Arteriæ an etiam ut venæ chylum trahant. 33.34.37.38.50.
Arterias tam numeroſas quam habeat lien. 107.
Arterias non offerre ex liene, ſed inferre. 168.
Atrabiliarii ſunt ſalivatores. 113. *cur.* 114.115.
Atræ bilis qualitas. 138.139.142.
Α᾽ὐτολεξεὶ, apud Hipp. nuſpiam legitur. 13.

B.

Balbos fieri Melancholicos, cur. 116.117.
Bilis excremento melanch. copioſior. 59.
Bilis uſus duplex, quinam. 128.
Bilis flavæ natura. 141.
Bilis pars tenuior ad renes abiens urinam tingit. 296.
Bile vim expultricem ſtimulari ac pituitam abſtergi. 129.135.

C.

Calor naturalis tam violentus non eſt ut mutet ima ſummis. 129.
Calor cerebri nimius agitationem turbantem ſenſus efficit. 132 133.
Caloris nativi officina cur. 109.
Calvariæ ſuturarum uſus. 203.
Caput cerebri gratia factum. 215.
Caro plurimum nutrit. 22.
Cauni, urbis Cariæ incolæ, colore admodum viridi. 61.62.

Carnes quomodo vocamus σαπρὰς & ἰώλας. 143.
Cavitas pro excrem. tertiæ concoctionis non eſt in liene. 58.
Cerebrum ſola habent ſanguinea 186.215.
Cerebrum eſſe propter cor. 218. *cordis refrigerandi gratia eſſe factum* 184. & ſeq. 192. & ſeq. *eſſe principium ſenſus & motus quod voluit Gal. negatur.* 189. *propter ſenſum & motum eſſe conceditur.* 190. *quomodo id. ibid.*
Cerebrum eſt ſenſorium ſecundarium. 211. *quo reſpectu dicatur ſenſorium primum cum id ſit cordis.* 207.208. *eſt cordis miniſtrum in exequendis actionibus ſenſibilibus & mobilibus* 195. *an habeat principatum aliquem.* 191.
Cerebrum eſſe exangue, falſum. 227 *quatenus ſit frigidum calidumve.* 229. 230. *an calidius aëre.* 232. *unde calorem accipiat.* 190. *humidius agitationem facit turbulentam.* 199.
Cerebri ſubſtantia qualis. 185.186. *ejuſdem mirabilis ſtructura deſcribitur.* 236.
Cerebri frigiditas quorſum 213. *tres ventres quorſum?* 214.
Cerebri officium eſſe calorem cordis refrigerare, autoritatibus firmatur. 195. & ſeq.
Cerebri calidioris homines quales ſe gerant? 193.200.

Cerebri ac cordis mutua opera quibus terminis modificetur? 102. 203. *eorundem* συμπάθεια *interpoſitione colli non impeditur.* 224.
Chylus in aortam effuſus an cum ſanguine in eadem contento miſceatur? 38.
Chylus hepatis ac lienis quantum differant? 60.
Chyli craſſum & terreum quale? 73. *quid inde fiat?* 74.
Chyli à liene attracti depuratio qualis. 95. 96.
Chylum qualem trahat lien? 16. 31 43. 46. 68. 72.
Coctionis obita ſignum. 149.
Cœliaca arteria. 5. 33.
Colliquatio quid & quotuplex? 272.
Colliquatio carnis an juxta humores etiã differat? 275. 276.
Colliquatio partis alicujus quomodo fiat? 288
Colliquatione totum habitum fieri poſſe mucoſum, adeoque leucophlegmaticum. 286.
Colliquationes malæ quos morbos faciant? 280.
Colliquamentum tenue an arthritida facere poſſit? 288. *idem quibus rationibus vacuetur?* 285. 286.
Colliquatos humores quo deponat Natura? 276.
Colon quomodo nutriatur? 124.

Cor eſt motus & ſenſus principium. 215.
an principium motus voluntarii? 209.
Cor refrigerari, non ſpiritus, an dixerit Ariſtot? 240.
Cordis ac cerebri συμπάθεια magna. 198. 239. *eorundem continuitas unde?* 209.
Cordis ventriculus dexter propter pulmones. 218.
Cordis à cerebro diſtantia mutuam operationem non impedit. 218. *cur ea neceſſaria?* 219.
Cordis & cerebri ſepta mutuam operationem non impediunt. 220.221.
Cordis refrigeratio quomodo fiat à cerebro? 220.221.224.239.
Corde exemto cur animalia aliquamdiu vivant? 208.
Cutis pleraque vitia ab ichoribus. 300.

D.

Dæmoniacos credit vulgus qui Melancholici. 164.
Dejectiones unde fiant madidæ? 103.
Dejectiones atri humoris unde? 140.
Dejectiones prærubræ quid ſignificent? 264. & ſeq.
Differentia qualis inter plethoram & Cacochymiam. 143.
Diureticorũ uſus in colliquationibus. 279.
Diureticis utendum lienoſis. 106. *quartanariis, ſcorbuticis, &c.* 108.
Doctrina ſolida ex veteribus petenda 180.

Ela-

E.

Elaborationem qua in hepate & liene fit, pro una habendam Ariſt.conſtituit 99.
Elephanticorum cuti ob tubercula ſimilis lien. 8.65.
Eraſiſtratus lienem fruſtra factũ eſſe contendit. 17. *non fuit Peripateticus.* ibid.
Eraſiſtrateorum quorundam de uſu lienis opinio. 18.19.
Excrementum in unaquaque coctione duplex. 19.99.
Excrementum hepatis quomodo trahat lien? 42. *quale trahat;* 43. *qualem inde ſanguinem conficiat?* 44.
Excrementum lienis, Melancholia. 100. *eſt id duûm generum, aqueum, terreum.* 101.
Excrementi vox ὁμώνυμος quare? 27.
Excrementa quæ abducunt partes, animali quatenus neceſſaria? 27.
Excrementa quibus & unde nigra? 118.

F.

Faces in Melancholicis fere nigræ. 118.
Famis moleſtia unde? 150.
Famem eſſe cauſam affluxus humoris, & non contra. 150.
Famelici valde quinam fiant juxta Galenum? 152.
Febricitantibus duo ſymptomata. 14.
Fiſcum lieni quare comparatum à Trajano? 15.

Flatus à calore igneo non fieri. 283.

Fluxiones pituitæ & ichoris quibus accidant? 271.

Franciſci V.mi de uſu lienis error. 18. *ejuſdem, ſententia ventilatur.* 167. & deinc.

G.

Galeni de uſu lienis opinio. 19. *ejuſdem de Ariſtotele temerarium judicium.* 49. 181.

Galenum in non paucis præſtruxiſſe oculis bonorum. 183.

Gradus cauſarum producere effectus ſpecie differentes. 245.

Gravidas quibus fluunt menſes, hæmorrhoidas potius habere, quā menſes. 123.

Gramine cur nutriri homo, ut veterina, non poſſit? 22.

Gravitatis ac levitatis experimentum in duobus vitris, &c. 38.

H.

Hæmorrhagia ex inflāmatione lienis. 105.

Hæmorrhagiæ crebriores ex liene. 54. 87.

Hæmorrhoides duplices, externæ & internæ, utraque unde? 119.

Hæmorrhoides meſentericæ. 123.

Hæmorrhoidum utilitas. 119. 120.

Hæmorrhoidum internarum fluxu depleri lienem. 120. *externarum hepar.* 130.

Hæmorrhoidales ad colum & rectum inteſtinum unde exeant? 6. 7.

Hepar & lien ἐπαμφοτερίζουσι. 28.

Hepar diaphragmati adalligatur. 2. *lienis conjux.* 3.

Hepar

Hepar duplex deprehenſum. 85. *idem in quibus animalibus* διμερὲς? 30.
Hepar vacuari aliquando per hæmorrhoidas. 123.
Hepar & Lien in nonnullis mutant latera 83. *quid inde colligi detur?* 84.
Hepar calidum an poſſit gignere aquam? 272.273.
Hepatis ſitus. 2.4. *figura non mutatur, & cur?* 4.5.
Hepatis actio læſa unde? 261. *qualem ſanguinem tum faciat?* 261.
Hepate vitiato, lienẽ munus ejus obire. 85.
Hepate intemperie frigida laborante ſanguinem diverſimode affici. 261.
Hepaticus morbus. 262.
Hepatici plerique tandem fiunt hydropici. 263.
Hepaticorum dejectiones quales? 264. *urina quales?* 266.
Hieronymi Reuſneri error. 12.
Homo cur maximum habeat cerebrũ? 238.
Humorum ſpecies quatuor quæ? 10.
Hydrops queî fiat? 13.14.92.
Hydrops pectoris unde fiat? 192.
Hydrops an ſit non affecto hepate? 272.
Hydrops abs liene tractu temporis etiam hepar afficit. 90.
Hydropis curatio requirit parcum liquidorum uſum. 92.
Hydropis cauſa juxta Hippoc. quæ? 106.
Hydropem quendam à liene, quendam ab hepate eſſe. 89.

Hydropem quoque ex colliquatione fieri, Galen. fatetur. 283.
Hydropem quendam frigida curari; an abſurdum? 285.
Hydropes unde plerumque incipiant? 281.
Hydropes in febribus ardentibus initio contigiſſe. 282.
Hydropum tres ſpecies quæ & unde? 279.
Hydropas quoſdã eſſe ex morbis acutis 280
Hydropicos ex liene decoctis aperientibus lædi potius quam juvari. 63.
Hydropicos fieri quoſdam ex male affecto liene, etiamſi in hepate tumor ſit nullus. 89.

I.

Iecinora unum animal habere, quomodo intelligendum? 29.
Inconſtantia cur adoleſcentũ propria? 199.
Inflammatio quotuplex. 289.
Inflammationis cauſa ſputo dignoſci. 292.
Inflammationũ momenta ſucceſſiva. 291.
Inſtrumentis coctioni ſervientibus cur multis & diverſis opus? 20. 21. 22.
Intemperies calida ſicca unde? 288.
Iχὼρ unde derivetur. 251. *ejus variæ acceptiones.* 251. & ſeqq. *à ſanguine quomodo diſtinguatur.* 251. 255. *Ariſtoteli dupliciter deſcribitur.* 256.
Iχὼρ duplex, mitis & acris. 253. *quomodo differant?* 297.
Iχὼρ mitis unde & quando fiat? 253. *ejus generatio an præcedat generationem ſan-*

ſanguinis? 254. appellatus veterum quibuſdam ſed male, bilis rubra. 256.
Ἰχὼρ acris quomodo fiat. 272.273.
Ἰχῶρες acres quinam humores ob ſimilitudinem quandoque vocentur. 299. & ſeqq.
Ἰχῶρες ulcerum. 271.272.
Ἰχῶρας ſuperfluos ad inanem confluere ventriculum. 271. & ſeq.
Ἰχώρων acrium differentiæ. 274. malignitas. 274.
Ἰχωροειδὴς quorum animalium ſanguis. 269.270.

K.

Κακοχυμίαν Melancholicam nimios facere appetitus. 153.
Κάμιλος (non κάμηλος) funis nauticus. 72.
Κοιλία, ἡ ἄνω, καὶ ἡ κάτω, utraque quid ſignificet? 39.

L.

Leucophlegmatia ex liene forti alvi motione juvatur. 104.
Lien ſitne per accidens nec ne? 24. & ſeq.
Lien ſemper è regione infra hepar, cur? 64. declivis cur? 119. eſt hepatis ἐκμαγεῖον. 81. οἷον νόθον ἧπαρ cur? 16.29. ἀντίζυγος τοῦ ἥπατος. 29. quid commodi præſtet hepati? 13. viſcus arterioſum cur? 57. lutoſus & rarus cur? 61.76.
Lien non in omnibus animalibus neceſſarius. 30. in quibus eſt? 30.60. in quibus non eſt neceſſarius? 31.
Lien maximus in ſure. 121.

Lien, Vena, Arteria duplices, exemplum 120.121.

Lien duplex , etiam triplex animadverſus, quo uſu? 84.

Lien quod trahit quale ſit? 11. *quid inde fiat?* ibid. 74. *qualem faciat ſanguinem?* 12. 29. 46.

Lien an merum excrementum trahat? 27. 28. *trahit chylum excrementitium.* 43. *unde & quibus inſtrumentis.* 33. 40.

Lien quando extra coſtas nothas propendeat? 64. *quando fiat magnus, quando parvus?* 14. 15.

Lien ob duas cauſas male habet. 162. *obſtructionibus maximè obnoxius.* 76. *facile ut & hepar, tentatur ſcirrhis* 61.

Lien affectus mittit in ventriculum μοχθηρὸν ἰχῶρα. 300.

Lienis ſitus. 2. 3 57. 63. *in ſiniſtris cur?* 13. *figuræ varietas unde?* 5. *cavitates quas vena & arteria conſtituunt.* 5 *vaſa.* 6. *nervi.* 7. *ſuperficies.* 7 8. 65. *linea alba.* 7. *tubercula.* 8 *ſubſtantia.* 8. 60. *tunica.* 8. *ligamenta & διαφύσεις.* 9. *color.* 66. *ſapor.* 67. *natura ac qualitas.* 43. *magnitudo quorſum?* 58.

Lienis actio quæ? 46. 47.

Lienis uſus juxta Platonem. 13. *juxta Hipp.* 14. *juxta Ariſt.* 15.

Lienis vaſa exilia & cum innumeris arteriis complicata. 15. *cur id?* 56. 58.

Lienis ſerum qua via ad exitus urinarios perveniat? 108.

Lienis obſtructio & ſcirrhus unde? 163. *qui inde morbi?* ibid.
Lienis tumor febricitantibus. 14.
Lienis & Hepatis temperamentum. 81.
Lienis morbi difficilimi & cognitu & curatu. 163.
Lienem quanam, & cur, habeant animalia? 16 30. *cur habeat humor?* 31.
Lienem poſſe eximi, veterem & vere eſſe fabulam. 17.
Lienẽ ſanguine conſtare. 97. *ſanguificare & ipſum.* 29. *idque vi carnis ſuæ.* 81.
Lienem trahere chylum, aſſeritur argumentis. 49. 50. & deinceps. *attractum chylum coquere.* 80. & deinc. *non trahere* χυμὺς μελαγχολικὺς. 57.
Lienem coquere excrementum ſuum dicit Ariſtot. 27.
Lienem & hepar nutriri eo ſanguine quẽ faciunt. 94. 96. 98.
Lienẽ alere partes quaſdã vicinas. 97. 98.
Lienem eſſe ſedem hydropis. 82. *aquam in ſiti bibitam attrahere.* 11.
Lienem liquari & per alvum excerni, quomodo intelligendum? 17.
Lienem per arterias purgari. 108.
Lienem vacuare aquoſum per alvũ. 102. *vacuare item aquas per urinas.* 105. *per ſudores.* 110. *per ventriculum.* 113. *quod terreum eſt, per anum.* 117.
Liene impuritatibus obruto male nutriri corpus. 13.

Lieno-

Lienoſos facile fieri hydropicos plurimo potu. 61.
Lienoſos optime ſanari ſuperventu dyſenteriæ brevis, vel diarrhœæ. 104.
Lienoſos parum debere bibere. 62.
Lienteria affectus ventriculi qualis? 258.
Λόχεια qualis ſubſtantia? 270.
M.
Medici ſcopus. 207.
Medicorum ordo triplex olim qui? 175.
Medicos metiri res uſu, non ſemper καθ' ἀληθὲς φιλοσοφικόν. 204.
Medicinæ docendæ ac diſcendæ ratio priſca, quæ? 175.178.
Melanch. ſtabulatur in liene 99.100.114. *inibique generatur* 100. *quomodo in liene fit?* 65 & ſeq. *unde fiat?* 69. *cur non peculiari capiatur vaſe ut bilis?* 124.
Melancholia quibus viis per anum evacuetur? 120.121 122.
Melancholiæ eſſentia quænam? 100.101.
Melancholiæ naturalis ſapor qualis? 137. 138. *ſupernaturalis qualis?* 141.143.
Melanch. hypochondriacæ ſedes in ventriculo. 113.
Melancholiam ab atra bile Galenus diſtinguit. 120.126. *quid ab ea diſtet?* 145.
Melancholiam niſi in atram bilem deſinat, non facere morbos. 120.
Melancholiam à liene non vacuari per ventriculum. 125.127.130.

Melancholiam non præſtare ventriculo id, quod Galenus putavit. 134. & ſeq. *nec id, quod Arabes putarunt.* 146. & ſeqq.
Melancholicum excrementum graviſſimum. 118. *ob id ſemper per inferiora purgandum.* ibid
Melancholicus ſuccus qua ratione fiat malignior? 152.
Melancholici ſalivatores; cur? 113. 114. exemplum. 117.
Melancholici cur queruli? 161.
Melancholici plerique omnes ſicciſſima alvi. 102. exemplum. 113.
Melancholici cur in artibus plerumque præſtantes? 200,
Melancholicorũ ſanguis qualis? 11. 43. 87.
Melancholicorum morbi cur tam rebelles? 270.
Melancholica puella lachrymãs à ſymptomate liberatur. 102.
Frater ejuſdem conſtitutionis cum facere nollet mortuus. ibid
Melancholicos multarum partium paralyſi quandoque laborare. 117.
Menſes copioſi in fœminis ſpleneticis 88.
Meſaraica vena radicibus comparata. 51.
Meſenterica arteria. 33.
Morbi lienis quando fiant? 162.
Morbis melancholicis quæ vacuationes accommodatiſſimæ? 109. 110.
Morbos à læſa ſanguificatione pendentes

tam frequenter eſſe à liene, quam ab hepate. 88.
Mortuos ambulare in Caria, dictum cujuſdam unde? 61.

N.

Natura ſemper procedit diſtinguendo. 217.
Nephriticorum urinæ quales? 267.
Nervi unde accipiant vim? 208.
Nervos è corde deducens Ariſt. an fuerit deceptus? 209.
Νῆστις quid? 39.

O.

Omenti attenatio in febricitantibus. 14.
Omentum quid commodet ventriculo? 45.
Omentum & lien communia vaſa habent. 14.
Opus perfectum & magnum repente & una aggreſſione nullum fit. 22.
Opera naturæ & ſymptomata diſtinguenda. 155.

P.

Pacii ſententia de cerebro. 244.
Paludoſa qui habitant loca, fieri lienoſos, & cur? 61.
Paralyſin fieri à Melancholia. 116 117.
Partem aliquam dici eſſe per accidens non adeo eſt abſurdum. 28.
Peletarius infelix. & Peramatus. 71.
Perfecta non æſtimanda ex imperfectis. 216. 217.
Phthiſis in febricitantibus. 14.
Piccolhomini ineptiæ. 229. 230.

Pituita unde generetur? 258. *an nutriat?* 259. *aliam eſſe in hepate & venis: aliam in ventriculo & inteſtinis.* ibid. *illa an rectè dicatur pars ſanguinis & excrementum ſanguinis?* 259.

Pituita inteſtinorum, vim expultricem impedit. 135. *eadem abſtergitur bile.* ibid.

Pituita ventriculi, appetitum auget, non impedit. 156.

Plateri encomium 49.

Pleuritidis diſtincta momenta. 282.

Prœti filiæ furore percitæ quomodo à Melampode curatæ? 78.

Pulmo exiguus & exſanguis quibus? 31.

Pulmo calidus ſitis multæ cauſa. 42.

Q.

Quartanam difficulter curari, cur? 178.

Quartanam quandam eſſe à liene, eamque diureticis curari. 106.

R.

Ramus ſplenicus & Meſentericus, qui dicantur? 5. *eorum uſus.* 32.33.

Raphanus parum nutrit. 22.

Refrigeratio cordis, quæ fit per pulmones, quomodo differat ab illa quæ fit per cerebrum? 231.

Refrigeratio ſpiritus vitalis cur neceſſaria? 194.228.

Renes ſimpliciter eſſe per accidens. 24. οὐκ ἐξ ἀνάγκης, ἀλλὰ τοῦ εὖ καὶ καλῶς ἕνεκεν. 28. *cur duo?* 108. *quale excrementum trahant?* 95.

Renibus non facientibus officium quid fiat? 279.
Reſpiratio & pulſus, facultatis nutrivæ vigor. 188.

S.

Saliva unde? 113.114.
Saliva multa quorum morborum proventus? 113 114.
Sanguis ἰχωροειδὴς ϗ λεπτὸς unde? 11.12. aquoſus ſeu pituitoſus queî generetur? 261.262.
Sanguis in hepate quando gignatur deterior? 15.
Sanguis craſſus elaborari in tenuem neutiquam poteſt. 69.
Sanguis, quatenus dicatur quod lien trahit? 69.80.
Sanguis cur, cum gravis ſit, ſurſum eat? 126.
Scherbij encomium. 249.
Sanguis Melancholicus ſeroſus. 115.269.
Sanguinis officina cum hepate lien. 46.
Sanguinem in corde fieri arterioſum, eumque ex venoſo. 18.
Sanguificationis hepatis ac lienis differentia. 46.47.
Sapor acerbus qualis lienis, eſt terræ. 67.
Sedendo anima fit ſapiens 214.
Senſus cur in capite poſuerit Natura? 198.
Senſum fieri per alterationem ſanguinis. 239.
Senſibus læſis cur remedium applicetur cerebro? 207.

Sepa-

Separatio materiæ in liene quei fiat? 47.
ſi non fiat, quid inde mali? ibid.
Serum lienis, qua via in ventriculum effundatur; 115.
Socratis Muſa. 158.
Somnus quomodo fiat? 188.
Spiritus animalis quomodo fiat è vitali? 203.
Spiritus animalis à vitali ſpecie non diſtat. 245.
Spiritus ſeu calor in corpore humano quei ſubjecto, non ſpecie differat? 205.
Spiritum unum & triplicem eſſe, recte utrumque dici. 204.
Σπλῆνες quid ſignificent? 1. 2.
Σπλήνια quid? 2.
Σπληνιώντων αἷμα ὑδαρὲς quomodo intelligendum? 12.
Splen male affectus alvum facit duram vel ſiccam. 44.
Spleneticos viſos nimium voraces, unde? 193.
Splenica pleraque diuretica. 106.
Splenici rami ortus. 51. *progreſſus.* 53. *in lienem inſertio.* 55. *officium.* 52. 53.
Spuitio multa Melãcholicis utilis. 114 115.
Strato lienoſus evaſit omiſſum exercitium. 62.
Sudoris effuſio colliquationi ferè analoga. 278.
Sudores in Melancholicis eſſe crebros. 112.
Sudoribus curati lienoſi, quartanarii. exempla. 111. 112.

Sude-

Sudorifera, ex liene laborantibus, exhibenda. 110.
Συμπάθεια inter cerebrum & cor. 239.

T.

Terreſtre chyli comparatur cineribus, lignorum. 73. *pinguedinum fuliginibus.* ibid.
Theriacæ uſus in morbis Melancholicis & quartana. 112.
Tumor abdominis vel totius corporis unde? 276.
Tympaniten non tranſire in aſciten. 283.
Vacuatio duplicis excrementi lienis quorſum? 47. *eâ impedita morbi fiunt contumaces.* ibid.
Vacuationes ſinceræ quid ſignificent? 278.
Vas breve *dictum ex liene ad ventriculum exit.* 6.130.131.156. *non tamen in eundem pertunditur.* 132. *quibus actionibus ſerviat?* 6.115. *eſt in quibuſdam ſatis magnum, in quibuſdam bifurcatum.* 136.
Vaſa minora ſemper trahere ex majoribus. 98.
Vaſorum lienis textura, textura vaſorum hepatis non valde diſſimilis, cur? 57.
Venæ ſectio in hydrope quali? 285.
Venæ portæ rami duo quorſum eant? 5.32.
Venæ portæ ſubſtantia & actio. 50.
Venæ cum arteriis perpetuo conjunctæ. 33.132.133.
Venæ in membranam cerebri deſinentes quales? 186.221.

Ventriculus ſiniſter calidior dextro. 57.
Ventriculus colluvie humorum præternaturalium quando oneretur? 300.
Ventriculus quibus animalibus membranaceus? 31.
Ventriculi cum liene major, quam cum hepate, conſenſio. 54.
Ventriculi actio naturalis quanta? 151. *eam non pendere à Melancholia.* 134. *&* ſeqq.
Ventriculi & inteſtinorum non eſt par dignitas. 128.
Ventriculo οἷον θερμάσματα *omentum ac viſcera reliqua.* 46.
Ventriculum non ali chylo. 151.
Veretri albi purgatione affectum Melancholicum curari. 78.
Veritas una eſt. 49.
Veſica de ſenſu Galeni ἀντίστροφος *lienis.* 51.
Veterum ob methodum ſciendi prærogativa. 180.
Viam à liene ad renes non agnoſcit Galenus. 107.
Vinum Neccaricum cur facilius quam Rhenenſe aceſcat? 68.
Virtus ſenſitiva primò & principaliter eſt in corde. 192.
Virtutes in corde omnes radicaliter : *ſed* manifeſtative *animalis quidem in cerebro, naturalis autem in hepate.* 194
Viſcerum omnium ſecundum Ariſtotelem uſus. 15.

Vlcera

Vlcera lacrymoſa unde & quam pericu-loſa? 293
Vlcerum ichoribus non præſtruenda via. 293. *quam id periculoſum?* 294.
Vomitus in quartana cur utilis? 116.
Voraces cur Melancholici? 153.
Vrinæ ſubrubræ ac prærubræ qualem de-notent affectum? 266. & ſeq.
Vrinæ effuſiſſimæ exemplum. 103.108. 109.
Vrinæ nigræ per ſeptiduum emiſſæ exem-plum, 109.

Y.

Ὕδωρ pro atra bile, & cur? 10.11.43.
Ὕδρωπος πηγὴ ὁ σπλὴν. 10.90,

FINIS.

Errata

ERRATA,

Et in hac tertia & aucta editione utut emendatiorem ſperaverimus, haut pauca irrepſere ſphalmata, id quod maximam partem Correctori, quem vocitant, aſſcribendum cenſemus. Tu autem Lector, quæ inter perlegendum obiter obſervare licuit, ſequenti modo corrige.

Pag.1. lin.6. τοδ. leg. τȣ̃. p.3. l.7. fit. l. ſit. l.21. etiam, del. , p.4. l.1. l. ἴχνει. p. 5. l. 25. φλεβὸ l. φλεβὸς. p. 6. l. 14. l. ὠρείας. l.15. l. 50. l.16. l. tamen. p.10. l. 12. αἦμα l. αἷμα. l.20. πλειών. l. πλειὼν. l. 21. τῶ. l. τῷ l.23. εἰρήσῃ. l. ειρήσῃ. l. 24. ωὐτικα. l. αὐτίκα. p.11. l.6. καὴ l. καὶ. l.1. 2. l.12. p. 13. l. 4. l. οἷον. l. 27. ſeipſum. Adde. Hoc an ab Hipp. ſumptum ſit, neſcio l.pen. κυτολεξεί. l. αὐτολεξεὶ. p.14. l.2. γενηται , pro, pone. l.4. σωμα θάλλσι. l. σῶμα θάλλει. l. 5. ver. add. . ib. σειμα. σῶμα. l.7. λέπτύ εται. l. λεπτύνεται. l. 26. dele. Hoc an ab Hipp. ſumtum ſit, neſcio. p. 15. l.14. Oſionem. l. Dionem. p.16. l.2. l. ἀπηκριβωμένα. p. 18. l.4. adi. dele punctum. p.19. l. 2. l. ἤπατι τὸν ἐκ τῶν σιτίων χυμὸν εἰς. l. 4. d. l. de. l.5. l. Sennertus. lin. 4. 5.6. & 7. theſin hanc ſuppon. lin.8. poſt verba Galenus cum ſciret. p.25. l.6. & 7. κύτιν. leg. κίςιν. l.21. τὸν, del. , l.22. αἴθησιν. l. αἴσθησιν. p 26. l. 19. ſanguinis. l. ſanguineis. p.27. pen. l.

τὸ κ.

τὸ κτ̃. p.30. l.8. l. διμερὲς. lin.21. l. μάλιϛ' p.35. l.15. ὀλίγοι. l. ὀλίγον. p.39. l.13. [illegible] [illegible] l.21. l. ϛον ἤδη περίτλωμα. l.22. l. [illegible] p.42. l.1. leg. περιτ. ante- [illegible] p.45. l.10. & 14. συμπέ- [illegible] chit [illegible] l.14. Magnum. Adde. ora [illegible] Recondit. [illegible] p.46. l.3. [illegible] part.7 &c. lin.4. & 5. dele [illegible] p.48. l.20. eſſe. Adde Gal. p.49. l.21. l. cedit Ill. p.50. l.11. l. natura. p.58. l.1. l. ἀναϛομώσεις. p.60. l.8. l. con- coquunt. ult. l. qualem. p.62. l.1. l. ſpica- tum. l.2. dele εἰν. l.3 pone οἷν περ &c l.7. l. Stratone. l.13. l. Curcul, ſc. p.69. l.21. l. παχέος. p.70. pen. τῇ τροφῇ p.72 l.4. l. trahere. l.27. l. chylo. p.74. l.1. 4. l.74. p.76. l.9. l. ſ. n. p.81. l.26. l. eundem. p. 83. l.4. ſis. p.84. l.25. Rondeletius p.87. l.27. l. ἴξιν. pag.88. l.11. Vide Cardan &c. pone in margine p.104. l.19. l. κοιλίας. p.105. antepen. l. Valles. p.114. l.13. leg. in omnibus. p.115. l.26. l. ſeroſus. p.141. l.4. l. ἐτέρων. p.161. l.21. l. Lienis. p.158. Ia- cob Sagarra &c. Tres iſtæ lineæ ponantur initio capit. XXII. p.180. l.24. l. ἰδρο- μθρώων. p.181. l.2. μέση adde colon. l.26. l. κῃ. p.182. l.19. l. περιλα p.204. l.5. l. Hæc pag. 222. l.14. ἡσυχίαν. p.231. l.19. leg. τέτῳ, p.227. l.11. l. αὐτῷ. p.236. lin. 1. leg. ita. pag.255. lin.2. leg. ὅμοιος.

F I N I S.

Clariſſimo & Excellentiſſimo Viro,

D.D. GVILIELMO ERNESTO SCHEFFERO

Poliatro Francofurtenſi ad Mœnum Dn. & Amico meo honoratisſimo

S. P. D.

MAgno cum hiatu expectavi hactenus litteras tuas, mi exoptatiſſime SCHEFFERE: ſed fruſtra! Non minus, tanquam larus hians, ſurrecto collo obſervavi tabelliones, ſi fortè ex Belgio quid advolaret: heic quoque fruſtra! Crede mihi, ita me delectat *judicium Walai*, ut vere ſit mihi UNUS ille lector, quem Heraclitus alicubi apud Gal. ſibi optat, præ millenis aliis. Imò verò is eſt, qui & bonorum de meis ſtudijs candida

 judi-

judicia ſtabilit, & livores malorum ita ſtringit, ut non auſint ampliùs caput attollere. Hinc adeò fit, ut illi quidem obſtipo capite transverſis hirqvis pudibundi me inſpiciant, ſimulantes magnos amores: ego verò ſerenâ fronte contrà tuear, non obſcurè victoriam præ me ferens. Ne quidquam diſſimulem, ex iſto interno gaudio non parum roboris acceſſit ab eo tempore viriculis meis, ut ſperem, poſſe me videre opera quædam mea, antequam quid humanitùs mihi accidat. Quid dicam? Venetiis & Patavio litteras habeo, eſſe ibi Medicos quosdam, qui ſeriò id agant, ut *GAL. meus Græco-Lat.* ibi imprimatur. Quod ut ab initio contemſi: ita videor mihi credere nunc, poſtquam nunciatum eſt mihi, Illuſtr. *Iac. Phil. Tomaſinum* [qui ex editis libris notus eſſe pot-

eſt tibi] hujus negotij ἐργοδιώκτην eſſe aſſiduum. Hi ut habeant, quo perſuadeant Juntis, miſi illis Prolegomena in Gal. tam univerſalia, quam particularia, è quibus erudiri poterunt, quid præſtiterim. Cum his iverunt *poſt-Curæ* meæ, *quas D. Tomaſinus curabit.* Non ego me magnifice jacto: multo minus Tecatombam mihi imaginor pro labore: quin ago gratias DEO meo, qui uti voluerit meâ induſtriâ, in re tam arduâ. *Gal: veſtibulum* ut ſit quam ornatiſs. meditatus ſum hoc Emblematicum, A dextris *VERITAS* ſit, ſtans ſuper ſphærâ mundanâ, ipſa facie ſolis inſtar radiatâ, dextrâ palmæ folium gerens, ſiniſtrâ librum apertum: à ſiniſtris *LABOR*, teſtudini innitens, ſpatham (ein Grabſcheit.) dextrâ habens, ſiniſtrâ ramum lauri fructiferum. Suprà inſpiciat Hofmannus, qui

hinc quidem Caryophyllos noſtros habeat, illinc autem Ruſcum, cum verſu,

SIC ego Cantabricam cum ſpinis
TEMPERO Ruſci.

Infra Venetiæ ſint, **in Grund gelegt** / ut illi loqvuntur. In his ſi quid in melius mutari poſſe putes, mone, quæſo. Cæterum, quia Leidenſia quoque, pro more hujus ſeculi, velim nitidiuſcula eſſe, addo de his quoque pauca. Tractatulorum editorum trigæ titulus ſit talis,

CASP. HOFMANNI
Tractatus tres,
DE USV LIENIS,
DE USV CEREBRI,
&
DE ICHORIBVS.
Aucti & correcti.

In hunc finem mitto unà Notas, in quibus & σφάλματα typographica, ſub finem, ante indicem inſerenda, Latera ſint talia, ſupra ſit Hof-

Hoſmanni icon accuratior, quam ideo mitto unâ. In duobus angulis ſi velint locare, hinc quidem Caryophillos, illinc autem Ruſcum, liberum illis facio. Ad latus dextrum Ariſtoteles ſit, ad ſiniſtrum Galenus, eo prorſus modo, quo nunc ſunt, ſed inverſo poſitu. Hæc quia facient opuſculum vendibilius, ſpero non reformidaturos Typographos tantillum ſumtuum. Hæc noſtri nuncius ut ſis apud illos, vehementer rogo. Et quia conſenſerunt publicationem *l. de ſimilaribus*, ſubmitto duos alios, ut ſit alia triga, explicans *Hipp.* τὰ ἴσχοντα τὰ ἰσχόμενα καὶ τὰ ἐνορμῶντα. De horum titulo tam generali, quàm particularibus quid viſum ſit mihi, expoſui in ſcidâ impoſitâ. Generalem ſi prorſus abjecerint, non iraſcar: ſequi enim volui morem hujus ſeculi. Particulares,

ſine omni pompâ, volo-jubeo eſ-
ſe tales. De forma nihil præ-
ſcribo. Pro his ſi poſſes habere
Theophraſti novam editionem,
gratum eſſet. Non enim ſum a-
varus, nec cupio emtores onera-
re ſumptibus. Sex exemplaria
jam editorum tract. rogo te emas
pro me, ex iis ſervabis tibi u-
num, reliqua affini tuo, D. Fleiſch-
beinio dabis, cui ſolvam libenter,
quæ expoſueris. *Pathologiam me-
am parvam*, quamprimum habue-
ro, mittam. Miſeri Jenenſes
præda fuerunt Cæſarianis. Sed
jam deſino plura. Tu bene vale,
mi ſuaviſſime, & benè age. Scri-
bo 12. Cal. Aug. 1640.

Has litteras præmittam: ſeqven-
tur autem cum DEO tractatus ipſi.

Tuus ex animo

CASP. HOFMANNUS.